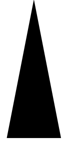
JULES VERNE

20.000 DE LEGHE SUB MĂRI

EDITURA TINERETULUI

JULES VERNE

Douăzeci de mii de leghe sub mări

În româneşte de LUCIA DONEA SADOVEANU şi GELLU NAUM

Coperta şi ilustraţii originale de Alphonse de Neuville şi Edouard Rion gravate de Hildebrand - ediţia Hetzel

EDITURA TINERETULUI 1968

Titlul original
JULES VERNE
VINGT MILLE LIEUES SOUS LES MERS
Paris - J. Hetzel et Cie

Partea Întâi

Capitolul I. O STÂNCĂ MIŞCĂTOARE

În anul 1866 s-a petrecut o întâmplare ciudată, un fenomen nelămurit şi neînțeles, pe care fără îndoială că nimeni nu l-a uitat. Dacă lăsăm la o parte zvonurile care-i nelinişteau pe locuitorii porturilor şi frământau opinia publică de pe întregul glob, trebuie să spunem că întâmplarea aceea i-a tulburat îndeosebi pe marinari. Ea a dat foarte mult de gândit negustorilor, armatorilor, comandanților de vapoare, skipperilor şi masterilor din Europa şi America, ofițerilor din marina militară a tuturor țărilor şi, odată cu ei, guvernelor din diferitele state ale celor două continente. În adevăr, de câtva timp, mai multe vase întâlniseră pe mare «ceva uriaş», un fel de obiect lunguieț, în formă de fus, câteodată fosforescent, şi cu mult mai mare şi mai rapid decât o balenă.

Toate faptele în legătură cu această apariție, consemnate în diferite jurnale de bord, se potriveau destul de bine între ele în ceea ce priveşte structura lucrului ori ființei aceleia, viteza incalculabilă a mişcărilor sale, puterea uimitoare cu care înainta, vitalitatea rară cu care părea înzestrată.

Dacă ar fi fost un cetaceu, el ar fi întrecut în mărime pe toți cei cunoscuți de ştiință până atunci. Nici Cuvier, nici Lacépède, nici Dumeril, nici de Quatrefages n-ar fi admis existența unui asemenea monstru, afară de cazul când l-ar fi văzut ei înşişi cu propriii lor ochi de savanți.

Luând media observațiilor făcute în diferite rânduri, înlăturând evaluările timide, care atribuiau acestui obiect o

lungime de două sute de picioare, respingând părerile exagerate care îl descriau lat de o mie şi lung de trei mii de picioare, se putea afirma că această ființă nemaipomenită, dacă ea exista totuşi, întrecea cu mult toate dimensiunile admise până atunci de către ihtiologi.

Or, ea exista; faptul în sine nu mai putea fi tăgăduit şi, ținând seama de înclinarea care imboldeşte creierul omenesc spre supranatural, se va putea înțelege emoția stârnită în întreaga lume de această apariție de necrezut. Iar ca să o treci în rândul basmelor era cu neputință.

Într-adevăr, la 20 iulie 1866, vaporul *Governor-Higginson*, aparținând Companiei «Calcutta and Burnach steam navigation», întâlnise această namilă mişcătoare la cinci mile spre răsărit de coastele Australiei. La început căpitanul Baker crezu că se găseşte în fața unei stânci necunoscute. El se pregătea chiar să-i determine poziția exactă, când două coloane de apă, zvârlite de ciudatul obiect, se înălțară şuierând la o sută cincizeci de picioare în aer. Deci, afară de cazul că prin stâncă ar fi putut străbate țâşnirile intermitente ale vreunui gheizer, *Governor-Higginson* avea de-a face, fără doar şi poate, cu un mamifer acvatic, necunoscut până atunci, care arunca prin nările sale coloane de apă amestecată cu aer şi aburi.

Un fapt asemănător a mai fost observat în ziua de 23 iulie a aceluiaşi an, în apele Pacificului, de către vasul *Cristobal-Colon* al Companiei «West India and Pacific steam navigation». Deci, acest cetaceu neobişnuit putea să se mişte dintr-un loc într-altul cu o iuțeală uimitoare, dat fiind că *Governor-Higginson* şi *Cristobal-Colon* îl întâlniseră într-un răstimp de trei zile în două puncte diferite ale globului, despărțite unul de altul printr-o distanță de peste şapte sute

de leghe marine.

Cincisprezece zile mai târziu, la două mii de leghe de acolo, *Helvetia* al «Companiei Naționale» şi *Shannon* al Companiei «Royal-Mail», mergând în direcții opuse, prin partea Atlanticului cuprinsă între Statele Unite şi Europa, îşi semnalară reciproc apariția monstrului la 42°15' latitudine nordică şi 60°35' longitudine vestică de la meridianul Greenwich. În urma acestei observații simultane, se crezu că lungimea minimă a mamiferului poate fi evaluată la peste trei sute cincizeci de picioare englezeşti[1], prin faptul că *Shannon* şi *Helvetia* erau mai mici decât el, deşi fiecare din cele două vase avea câte o sută de metri de la prova la pupa. Or, cele mai mari balene, acelea care trăiesc prin apele insulelor Aleutine, Kulammak şi Umgullik, n-au depăşit niciodată lungimea de cincizeci şi şase de metri — dacă o ating şi pe aceasta.

Rapoartele sosite unul după altul, noile observații făcute pe bordul transatlanticului *Pereire*, o ciocnire între *Etna*, de la linia Inman, şi monstru, un proces-verbal încheiat de ofițerii fregatei franceze *Normandie*, o foarte serioasă dare de seamă obținută de statul-major din partea comandantului Fitz-James, de pe bordul vasului *Lord-Clyde*, tulburară adânc opinia publică. În țările cu locuitori veseli din fire se făcură glume pe seama fenomenului, dar țările serioase şi cu spirit practic, ca Anglia, America, Germania, fură viu preocupate de această problemă.

Pretutindeni în marile oraşe, monstrul ajunsese la modă. A fost cântat în cafenele, prezentat în teatre şi luat în batjocură în ziare. Ştirile fanteziste au avut de asemenea un prilej minunat să se răspândească în fel de fel de variante. În ziare apărură din nou toate ființele uriaşe născocite de mintea

[1] Aproximativ 106 metri. Piciorul englez are 30- 40 cm. (n.a.)

omului, de la balena albă, îngrozitoarea Moby Dick din regiunile hiperboreene, şi până la uriaşul Kraken, ale cărui tentacule pot să înlănțuie un vas de cinci sute de tone şi să-l tragă în adâncurile oceanului. Au fost reproduse chiar şi mărturii din vremuri vechi, părerile lui Aristotel şi ale lui Pliniu, care admiteau existența unor asemenea monştri, apoi povestirile episcopului norvegian Pontoppidan, descrierile lui Paul Eggede şi în sfârşit rapoartele domnului Harrington, care trebuie crezut când afirmă că a văzut de pe bordul lui Castillan, în 1857, şarpele uriaş ce bântuise până atunci numai mările vechiului «Constitutionnel»[2].

Atunci izbucni nesfârşita polemică în rândul societăților şi al ziarelor ştiințifice, între cei ce credeau în existența monstrului şi cei care nu voiau să o recunoască. «Problema monstrului» înflăcăra spiritele. Ziariştii care țineau parte ştiinței, în luptă cu cei care mânuiau subtilitățile spiritului, vărsară valuri de cerneală în timpul acestei campanii de neuitat; unii vărsară chiar şi două sau trei picături de sânge, fiindcă de la şarpele de mare se ajunse şi la insulte dintre cele mai jignitoare.

Războiul acesta ținu şase luni, în care timp izbânda păru că trece când de o parte, când de alta. Articolelor de fond publicate de Institutul geografic al Braziliei, de Academia regală de ştiințe din Berlin, de Asociația britanică sau de Institutul Smithsonian din Washington, discuțiilor din «Indian Archipelago», din «Cosmos»-ul abatelui Moigno, din «Mitteilungen» al lui Petermann sau cronicilor ştiințifice ale marilor ziare din Franța şi străinătate, tuturor acestora le răspundeau ziarele mai mărunte, cu o vervă nesecată. O mână de ziarişti inteligenți, parodiind un cuvânt al lui Linne, pe care

---

2 Probabil că autorul se referă la un vechi ziar care purta acest nume

nişte adversari ai monstrului îl citaseră, susţineau cu tărie că «natura nu face prostii» şi îşi rugau stăruitor contemporanii să nu o facă de ocară dând crezare povestirilor despre Krakeni, despre şerpi de mare, despre Moby Dick sau despre alte năluciri ale marinarilor în delir.

În sfârşit, cel mai iubit dintre redactorii unui ziar satiric foarte temut, într-un articol de-al său, trecând peste toţi şi toate, se năpusti asupra monstrului, ca Hippolyt[3], îi aplică o ultimă lovitură şi îl dădu gata în mijlocul unui hohot de râs universal. Spiritul învinsese ştiinţa.

În timpul primelor luni ale anului 1867, toate acestea păreau a fi înmormântate şi nu se credea că ar mai putea renaşte, când o serie de fapte noi fură aduse la cunoştinţa publicului. Acum nu mai era vorba de a rezolva o problemă ştiinţifică, ci de a se înlătura un pericol real şi serios. Problema luă o înfăţişare cu totul nouă. Monstrul deveni iarăşi insulă, stâncă, dar o stâncă mişcătoare, care nu putea fi nici determinată, nici atinsă.

La 5 martie 1867, vasul *Moravian* al Companiei «Montreal Ocean», găsindu-se în timpul nopţii la 27°30' latitudine şi 72°15' longitudine, izbi cu tribordul o stâncă a cărei existenţă prin meleagurile acelea nu era semnalată de nici o hartă. Datorită puterii vântului şi a celor patru sute de cai putere, vasul Moravian înainta cu o viteză de treisprezece noduri. Nu încape îndoială că, fără calitatea superioară a blindajului său, *Moravian*, nepregătit pentru această izbitură, s-ar fi scufundat, împreună cu cei două sute treizeci şi şapte de pasageri pe care îi aducea din Canada.

Accidentul se întâmplase în zori, către orele cinci dimineaţa. Ofiţerii de cart se năpustiră înspre partea de

---

[3] Erou din mitologia greacă.

dinapoi a vasului. Ei cercetară oceanul cu cea mai desăvârşită atenţie. Nu văzură însă altceva decât o vâltoare puternică la vreo şase sute de metri depărtare, unde se părea că valurile fuseseră lovite cu o forţă neobişnuită. După ce stabili poziţia exactă a locului, *Moravian* îşi continuă drumul, fără stricăciuni vădite. Se lovise oare de o stâncă submarină, sau de resturile uriaşe ale unui vas naufragiat? Aceasta nu s-a putut afla. Dar mai târziu, pe şantierele de reparaţii, examinându-i-se carena, se văzu că o parte din chila vasului era sfărâmată.

Accidentul, deşi deosebit de grav, ar fi fost poate uitat ca atâtea altele, dacă, după trei săptămâni, nu s-ar fi ivit un altul asemănător. Numai că, de data asta, datorită naţionalităţii vasului căzut victimă cât şi renumelui companiei căreia îi aparţinea, evenimentul avu un răsunet deosebit.

Toată lumea cunoştea numele celebrului armator englez Cunard. Industriaşul acesta inteligent a înfiinţat, în 1840, un serviciu poştal între Liverpool şi Halifax, folosind trei vase de lemn cu zbaturi, care aveau o putere de patru sute de cai şi o capacitate de o mie o sută şaizeci şi două de tone. După opt ani, inventarul companiei crescuse cu alte patru vase de şase sute cincizeci de cai putere şi cu o mie opt sute douăzeci de tone, iar doi ani mai târziu, cu încă două vase, superioare ca putere şi tonaj. În 1853, Compania «Cunard», al cărei privilegiu pentru transportul scrisorilor fusese tocmai re-înnoit, îşi mări pe rând inventarul cu navele *Arabia, Persia, China, Scoţia, Iava, Rusia* — toate de primă categorie şi totodată cele mai mari vase, care, după *Great-Eastern*, străbătuseră vreodată mările. Astfel că în 1867, compania avea douăsprezece vase, dintre care opt cu zbaturi şi patru cu elice.

Dacă dau aceste amănunte, foarte restrânse de altfel, o fac pentru ca fiecare să cunoască importanța acestei companii de transporturi maritime, vestită în întreaga lume pentru activitatea ei iscusită. Nici o întreprindere de navigație transoceanică n-a fost condusă cu mai multă destoinicie, nici o afacere nu s-a bucurat de un succes mai deplin. Timp de douăzeci şi şase de ani, vasele Companiei «Cunard» au străbătut de două mii de ori Atlanticul. Datorită muncii fără răgaz a echipajelor, nici o călătorie n-a fost întreruptă sau oprită, nu s-a întâmplat niciodată vreo întârziere, nu s-a pierdut niciodată vreo scrisoare, vreun om sau vreun vapor. După cum reiese dintr-o dare de seamă întocmită după documentele oficiale din ultimii ani, călătorii preferă şi astăzi Compania «Cunard» oricărei alteia, cu toată concurența puternică pe care i-o face Franța. Acestea fiind spuse, nimeni nu se va mira de răsunetul pe care l-a stârnit accidentul întâmplat unuia dintre cele mai frumoase vase ale sale.

La 13 aprilie 1867, pe o mare liniştită, bătută de un vânt uşor, vasul *Scoția* se găsea la 15°12’ longitudine şi 45°37’ latitudine. El mergea cu o viteză de treisprezece noduri şi patruzeci şi trei de sutimi, împins de cei o mie de cai putere ai săi. Zbaturile loveau marea cu o regularitate perfectă. Corpul vasului era afundat cu şase metri şi şaptezeci de centimetri, deplasând un volum de şase mii şase sute douăzeci şi patru metri cubi.

La ora patru şi şaptesprezece minute, spre seară, pe când călătorii se strânseseră în salonul cel mare să ia gustarea, se simți o uşoară zguduitură, urmare a unei lovituri pe care *Scoția* o primi în coastă, cam în spatele zbatului de la babord.

Scoția nu lovise ceva, ci fusese lovită de un corp ce părea mai degrabă a fi ascuțit sau sfredelitor decât strivitor.

Atingerea păruse atât de neînsemnată, încât pe bord nu s-ar fi neliniştit nimeni, dacă oamenii din cala vasului n-ar fi dat buzna pe punte strigând: «Ne scufundăm, ne scufundăm!»

La început călătorii se înspăimântară, dar căpitanul Anderson se grăbi să-i liniştească. Într-adevăr, nimic grav nu se putea întâmpla îndată după ciocnire, deoarece *Scoția*, împărțită în şapte compartimente prin pereți care nu lăsau să pătrundă apa, era în stare să facă față fără nici o grijă unei spărturi în corpul său.

Căpitanul Anderson coborî imediat în cală. El îşi dădu seama că al cincilea compartiment fusese inundat, iar repeziciunea cu care creştea apa îi dovedi că spărtura era foarte mare. Din fericire, cazanele nu erau instalate în acest compartiment, altfel focul s-ar fi stins de îndată.

Căpitanul Anderson opri numaidecât vasul, şi unul dintre marinari se scufundă în apă ca să vadă ce stricăciuni s-au produs. Câteva clipe mai târziu se constată existența unei spărturi de doi metri în carena vaporului.

O asemenea spărtură nu putea fi astupată pe loc şi *Scoția* trebui să-şi urmeze drumul, cu zbaturile aproape înecate. Toate acestea se petrecuseră cam la 300 mile depărtare de Capul Clear, de aceea vasul sosi în port cu o întârziere de trei zile, fapt care nelinişti foarte mult populația din Liverpool.

Cercetând vasul pe şantierele de reparații, inginerii abia putură să-şi creadă ochilor văzând spărtura în formă de triunghi isoscel, deschisă la doi metri şi jumătate sub linia de plutire. Spărtura în placa de fier era atât de perfectă, încât nici cu un instrument special n-ar fi putut fi făcută mai bine. Se vede că unealta care străpunsese fierul era de un fel neobişnuit şi că, după ce fusese aruncată cu o forță extraordinară, perforând un blindaj de patru centimetri

grosime, ea se retrăsese de la sine, printr-o mişcare de neînțeles.

Acesta a fost faptul care a pasionat din nou, pentru multă vreme, opinia publică. De atunci, toate naufragiile ale căror cauze n-au putut fi cunoscute au fost puse pe seama monstrului marin; şi, din nenorocire, ele sunt în număr foarte mare: din trei mii de vase, a căror pierdere este semnalată în fiecare an Biroului «Veritas», numărul celor care dispar în mod misterios cu toată încărcătura lor nu este mai mic de două sute de vase, cu aburi sau cu pânze.

Pe drept sau pe nedrept, de dispariția acestor vase a fost acuzat «monstrul» şi, datorită lui, comunicațiile între diferitele continente devenind din ce în ce mai periculoase, publicul călător ceru, în mod hotărât, ca mările să fie scăpate cu orice preț de îngrozitorul cetaceu.

Capitolul II. PENTRU ŞI CONTRA

În vremea când se petreceau toate acestea, eu mă întorceam dintr-o explorare ştiinţifică pe care o făcusem în ţinuturile pline de primejdii din Nebraska, în Statele Unite. Fusesem trimis acolo de guvernul francez în calitatea mea de profesor suplinitor la Muzeul de istorie naturală din Paris. După şase luni petrecute în Nebraska, către sfârşitul lui martie m-am întors la New York, aducând cu mine colecţii preţioase. Plecarea spre Franţa îmi era fixată pentru începutul lunii mai. În aşteptarea ei, mă ocupam cu clasarea bogăţiilor mineralogice, botanice şi zoologice, pentru muzeu. Atunci avu loc accidentul vasului *Scoţia*.

Cunoşteam toate discuţiile în legătură cu monstrul marin; şi cum s-ar fi putut să nu le cunosc? Citisem şi recitisem pe rând toate ziarele americane şi europene, fără însă a mă lămuri prea mult. Taina aceasta îmi dădea de gândit, şi pentru că nu puteam să-mi formez o părere, treceam de la o extremă la alta. Fără îndoială că la mijloc era ceva neobişnuit; neîncrezătorii puteau merge să vadă spărtura misterioasă a vasului Scoţia. Când am ajuns la New York, faptele erau discutate cu înflăcărare. Părerea că ar fi vorba de o insulă plutitoare sau de o stâncă invizibilă, aşa cum susţineau necunoscătorii, fusese părăsită. Într-adevăr, în afară de cazul când stânca aceasta ar fi avut în ea o maşină, cum s-ar fi putut deplasa cu o viteză atât de mare?

De asemenea, tot pe baza uimitoarei viteze de deplasare fusese respinsă şi ideea existenţei unei epave marine uriaşe. Rămâneau deci numai două explicaţii posibile, şi partizanii lor se împărţiseră în două tabere: de o parte, cei care susţineau teoria existenţei unui monstru de o forţă colosală, de cealaltă parte, cei care vorbeau cu convingere despre un vas

«submarin», de o forță motrice extraordinară.

Or, această ultimă ipoteză, admisibilă la urma urmelor, căzu în fața cercetărilor făcute în cele două continente. Nu prea era cu putință ca un simplu particular să aibă un asemenea aparat. Unde şi când l-ar fi putut construi şi cum ar fi reuşit el să păstreze secretul construcției ?

Numai un guvern putea avea o astfel de maşină distrugătoare, pentru că în vremurile acestea nenorocite, în care omul se străduieşte să mărească puterea armelor de război, e de crezut ca un stat să încerce, fără ştirea celorlalte, o maşină atât de groaznică. După puştile cu tragere rapidă, torpilele; după torpile, berbecii submarini; apoi — cel puțin aşa sper — mijloacele de apărare împotriva lor. Dar ipoteza unei maşini de război căzu şi ea în urma declarațiilor guvernelor. Pentru că era vorba de un interes public — doar sufereau comunicațiile transoceanice — sinceritatea guvernelor nu putea fi pusă la îndoială. De altfel, cine ar fi fost în stare să creadă că construcția unui vas submarin s-ar fi putut face în secret? A păstra secretul în asemenea împrejurări e foarte greu pentru un particular şi cu siguranță că este imposibil pentru un stat, ale cărui acțiuni sunt supravegheate cu deosebită atenție de către puterile rivale.

Deci, după cercetări făcute în Anglia, Franța, Rusia, Prusia, Italia, America şi chiar în Turcia, ipoteza unui vas submarin fu definitiv îndepărtată.

Monstrul marin reveni astfel la ordinea zilei, în ciuda nenumăratelor glume şi atacuri ale ziarelor de mâna a doua. Porniți pe această cale, oamenii îşi dădură frâu liber imaginației, făurind cele mai nesăbuite şi mai năstruşnice închipuiri în domeniul ihtiologiei.

La sosirea mea în New York, mai multe persoane îmi

făcură onoarea de a-mi pune întrebări cu privire la monstru. Publicasem în Franța o lucrare în două volume intitulată «Misterele din adâncul mărilor». Cartea, foarte bine primită în lumea savanților, mă făcea să trec drept un specialist în acest domeniu destul de puțin cunoscut al istoriei naturale. Mi se ceru părerea. Atâta timp cât am putut să neg realitatea faptului, am tăcut cu îndârjire. Curând însă, «strâns cu uşa», a trebuit să dau explicații. Deci, «onorabilul Pierre Aronnax, profesor la Muzeul din Paris», a fost somat de ziarul «New York Herald» să-şi spună părerea. Fiindcă nu puteam să tac, am vorbit. Am discutat chestiunea sub toate aspectele ei politice şi ştiințifice; dau mai jos un extras dintr-un articol bine documentat pe care l-am publicat în numărul din 30 aprilie:

Prin urmare, spuneam eu, *după ce am cercetat una câte una diferitele ipoteze, după ce a fost înlăturată orice altă presupunere trebuie să admitem neapărat existența unui animal de o putere neobişnuită.*

Marile adâncimi ale oceanului ne sunt cu totul necunoscute. Sondele cercetătorilor n-au ajuns încă până la ele. Ce se petrece oare în aceste abisuri? Ce fel de ființe trăiesc şi ar putea trăi la douăsprezece sau cincisprezece mile sub apă? Ce fel de organism au aceste animale? Cu greu ne putem închipui.

Totuşi, soluția problemei pe care o am de rezolvat poate să ia forma unei dileme; sau cunoaştem toate varietățile de ființe care trăiesc pe planeta noastră, sau nu le cunoaştem.

Dacă nu le cunoaştem pe toate, dacă natura mai are încă pentru noi secrete în ihtiologie, nimic nu e mai uşor decât să admitem existența unor peşti sau a unor cetacei de specii sau de genuri necunoscute, cu un organism parcă anume făcut ca să «perforeze», locuind în abisurile de nepătruns, şi pe care o

întâmplare oarecare, o fantezie sau o toană îi ridică din când în când, la mari intervale de timp către suprafața oceanelor.

Dacă, dimpotrivă, cunoaştem toate speciile existente trebuie neapărat să căutăm animalul de care e vorba printre acelea care sunt determinate, şi în cazul acesta m-aş simți îndemnat să admit existența unui narval uriaş.

Narvalul obişnuit sau licornul de mare atinge adesea o lungime de şaizeci de picioare. Înmulțiți cu cinci sau chiar cu zece această mărime, dați cetaceului nostru o putere proporțională cu mărimea sa, sporiți-i armele de atac şi veți obține animalul dorit. El va avea proporțiile determinate de ofițerii de pe Shannon, va avea unealta trebuincioasă pentru străpungerea vasului Scoția şi puterea necesară pentru a sparge blindajul unei nave. Într-adevăr, narvalul este înarmat cu un fel de spadă de fildeş, cu o halebardă — după cum îi spun unii naturalişti — un dinte principal care are tăria oțelului. Asemenea dinți s-au găsit înfipți în corpul balenelor pe care narvalul le atacă totdeauna cu succes. Alții au fost smulşi cu foarte mare greutate din carenele vaselor pe care le sfredeliseră dintr-o parte într-alta, aşa cum un burghiu sfredeleşte un butoi. La muzeul Facultății de Medicină din Paris se găseşte unul dintre aceşti dinți, lung de doi metri şi douăzeci şi cinci de centimetri şi având la bază patruzeci şi opt de centimetri!

Ei bine, închipuiți-vă această armă de zece ori mai tare şi animalul de zece ori mai puternic, zvârliți-o cu o viteză de douăzeci de mile pe oră, înmulțiți greutatea ei cu pătratul vitezei şi veți obține o lovitură în stare să dea naştere catastrofei despre care vorbim. Deci, până la informații mai amănunțite, părerea mea este că avem de-a face cu un cetaceu de o mărime uriaşă, înarmat nu cu o halebardă, ci cu un adevărat pinten ca al fregatelor cuirasate, cu care s-ar asemăna atât în ceea ce

priveşte volumul cât şi puterea de mişcare.

Astfel s-ar explica acest fenomen inexplicabil — afară de cazul în care, în ciuda celor văzute, simțite şi resimțite, nimic nu ar fi adevărat, ceea ce iarăşi este cu putință!

Ultimele cuvinte erau o laşitate din partea mea; dar voiam să-mi apăr până la un anumit punct demnitatea de profesor şi să nu mă fac de râs în fața americanilor, care ştiu să râdă atunci când au de ce. Îmi păstram astfel o ieşire. Dar, în fond, admiteam existența monstrului.

Articolul meu fu discutat cu multă aprindere, fapt care-l făcu foarte cunoscut şi îmi aduse un număr oarecare de partizani. De altfel, soluția propusă lăsa frâu liber imaginației. Spiritului omenesc îi place să-şi plăsmuiască tot felul de făpturi supranaturale, şi marea este cel mai bun loc în care pot să se nască şi să se dezvolte aceşti uriaşi pe lângă care animalele de pe pământ, ca elefanții sau rinocerii, nu sunt decât nişte pitici. Întinderile de apă poartă în adâncurile lor cele mai mari specii de mamifere cunoscute şi ascund poate moluşte de mărimi nemaipomenite, crustacee înspăimântătoare la vedere, cum ar fi, de pildă, homari având o sută de metri, sau crabi cântărind două sute de tone! Şi de ce nu? Pe vremuri, animalele de pe pământ, viețuitoare ale erelor geologice, patrupedele, quadrumanele, reptilele şi păsările erau făcute pe măsuri uriaşe, pe care timpul le-a micşorat puțin câte puțin. De ce oare marea n-ar fi păstrat în adâncurile ei necunoscute aceste probe gigantice ale vieții unei alte epoci, ea care niciodată nu se schimbă, pe câtă vreme sâmburele pământesc se schimbă întruna? De ce oare n-ar ascunde în sânul ei ultimele varietăți ale acestor specii de titani, ce trăiesc secole în locul anilor şi milenii în locul secolelor?

Dar prea mă las dus de visuri care n-ar trebui să mă preocupe într-o asemenea măsură. Să pun deci capăt închipuirilor pe care timpul mi le-a schimbat ulterior în realități de necrezut. Repet: se formase atunci o părere despre natura fenomenului, şi oamenii credeau pe de-a-ntregul în existența unei ființe uimitoare care nu avea nimic comun cu fabuloşii şerpi de mare. Dar dacă unii n-au văzut în aceasta decât o problemă pur ştiințifică, alții, mai practici, mai ales din America şi din Anglia, erau de părere că oceanul trebuie curățat de periculosul monstru, pentru ca astfel să se asigure comunicațiile transoceanice. Ziarele industriale şi comerciale, mai ales, insistară asupra acestui lucru. «Shipping and Mercantile Gazette», «Lloyd», şi «Paquebot», «Revue maritime et coloniale», toate ziarele devotate companiilor de asigurare, care amenințau să ridice taxele de asigurare, au fost în unanimitate de acord asupra acestui punct.

După ce opinia publică şi-a dat astfel verdictul, Statele Unite luară, primele, o hotărâre. La New York se organiză o expediție destinată urmăririi cetaceului. O fregată de mare viteză, numită *Abraham Lincoln* fu pregătită să cerceteze în cel mai scurt timp apele. Arsenalele au fost deschise comandantului Farragut, care grăbi echiparea fregatei.

Şi, după cum se întâmplă totdeauna, din clipa în care se luă hotărârea ca monstrul să fie urmărit, el nu mai apăru. Timp de două luni nu se mai auzi nimic despre el. Nici o navă nu-l mai întâlni. Se părea că cetaceul aflase de comploturile care se urzeau împotriva lui. Se vorbise atâta despre monstru, chiar şi prin cablul transatlantic! De aceea unii glumeți pretindeau că, printr-un şiretlic, monstrul oprise în drum vreo telegramă, aflând astfel de toate uneltirile şi punându-se la adăpost.

Deci acum nu se mai ştia în ce parte să fie trimisă fregata, pregătită pentru o lungă călătorie şi echipată cu unelte de pescuit din cele mai bune. Şi nerăbdarea crescu mereu, până când, la 2 iulie, se află că un vas, care naviga pe ruta San Francisco—Şanhai, văzuse animalul cu trei săptămâni mai înainte în apele nordice ale Pacificului.

Ştirea aceasta dădu naştere unei emoţii de nedescris. Comandantului Farragut nu i se mai îngădui nici măcar un răgaz de douăzeci şi patru de ore. Proviziile erau încărcate. Cazanele de cărbuni erau pline până la refuz. Toţi oamenii din echipaj se găseau la posturi. Căpitanului nu-i mai rămânea decât să-şi aprindă cuptoarele, să le încingă şi să pornească. Nu i s-ar fi iertat nici măcar o jumătate de zi întârziere. De altfel, comandantul Farragut nu dorea nici el altceva decât să plece cât mai curând.

Cu trei ore înainte ca *Abraham Lincoln* să părăsească cheiul din Brooklyn, am primit o scrisoare redactată în felul următor:

Domnului Aronnax
Profesor la Muzeul din Paris
Hotel «Fifth-Avenue»
New York

Domnule,

Dacă doriţi să faceţi parte din expediţia de pe Abraham Lincoln, guvernul Statelor Unite ar fi încântat ca Franţa să fie reprezentată prin dv. în această expediţie. Comandantul Farragut vă ţine la dispoziţie o cabină.

Cu cele mai bune sentimente
J.B.HOBSON,

secretarul Ministerului Marinei

Capitolul III. CUM DOREŞTE DOMNUL!

Cu trei secunde înainte de a sosi scrisoarea lui J. B. Hobson, nu mă gândeam la urmărirea narvalului, cum nu mă gândeam la nici o altă călătorie fără rost. Trei secunde după ce am citit scrisoarea onorabilului secretar al Marinei, mi-am dat în sfârşit seama că adevărata mea chemare, singurul scop al vieții mele era să vânez monstrul acela primejdios şi să scap lumea de el.

Dar, pentru că abia mă întorsesem dintr-o călătorie grea şi obositoare, aş fi vrut nespus de mult să mă odihnesc. Tânjeam de dorul de a-mi revedea țara, prietenii, mica mea locuință din Jardin des Plantes şi dragele, prețioasele mele colecții! Nimic însă nu m-a putut opri. Am uitat de toate — de oboseală, de prieteni, de colecții — şi am primit, fără să mai stau pe gânduri, oferta guvernului american.

«Oricum, mă gândeam, toate drumurile duc spre Europa, şi monstrul are să fie atât de cumsecade încât să mă ducă spre coastele Franței. Animalul acesta de treabă se va lăsa prins în mările Europei pentru plăcerea mea personală, şi nu vreau să aduc Muzeului de istorie naturală din Paris mai puțin de jumătate de metru din halebarda lui de fildeş».

Dar până una-alta, trebuia să caut narvalul în nordul Oceanului Pacific, ceea ce însemna că trebuia să pornesc pe un drum opus aceluia care duce spre Franța.

— Conseil! am strigat cu o voce nerăbdătoare.

Conseil, servitorul meu, era un tânăr cinstit care mă întovărăşea în toate călătoriile; un flamand cumsecade, pe care-l iubeam şi care la rândul său mă iubea, un om de un sânge rece puțin obişnuit, ordonat din principiu, harnic din deprindere, nemirându-se niciodată de nimic, foarte

îndemânatic, priceput la orice, şi care, în ciuda numelui său, nu dădea niciodată sfaturi[4] — nici măcar atunci când nu-i erau cerute.

Având mereu de-a face cu savanţii care trăiau cu noi în Jardin des Plantes, Conseil începuse să ştie câte ceva. Devenise un specialist în clasificările biologice, putând să străbată cu o uşurinţă de acrobat toate încrengăturile, grupele, clasele, subclasele, ordinele, familiile, genurile, subgenurile, speciile şi varietăţile. Dar ştiinţa lui se oprea aici. Clasificarea era viaţa lui şi altceva nu-l mai interesa. Foarte priceput în teoria clasificării, dar foarte puţin priceput în practică, el n-ar fi putut deosebi, cred, un caşalot de o balenă! Şi totuşi, ce băiat cumsecade şi vrednic!

Timp de zece ani, Conseil mă urmase pretutindeni unde mă chemase ştiinţa. Şi niciodată n-am auzit de la el vreo vorbă despre lungimea sau despre oboseala vreunei călătorii. Niciodată nu se codea când îşi închidea valiza ca să plece într-o ţară oarecare, China sau Congo, oricât de îndepărtată ar fi fost acea ţară. Mă urma oriunde, fără să stea pe gânduri. Se bucura de o sănătate de fier, de muşchi solizi, şi era de un calm desăvârşit.

Avea treizeci de ani şi vârsta lui faţă de a mea era ca cincisprezece faţă de douăzeci. Cer iertare dacă spun în felul acesta că aveam patruzeci de ani.

Totuşi, Conseil avea un cusur: fiind de un formalism îndrăcit, nu mi se adresa niciodată decât la persoana a treia, fapt care uneori mă cam scotea din sărite.

— Conseil! am strigat din nou, începând plin de nerăbdare să mă pregătesc de călătorie.

Fireşte, nu puneam la îndoială devotamentul acestui

---

[4] În limba franceză «conseil» înseamnă sfat.

tânăr. De obicei nu-l întrebam dacă vrea sau nu să mă urmeze în călătoriile mele; de data aceasta însă era vorba de o expediție care putea să se prelungească la nesfârşit, de o călătorie plină de primejdii, în urmărirea unui animal în stare să scufunde o fregată ca pe o coajă de nucă. Toate acestea puteau să dea de gândit chiar omului cel mai calm din lume. Oare ce avea să spună Conseil?

— Conseil! am strigat pentru a treia oară.

— Domnul m-a chemat? întrebă el intrând.

— Da, băiete! Fă-mi bagajele şi pregăteşte-te de plecare. Peste două ore pornim.

— Cum doreşte domnul, răspunse liniştit Conseil.

— N-avem nici o clipă de pierdut. Pune în geamantanul meu tot ce trebuie pentru călătorie: haine, cămăşi, ciorapi, fără să le numeri, cât poți mai multe, şi grăbeşte-te!

— Şi colecțiile domnului? se interesă Conseil.

— O să ne ocupăm mai târziu de ele.

— Cum? Şi arhioterium, hiracoterium, oreodon, heropotamus şi toate celelalte schelete...

— Vor fi păstrate la hotel.

— Şi babirussa[5] ?

— Are să fie hrănită cât timp o să lipsim. De altfel, am să dau ordin ca toată menajeria noastră să fie trimisă în Franța.

— Nu ne întoarcem la Paris? întrebă Conseil.

— Ba da... desigur... am răspuns şovăind. Facem însă un ocol.

— Ocolul care îi va plăcea domnului.

— A! Nu va fi mare lucru! Un drum mai puțin direct, atâta tot. Vom călători pe *Abraham Lincoln.*

---

[5] Babirussa un fel de mistreț, cu colții de pe falca superioară foarte puternici. Trăieşte în insulele Moluce.

— Cum doreşte domnul, răspunse liniştit Conseil.

— Ştii, prietene, este vorba de monstrul acela... de faimosul cetaceu... mergem să curățim mările!... Autorul unei lucrări în două volume despre «Misterele din adâncul mărilor» nu poate să lipsească de la expediția aceasta interesantă pe care o conduce comandantul Farragut. E o misiune glorioasă... dar plină de primejdii! Nu se ştie încotro mergem. Animalele astea pot fi pline de toane. Totuşi vom pleca. Avem un comandant care nu se teme de nimic.

— Ce va face domnul voi face şi eu, răspunse Conseil.

— Gândeşte-te bine! Nu vreau să-ți ascund nimic. E vorba de una din acele călătorii din care poți să nu te mai întorci.

— Cum doreşte domnul.

Peste un sfert de ceas bagajele noastre erau gata. Deşi Conseil le făcuse la repezeală, eram sigur că nu lipsea nimic, căci băiatul acesta se pricepea să aranjeze cămăşile şi hainele tot atât de bine pe cât ştia să claseze păsările şi mamiferele.

Ascensorul hotelului ne lăsă în vestibulul cel mare. Am coborât câteva trepte care duceau la parter. Aici am achitat nota de plată la biroul veşnic asaltat de o mulțime imensă şi am dat ordin să fie expediate la Paris baloturile cu animale împăiate şi cu plante uscate. Nu am uitat nici să las banii necesari pentru hrana babirussei şi, urmat de Conseil, am sărit într-o trăsură.

Pentru douăzeci de franci cursa, trăsura coborî Broadway-ul la Union Square, merse pe Fourth-Avenue, până la întretăierea cu Bowery-street, o luă pe Katrin-street şi se opri pe cheiul treizeci şi patru. Acolo, bacul Katrin ne transportă, oameni, cai şi trăsură, la Brooklyn, periferia cea mare a New York-ului, aşezată pe malul stâng al râului, în partea de răsărit, şi în câteva minute am ajuns la cheiul lângă

care *Abraham Lincoln* vărsa nori negri de fum prin cele două coşuri ale sale.

Bagajele ne-au fost duse îndată pe puntea fregatei. Am alergat pe bord şi am întrebat de comandantul Farragut. Unul din marinari mă conduse pe dunetă. Acolo am dat de un ofițer cu înfățişare plăcută, care mi-a întins mâna.

— Domnul Pierre Aronnax? mă întrebă el.

— Chiar el, am răspuns. Comandantul Farragut ?

— În persoană. Fiți binevenit, domnule profesor! Cabina dumneavoastră este pregătită.

Am salutat şi, lăsându-l pe comandant la treburile lui, m-am îndreptat spre cabina ce-mi fusese destinată.

Abraham Lincoln fusese bine ales şi pregătit pentru noua sa misiune. Era o fregată de mare viteză, prevăzută cu aparate de supraîncălzire care puteau ridica puterea aburilor până la şapte atmosfere. La presiunea aceasta, *Abraham Lincoln* atingea o viteză mijlocie de optsprezece mile şi trei zecimi pe oră, viteză foarte mare, ce e drept, dar nu de ajuns pentru a lupta cu giganticul cetaceu.

Interiorul vasului corespundea însuşirilor sale nautice. Cabina mea, aflată la prova şi dând spre careul ofițerilor, mi-a plăcut.

— Ne vom simți foarte bine aici, i-am spus lui Conseil.

— Tot aşa de bine, nu vă fie cu supărare, răspunse Conseil, pe cât se simte un crustaceu în scoica unei moluşte.

L-am lăsat pe Conseil să orânduiască bagajele şi m-am urcat pe punte, ca să urmăresc pregătirile de plecare. În clipa aceea, comandantul Farragut dăduse ordin să fie desfăcute ultimele odgoane care-l mai legau pe *Abraham Lincoln* de cheiul Brooklyn. Prin urmare, dacă aş fi întârziat cu un sfert de oră sau chiar cu mai puțin, fregata ar fi plecat fără mine şi

n-aş fi putut lua parte la această expediţie neobişnuită, supranaturală şi de necrezut, care, deşi povestită aşa cum s-a întâmplat, va găsi totuşi câţiva neîncrezători.

Dar comandantul Farragut nu voia să piardă nici un minut măcar, nerăbdător să ajungă în mările în care fusese semnalat animalul.

El îl chemă pe inginer.

— Avem presiune?

— Da, domnule, răspunse acesta.

— Go ahead! strigă comandantul Farragut.

Când auziră ordinul, transmis în sala maşinilor cu ajutorul unui aparat cu aer comprimat, mecanicii puseră în mişcare roata de pornire. Se auzi un şuierat, datorită aburilor care intrară cu iuţeală în sertăraşele întredeschise. Pistoanele orizontale şi lungi gemeau şi împingeau bielele. Aripile elicei băteau din ce în ce mai repede valurile şi *Abraham Lincoln* înainta măreţ printre cel puţin o sută de ferryboat-uri şi pilotine pline de spectatori, care alcătuiau alaiul.

Cheiurile Brooklyn-ului şi cartierele oraşului New York, care se întind pe malul de răsărit al râului, erau înţesate de curioşi. De trei ori la rând izbucniră strigăte de «ura!», din peste cinci mii de piepturi. Mii de batiste fluturau deasupra mulţimii şi continuară să-l salute pe *Abraham Lincoln* până ce vasul pătrunse în apele Hudsonului, pe la vârful peninsulei lunguieţe pe care e aşezat New York-ul.

Atunci fregata, plutind spre New Jersey pe lângă malul drept al fluviului, acoperit de vile, trecu printre forturi, care o salutară cu salve de tun. *Abraham Lincoln* răspunse înălţând şi coborând de trei ori pavilionul american, pe care străluceau cele treizeci şi nouă de stele; apoi, schimbându-şi direcţia ca să intre în canalul ce se curbează spre golful format de istmul

Sandy Hook, trecu de-a lungul țărmului nisipos de pe care miile de spectatori îl aclamară încă o dată.

Alaiul de bacuri si de pilotine continua să urmeze fregata şi n-o părăsi decât în dreptul vasului-far, care arăta cu cele două ochiuri de lumină ale sale căile de acces ale New York-ului.

Era ora trei. Pilotul coborî în barcă şi se îndreptă îndată spre goeleta care îl aştepta. Cuptoarele fură întețite; elicea bătu mai repede valurile; fregata trecu pe lângă Long Island, de-a lungul coastei joase şi gălbui, şi, la ora opt seara, după ce luminile din Fire Island se pierdură înspre nord-vest, se îndreptă cu toată viteza către apele întunecate ale Atlanticului.

Capitolul IV. NED LAND

Comandantul Farragut era un marinar priceput, demn de fregata pe care o comanda. El era sufletul vasului şi împreună cu echipajul său forma un tot de nedespărțit. Comandantul nu se îndoia de existența cetaceului şi nici nu îngăduia ca vreunul dintre oamenii de pe bord să pună la îndoială acest fapt. Credea în el, aşa cum unele femei bătrâne cred în Leviathan[6] — cu inima, nu cu judecata. Monstrul exista cu siguranță, şi comandantul îşi jurase că are să scape mările de ticăloşiile lui, pornind să-l înfrunte ca legendarul cavaler de Rhodes sau ca neînfricatul Dieudonne de Gozon, care se luptase cu şarpele ce-i pustia insula. Farragut era hotărât să lupte pe viață şi pe moarte. Altă cale nu exista.

Ofițerii de pe bord împărtăşeau părerea comandantului lor. Trebuia să-i auzi vorbind, discutând, certându-se, cântărind posibilitățile întâlnirii şi cercetând întinderea nesfârşită a oceanului. Mulți stăteau de pază cocoțați pe catarge fără ca nimeni să le-o ceară, făcând astfel o corvoadă pe care în orice altă împrejurare ar fi blestemat-o. Atâta timp cât soarele era pe cer, catargele erau pline de mateloți care nu puteau răbda să stea liniştiți pe punte. Şi cu toate acestea, *Abraham Lincoln* nu apucase încă să despice apele suspecte ale Pacificului.

Cât despre echipaj, n-avea altă dorință decât să întâlnească monstrul, să-l prindă cu cangea, să-l tragă pe bord şi să-l taie în bucăți. Oamenii supravegheau marea cu o atenție încordată. De altfel, comandantul Farragut pomenise de o sumă de două mii de dolari, destinată oricărui marinar

---

[6] Monstru marin legendar.

sau ofițer care va semnala primul apariția animalului. Înțelegeți, deci, cu cât zel scrutau marea cei de pe *Abraham Lincoln*.

Nici eu nu mă lăsam mai prejos decât ceilalți, făcându-mi, la rândul meu, partea de observații zilnice. Pentru că toți cei de pe vas erau «numai ochi», cred că fregata ar fi putut mai curând să se numească Argus. Singur Conseil, prin nepăsarea lui, nu se potrivea deloc cu entuziasmul care domnea pe bord.

Spuneam că Farragut îşi înzestrase vasul cu aparate potrivite pentru pescuitul uriaşului cetaceu. În privința aceasta nu l-ar fi întrecut nici chiar un vas de vânat balene. Avea toate uneltele cunoscute, de la cangea care se aruncă cu mâna, până la săgețile dințate şi gloanțele explozive. Pe bord se afla chiar şi un tun perfecționat care se încărca pe la chiulasă şi care avea pereții groşi şi gura îngustă; cred că modelul lui trebuie să se găsească la Expoziția universală din 1867. Instrumentul acesta prețios, venit din America, zvârlea la o distanță de vreo 16 km un proiectil conic care cântărea 4 kg. Deci vasului nu-i lipsea nici un mijloc de distrugere. Dar asta nu era totul; pe vas se afla şi Ned Land, regele vânătorilor cu cangea.

Ned Land era un canadian uimitor de îndemânatic; nimeni nu-l întrecea în primejdioasa lui meserie. Pe lângă îndemânare, avea sânge rece, îndrăzneală şi viclenie, aşa că trebuia ca o balenă să fie tare isteață sau un caşalot din cale afară de şiret, ca să scape de lovitura cangei sale.

Ned Land avea vreo patruzeci de ani. Era un bărbat înalt, puternic, cu o înfățişare serioasă, tăcut şi câteodată violent, mai cu seamă atunci când îl nemulțumea cineva. El atrăgea privirile tuturor, iar ochii săi pătrunzători îi dădeau o înfățişare şi mai gravă.

Comandantul Farragut dăduse dovadă de multă înțelepciune atunci când îl angajase pe omul acesta care, datorită ochilor şi brațelor sale, făcea cât tot echipajul la un loc. N-aş putea să-l asemăn mai bine decât cu un telescop puternic, care ar fi totodată şi un tun gata oricând de tragere.

Cine zice «canadian», zice «francez» şi, oricât de puțin vorbăreț era Ned Land, trebuie să mărturisesc că prinsese pentru mine o oarecare simpatie. Pesemne că îl atrăgea naționalitatea mea. Era pentru el un prilej de a vorbi, iar mie îmi dădea putința să aud limba veche a lui Rabelais, care e folosită încă în unele provincii canadiene. Familia lui trăia în Quebec şi era atât de numeroasă încât forma un întreg trib de pescari îndrăzneți, încă de pe vremea când oraşul acesta ținea de Franța. Încetul cu încetul, Ned prinse gust de vorbă; mie îmi plăcea să-l ascult istorisindu-şi întâmplările petrecute în mările polare. Era nespus de multă poezie în povestirile sale despre pescuitul de balene şi despre lupta cu uriaşele mamifere. Punea în ele atâta viață, încât mi se părea că ascult vreun Homer canadian care îmi cântă o nouă Iliadă, petrecută în regiunile Nordului. Îl descriu pe tovarăşul acesta îndrăzneț aşa cum îl cunosc eu astăzi, când am devenit prieteni buni, legați cu acea dragoste nezdruncinată care se naşte şi se întăreşte în împrejurările cele mai înfricoşătoare. Ah, viteazule Ned! Aş vrea să mai trăiesc încă o sută de ani, numai ca să-mi amintesc cât mai mult timp de tine!

Şi acum, care era părerea lui Ned Land despre monstrul marin? Trebuie să mărturisesc că, dintre toți oamenii de pe bord, el singur era acela care nu credea deloc în existența monstrului. Ba chiar se ferea să vorbească despre aceasta; dar într-o zi am căutat să aflu ce gândea.

La 30 iulie, deci cam la trei săptămâni după plecarea

noastră, fregata se găsea în dreptul Capului Blanc, la treizeci de mile sub vântul care bătea dinspre coastele Patagoniei. Era o seară minunată. Trecuserăm de Tropicul Capricornului. Până la Strâmtoarea lui Magellan, în sud, nu mai aveam de străbătut nici şapte sute de mile. În mai puţin de opt zile, nava *Abraham Lincoln* trebuia să brăzdeze valurile Pacificului.

Stăteam pe punte unul lângă altul, Ned Land şi cu mine, vorbind vrute şi nevrute şi privind apele acestei mări misterioase, ale cărei adâncuri nu fuseseră străpunse până atunci de privirile oamenilor. Am adus în mod firesc vorba despre cetaceul uriaş, cântărind sorţii de izbândă sau de nereuşită ai expediţiei noastre; văzând însă că Ned mă lasă să vorbesc fără ca el să spună mare lucru, l-am întrebat de-a dreptul:

— Cum se poate, Ned, să nu crezi în existenţa cetaceului pe care-l căutăm? Ai oare motive deosebite ca să fii atât de neîncrezător?

Vânătorul cu cangea mă privi câteva clipe fără să-mi răspundă, îşi lovi fruntea largă cu palma, aşa cum îi era obiceiul, închise ochii ca şi cum ar fi vrut să se gândească şi, în sfârşit, îmi spuse:

— Tot ce se poate, domnule Aronnax.

— Cu toate acestea, Ned, un vânător de balene ca dumneata, un om obişnuit cu mamiferele din apele oceanelor, ar trebui să creadă fără să stea prea mult pe gânduri că există cetacei uriaşi; dumneata s-ar cuveni să fii ultimul dintre oamenii de pe bord care să te îndoieşti de asta, în împrejurările de faţă!

— Vă înşelaţi, domnule profesor! răspunse Ned. Se prea poate ca unii oameni nepricepuţi să creadă în comete extraordinare care străbat cerul sau în monştri antediluvieni

care sălăşluiesc în inima pământului; dar nici astronomul şi nici geologul nu va admite asemenea născociri. Aşa e şi cu vânătorul de balene. Am urmărit mulți cetacei, am vânat cu cangea şi am ucis destui. Dar oricât ar fi fost ei de puternici şi de bine înarmați, n-ar fi putut numai cu cozile şi cu colții lor să găurească plăcile de fier ale unui vapor.

— Şi totuşi, Ned, ştim că sunt vapoare care au fost străpunse de colțul narvalului.

— Corăbii de lemn s-ar putea să fie, îmi răspunse canadianul, cu toate că eu nu le-am văzut niciodată. Aşa că până una, alta, nu cred că balenele, caşaloții sau narvalii ar putea săvârşi asemenea isprăvi.

— Ascultă-mă, Ned...

— Nu, domnule profesor, asta n-o cred nici în ruptul capului. Poate să fie altceva... vreo meduză uriaşă...

— Ba nu, Ned, meduza nu e decât o moluscă şi însuşi numele ei arată cât de moale îi este carnea; chiar dacă ar avea lungimea de cinci sute de picioare şi tot ar fi nevătămătoare pentru nave ca *Scoția* sau *Abraham Lincoln*, aşa că isprăvile monştrilor de teapa Krakenilor nu sunt decât poveşti.

— Atunci, domnule naturalist, îmi spuse Ned Land cu un ton cam ironic, dumneata continui să crezi că există un cetaceu uriaş?

— Da, Ned, ți-o repet, şi credința mea se sprijină pe logica faptelor. Cred în existența unui mamifer puternic din încrengătura vertebratelor, ca balenele, caşaloții sau delfinii, înzestrat cu un colț în formă de corn, a cărui putere de pătrundere este extraordinară.

— Hm! făcu vânătorul de balene, scuturând din cap ca un om care nu vrea să se lase convins.

— Gândeşte-te, bravul meu canadian, că dacă un

asemenea animal există şi trăieşte în fundul oceanului la o adâncime de câteva mile, apoi trebuie să aibă un organism cu o putere de rezistență fără seamăn.

— Pentru ce? întrebă Ned.

— Pentru că este necesară o forță nemaipomenită ca să te menții în straturile de apă de mare adâncime şi să rezişti la presiunea lor.

— Adevărat? făcu Ned, clipind din ochi.

— Sigur. Şi cifrele ți-o vor dovedi îndată.

— Ei, cifre! o întoarse Ned. Cu cifrele poți să faci ce vrei!

— Asta când e vorba de afaceri, Ned, dar nu când e vorba de matematică. Ascultă-mă: să zicem că presiunea unei atmosfere este cât a unei coloane de apă înaltă de treizeci şi două de picioare. De fapt, înălțimea coloanei de apă ar trebui să fie mai mică, pentru că e vorba de apa de mare, care are o densitate mai mare decât a apei dulci. Prin urmare, Ned, când te scufunzi, la fiecare treizeci şi două de picioare de apă pe care le ai deasupra suporți o presiune egală cu câte o atmosferă, adică tot atâtea kilograme pe fiecare centimetru pătrat al suprafeței corpului. De aici urmează că la trei sute douăzeci de picioare presiunea este de zece atmosfere, la trei mii două sute de picioare este de o sută de atmosfere şi că ea ajunge de o mie de atmosfere la treizeci şi două de mii de picioare, adică la aproape două leghe şi jumătate. Aşa că, dacă ai putea ajunge la această adâncime în ocean, fiecare centimetru pătrat de pe suprafața corpului dumitale ar suferi o apăsare de o mie de kilograme. Şi ştii dumneata, dragă Ned, ce suprafață ai în centimetri pătrați?

— Habar n-am, domnule Aronnax!

— Cam vreo şaptesprezece mii.

— Atât de mult?

— Şi cum în realitate presiunea atmosferică este mai mare decât apăsarea unui kilogram pe centimetru pătrat, cei şaptesprezece mii de centimetri pătraţi ai dumitale suportă în această clipă o presiune de şaptesprezece mii cinci sute şaizeci şi opt de kilograme.

— Fără să bag de seamă?

— Fără să bagi de seamă. Şi dacă nu eşti turtit de o asemenea apăsare, aceasta e din pricină că aerul care-ţi pătrunde în interiorul corpului are o presiune egală. Există un echilibru desăvârşit între apăsarea exterioară şi cea interioară, care se neutralizează şi care îţi îngăduie să le suporţi fără greutate pe amândouă. Dar în apă lucrurile stau altfel.

— Da, înţeleg, răspunse Ned, care începuse să fie ceva mai atent, apa mă înconjoară, dar nu mă pătrunde.

— Întocmai, Ned. De aceea, la treizeci şi două de picioare sub apă ai suferi o apăsare de şaptesprezece mii cinci sute şaizeci şi opt de kilograme; la trei sute douăzeci, o presiune de zece ori mai mare, deci o sută şaptezeci şi cinci de mii şase sute optzeci de kilograme; la trei mii două sute de picioare, de o sută de ori această presiune, adică un milion şapte sute cincizeci şi şase de mii opt sute de kilograme; la treizeci şi două de mii de picioare, în sfârşit, de o mie de ori această presiune, deci şaptesprezece milioane cinci sute şaizeci şi opt de mii de kilograme, adică ai fi turtit, ca şi cum ai fi scos dintr-o presă hidraulică.

— Drace! se miră Ned.

— Ei bine, dragul meu vânător, dacă nişte vertebrate lungi de câteva sute de metri şi proporţional de groase pot să stea la asemenea adâncimi, ele a căror suprafaţă reprezintă milioane de centimetri pătraţi, înseamnă că apăsarea pe care o suportă ajunge şi ea la miliarde de kilograme. Socoteşte şi dumneata

acum ce rezistență trebuie să aibă scheletul lor şi cât de puternic trebuie să le fie organismul, ca să reziste la o asemenea presiune.

— Ar trebui să fie făcute din plăci de fier groase de opt degete, ca fregatele cuirasate, răspunse Ned Land.

— Aşa e, Ned, şi gândeşte-te numai ce stricăciuni poate produce o asemenea namilă, care vine asupra unei nave cu iuțeala unui expres.

— Da... e adevărat... se poate, răspunse canadianul, a cărui neîncredere era zdruncinată de aceste cifre, dar care tot nu voia să se dea bătut.

— Ei bine, te-am convins ?

— Nu m-ați convins decât de un lucru, domnule naturalist, anume că, dacă în fundul mărilor există asemenea animale, ele trebuie să fie atât de puternice cât spuneți dumneavoastră.

— Dar dacă n-ar exista, încăpățânatule, cum îți explici accidentul întâmplat *Scoției*?

— Ştiu eu?... Poate că... zise Ned, şovăind.

— Hai, spune!

— Poate că... nu este adevărat, răspunse canadianul, repetând fără voie un răspuns celebru al lui Arago.

Dar răspunsul acesta nu dovedea decât încăpățânarea vânătorului de balene şi nimic altceva. În ziua aceea l-am lăsat în pace. Accidentul vasului Scoția nu putea fi negat. Spărtura a existat şi a trebuit să fie astupată; cred că existența ei nu putea fi demonstrată mai lămurit. Spărtura aceasta nu se făcuse singură; şi cum nu fusese pricinuită de stânci sau de maşini submarine, fără îndoială că se datora armei perforatoare a vreunui animal.

După mine, pentru toate motivele arătate mai sus,

animalul acesta aparținea încrengăturii vertebratelor, clasei mamiferelor, grupului pisciformelor, în sfârşit, ordinului cetaceelor. Cât despre familia din care făcea parte, balenă, caşalot sau delfin, sau genul şi specia în care se cuvenea să fie aşezat, aceasta era o chestiune pe care trebuia s-o lămuresc mai târziu. Pentru a o lămuri, trebuia mai întâi să disec monstrul necunoscut; pentru a-l diseca, trebuia să-l prindem; pentru a-l prinde, trebuia să-l vânăm cu cangea, şi asta era treaba lui Ned Land; pentru ca Ned să-l vâneze, trebuia să-l vedem, şi asta era treaba echipajului; iar pentru a-l vedea, trebuia să-l întâlnim — şi asta nu depindea decât de întâmplare.

Capitolul V. LA ÎNTÂMPLARE

Câtva timp, *Abraham Lincoln* călători liniştit, până într-o zi când o împrejurare neaşteptată scoase la iveală dibăcia neîntrecută a lui Ned Land şi ne dovedi câtă încredere trebuia să avem în el. În apropierea insulelor Maluine, la 30 iunie, fregata întâlni câteva baleniere americane, care, după cum am aflat, nu aveau nici o ştire despre narval. Căpitanul vasului *Monroe*, ştiind că Ned Land se afla pe bordul lui *Abraham Lincoln*, îl rugă să-i ajute la prinderea unei balene ce se găsea prin apropiere. Comandantul Farragut, dornic să-l vadă pe Ned la lucru, îi dădu voie să treacă pe *Monroe*. Norocul îl ajută atât de bine pe canadianul nostru, încât, printr-o dublă lovitură, în loc de o balenă, el lovi două; pe una o atinse drept în inimă, iar pe cealaltă o prinse după câteva minute de urmărire!

Hotărât lucru, dacă monstrul nostru va avea vreodată de-a face cu cangea lui Ned Land, n-am să pun rămăşag că victoria va fi de partea cetaceului.

Fregata dădu ocol cu o viteză uimitoare coastei de sud-est a Americii. La 3 iulie ne găseam la intrarea Strâmtorii Magellan, aproape de Capul Fecioarelor. Dar comandantul Farragut nu voia să ia acest drum întortocheat şi manevră astfel încât ocoli Capul Horn. Întregul echipaj se declară de acord cu hotărârea lui. S-ar fi putut oare să întâlnim cetaceul într-un loc atât de îngust? Mulți dintre matelоți erau de părere că monstrul n-ar fi putut trece pe acolo, pentru că «era prea mare pentru strâmtoarea asta!»

La 6 iulie, pe la ora trei după-amiază, *Abraham Lincoln*, găsindu-se la cincisprezece mile mai spre sud, dădu ocol singuraticei insule, acelei stânci pierdute la marginea

continentului american, căreia nişte marinari olandezi i-au dat numele oraşului lor natal, Capul Horn. Pornirăm spre nord-vest şi a doua zi elicea fregatei bătea în sfârşit apele Pacificului.

«Fiţi cu ochii în patru! Fiţi cu ochii în patru!» spuneau întruna marinarii de pe *Abraham Lincoln*.

Şi toţi îi deschideau peste măsură de mari. În faţa nădejdii de a câştiga două mii de dolari, ochii şi lunetele nu mai aveau o clipă de răgaz. Zi şi noapte se cerceta suprafaţa oceanului, iar nictalopii, care puteau să vadă şi în întuneric, aveau o dată mai mult, faţă de ceilalţi, putinţa de a câştiga premiul.

Cu toate că pe mine nu mă atrăgeau banii, cercetam totuşi cu cea mai mare atenţie întinderea oceanului. Eram în stare să nu părăsesc nici o clipă puntea vasului; mâncam repede, dormeam puţin şi nu-mi păsa nici de soare, nici de ploaie. Stăteam aplecat peste parapet când în partea din faţă a vasului, când în partea de dinapoi, cercetând cu lăcomie dâra pufoasă care albea marea spre orizont. Şi de câte ori n-am simţit aceeaşi strângere de inimă laolaltă cu ofiţerii şi cu echipajul, când vreo balenă plină de toane îşi arăta spinarea neagră deasupra valurilor! Atunci, puntea fregatei se umplea într-o clipă cu mateloţi şi cu ofiţeri care, cu răsuflarea întretăiată, cu ochii tulburi, urmăreau fiecare mişcare a cetaceului. Priveam şi eu până-mi obosea vederea, în timp ce Conseil, tot atât de netulburat ca de obicei, îmi spunea liniştit:

— Dacă domnul ar avea bunăvoinţa să nu-şi holbeze ochii atât de tare, ar vedea mai bine!

Emoţii zadarnice! *Abraham Lincoln* îşi schimba direcţia, urmărea animalul semnalat, o simplă balenă sau vreun caşalot obişnuit, care dispărea curând în mijlocul unui cor de blesteme.

Călătoria se desfăşura în cele mai bune condiţii. Timpul se menţinea frumos. Cu toate că eram în cel mai rău anotimp din Emisfera Australă, unde luna iulie corespunde lunii ianuarie din Europa, marea rămânea liniştită şi putea fi cercetată cu uşurinţă, până la mari depărtări.

Ned Land arăta încă cea mai dârză neîncredere; se prefăcea chiar că nu se uită în larg decât atunci când era de serviciu sau când se zărea vreo balenă. Şi de cât ajutor ne-ar fi putut fi privirea lui atât de pătrunzătoare! Dar canadianul acela încăpăţânat citea sau dormea în cabina lui timp de opt ore din douăsprezece. De o sută de ori l-am dojenit pentru nepăsarea pe care o arăta.

— Ei şi! răspundea el. Nu-i nimic, domnule Aronnax; chiar dacă ar fi vreun animal, cum am putea noi să-l descoperim? Nu mergem oare la întâmplare? Animalul acesta invizibil a fost văzut, după spusele unora, în apele de nord ale Pacificului. Să zicem că-i aşa; dar au trecut de atunci două luni şi, dacă ţinem seama de obiceiurile cetaceului dumneavoastră, trebuie să nu uităm că lui nu-i place să mucezească mult timp prin aceleaşi meleaguri! Se mişcă dintr-un loc într-altul cu o uşurinţă nemaipomenită. Şi dumneavoastră ştiţi mai bine decât mine, domnule profesor, că natura nu face nimic pe dos şi că n-ar fi dat ea unui animal greoi de felul lui putinţa de a se mişca atât de repede, dacă el n-ar avea nevoie de asta. Deci, dacă animalul există, acum e departe!

La asemenea argumente nu aveam ce să mai răspund, într-adevăr, mergeam la întâmplare. Dar cum am fi putut face altfel ? Aşa că sortii noştri de izbândă erau foarte puţini. Totuşi, încă nu se îndoia nimeni de succesul expediţiei şi nici un marinar de pe bord n-ar fi pus rămăşag împotriva existenţei narvalului sau împotriva apropiatei lui apariţii. În

ziua de 20 iulie am tăiat Tropicul Capricornului pe la 105° longitudine, iar la 27 ale aceleiaşi luni am trecut Ecuatorul pe la meridianul 110. Fregata se îndreptă spre apus şi intră în apele centrale ale Pacificului. Comandantul Farragut gândea, pe bună dreptate, că e mai bine să intrăm în apele cele mai adânci şi să ne îndepărtăm de continente sau de insule, de care monstrul părea că se fereşte întotdeauna — «fără îndoială pentru că nu era destulă apă pentru dânsul!» după cum spunea şeful echipajului. Trecurăm deci pe lângă insulele Pomotu, Marchize şi Sandwich, tăiarăm Tropicul Cancerului la longitudinea 132° şi ne îndreptarăm către mările Chinei.

Eram în sfârşit în locurile unde monstrul îşi săvârşise ultimele isprăvi! Şi pot spune că pe bord nu se mai ducea o viață normală. Inimile băteau să spargă piepturile, pregătindu-se parcă pentru viitoare boli fără leac. Întregul echipaj se găsea într-o stare de nervi pe care cu greu aş putea s-o descriu. Nimeni nu mai mânca, nimeni nu mai dormea. De douăzeci de ori pe zi, o alarmă falsă sau o închipuire a vreunui matelot care scruta valurile ne producea emoții atât de puternice, încât, repetându-se întruna, ele ne țineau într-o încordare prea mare ca să nu aibă urmări.

Şi într-adevăr, urmările se văzură curând. Vreme de trei luni în care fiecare zi ni se păru un secol, în care timp *Abraham Lincoln* străbătu toate apele de nord ale Pacificului, alergând după toate balenele semnalate, schimbându-şi fără veste direcția, oprindu-se pe neaşteptate, mărindu-şi sau micşorându-şi viteza, cu primejdia de a strica maşinile vasului, nici un petic de apă, începând de la malurile Japoniei până la coastele Americii, nu rămase necercetat. Şi nu zărirăm nimic, nimic altceva decât imensitatea valurilor pustii! Nimic asemănător unui narval gigantic, nici unei insule submarine,

nici unei epave naufragiate, nici unei insule mişcătoare, nimic care să pară supranatural!

Consecințele nu întârziară să se arate. Mai întâi descurajarea puse stăpânire pe gândurile oamenilor, apoi ea făcu loc neîncrederii. Un simțământ nou, amestec de ruşine şi mânie se ivi pe bord. Oamenii se simțeau ruşinați că s-au lăsat «duşi» de o închipuire, dar mai cu seamă erau furioşi! Dovezile adunate una câte una, timp de un an, se prăbuşiră dintr-o dată şi fiecare nu se mai gândi decât să recâştige, odihnindu-se şi dormind, timpul pe care îl sacrificase prosteşte.

Şi cu nestatornicia firească sufletului omenesc, oamenii căzură dintr-o extremă în cealaltă. Cei ce fuseseră partizani înflăcărați ai expediției deveniră acum aprigii ei bârfitori. Împotrivirea porni din pântecele corăbiei, ajunse până la careul ofițerilor şi, desigur că, fără încăpățânarea neobişnuită a comandantului Farragut, fregata s-ar fi îndreptat definitiv către sud.

Totuşi, cercetarea aceasta nefolositoare nu mai putea fi mult timp prelungită. Fregatei nu i se putea aduce nici o vină; făcuse tot ce fusese cu putință ca să izbutească. Nicicând echipajul vreunui vas al marinei americane nu dovedise mai multă răbdare şi mai multă tragere de inimă. Nereuşita expediției nu putea fi pusă pe seama oamenilor. Nu ne mai rămânea altceva de făcut decât să ne întoarcem.

Lucrul acesta a fost adus la cunoştința comandantului, dar el se împotrivi. Mateloții nu-şi ascundeau nemulțumirea şi asta se vedea după munca lor care începuse să nu mai meargă aşa cum trebuie. Nu vreau să spun prin asta că s-ar fi ivit vreo revoltă pe bord. După o scurtă perioadă de încăpățânare, comandantul Farragut ceru trei zile de răgaz, aşa cum

altădată ceruse Columb. Dacă-n aceste trei zile monstrul nu s-ar fi ivit, cârmaciul trebuia să învârtă de trei ori roata şi *Abraham Lincoln* avea să pornească spre mările europene.

Ca primă urmare a acestei făgăduieli, făcută la 2 noiembrie, poate fi socotit faptul că ea a reînsufleţit echipajul. Lăsând la o parte nepăsarea, oamenii cercetară din nou cu atenţie oceanul. Fiecare voia să-i mai arunce o ultimă privire. Lunetele intrară din nou în funcţiune. Era sfidarea cea de pe urmă adusă narvalului uriaş, care, după toate socotelile, nu se putea să nu răspundă acestei somaţii.

Mai trecură două zile. *Abraham Lincoln* înainta cu viteză redusă. Oamenii foloseau tot felul de mijloace ca să trezească atenţia monstrului sau să-l scoată din amorţeală, în cazul când el s-ar fi găsit prin aceste meleaguri. Pentru asta au fost atârnate în partea de dinapoi a vasului nişte bucăţi mari de slănină, care, trebuie să spun, au făcut nespusă plăcere rechinilor. *Abraham Lincoln* se opri de câteva ori şi bărcile străbătură apele în toate direcţiile împrejurul său, astfel încât nici un colţ de mare n-a rămas necercetat. Dar veni şi seara de 4 noiembrie, fără ca taina abisurilor marine să fie descoperită.

A doua zi, 5 noiembrie, la amiază, urma să ia sfârşit termenul fixat. După aceea, comandantul Farragut, potrivit făgăduielii sale, trebuia să îndrepte fregata spre sud-est şi să părăsească cu totul regiunile nordice ale Pacificului.

Fregata se afla atunci la 31°15' latitudine nordică şi 136°42' longitudine estică. Ţărmurile Japoniei erau la mai puţin de două sute de mile de noi. Se apropia noaptea. Trecuse de ora opt. Nori groşi acoperiseră luna, care se găsea în primul ei pătrar. Fregata despica cu uşurinţă valurile liniştite.

În clipa aceea stăteam în partea din faţă a vasului, sprijinit de parapetul tribordului. Conseil se afla lângă mine, privind şi

el valurile. Echipajul, cocoțat pe catarge, cerceta zarea care se îngusta şi se întuneca încetul cu încetul. Din când în când oceanul sclipea sub razele lunii, strecurate printre spărturile norilor. Apoi, orice urmă luminoasă se pierdea în întunecime.

Uitându-mă la Conseil, mi se păru că şi pe el îl cuprinsese, cât de cât, starea de spirit a celorlalți. Cel puțin aşa am crezut! Poate că pentru prima dată era stăpânit de oarecare curiozitate.

— Ce zici, Conseil ? îl întrebai. Mi se pare că asta este ultima ocazie de a pune mâna pe cei două mii de dolari.

— Ba, dacă domnul îmi permite, răspunse Conseil, eu n-am pus niciodată temei pe premiul acesta şi, după mine, guvernul Statelor Unite ar fi putut făgădui o sută de mii de dolari, că tot n-ar fi pierdut nimic.

— Ai dreptate, Conseil. La urma urmei e o prostie treaba asta în care ne-am vârât cu atâta uşurință. Cât timp pierdut, câte emoții zadarnice! încă de acum şase luni puteam fi în Franța...

— În căsuța dumneavoastră, adăugă Conseil, în muzeul dumneavoastră! Până acum aş fi terminat de clasificat şi fosilele. Iar babirussa ar fi fost instalată în cuşca ei din Jardin des Plantes şi ar fi atras pe toți curioşii din capitală.

— Ai dreptate, Conseil, şi unde mai pui că acum toată lumea o să râdă de noi!

— Aşa este, răspunse liniştit Conseil, lumea o să cam râdă de domnul. Şi dacă mi-e îngăduit să spun...

— Spune, Conseil.

— Ei bine, domnul nu va primi decât ceea ce merită!

— Adevărat!

— Când are cineva norocul să fie un savant ca domnul, nu-i este îngăduit...

Conseil n-a mai avut când să isprăvească complimentul, pentru că în mijlocul tăcerii generale se auzi o voce. Era vocea lui Ned Land:

— Hei! Obiectul cu pricina în direcția vântului, în fața noastră!

Capitolul VI. CU TOATĂ VITEZA

La strigătul acesta, întregul echipaj alergă spre Ned Land: comandantul, ofițerii, maiştrii, matelotii, mecanicii, care lăsară maşinile, şi chiar fochiştii, care părăsiră cazanele. Se dădu ordin de oprire şi fregata nu mai înainta decât datorită vitezei avute până atunci.

Era un întuneric atât de adânc, încât, oricât de buni ar fi fost ochii canadianului, mă întrebam cum a văzut şi ce a putut el să vadă. Inima îmi bătea să se spargă.

Dar Ned Land nu se înşelase şi curând zărirăm cu toții obiectul pe care ni-l arăta cu mâna. La vreo patru sute de metri de *Abraham Lincoln*, în coasta tribordului, marea părea a fi luminată pe dedesubt. Fără îndoială că nu putea fi vorba de un simplu fenomen fosforescent. Monstrul scufundat la câțiva metri de la suprafața apei arunca această lumină puternică şi ciudată, de care pomeniseră în rapoartele lor mai mulți căpitani. O strălucire atât de minunată nu putea fi produsă decât cu o mare putere de luminare. Partea luminoasă apărea din mare ca un oval uriaş foarte alungit, având în mijloc focarul, a cărui strălucire orbitoare slăbea treptat.

Unul dintre ofițeri strigă:

— Nu-i decât o îngrămădire de molecule fosforescente!

— Nu, domnule, i-am spus eu convins; nici foladele, nici salpele nu dau o lumină atât de puternică. Strălucirea aceasta este fără doar şi poate de natură electrică... Dar ia uitați-vă! Se mişcă! Se apropie! Dă înapoi! Se aruncă asupra noastră!

Din toate colțurile fregatei izbucniră strigăte.

— Tăcere! spuse comandantul Farragut. Bara la vânt, iute! înapoi! Matelotii alergară spre bară, mecanicii la maşini. Se dădu drumul aburilor şi *Abraham Lincoln*, virând spre babord,

se întoarse în semicerc.

— Bara dreaptă, maşina înainte! strigă din nou comandantul Farragut.

Ordinele fură executate şi fregata se depărta cu viteză de focarul luminos.

Ba, mă înşel! Voi să se îndepărteze, dar monstrul se apropia cu o viteză de două ori mai mare decât a vasului.

Toți gâfâiam, stând muți şi nemişcați, mai mult de uimire decât de teamă. Animalul se apropia de noi, parcă în joacă. Dădu ocol fregatei, care alerga cu paisprezece noduri pe oră, şi o învălui în lumina sa, ca într-un nor de praf strălucitor. Apoi se depărta cu vreo două sau trei mile, lăsând în urma lui o dâră fosforescentă, asemenea aburului pe care-l lasă în urmă locomotiva unui expres. Deodată, din marginea orizontului, monstrul se năpusti cu o iuțeală înspăimântătoare asupra lui *Abraham Lincoln*, se opri brusc la douăzeci de picioare de el, se stinse, nu scufundându-se în apă, pentru că atunci strălucirea i-ar fi scăzut treptat, ci dintr-o dată, de parcă i-ar fi secat într-o clipă izvorul de lumină! Apoi reapăru de cealaltă parte a fregatei, ca şi cum ar fi înconjurat-o sau ar fi trecut pe sub ea. Oricând ne puteam ciocni, şi aceasta ar fi însemnat pentru noi sfârşitul.

Dar ce mă uimea mai mult erau manevrele fregatei. Ea fugea şi nu ataca. Era urmărită tocmai ea, care avea misiunea să urmărească. I-am spus aceasta comandantului Farragut. Chipul său, de obicei atât de nepăsător, arăta o mirare fără margini.

— Domnule Aronnax, îmi spuse el, nu ştiu cât este de îngrozitoare ființa cu care am de-a face şi nu vreau să-mi pun în primejdie fregata pe bezna asta. Şi, de altfel, cum poți lupta cu ceva necunoscut şi cum poți să te aperi ? Să se facă ziuă şi

atunci rolurile au să se schimbe.

— Domnule comandant, nu mai aveți acum nici o îndoială în privința animalului, nu-i aşa?

— Nu, domnule, cu siguranță este un narval gigantic şi totodată un narval electric.

— Tare mi-e teamă că nu-i chip să te apropii de el, aşa cum nu-i chip să te apropii de un tipar sau de o torpilă!

— Aşa este, răspunse comandantul; iar dacă are şi puterea de a trăsni, atunci fără îndoială că este cel mai grozav animal care a existat vreodată. Din pricina asta sunt prevăzător, domnule.

Toată noaptea echipajul rămase de pază. Nimănui nu-i dădu prin minte să doarmă. *Abraham Lincoln*, neputând să-şi întreacă în viteză adversarul, îşi încetinise mersul. La rândul său, narvalul, imitând fregata, se lăsa legănat de valuri şi părea hotărât să nu-şi părăsească poziția.

Totuşi, către miezul nopții, el dispăru, sau, ca să întrebuințez un cuvânt mai potrivit, se «stinse», ca un uriaş vierme luminos. Fugise? Ne temeam că da. Dar la ora unu fără şapte minute se auzi o şuierătură asurzitoare, asemănătoare cu aceea produsă de un şuvoi de apă împins cu o putere grozavă. Comandantul Farragut, Ned Land şi cu mine ne aflam în clipa aceea pe punte, străpungând cu privirea întunericul de nepătruns.

— Ned Land. Întrebă comandantul, dumneata desigur că ai auzit de multe ori balenele mugind?

— De multe ori, domnule, dar niciodată n-am auzit balene care să mă facă să câştig două mii de dolari de la prima vedere.

— Aşa este, ai dreptul la premiu. Dar ia spune-mi, Ned, zgomotul care se aude nu seamănă cu acela pe care-l fac cetaceele când aruncă apa afară?

— E la fel, domnule, doar că ăsta este de o mie de ori mai puternic, aşa că nu ne putem înşela; avem în fața noastră un cetaceu, şi, cu voia dumneavoastră, adăugă vânătorul, mâine, în zori, am să-i spun o vorbă la ureche.

— Numai să aibă poftă să te asculte, meştere Land! am adăugat eu cu oarecare îndoială în glas.

— Să mă apropii numai cât trebuie de dânsul, îmi tăie vorba canadianul, şi o să trebuiască să mă asculte.

— Şi pentru asta, întrebă comandantul, vrei să-ți pun la dispoziție o balenieră?

— Fără îndoială, domnule.

— Şi viața oamenilor mei de pe balenieră va fi în pericol ?

— Tot atât cât şi a mea! răspunse simplu vânătorul de balene.

Către ora două dimineața, focarul luminos reapăru la fel de puternic şi la cinci mile depărtare de *Abraham Lincoln.* Cu toată distanța, cu tot zgomotul vântului şi al mării, se auzeau limpede grozavele bătăi de coadă ale animalului şi chiar respirația sa gâfâitoare.

În clipa în care monstrul ieşea la suprafața oceanului ca să respire, părea că aerul năvăleşte în plămânii săi, aşa cum aburii năvălesc în cilindrii uriaşi ai unei maşini de două mii de cai putere.

«Hm! mă gândeam eu, straşnică balenă mai trebuie să fie aceea care are puterea unui regiment de cavalerie!»

Am rămas de veghe până-n zori şi ne-am făcut pregătirile de luptă. Uneltele de pescuit au fost aşezate în lungul bastingajului. Secundul puse să se încarce tunulețele, care aruncă o cange până la distanța de o milă, şi puştile lungi, ale căror gloanțe explozive pot ucide cele mai mari animale. Ned Land se mulțumi să-şi ascută numai cangea care, ce e drept,

în mâna sa era o armă grozavă.

La ora şase se lumină de ziuă şi, odată cu primele luciri ale zorilor, dispăru şi strălucirea electrică a narvalului. La şapte se făcu ziuă de-a binelea, dar o ceață deosebit de deasă, pe care cele mai bune ocheane nu puteau s-o străbată, împiedica vederea, stârnind dezamăgire şi furie.

M-am urcat pe catargul dinapoi. Câțiva ofițeri se cățăraseră până-n vârful catargelor mari.

La opt, ceața se rostogoli greoi deasupra valurilor şi coloanele ei răsucite se ridicară şi se împrăştiară încetul cu încetul. Zarea se curăți, limpezindu-se în acelaşi timp. Deodată se auzi vocea lui Ned Land:

— Obiectul cu pricina la babord, înapoi! Toate privirile se îndreptară într-acolo.

La o milă şi jumătate de fregată, un corp lung şi negricios ieşea până la un metru deasupra valurilor. Coada lui, care se zbătea cu putere, stârnea un adevărat vârtej. Niciodată o coadă de animal marin nu lovise apa cu o asemenea forță. O dâră imensă de spumă, de o albeață strălucitoare, arăta drumul străbătut de animal şi descria o curbă alungită.

Fregata se apropie de cetaceu. L-am cercetat cu cea mai mare atenție. Rapoartele date de *Shannon* şi de *Helvetia* îi cam exageraseră dimensiunile; lungimea, după socoteala mea, nu-i trecea de două sute cincizeci de picioare. Cât despre grosime, n-am putut decât cu greu să o măsor; în general, însă, corpul animalului mi s-a părut minunat de bine proporționat.

Pe când cercetam această ființă neobişnuită, ea zvârli două coloane de aburi şi de apă, care se ridicară până la o înălțime de patruzeci de metri, ceea ce m-a lămurit asupra modului său de respirație. Am tras concluzia definitivă că făcea parte din încrengătura vertebratelor, clasa mamiferelor,

subclasa monodelfilor, grupul pisciformelor, ordinul cetaceelor, familia... În privința aceasta nu mă puteam pronunța încă. Ordinul cetaceelor, cuprinde trei familii: balenele, caşaloții şi delfinii, iar narvalii se găsesc tocmai printre aceştia din urmă. Fiecare dintre cele trei familii se împarte în mai multe genuri, fiecare gen — în specii, fiecare specie — în varietăți, îmi mai lipseau, aşadar, varietatea, specia, genul şi familia. Dar nu mă îndoiam că îmi voi completa clasificația cu ajutorul Cerului şi al comandantului Farragut.

Echipajul aştepta cu nerăbdare ordinul comandantului. Acesta, după ce observă animalul cu atenție, îl chemă pe mecanicul şef, care veni în grabă.

— Domnule, îl întrebă comandantul, aveți presiune suficientă?

— Da, răspunse mecanicul.

— Bine, întețiți focul şi dați-i drumul cu toată viteza!

Trei urale întovărăşiră ordinul comandantului. Ceasul luptei sosise. Peste câteva clipe, ambele coşuri ale fregatei aruncau valuri de fum negru şi puntea se cutremură de vâjâitul cuptoarelor.

Abraham Lincoln, împins înainte de elicea sa puternică, se îndrepta în direcția animalului. Acesta, nepăsător, îl lăsă să se apropie până la vreo sută de metri, apoi, fără să caute să se scufunde, se prefăcu că o ia la fugă şi se mulțumi să-şi mențină distanța. Urmărirea ținu vreo trei sferturi de ceas, fără ca fregata să se apropie cât de cât de cetaceu. Era limpede că, mergând astfel, nu-l va putea ajunge niciodată.

Comandantul Farragut îşi răsucea nervos firele de păr din barba-i stufoasă.

— Ned Land, strigă el. Canadianul apăru.

— Spune, meştere Land, mă mai sfătuieşti să dau drumul bărcilor?

— Nu, domnule, răspunse Ned Land, căci lighioana nu o să se lase prinsă decât atunci când va avea ea poftă.

— Atunci ce-i de făcut?

— Dacă puteți, măriți viteza, domnule. Eu, cu voia dumneavoastră, se-nțelege, mă voi aşeza lângă bompres şi, odată ajuns aproape de fiară, am să arunc cangea.

— Du-te, Ned, răspunse comandantul. Mecanici, strigă el, măriți presiunea!

Ned Land se duse la postul său. Focurile fură întețite şi mai mult; elicea se învârti de patruzeci şi trei de ori pe minut, aburi ieşiră prin supapă. Indicatorul de viteză fu pus în funcțiune şi văzurăm că *Abraham Lincoln* alerga cu optsprezece mile şi cinci zecimi pe oră.

Timp de o oră fregata înainta astfel, fără a câştiga cât de puțin din distanța ce-o despărțea de animal! Lucrul acesta era umilitor pentru unul dintre cele mai rapide vase ale marinei americane. Echipajul se înfuriase de-a binelea. Matelоții înjurau monstrul, care, de altfel, nu binevoia să le răspundă. Comandantul Farragut nu se mai mulțumea să-şi răsucească barba, ci şi-o muşca.

Mecanicul şef fu chemat din nou.

— Ați atins maximum de presiune? îl întrebă comandantul.

— Da, domnule, răspunse acesta.

— Supapele sunt încărcate ?

— La şase atmosfere şi jumătate.

— Încarcă-le la zece atmosfere!

Iată un ordin cât se poate de americănesc. Nici pe Mississippi nu s-ar fi putut organiza o cursă mai grozavă

pentru a lăsa în urmă un «concurent».

— Conseil, îi spusei vrednicului meu ajutor, care se găsea în apropiere, ştii că s-ar putea să sărim în aer?

— Cum doreşte domnul!... răspunse Conseil.

Ei bine, mărturisesc că doream să fac o asemenea încercare.

Supapele au fost încărcate, cărbunii umplură cuptoarele. Ventilatoarele trimiseră curenți de aer asupra cărbunilor aprinşi. Viteza lui *Abraham Lincoln* crescu. Catargele se cutremurau de sus până jos, iar coloanele de fum abia puteau să iasă prin coşurile prea strâmte.

Indicatorul de viteză fu aruncat încă o dată.

— Ei, cum stăm, cârmaciule?... întrebă căpitanul Farragut.

— Nouăsprezece mile şi trei zecimi, domnule comandant.

— Întețiți focurile!

Mecanicii se supuseră ordinului. Manometrul arăta zece atmosfere. Dar cetaceul se «încălzi» şi el, fără doar şi poate, fiindcă porni, la rândul său, fără să-i pese, tot cu nouăsprezece mile şi trei zecimi.

Ce urmărire! Nu, nu pot să descriu emoția care făcea să-mi tremure toate fibrele ființei mele. Ned Land stătea la postul său, cu cangea în mână. De mai multe ori mi se păru că ne apropiem de animal.

— Îl ajungem, îl ajungem! striga canadianul.

Dar în clipa în care se pregătea să-l lovească, cetaceul o lua la goană cu o iuțeală ce putea fi socotită la treizeci de mile pe oră. Şi chiar când fregata gonea cu cea mai mare viteză, îşi râse de noi, dându-ne târcoale. Pe drept cuvânt, oamenii erau furioşi.

La amiază ne găseam în aceeaşi situație ca la ora opt

dimineața. Comandantul Farragut se hotărî să întrebuințeze mijloace mai tari.

— Ei, spuse el, animalul acesta aleargă mai repede decât *Abraham Lincoln*! Bine! Vom vedea dacă o să întreacă şi ghiulelele noastre. Oamenii să treacă la tunul din față!

Tunul fu îndată încărcat, gata de tragere. Lovitura porni, dar ghiuleaua trecu la câteva picioare deasupra cetaceului, care era la o distanță de o jumătate de milă.

— Altul mai îndemânatic! strigă comandantul. Pun la bătaie cinci sute de dolari pentru acela care va nimeri lighioana asta drăcească!

Un tunar bătrân, cu barba albă — parcă îl văd şi acum — cu privirea liniştită şi cu o înfățişare hotărâtă veni lângă tun, îl potrivi bine şi ochi îndelung. Izbucni o detunătură, căreia i se adăugară uralele echipajului.

Ghiuleaua îşi atinse ținta, dar lovi pieziş şi, alunecând pe suprafața rotundă a animalului, se pierdu la două mile mai departe în mare.

— Al naibii! scrâşni plin de furie bătrânul tunar. Dobitocul ăsta e acoperit cu plăci de metal de şase degete grosime!

— Fir-ar blestemat! strigă comandantul Farragut. Urmărirea reîncepu şi, aplecându-se spre mine, comandantul îmi spuse: Mă voi ține după el, să ştiu de bine că sar în aer cu fregată cu tot!

— Da, i-am răspuns, aveți dreptate.

Speram că animalul va obosi cândva, deoarece era o ființă şi nu o maşină cu aburi. Dar nu s-a întâmplat aşa. Orele se scurgeau fără ca el să dea vreun semn de oboseală.

Totuşi, trebuie să spun, spre lauda lui *Abraham Lincoln*, că vasul a luptat cu o dârzenie neistovită. Cred că în timpul acelei nenorocite zile de 6 noiembrie el a străbătut o distanță de cel

puțin cinci sute de kilometri! Dar noaptea se lăsă curând, învăluind cu umbrele sale întinderea furtunoasă a oceanului.

Atunci am crezut că expediția noastră s-a încheiat și că nu vom mai întâlni niciodată animalul acela nemaipomenit. Mă înşelam însă.

Cam pe la orele zece şi cincizeci de minute seara, lumina electrică apăru din nou, la distanță de trei mile în fața fregatei, tot atât de puternică, tot atât de limpede ca şi noaptea trecută.

Narvalul părea nemişcat; poate era ostenit de goana din timpul zilei şi acum dormea, legănat de valuri. Lucrul acesta însemna pentru noi un noroc peste care puteam să nu mai dăm a doua oară, de aceea comandantul Farragut se hotărî să-l folosească.

Se făcură toate pregătirile. *Abraham Lincoln* fu ținut sub presiune mică şi înainta cu cea mai mare băgare de seamă, ca nu cumva să trezească duşmanul. În largul oceanului se pot întâlni adesea balene adormite, care pot fi atacate cu succes; şi Ned Land răpusese multe dintre acestea. Canadianul îşi luă postul în primire, agățat de partea de jos a bompresului.

Fregata se apropie fără zgomot şi, oprindu-şi motorul la patru sute de metri de animal, înainta apoi împinsă numai de viteza rămasă. Pe bord nu se mai mişca nimeni. O linişte adâncă domnea peste tot. Ne găseam cam la o sută de picioare depărtare de focarul arzător, a cărui strălucire creştea mereu, luându-ne vederea. În clipa aceea, aplecat peste balustrada punții, îl vedeam pe Ned Land sub mine, ținându-se cu o mână de martingală, iar cu cealaltă învârtind grozava lui cange. Numai douăzeci de picioare îl mai despărțeau de animalul nemişcat.

Deodată, Ned Land întinse brațul şi zvârli cu putere cangea. Am auzit arma izbindu-se cu zgomot, ca şi cum ar fi

nimerit într-un corp tare.

Lumina electrică se stinse brusc şi două enorme coloane de apă se abătură peste puntea fregatei, curgând ca un şuvoi de la un capăt la altul, răsturnând oameni şi distrugând tot ce întâlneau în cale.

Se produse o ciocnire înfiorătoare şi, aruncat peste balustradă, fără să mai am vreme să mă agăţ de ceva, căzui în mare.

Capitolul VII. O BALENĂ DE SPECIE NECUNOSCUTĂ

Cu toate că m-a buimăcit căderea aceea neaşteptată, tot ce am simțit atunci mi-a rămas foarte limpede întipărit în minte.

Mai întâi m-am scufundat la o adâncime de vreo douăzeci de picioare. Sunt un bun înotător, deşi nu mă pot măsura cu Byron sau cu Edgar Poe, care au fost aşi în arta natației — astfel că nu mi-am pierdut cumpătul. Din câteva lovituri puternice de picioare m-am ridicat la suprafața apei.

Prima mea grijă a fost să văd ce s-a întâmplat cu fregata. Îmi observase cineva dispariția ? îşi schimbase oare *Abraham Lincoln* direcția ?

Trimisese comandantul Farragut o barcă după mine? Puteam să nădăjduiesc că voi fi salvat?

Prin întunericul de nepătruns, se întrezărea o umbră neagră dispărând spre răsărit. Luminile ei se pierdură în depărtare. Era fregata. Mă socoteam pierdut.

— Ajutor! Ajutor! strigai, înotând cu disperare spre *Abraham Lincoln.*

Hainele mă stinghereau. Apa mi se lipea de corp, zădărnicindu-mi orice mişcare. Mă cufundam, mă sufocam.

— Ajutor!

A fost ultimul meu strigăt. Gura mi se umplu de apă. Mă zbăteam târât spre adâncuri.

Deodată cineva mă apucă de haină, mă trase la suprafața apei şi am auzit, da, am auzit cuvintele acestea:

— Dacă domnul ar avea bunăvoința să se sprijine de umărul meu, ar putea să înoate mult mai uşor.

M-am agățat de brațul credinciosului Conseil:

— Tu eşti, Conseil, tu?

— Chiar eu, îmi răspunse Conseil. Sunt la ordinele dumneavoastră.

— Ciocnirea te-a aruncat în apă odată cu mine?

— Deloc. Dar fiind în serviciul domnului, l-am urmat. Conseil găsea că toate acestea sunt foarte fireşti!

— Şi fregata? îl întrebai eu.

— Fregata, răspunse Conseil întorcându-se pe spate, sunt de părere că domnul nu trebuie să se mai bizuie pe ea.

— Ce spui?

— În clipa în care mă aruncam în mare, am auzit oamenii de la cârmă strigând: «Elicea şi cârma sunt sfărâmate».

— Sfărâmate?

— Da, sfărâmate de dinții monstrului. Cred că e singura stricăciune pe care a suferit-o *Abraham Lincoln*. Dar, din nenorocire pentru noi, fregata nu mai poate fi cârmită.

— Atunci suntem pierduți!

— Poate, răspunse liniştit Conseil. Totuşi mai avem câteva ore înaintea noastră şi în acest timp se pot întâmpla încă multe lucruri.

Calmul de neclintit al lui Conseil mă îmbărbăta. Am înotat cu mai multă vigoare; însă din cauza hainelor care mă strângeau ca într-un cleşte, abia mă puteam ține la suprafață. Conseil băgă de seamă lucrul acesta.

— Să-mi dea voie domnul să-i fac o tăietură la haină, îmi spuse el. Şi strecurând un cuțit sub hainele mele, le despică de sus până jos.

Apoi mi le scoase cu dibăcie. În timp ce eu înotam pentru amândoi.

I-am făcut, la rândul meu, aceeaşi operație lui Conseil, continuând să «navigam» unul lângă altul.

Totuşi, situația nu era mai puțin gravă. Poate că dispariția noastră nici nu fusese observată, şi chiar dacă ar fi fost, fregata nu putea să se întoarcă spre noi din cauza cârmei rupte. Nu puteam nădăjdui decât în trimiterea unei bărci.

Conseil se gândi cu sânge rece la această presupunere şi îşi făcu un plan. Ciudată ființă! Băiatul acesta era atât de liniştit, de parcă s-ar fi aflat la el acasă!

Am hotărât, dat fiind că singura noastră scăpare nu putea fi decât o barcă de pe *Abraham Lincoln*, să ne pregătim s-o aşteptăm cât mai mult timp. Şi pentru ca în aşteptarea bărcii să nu ne sleim puterile, ne-am gândit la următoarea soluție: în timp ce unul dintre noi va pluti pe spate, nemişcat, cu brațele încrucişate, cu picioarele întinse, celălalt va înota împingându-l înainte. Rolul acesta de remorcher nu trebuia să dureze mai mult de zece minute şi în felul acesta aveam putința să înotăm încă vreo câteva ore, poate chiar până la răsăritul soarelui.

Slabă nădejde! Dar speranța este atât de adânc înrădăcinată în sufletul omului! Şi apoi, eram doi. În sfârşit, deşi pare de necrezut, trebuie să spun că dacă aş fi vrut chiar să-mi nimicesc orice nădejde şi să mă las cuprins de desperare, tot n-aş fi putut!

Ciocnirea dintre fregată şi cetaceu avusese loc cam pe la unsprezece noaptea. După socoteala mea, trebuia deci să rezistăm încă opt ore până la răsăritul soarelui — lucru care ar fi fost cu putință dacă puneam în practică planul nostru. Marea, destul de liniştită, nu ne obosea prea tare. Din când în când încercam să străbat cu privirea întunericul adânc, pe care-l întrerupea doar fosforescența provocată de mişcările noastre. Priveam valurile luminoase care se spărgeau sub mâna mea şi a căror fâşie sclipitoare era acoperită de umbre

plumburii. Am fi putut crede că suntem cufundați într-o baie de mercur.

Pe la unu noaptea mă simții foarte obosit. Brațele şi picioarele îmi înțepeniseră din pricina unor cârcei puternici. Conseil mă sprijini, şi salvarea noastră nu mai atârna acum decât de el. Curând îl auzii gâfâind: respirația îi era scurtă şi repede. Am înțeles că nu va mai putea să reziste multă vreme.

— Lasă-mă! Lasă-mă! îi spusei.

— Să părăsesc pe domnul? Niciodată! strigă el. Sper să mă înec eu mai întâi.

Chiar atunci, printre norii groşi, pe care vântul îi mâna spre răsărit, se ivi luna. Sub razele ei, marea străluci. Lumina aceea binefăcătoare ne împrospăta puterile. Ridicai capul şi privii în toate părțile. Fregata abia se mai zărea, ca o masă întunecată, cam la vreo cinci mile de noi. De bărci însă nici urmă!

Am vrut să strig, dar la ce bun, când ne găseam la o asemenea depărtare! Buzele mele umflate nu mai erau în stare să scoată nici un sunet. Conseil bâigui câteva cuvinte şi mi se păru că-l aud repetând de mai multe ori:

— Ajutor! Ajutor!

Oprindu-ne o clipă, am ascultat. Mi se părea că mai aud ceva. Şi nu puteam să fiu sigur dacă era sângele care-mi vâjâia în urechi sau dacă era un strigăt care răspundea chemării lui Conseil.

— Ai auzit? şoptii eu.

— Da! Da!

Şi Conseil strigă din nou, cu desperare.

De data aceasta nu mă puteam înşela! O voce omenească ne răspunse. Era oare vocea unui nenorocit părăsit în mijlocul oceanului, a unei alte victime de pe vasul nostru, sau mai

degrabă ne chema din întuneric o barcă trimisă de fregată ?

Conseil făcu o ultimă sforțare şi, sprijinindu-se de umărul meu, în timp ce eu rezistam cu cele din urmă puteri, ieşi pe jumătate din apă, după care căzu iar, istovit.

— Ce-ai văzut?

— Am văzut... şopti el, am văzut... dar să nu mai vorbim... să ne păstrăm puterile!...

Ce văzuse oare ? în clipa aceea, nu ştiu de ce, amintirea monstrului îmi reveni pentru prima oară în minte... Dar vocea?... S-au dus de mult vremurile când de-alde Ionas îşi găseau adăpost în pântecele balenelor! În acest timp, Conseil mă trăgea mereu după el, ridicând din când în când capul, privind înainte şi scoțând câte un strigăt, căruia îi răspundea o voce din ce în ce mai apropiată. Abia îl mai auzeam. Puterile mă părăsiseră; degetele mi se răsfirau; mâinile nu-mi mai erau de nici un ajutor, gura mereu deschisă mi se umplea de apa sărată a mării; mă cuprinse frigul. Ridicai capul pentru ultima oară, apoi mă scufundai... În clipa aceea m-am lovit de ceva tare, de care m-am agățat. Am simțit că sunt tras la suprafața apei, că pieptul mi se dezumflă şi am leşinat. Îmi revenii curând, datorită frecțiunii straşnice care mi se făcea. Am întredeschis ochii...

— Conseil! am şoptit.

— Domnul m-a sunat? răspunse Conseil.

Atunci, la lumina ultimelor raze ale lunii care apunea, am zărit o figură care nu era a lui Conseil, dar pe care am recunoscut-o îndată.

Ne găseam pe spatele unui vas submarin..

— Ned! am strigat.

— Da, domnule, Ned, în persoană, alergând încă după premiu! îmi răspunse canadianul.

— Ai fost aruncat în mare când s-a ciocnit fregata?

— Da, domnule profesor, dar fiindcă sunt mai norocos decât dumneavoastră, am nimerit îndată pe o insulă plutitoare.

— O insulă?

— Da, sau, şi mai exact, am nimerit pe cetaceul dumneavoastră uriaş.

— Vorbeşte mai limpede, Ned.

— Numai acum am înțeles de ce cangea mea nu 1-a putut pătrunde şi s-a tocit de pielea lui.

— De ce, Ned, de ce?

— Pentru că monstrul ăsta, domnule profesor, e făcut din plăci de oțel!

Aici trebuie să mă opresc puțin, să-mi reîmprospătez amintirile şi să-mi controlez spusele.

Ultimele cuvinte ale canadianului pricinuiră o schimbare bruscă în mintea mea. M-am cățărat repede deasupra ființei sau obiectului pe jumătate ieşit din apă, care ne servea de adăpost; l-am încercat cu piciorul. Aveam de-a face, fără îndoială, cu un corp tare, de nepătruns, şi nu cu acea substanță moale din care sunt făcute marile mamifere marine.

Dar acest corp tare putea să fie o carapace osoasă, asemeni aceleia pe care o aveau animalele antediluviene, şi aş fi putut foarte bine să clasez monstrul printre reptilele-amfibii, cum sunt broaştele țestoase sau aligatorii.

Dar nu! Spatele negricios pe care stăteam era neted, lucios, fără solzi. Când îl loveai, scotea un sunet metalic şi — mă credeți sau nu — părea că este, dar ce spun eu, nu părea, ci chiar era făcut din plăci nituite.

Nu mai încăpea nici urmă de îndoială! Animalul, monstrul, fenomenul care dăduse de gândit întregii lumi savante, care

tulburase şi înşelase închipuirea marinarilor de pe cele două continente, trebuia s-o recunosc, era un fenomen mai uimitor încă, un fenomen ieşit din mâna omului.

Descoperirea existenței unei ființe mitologice, de necrezut, nu m-ar fi uimit atât de mult. Dar să te pomeneşti dintr-o dată în fața ochilor cu un lucru atât de uluitor, făurit de mâna omului într-un mod misterios, era ceva care te putea face să-ți pierzi mințile!

Cu toate acestea, nu mai încăpea nici o îndoială! Ne găseam pe spatele unui fel de vas submarin, care avea, după cum am putut să-mi dau seama, forma unui imens peşte de oțel. Ned Land avusese dreptate. Conseil şi cu mine ne-am văzut siliți să ne alăturăm părerii lui.

— Bine, spusei eu, dar atunci aparatul acesta trebuie să aibă într-însul maşini şi un echipaj care să le manevreze...

— Nici vorbă că da, îmi răspunse Ned, şi totuşi, de trei ore, de când stau pe insula asta plutitoare, n-a dat nimeni nici un semn de viață.

— Va să zică, vasul nu s-a mişcat din loc.

— Nu, domnule Aronnax, se lasă legănat în voia valurilor, dar nu porneşte mai departe.

— Totuşi ştim că e înzestrat cu o mare iuțeală. Şi, pentru că e nevoie de o maşină care să producă viteza aceasta şi de un mecanic care să conducă maşina, e sigur că suntem salvați.

— Hm! făcu Ned cu îndoială. În clipa aceea, vrând parcă să întărească cuvintele mele, se auzi o bolboroseală în partea dinapoi a acestui aparat ciudat, al cărui propulsor era cu siguranță o elice. Vasul porni. Abia am avut timp să ne agățăm de partea sa care se ridica cu optzeci de centimetri deasupra apei. Din fericire, însă, viteza nu era prea mare.

— Atât timp cât merge la suprafață, bodogăni Ned Land,

n-am nimic de zis. Dar dacă îi dă prin minte să se scufunde, atunci pielea mea nu mai face nici doi bani!

«Ba încă şi mai puțin!» ar fi putut spune canadianul. Trebuia deci să intrăm numaidecât în legătură cu cei ce se aflau înăuntrul aparatului. Am cercetat partea de deasupra, căutând o deschizătură, un capac, un «loc de trecere», ca să zic aşa; însă plăcile erau atât de bine prinse una de alta, încât totul părea neted şi uniform.

De altfel dispăruse şi luna şi se făcuse întuneric beznă. Acum trebuia să aşteptăm să se lumineze de ziuă, ca să găsim un mijloc de a pătrunde în interiorul vasului submarin.

Aşadar, scăparea noastră era în mâna misterioşilor cârmaci care conduceau aparatul, şi dacă ei ar fi dorit să-l scufunde, eram pierduți! Dar dacă aceasta nu avea să se întâmple, atunci era sigur că vom face cunoştință cu dânşii. Fără îndoială că dacă nu găsiseră un sistem de a-şi produce singuri aerul, trebuiau să se ridice din când în când la suprafața apei, ca să-l ia. Deci trebuia să existe o deschizătură care să pună în legătură interiorul vasului cu aerul.

Cât despre nădejdea de a fi salvați de către comandantul Farragut, trebuia să renunțăm cu totul la ea. Ne îndreptam spre apus. După socotelile noastre, viteza cu care înaintam era destul de potrivită, cam de douăsprezece mile pe oră. Elicea bătea valurile cu o regularitate desăvârşită, ieşind din când în când la suprafață şi făcând să țâşnească apa fosforescentă la o mare înălțime.

Pe la patru dimineața, aparatul îşi mări viteza. Rezistam cu greu la iuțeala sa amețitoare, mai ales când valurile ne şfichiuiau fața. Din fericire, Ned descoperi sub mâna sa un inel de prins odgoane, fixat în partea de sus a învelişului, şi izbutirăm să ne agățăm de el.

Astfel se scurse întreaga noapte. Amintirile mele nelămurite mă împiedică să descriu pe rând tot ce s-a întâmplat. Îmi amintesc bine de un singur amănunt: în timpul când marea şi vântul se potoliseră, mi s-a părut de mai multe ori că aud nişte sunete nelămurite, un fel de armonie nedesluşită, formată din acorduri îndepărtate. Care era misterul acestui vas submarin, căruia întreaga lume îi căuta în zadar o explicație? Ce fel de ființe locuiau pe vasul acesta misterios? Care era mecanismul ce-i dădea putința să se mişte cu o viteză atât de uimitoare? În sfârşit se iviră zorile. Ceața dimineții ne învălui, apoi se risipi curând. Eram gata să încep o cercetare amănunțită a învelişului care alcătuia, în partea de sus, un fel de punte, când am simțit că ea se scufundă încetul cu încetul.

— Ei, la naiba! strigă Ned Land, lovind cu piciorul în plăcile sonore, deschideți odată, navigatori neospitalieri!

Dar din pricina zgomotului asurzitor al elicei, era greu să-l audă cineva. Din fericire, însă, mişcarea de scufundare încetă.

Deodată, dinăuntrul vasului se auzi un zăngănit puternic de fiare. O placă fu ridicată şi un om îşi făcu apariția. La vederea noastră el scoase un strigăt ciudat şi dispăru.

După câteva clipe, opt voinici cu fața acoperită apărură pe tăcute şi ne traseră în maşina lor fantastică.

Capitolul VIII. MOBILIS ÎN MOBILE

Răpirea noastră atât de neaşteptată se săvârşise cu iuţeala fulgerului, fără ca vreunul dintre noi să-şi poată da seama de ceea ce se întâmplă. Nu ştiu ce vor fi gândit tovarăşii mei, văzându-se târâţi în această închisoare plutitoare, dar eu am simţit cum mă trec fiorii. Cu cine aveam de-a face? Fără îndoială că era vorba de nişte piraţi de o specie nouă, care foloseau metode proprii pentru a jefui pe mare.

De abia se închise capacul îngust de deasupra noastră, când m-am pomenit într-o întunecime de nepătruns. La început, ochii mei, obişnuiţi cu lumina de afară, n-au putut desluşi nimic în jur. Simţii sub tălpile goale treptele unei scări de fier. Ned Land şi Conseil, împinşi cu putere din spate, veneau în urma mea. O uşă se deschise la capătul scării şi se închise apoi repede, cu zgomot, după noi. Eram singuri. Unde? N-aş fi putut spune şi nici nu-mi puteam închipui, întunericul era atât de adânc, încât nici după câteva minute ochii nu mi se obişnuiseră cu el. Nu se zărea nici o licărire, cât de slabă, cum se zăreşte de obicei chiar în nopţile cele mai întunecoase.

Ned Land, înfuriat de felul cum se purtau cu noi, îşi dădu frâu liber mâniei:

— Lua-i-ar naiba! strigă el. Grozave gazde am mai nimerit! Parcă ar fi caledonieni! N-ar mai lipsi decât să fie şi mâncători de oameni! N-ar fi de mirare, dar, în ce mă priveşte pe mine, vă spun că n-am să mă las mâncat cu una, cu două...

— Linişteşte-te, Ned, linişteşte-te! vorbi Conseil care, ca de obicei, îşi păstra sângele rece. Nu-ţi pierde cumpătul de pe acum. Nu ne-au pus încă la frigare.

— La frigare nu, dar la cuptor ne-au pus, răspunse canadianul. E groaznic de întuneric. Noroc că am

«bowie-knife-ul»[7] la mine şi, cu toată bezna asta, am să ştiu să-l mânuiesc. Primul dintre bandiți care va încerca să pună mâna pe mine...

— Nu te enerva degeaba, Ned, i-am spus eu. Şi nu ne face de râs cu ieşirile astea de prisos. Poate că cineva ascultă tot ce vorbim. Mai bine am încerca să vedem unde suntem.

Am păşit bâjbâind. După cinci paşi am dat cu mâna de un perete făcut din plăci de fier nituite. Apoi, întorcându-mă, m-am izbit de o masă de lemn şi de nişte scaune. Podeaua închisorii noastre era acoperită cu o rogojină de formium, care înăbuşea zgomotul paşilor. Pe pereți n-am găsit nici urmă de uşă sau de fereastră. Conseil, care îşi începuse cercetarea pornind în partea cealaltă, se ciocni de mine, şi astfel ne-am întors amândoi în mijlocul cabinei, care părea să aibă douăzeci de picioare lungime şi zece lățime. Cât despre înălțimea ei, nici chiar Ned Land, cât era de înalt, n-o putea măsura.

Trecuse vreo jumătate de oră fără ca să se schimbe ceva, când deodată ochii noştri trecură de la întunericul de nepătruns la o lumină atât de puternică, încât în prima clipă aproape că ne orbi. Am recunoscut, după limpezimea şi după strălucirea ei, acea lumină electrică a cărei minunată fosforescență o văzusem în jurul vasului submarin. După ce ochii mi s-au închis fără voie, i-am redeschis şi am văzut că lumina pornea dintr-o jumătate de glob mat aşezat în tavanul cabinei.

— În sfârşit putem vedea! strigă Ned Land, care stătea cu cuțitul în mână, gata de apărare.

— Da, răspunsei eu, dar cu asta n-am făcut nimic, fiindcă situația noastră e tot atât de sumbră ca şi până acum.

— Ar fi bine ca domnul să aibă puțină răbdare, mă sfătui

---

7 Bowie-knife — cuțit cu lamă lată.

netulburatul Conseil.

Lumina apărută pe neaşteptate îmi îngădui să cercetez încăperea până în cele mai mici amănunte. N-am văzut altceva decât o masă şi cinci scaune fără spătar. Uşa invizibilă prin care intrasem era închisă ermetic. Nu se auzea nici un zgomot; totul părea mort. Vasul stătea oare pe loc, era încă la suprafață sau coborâse în adâncuri? Nu puteam să-mi dau seama. Totuşi, globul luminos nu se aprinsese degeaba. Eram sigur că oamenii vasului aveau să apară în curând. Doar când e vorba să fii dat uitării, nu mai este nevoie să ți se lumineze temnița.

Nu mă înşelasem. Se auzi un zgomot de zăvoare trase, uşa se deschise şi doi oameni îşi făcură apariția.

Unul din ei era scund, cu muşchi puternici, lat în spate, cu mâinile şi picioarele mari, cap zdravăn, păr negru şi des, mustața stufoasă, privirea vie şi pătrunzătoare, iar din întreaga sa făptură se desprindea acea agerime proprie populațiilor provensale din sudul Franței; omul acesta mărunt era dovada vie a înțeleptelor cuvinte spuse de Diderot, după care mişcările îl arată pe om aşa cum este. Fără îndoială că vorbirea îi era plină de prosopopei, metonimii şi hiperbole, lucru de care cu greu mi-aş fi putut da seama, căci față de mine el întrebuința numai o limbă ciudată, cu totul de neînțeles.

Celălalt necunoscut merită o descriere mai amănunțită. Un discipol al lui Gratiolet sau al lui Engel ar fi putut citi în înfățişarea lui ca într-o carte deschisă. Eu însumi mi-am dat seama numaidecât de însuşirile-i de căpetenie: portul semeț al capului şi privirea rece şi sigură a ochilor negri dovedeau încrederea în sine; pielea sa, mai mult palidă decât colorată, arăta o fire potolită, care ştie să se stăpânească; mişcarea repede a sprâncenelor sale ce se încruntau des era semn de

energie şi, în sfârşit, respirația puternică, pe care de obicei o au oamenii plini de viață, arăta, fără greş, curajul său.

Adaug că omul acesta era mândru, că privirea-i hotărâtă şi senină oglindea gândiri înalte şi că potrivirea desăvârşită dintre gesturi şi expresie — cum spun fizionomiştii — vădea o sinceritate de netăgăduit.

Privindu-l, mă simții «fără să vreau» liniştit şi sigur că întâlnirea noastră se va sfârşi cu bine. În privința vârstei sale, n-aş fi putut spune sigur dacă avea treizeci şi cinci sau cincizeci de ani. Statura îi era înaltă, fruntea largă, nasul drept, gura frumos desenată, dinții minunați, mâinile fine, cu degete lungi, mâini cât se poate de «psihice», cum ar spune cei ce se ocupă cu ghicitul în palmă, potrivite unei inimi pasionate. Hotărât lucru, niciodată nu mai întâlnisem un om atât de minunat. O trăsătură deosebită a feței o formau ochii săi, oarecum depărtați unul de altul, şi care puteau cuprinde dintr-o dată în raza lor vizuală mai mult de un sfert din orizont. Pe lângă însuşirea aceasta — pe care am verificat-o mai târziu — omul avea şi o vedere extraordinară, mai ageră decât a lui Ned Land. Când îşi ațintea privirea asupra unui lucru, linia sprâncenelor se frângea, pleoapele-i grele se apropiau, înconjurând pupilele ochilor şi strâmtând astfel câmpul vizual. Ce privire! Cum mărea orice lucru micşorat de depărtare şi cum te pătrundea până în adâncul sufletului! Cu câtă uşurință străpungea pânzele de apă, de nepătruns pentru ochii noştri, şi cum vedea până în adâncul mărilor!

Cei doi necunoscuți purtau pe cap berete făcute din blană de lutru, aveau picioarele încălțate în cizme din piele de focă şi erau îmbrăcați în haine făcute dintr-o țesătură specială, care nu le împiedica cu nimic mişcările. Cel mai înalt dintre ei — desigur comandantul — ne privi foarte atent, fără să spună o

vorbă. Apoi, întorcându-se spre tovarăşul său, i se adresă într-o limbă necunoscută, folosind un dialect sonor şi plăcut, în care vocalele erau rostite cât se poate de felurit.

Celălalt îi răspunse printr-o mişcare a capului şi adăugă două-trei cuvinte de neînțeles pentru mine, după care mă privi, ca şi cum m-ar fi întrebat ceva.

I-am răspuns, în franțuzeşte, că nu pricep nimic din ce spune; dar omul păru că nu mă înțelege şi din pricina aceasta situația deveni destul de încurcată.

— Domnul ar face bine să povestească totuşi pățania noastră, spuse Conseil. Poate că domnii vor înțelege ceva.

Am povestit toată aventura noastră, foarte răspicat şi fără să las nimic la o parte. Am spus cum mă cheamă şi care îmi este profesiunea, l-am prezentat pe Conseil şi pe vânătorul de balene Ned Land.

Omul cu privirea calmă mă ascultă liniştit, politicos, chiar şi cu o deosebită atenție. Nimic pe fața sa însă nu arăta că mi-a înțeles istorisirea. Când am sfârşit, n-a spus o vorbă măcar.

Mă gândii să-i vorbesc englezeşte. Poate că în limba aceasta, care este aproape universală, voi reuşi să comunic cu el. O cunoşteam pe cât cunoşteam şi limba germană, de ajuns ca să pot citi, dar nu ca s-o vorbesc fără greşeli. Or, acum trebuia să mă fac cât mai bine înțeles.

— Meştere Land, îi spusei vânătorului, e rândul dumitale. Vorbeşti în cea mai curată englezească pe care a vorbit-o vreodată un anglo-saxon. Poate că vei fi mai norocos decât mine.

Ned nu se lăsă rugat şi începu de la capăt povestirea, pe care în parte am înțeles-o şi eu. Erau aceleaşi fapte, dar înfățişate altfel. Din pricina firii sale iuți, canadianul povesti cu multă însuflețire. Mai întâi protestă cu tărie împotriva

faptului că a fost închis fără nici un drept, întrebând în virtutea cărei legi era ținut sub zăvor, aminti de *habeas corpus*[8], amenință cu urmărirea pe acei care îl închiseseră pe nedrept, se zbătu, gesticula, strigă, se înfurie şi în cele din urmă dădu să se înțeleagă, printr-un gest grăitor, că muream de foame.

Lucrul acesta era cu totul adevărat, deşi noi aproape că îl uitasem.

Spre marea noastră uimire, ni se păru că nici Ned Land n-a fost înțeles. Vizitatorii noştri nici nu clipiră măcar; era vădit că nu înțelegeau nici limba lui Arago, nici pe aceea a lui Faraday.

Mă simțeam cât se poate de încurcat după ce desfăşurasem zadarnic toate cunoştințele noastre filologice şi nu mai ştiam ce să fac, când Conseil îmi spuse:

— Dacă domnul îmi îngăduie, aş povesti şi eu întâmplarea, în limba germană.

— Cunoşti germana?

— Ca orice flamand, dacă nu vă supărați.

— Dimpotrivă, dă-i drumul, băiete!

Cu vocea sa liniştită, Conseil povesti pentru a treia oară peripețiile expediției noastre. Dar, cu toate întorsăturile elegante ale frazelor, cu toate intonațiile frumoase ale povestitorului, nici germana nu avu mai mult succes. În sfârşit, am încercat să-mi reamintesc de latineasca pe care o învățasem în liceu şi am început să povestesc în această limbă. Cred că dacă m-ar fi auzit Cicero, şi-ar fi astupat urechile şi m-ar fi trimis la bucătărie. Totuşi am scos-o la capăt. Însă cu acelaşi rezultat.

---

[8] Lege engleză datând din sec. XVII, conform căreia nici o persoană nu putea fi arestată fără o hotărâre judecătorească.

După ce şi această ultimă încercare dădu greş, cei doi necunoscuți schimbară câteva cuvinte în limba lor neînțeleasă şi se retraseră, fără să ne dea măcar un semn de încurajare. Uşa se închise.

— Asta-i mişelie! strigă Ned Land, înfuriindu-se pentru a douăzecea oară. Ce înseamnă asta? Li se vorbeşte ticăloşilor ăstora franțuzeşte, englezeşte, nemțeşte, latineşte, şi ei n-au nici măcar buna-cuviință să răspundă!

— Linişteşte-te, Ned, îi spusei eu, furia ta nu ne ajută cu nimic.

— Dar nu vă dați seama, domnule profesor, strigă Ned, mânios, că putem muri de foame în cuşca asta de fier?

— Ei, făcu Conseil, cu puțină filozofie o putem duce încă multă vreme!

— Prieteni, le spusei eu, nu trebuie să ne pierdem nădejdea. Ne-am mai găsit noi altă dată în situații şi mai grele. V-aş ruga să mai aveți puțină răbdare, înainte de a vă face o părere despre comandant şi despre echipajul său.

— Eu mi-am şi făcut-o, răspunse Ned. Sunt nişte ticăloşi...

— Bine! Dar din ce țară?

— Din țara ticăloşilor!

— Dragul meu Ned, nu prea ştiu pe unde vine țara despre care vorbeşti, şi-ți mărturisesc că mi-e foarte greu să-mi dau seama de ce naționalitate sunt aceşti doi necunoscuți. Nu sunt nici englezi, nici francezi, nici germani — iată tot ce ştim despre ei. Eu aş crede însă că atât comandantul cât şi secundul sunt născuți în țări sudice. Au ceva meridional în ei. Dar n-aş putea fi sigur, numai după înfățişarea lor, dacă sunt spanioli, turci, arabi sau indieni, iar limba pe care o vorbesc îmi este cu totul necunoscută.

— Iată neajunsul de a nu cunoaşte toate limbile, spuse

Conseil, sau, mai degrabă, iată ce rău este că nu se vorbeşte peste tot o singură limbă!.

— Asta nu ne-ar sluji la nimic! răspunse Ned Land. Nu vedeți că ăştia vorbesc o limbă a lor, inventată de ei, ca să ducă la desperare nişte bieți oameni care mor de foame? Doar în toate țările de pe glob se înțelege ce vrei să spui când caşti gura, clămpăni din fălci şi din dinți şi plescăi din buze. De la Quebec până la Pomotu, de la Paris până în partea cealaltă a Pământului, semnele acestea nu spun oare: «Mi-e foame, dă-mi să mănânc!?»

— Ei, făcu Conseil, unii oameni sunt mai grei de cap!

Nici nu-şi isprăvise bine vorba când uşa se deschise şi intră un steward. Ne aducea îmbrăcăminte şi pantaloni din aceeaşi stofă curioasă despre care am mai vorbit. Mă grăbii să le îmbrac; tovarăşii mei făcură la fel. În timpul acesta, stewardul — care părea şi mut şi surd — pregăti o masă cu trei tacâmuri.

— Iată în sfârşit un lucru mai serios, spuse Conseil; mi se pare că începe să fie bine!

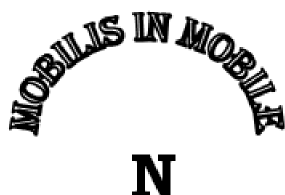
— Pe dracu! răspunse plin de ciudă Ned. Ce crezi că o să putem mânca aici? Ficat de broască țestoasă, muşchi de rechin sau friptură de focă!

— Vom vedea îndată, spuse Conseil.

Farfuriile acoperite cu capace de argint fură orânduite frumos şi ne aşezarăm la masă. Fără doar şi poate că aveam de-a face cu oameni civilizați şi, dacă n-ar fi fost lumina electrică, m-aş fi crezut la «Hotel Adelphi» din Liverpool, sau la «Grand-Hotel» din Paris. Trebuie să spun totuşi că pe masă nu se găsea nici pâine şi nici vin. Apa era limpede şi proaspătă, dar era apă, lucru care lui Ned Land nu-i făcu deloc plăcere. Printre felurile de mâncare care ne-au fost aduse, am

recunoscut unele specii de peşti, gătite minunat; dar celelalte mâncări, deşi aveau un gust foarte bun, nu mi-am dat seama ce sunt şi n-aş fi putut măcar să spun dacă sunt din carne sau din legume. Tacâmurile şi tot ce se găsea pe masă erau de o eleganță şi de un gust desăvârşit.

Fiecare obiect — lingură, furculiță, cuțit, farfurie — era însemnat cu o literă înconjurată de următoarea inscripție:

«Mişcător în elementul mişcător!» Deviza se potrivea întru totul acestui aparat submarin, cu condiția să traduci *in* prin *în* nu prin *pe*. Litera **N** era, fără îndoială, inițiala numelui misteriosului personaj care domnea în fundul mărilor!

Nici Ned şi nici Conseil nu-şi băteau capul cu asemenea probleme. Ei înfulecau de zor şi curând făcui şi eu la fel. Mă linişitsem în privința soartei noastre, fiindcă îmi dădusem seama că gazdele n-aveau intenția să ne lase să murim de foame.

Dar toate au un sfârşit, toate trec, chiar şi foamea unor oameni care n-au mâncat de cincisprezece ore. După ce ne-am săturat bine, ne-a cuprins un somn de neînvins. Lucrul acesta era, de altfel, firesc după o noapte întreagă în care ne luptasem cu moartea.

— Ah! Ce-aş mai dormi! spuse Conseil.

— Eu chiar dorm! îi răspunse Ned.

Amândoi se lungiră pe covorul din cabină şi în câteva clipe adormiră adânc.

Cât despre mine, am adormit mai greu; prea multe gânduri mă năpădeau, prea multe probleme mă frământau, prea multe imagini îmi treceau prin fața ochilor şi nu mă lăsau să dorm! Unde ne aflam? Ce putere necunoscută ne conducea? Simțeam — sau mai curând credeam că simt — cum aparatul se scufundă tot mai mult în adâncuri. Începui să am vise groaznice. Mi se părea că văd tot felul de animale ciudate înconjurând vasul, cu care semănau atât de bine! Deodată m-am liniştit. M-a cuprins o toropeală plăcută şi curând m-am cufundat într-un somn adânc.

Capitolul IX. FURIILE LUI NED LAND

Nu ştiu cât am dormit; pesemne că multă vreme, fiindcă somnul ne-a alungat toată oboseala. M-am trezit cel dintâi. Tovarăşii mei dormeau buştean în colțurile în care se culcaseră.

De îndată ce m-am ridicat de pe aşternutul acela destul de tare, mi-am simțit creierul odihnit, mintea limpede şi am început să cercetez cu atenție încăperea. Nimic nu se schimbase. Închisoarea rămăsese închisoare, iar prizonierii, prizonieri. Atâta doar că în timpul somnului nostru stewardul strânsese masa. Nimic nu lăsa să se întrezărească o schimbare apropiată a situației noastre, de aceea am început să mă întreb, plin de îngrijorare, dacă nu cumva eram sortiți de acum înainte să trăim în cuşca aceasta.

Un asemenea gând mă îngrozea, mai ales pentru că, deşi creierul mi se eliberase de toate închipuirile chinuitoare din ajun, simțeam în schimb cum ceva îmi apăsa tot mai mult pieptul. Aerul devenise înăbuşitor pentru plămânii noştri. Cu toate că încăperea era mare, mi-am dat seama că în timpul somnului consumaserăm o bună parte din oxigenul ei. Ştiam destul de bine că orice om respiră într-o oră oxigenul cuprins într-o sută de litri de aer, şi că aerul, încărcându-se cu o cantitate aproape egală de acid carbonic, devine atunci de nerespirat.

Se cerea deci fără întârziere primenirea aerului atât din închisoarea noastră, cât şi din întregul submarin.

Mă întrebam ce face comandantul în asemenea cazuri? Obține aerul prin procedee chimice, eliberând cu ajutorul căldurii oxigenul din clorat de potasiu şi absorbind acidul carbonic prin potasă caustică? în acest caz, trebuia să mai

aibă oarecari legături cu continentele, ca să-şi poată procura materialul necesar. Se mărginea să înmagazineze aerul la presiuni înalte în rezervoare şi să-i dea drumul apoi după cum simțea echipajul nevoia? Şi asta era posibil. Sau, folosind un mijloc mai uşor şi mai economic, şi prin urmare mai cu putință, se mulțumea să se ridice ca să respire la suprafața apei, ca un cetaceu, şi îşi reînnoia provizia de aer pentru douăzeci şi patru de ore? Orice mijloc ar fi fost ales, mi se părea că trebuie pus fără întârziere în aplicare.

Şi pe când mă sileam să trag cât mai des aerul în piept, ca să pot folosi cât mai bine puținul oxigen ce mai rămăsese, simții deodată un val rece, îmbibat de mireasma sărată a apei. Era chiar adierea mării, încărcată de iod, care te readucea la viață. Am deschis gura cât am putut mai mult şi mi-am umplut plămânii cu aer curat. Atunci am simțit o uşoară clătinare, un ruliu slab, dar care se simțea totuşi. Pesemne că vasul, monstrul de fier, se ridicase la suprafața oceanului ca să respire, asemeni balenelor. Ghicisem deci foarte bine în ce fel se făcea aerisirea.

După ce absorbii cu nesaț aerul, am căutat tubul de aerisire şi l-am descoperit curând. Deasupra uşii se deschidea o gaură prin care pătrundea aerul proaspăt, primenind atmosfera încărcată din celulă.

Ajunsesem aici cu observațiile mele, când Ned şi Conseil, simțind adierea binefăcătoare a mării, se treziră aproape în acelaşi timp. Se frecară la ochi, se întinseră şi se ridicară în grabă.

— Domnul a dormit bine? mă întrebă Conseil cu politețea lui obişnuită.

— Foarte bine, i-am răspuns. Dar dumneata, meştere Land?

— Am dormit adânc, domnule profesor. Dar ce-i asta? Simt aer de mare.

Un marinar nu se putea înşela în privința asta, şi i-am povestit canadianului ce se întâmplase în timp ce dormise.

— Asta, spuse el, explică foarte bine mugetele pe care le auzeam când aşa-zisul narval se găsea aproape de *Abraham Lincoln*.

— Sigur, Ned, era respirația lui!

— Numai că, domnule Aronnax, habar n-am cât este ceasul. Nu cumva ştiți, o fi timpul să luăm masa de seară?

— Masa de seară ? Mai degrabă prânzul, dragul meu Ned, pentru că de ieri şi până acum a trecut cu siguranță o zi.

— Va să zică am dormit douăzeci şi patru de ore? se miră Conseil.

— Cred şi eu...

— N-am nimic împotrivă, vorbi Ned. Prânz sau cină, ce o fi, aştept cu plăcere pe steward, cu oricare dintre ele.

— N-ar fi rău să le aducă pe amândouă, îşi dădu părerea Conseil.

— Adevărat, întări canadianul, avem dreptul la două mese şi sunt gata să le mănânc pe amândouă.

— Să aşteptăm, spusei eu. Cu siguranță că necunoscuții aceştia nu au de gând să ne lase să murim de foame, pentru că altfel masa de ieri nu ar fi avut nici un rost.

— Numai dacă nu cumva vor să ne pună la îngrăşat, făcu Ned.

— Nici gând, îi răspunsei. Doar nu suntem în mâinile canibalilor!

— Cine poate şti? spuse cu seriozitate canadianul. S-ar putea ca oamenii aceştia să jinduiască de multă vreme după o bucățică de carne proaspătă şi atunci trei bărbați sănătoşi şi

voinici ca domnul profesor. Conseil şi cu mine...

— Sfârşeşte cu prostiile, meştere Land, şi mai ales nu fi pornit împotriva lor, căci s-ar putea să ne înrăutățim situația!

— La urma urmei, spuse vânătorul, eu plesnesc de foame şi uite că prânzul sau cina asta nu mai vine odată!

— Meştere Land, îi răspunsei eu, trebuie să ținem seama de regulile vasului şi mi se pare că stomacul nostru a luat-o înaintea ceasului de la bucătărie.

— Bine, să-l potrivim atunci după bucătărie, spuse liniştit Conseil.

— Ştiam că n-o să vorbeşti altfel, prietene Conseil, se supără nerăbdătorul canadian. Nu vrei să-ți strici nici nervii, nici ficatul. Totdeauna eşti liniştit! Ai fi în stare să mulțumeşti înainte de a mânca şi să mori mai bine de foame decât să te plângi!

— La ce mi-ar ajuta dacă m-aş plânge?

— Ei, vezi bine că ți-ar ajuta! Măcar ai face ceva, n-ai sta cu mâinile în sân. Dacă pirații ăştia — şi spun pirați din respect şi ca să nu mă pun contra domnului profesor, care nu-mi dă voie să-i numesc canibali — dacă pirații ăştia îşi închipuie că mă vor putea ține închis într-o cuşcă în care mă sufoc, fără să audă blestemele cu care îmi însoțesc mânia, se înşeală!... Credeți că o să ne țină multă vreme în cutia asta de fier?

— Ca să fiu cinstit, nu ştiu mai mult decât dumneata, Ned.

— Dar ce credeți dumneavoastră despre toate astea?

— Cred că întâmplarea a făcut să aflăm un secret cumplit. Or, dacă echipajul submarinului are interesul să-l păstreze şi dacă acest interes este mai important decât viața a trei oameni, cred că existența noastră este în pericol. Dacă lucrurile nu stau aşa, atunci, cu primul prilej, monstrul care

ne-a înghițit ne va reda lumii locuite de semenii noştri.

— Numai dacă între timp nu ne vor înrola în echipaj, spuse Conseil, şi nu ne vor ține astfel aici...

— Până în clipa în care, grăi Ned Land, vreo altă fregată mai rapidă sau mai îndemânatică decât *Abraham Lincoln* va pune mâna pe acest cuib de bandiți şi ne va înălța şi pe noi, odată cu echipajul, în vârful catargului cel mare, ca să ne dăm suflarea din urmă.

— Ai dreptate, meştere Land! răspunsei eu. Dar, după câte ştiu eu, nu ne-a cerut nimeni până acum să facem parte din echipaj, şi mi se pare că este de prisos să discutăm dinainte asupra hotărârii pe care am lua-o dacă ar fi vorba vreodată despre aşa ceva. Vă repet, trebuie să aşteptăm deocamdată şi să nu facem nimic, pentru că nu este nimic de făcut.

— Dimpotrivă, domnule profesor, spuse Ned, care nu voia să se dea bătut; trebuie să facem ceva!

— Şi ce anume, meştere Land?

— Să ne salvăm.

— De multe ori e greu să evadezi dintr-o închisoare «pământească», dar să scapi dintr-o închisoare submarină asta mi se pare cu neputință.

— Ei, prietene Land, întrebă Conseil, ce mai ai de spus acuma? N-aş crede ca un american să se dea bătut aşa, cu una, cu două...

Vânătorul de balene tăcea, vădit încurcat. De o evadare, în împrejurările în care ne aruncase soarta, nici nu putea fi vorba. Dar un canadian este pe jumătate francez, şi meşterul Land ne dovedi aceasta prin răspunsul său.

— Deci, domnule Aronnax, începu el după câteva clipe de gândire, nu vă trece prin minte cam ce trebuie să facă nişte oameni care nu pot cu nici un chip să scape din închisoare?

— Nu, prietene.

— Foarte simplu; trebuie să facă pe dracu-n patru şi să rămână în ea.

— Straşnic! zise Conseil. Tot mai bine e să fii înăuntrul vasului, decât deasupra sau dedesubtul lui.

— Da, dar numai după ce-ai aruncat afară temnicerii, paznicii şi gardienii, adăugă Ned Land.

— Ce tot spui, Ned? Te gândeşti cu tot dinadinsul să pui stăpânire pe vas?

— Desigur, răspunse canadianul.

— Cu neputință!

— De ce, domnule profesor? S-ar putea să ni se ivească vreo împrejurare prielnică şi nu văd ce ne-ar împiedica să ne folosim de ea. Dacă pe vas nu sunt decât vreo douăzeci de oameni, n-o să stea în calea a doi francezi şi a unui canadian!

Mi s-a părut că e mai bine să-l las pe Ned să se scalde în apele lui decât să-l contrazic. Aşa că m-am mulțumit să-i spun:

— Să aşteptăm împrejurarea aceea, meştere Land, şi vom vedea noi ce-i de făcut. Până atunci, însă, te rog, mai stăpâneşte-ți nerăbdarea, în situația noastră nu putem folosi decât şiretenia, fiindcă furia nu ne va duce la nimic bun. Făgăduieşte-mi deci că ai să laşi mânia la o parte.

— Vă făgăduiesc, domnule profesor, îmi răspunse Ned Land, dar felul în care rosti cuvintele acestea nu mă linişti deloc. De acum n-o să-mi mai iasă din gură nici o vorbă de mânie, n-o să mai fac nimic care să mă trădeze, chiar dacă mesele nu ne vor fi aduse la timp.

— Ți-ai dat cuvântul, Ned! îi aminti încă o dată canadianului.

Cu asta, discuția noastră luă sfârşit şi toți trei căzurăm pe

gânduri. În ceea ce mă priveşte, mărturisesc că, cu toate asigurările lui Ned, nu prea vedeam cum am putea scăpa. Nu credeam în acele împrejurări prielnice despre care vorbise Ned Land. Ca să poată fi atât de bine condus, vasul trebuia să aibă un echipaj numeros, şi asta însemna că în cazul unei lupte am fi avut prea mulți oameni împotriva noastră. Apoi, mai înainte de toate, ar fi trebuit să fim liberi, şi noi nu eram. Nu vedeam nici cea mai mică putință de a fugi din cuşca aceea, atât de bine închisă. Şi dacă mă gândeam că ciudatul comandant al acestui vas avea un secret de păstrat — ceea ce părea neîndoielnic — puteam să-mi dau seama că nu ne va lăsa să ne mişcăm liberi pe bord. Va căuta să se scape de noi prin cine ştie ce mijloace violente, sau ne va azvârli într-o bună zi pe vreun colț uitat al pământului? Asta nu ştiam. Toate presupunerile mi se păreau însă posibile şi trebuia să fii vânător de balene ca să poți spera să-ți recucereşti libertatea.

Privindu-l pe Ned Land, băgai de seamă că pe măsură ce se gândea devenea tot mai nervos. Auzeam cum tot mai mult i se umplea gâtlejul de înjurături şi vedeam cum mişcările îi devin tot mai amenințătoare. Se ridica şi se învârtea ca o fiară în cuşcă, lovind pereții cu picioarele şi cu pumnii. Iar timpul trecea, foamea ne rodea de-a binelea, stewardul nu dădea nici un semn de viață şi ni se părea că dacă într-adevăr avea cineva vreo intenție bună în privința noastră, apoi acela uitase de noi.

Ned Land, chinuit de foame, se înfuria şi înjura tot mai mult, şi, cu toate că-mi dăduse cuvântul, mă temeam că va izbucni în clipa în care se va găsi față în față cu vreunul din oamenii echipajului.

Mai trecură două ore, în care timp furia canadianului crescu. Chema şi striga zadarnic. Pereții de metal erau surzi. N-auzeam nici un sunet înăuntrul acelui vas, care părea mort.

Dacă s-ar fi mişcat, măcar aş fi simțit bătăile elicei. Dar pesemne că vasul se scufundase în adâncul apelor, de aceea liniştea era atât de mare, încât devenise înspăimântătoare!

Şi cum îmi dădeam din ce în ce mai mult seama că suntem părăsiți, uitați în fundul celulei noastre, nici nu mai îndrăzneam să mă gândesc cât timp va ține starea aceasta. Nădejdile, pe care întâlnirea cu comandantul vasului mi le trezise, se năruiră una câte una. Privirea calmă a omului aceluia, înfățişarea lui mărinimoasă, noblețea purtării sale, toate mi se şterseră din minte. Începusem să văd cu alți ochi personajul acela ciudat, să mi-l închipui aşa cum poate era: neîndurător, crud. Simțeam că nu are în el nimic omenesc, că nu cunoaşte mila, că este un duşman înverşunat al semenilor săi, cărora le jurase o ură veşnică.

Dar avea oare să ne lase să pierim închişi în cuşca asta strâmtă, pradă nălucirilor îngrozitoare spre care te împinge foamea înverşunată? Gândul acesta groaznic se întări atât de mult, încât simții cum mă cuprinde o spaimă de neînchipuit. Conseil rămânea liniştit; Ned Land era în culmea furiei.

Deodată se auzi un zgomot. Pe podeaua de metal răsunară paşi, zăvoarele fură trase, uşa se deschise şi apăru stewardul. Înainte de-a putea face vreo mişcare ca să-l opresc, canadianul se şi aruncase asupra lui; îl trântise şi-l strângea cu putere de gât. Stewardul se înăbuşea sub mâna-i puternică.

Tocmai când Conseil se căznea să îndepărteze mâinile vânătorului de pe gâtul victimei, aproape sufocată, şi când eu mă pregăteam să fac acelaşi lucru, am rămas încremenit auzind aceste cuvinte pronunțate în limba franceză:

— Linişteşte-te, meştere Land, iar dumneavoastră, domnule profesor, aveți bunătatea de a mă asculta.

Capitolul X. OMUL MĂRILOR

Cel care vorbise era comandantul vasului.

Auzindu-l, Ned Land se ridică. De îndată ce stăpânul său îi făcu un semn să plece, stewardul ieşi, aproape sugrumat şi abia ținându-se pe picioare. Atât de mare era autoritatea comandantului asupra oamenilor săi, încât stewardul nu făcu nici un gest prin care să lase să se vadă ura ce o simțea împotriva canadianului. Conseil, de data asta curios, fără să-şi dea seama, iar eu, uimit, aşteptam tăcuți deznodământul acestei scene.

Sprijinit de colțul mesei, cu brațele încrucişate, comandantul ne privi cu cea mai mare atenție. Stătea oare în cumpănă dacă să ne vorbească sau nu? îi părea rău de cuvintele rostite în franțuzeşte? S-ar fi putut crede că da.

După câteva clipe de linişte, pe care nimeni dintre noi nu se gândea să o tulbure, comandantul ne spuse cu o voce calmă şi pătrunzătoare:

— Domnilor, cunosc la fel de bine franceza, engleza, germana şi latina. Aş fi putut deci să vă răspund chiar de la prima noastră întâlnire, dar am vrut mai întâi să vă cunosc şi apoi să chibzuiesc. Povestea dumneavoastră, pe care am ascultat-o de patru ori, şi care de fiecare dată a avut un conținut cu totul asemănător, mi-a arătat cine sunteți. Ştiu acum că întâmplarea m-a pus în fața domnului Pierre Aronnax, profesor de istorie naturală la Muzeul din Paris, trimis într-o misiune ştiințifică în străinătate, a lui Conseil, omul său de serviciu, şi a lui Ned Land, canadian prin naştere, vânător de balene pe fregata *Abraham Lincoln*, din flota Statelor Unite ale Americii.

Mă înclinai, în semn de aprobare; întrucât comandantul

nu-mi pusese nici o întrebare, n-aveam ce-i răspunde. Omul acesta vorbea franceza curent, fără accent străin. Frazele sale erau limpezi, cuvintele exacte, uşurinţa de a se exprima remarcabilă. Dar cu toate astea «am simţit» că nu aveam în faţa mea un compatriot. El urmă:

— Socotiţi, fără îndoială, domnilor, că a trecut cam multă vreme de la prima vizită pe care v-am făcut-o. Însă, după ce am aflat cine sunteţi, am dorit să chibzuiesc asupra hotărârii pe care o voi lua în privinţa dumneavoastră. Am stat mult la îndoială. Împrejurări nenorocite v-au adus în faţa unui om care a rupt orice legătură cu omenirea. Aţi venit să-mi tulburaţi liniştea...

— Fără voia noastră, spusei eu.

— Fără voie? întrebă necunoscutul, ridicând puţin vocea. Cum, *Abraham Lincoln* mă urmăreşte fără voie în toate mările? Fără voie v-aţi îmbarcat dumneavoastră pe fregată? Fără voie mi-aţi bombardat vasul şi tot fără voie Ned Land şi-a aruncat cangea asupra lui?

Am înţeles că sub vorbele lui se ascunde o mânie abia stăpânită. Desigur însă că aveam de dat un răspuns la toate aceste învinuiri, ceea ce şi făcui:

— Domnule, i-am spus, fără îndoială că nu cunoaşteţi discuţiile care au avut loc în America şi Europa în privinţa dumneavoastră. Nu ştiaţi că numeroasele accidente, datorită ciocnirilor cu aparatul dumneavoastră submarin, au alarmat opinia publică de pe cele două continente. Nu vă mai înşir presupunerile fără număr prin care se încerca lămurirea acestui fenomen ciudat, căruia numai dumneavoastră îi cunoaşteţi taina. Dar să ştiţi că, urmărindu-vă până la marginile Pacificului, *Abraham Lincoln* credea că vânează un monstru marin puternic, de care oceanul trebuia curăţat cu

orice preț.

Un zâmbet uşor apăru pe chipul comandantului; apoi el spuse pe un ton liniştit:

— Domnule Aronnax, ați putea afirma că fregata dumneavoastră n-ar fi urmărit şi bombardat chiar şi un vas submarin, nu numai un monstru? Întrebarea aceasta mă puse în încurcătură, fiindcă comandantul Farragut n-ar fi şovăit, ci ar fi socotit că este de datoria lui să nimicească un asemenea aparat, cum ar fi nimicit, de altfel, şi un narval gigantic.

— Acum înțelegeți, domnule, reluă necunoscutul, de ce am dreptul să vă privesc ca pe nişte duşmani.

N-am mai spus nimic. Ce rost mai are o discuție, când forța poate să distrugă cele mai bune dovezi?

— Am şovăit multă vreme, reluă comandantul. Nimic nu mă obligă să vă dau ospitalitate. Dacă ar fi trebuit să mă despart de dumneavoastră, nu mai aveam de ce să vă revăd. Puteam să vă urc pe puntea vasului care v-a servit de adăpost, să mă scufund în apă şi să uit că ați existat cândva. N-ar fi fost dreptul meu?

— Ar fi fost poate dreptul unui sălbatic, îi răspunsei, nu al unui om civilizat.

— Domnule profesor, replică cu vioiciune comandantul, eu nu sunt ceea ce dumneavoastră numiți un om civilizat. M-am rupt de întreaga lume pentru motive pe care numai eu am dreptul să le judec; nu mai ascult deci de regulile lumii şi vă poftesc să nu mi le mai amintiți niciodată.

Cuvintele acestea mi-au fost spuse răspicat. Ochii necunoscutului scăpărară fulgere de mânie şi dispreț şi mi-am dat seama că omul acesta trebuie să fi avut un trecut înfricoşător. Nu numai că trăia în afara legilor omeneşti, dar se afla în afara oricărei putințe de a fi tras la răspundere. Cine ar

fi îndrăznit să-l urmărească în fundul mărilor când, chiar la suprafața lor, el putea să zădărnicească orice s-ar fi încercat împotriva lui? Ce navă ar fi fost în stare să țină piept atacurilor submarinului? Ce cuirasă, oricât ar fi fost ea de solidă, ar fi rezistat loviturilor monstrului de metal? Nici un om nu putea să-i ceară socoteală pentru faptele sale. Toate acestea îmi trecură fulgerător prin minte, pe când ciudatul comandant tăcea, cufundat în gândurile sale. Mă uitam la el cu un amestec de spaimă şi de curiozitate, aşa cum, fără îndoială, Edip se uitase la Sfinx. După o tăcere destul de îndelungată, comandantul începu din nou să vorbească:

— După cum vă spuneam, întâi am şovăit; dar m-am gândit că propriul meu interes ar putea să se împace cu acea milă firească, la care orice făptură omenească are dreptul. Fiindcă soarta v-a aruncat pe vasul meu, veți rămâne aici. Veți fi liberi, dar în schimbul acestei libertăți, care de altfel nu va fi deplină, vă cer o singură condiție, îmi este de ajuns cuvântul dumneavoastră de onoare că vă veți supune ei.

— Spuneți-ne despre ce este vorba, domnule; îmi închipui că este o condiție pe care orice om cinstit o poate primi.

— Da, domnule. Iat-o: s-ar putea ca unele întâmplări neprevăzute să mă silească să vă țin închişi câteva ceasuri sau câteva zile în cabinele dumneavoastră! Deoarece doresc să nu folosesc niciodată forța, aştept de la dumneavoastră, într-un asemenea caz, mai mult decât în toate celelalte, o ascultare absolută. Făcând aşa, vă scutesc de orice răspundere, fiindcă eu sunt acela care trebuie să vă împiedice să vedeți ceea ce nu trebuie să fie văzut. Primiți condiția mea?

Pe bord se petreceau deci lucruri destul de ciudate, care nu trebuiau să fie văzute de cei ce nu se aflau în afara legilor societății! Aceasta nu avea să fie cea mai mică dintre surprizele

pe care mi le pregătea viitorul!

— Primim, răspunsei eu. Dar v-aş cere îngăduința să vă pun o întrebare; una singură.

— Vorbiți, domnule.

— Mi-ați spus că vom fi liberi pe bord.

— Cu desăvârşire.

— Aş dori să vă întreb: ce înțelegeți prin această libertate?

— Libertatea de a străbate vasul în lung şi în lat, de a privi, de a observa chiar tot ceea ce se petrece aici, în afara unor rare împrejurări, în sfârşit, libertatea de care ne bucurăm noi înşine, tovarăşii mei şi cu mine.

Vedeam bine că nu ne înțelegem deloc.

— Dați-mi voie, reluai eu, dar această libertate nu e alta decât aceea pe care o are orice prizonier de a-şi străbate închisoarea! Ea nu ne ajunge.

— Va trebui totuşi să vă mulțumiți cu ea.

— Cum, să nu ne mai vedem niciodată țara, prietenii, rudele?

— Da, domnule.

— Ei, asta-i! strigă Ned Land. Dacă e vorba aşa, atunci pentru nimic în lume nu-mi dau cuvântul că nu voi încerca să scap de aici.

— Nici nu ți-l cer, meştere Land! răspunse cu răceală comandantul.

— Domnule, spusei eu, neputându-mi stăpâni mânia, dumneavoastră abuzați de situația în care ne aflăm! Asta-i cruzime!

— Nu, domnule, asta este bunătate! Nu sunteți decât prizonierii mei, în urma unei lupte! Deşi aş putea, cu un singur cuvânt, să vă scufund în adâncurile oceanului, vă țin lângă mine. Dumneavoastră sunteți cei care m-ați atacat!

Dumneavoastră sunteți cei care ați venit să smulgeți taina vieții mele, pe care nici un om pe lume nu trebuie să o pătrundă! Şi credeți că am să vă trimit iarăşi pe pământ, unde nimeni nu trebuie să mă cunoască? Niciodată! Dacă vă țin aici, nu o fac din plăcere, ci din nevoia de a mă apăra pe mine însumi.

Cuvintele acestea vădeau din partea comandantului o încăpățânare împotriva căreia nu era nimic de făcut.

— Prin urmare, domnule, îl întrebai eu, ne siliți pur şi simplu să alegem între viață şi moarte?

— Întocmai!

— Dragi prieteni, le spusei tovarăşilor mei, în situația aceasta, nu mai avem ce răspunde. Dar nici un cuvânt nu ne leagă de stăpânul acestui vas.

— Într-adevăr, nici unul, domnule! spuse necunoscutul. Apoi, cu o voce mai blândă, adăugă: Şi acum, dați-mi voie să isprăvesc ceea ce voiam să vă spun. Pe dumneavoastră, domnule Aronnax, vă cunosc. Cel puțin dumneavoastră, dacă nu şi tovarăşii dumneavoastră, nu veți avea poate să vă plângeți prea mult de întâmplarea care v-a legat de soarta mea. Printre cărțile care mă ajută în studiile ce mă atrag îndeosebi, veți găsi şi lucrarea pe care ați publicat-o despre adâncurile mărilor. Am citit-o de multe ori. Ați dus cercetările până unde v-a îngăduit ştiința pământească. Dar nu ştiți totul, n-ați văzut totul. Dați-mi voie să vă spun că nu veți regreta timpul pe care îl veți petrece pe bordul vasului meu. Veți călători prin țara minunilor. Veți fi de-acum înainte uluit. Vă veți plictisi cu greu de priveliştea pe care o veți avea neîncetat în fața ochilor. Am de gând să fac din nou înconjurul lumii submarine, pentru a revedea — cine ştie, poate pentru ultima dată — tot ce am putut să studiez în fundul mărilor pe

care le-am străbătut de atâtea ori, şi dumneavoastră veți fi tovarăşul meu de studii. De astăzi înainte veți intra într-o lume nouă, veți vedea ce n-a văzut încă nici un om — fără a mă pune la socoteală pe mine şi pe tovarăşii mei — şi datorită mie planeta noastră vă va dezvălui ultimele ei taine.

Nu pot tăgădui că vorbele comandantului mă mişcară adânc. Îmi ghicise slăbiciunea, aşa că uitai pentru o clipă că vederea acelor lucruri minunate nu putea să prețuiască nici pe departe cât libertatea pierdută. De altfel, mă bizuiam pe viitor care putea să descurce lucrurile. De aceea mă mulțumii să-i răspund:

— Domnule, deşi ați rupt-o cu omenirea, nădăjduiesc că nu sunteți lipsit de orice simțire omenească. Noi nu suntem decât nişte naufragiați, primiți de milă pe bordul vasului dumneavoastră; lucrul acesta nu-l vom uita. Cât despre mine, îmi dau seama că dacă interesul pentru ştiință ar putea nimici până şi nevoia de libertate, atunci întâlnirea noastră ar putea să-mi aducă o mare răsplată.

Credeam că acum comandantul îmi va întinde mâna pentru a pecetlui înțelegerea noastră. Dar n-a făcut-o. Îmi păru rău pentru el. În clipa când omul acesta ciudat voia să plece, i-am spus:

— Îngăduiți-mi încă o întrebare. Cum vă numiți ?

— Pentru dumneavoastră, domnule, nu sunt decât căpitanul Nemo. Iar dumneavoastră şi tovarăşii dumneavoastră nu sunteți pentru mine decât nişte călători de pe *Nautilus*.

Căpitanul Nemo chemă un steward şi îi dădu diferite ordine, în limba aceea ciudată pe care n-o cunoşteam. Apoi, întorcându-se către canadian şi Conseil, le spuse:

— Vă rog să-l urmați pe omul acesta, care vă va conduce în

cabina dumneavoastră unde vă aşteaptă masa.

— Bucuroşi! răspunse vânătorul de balene.

Apoi, împreună cu Conseil, părăsi încăperea în care fusesem închişi mai mult de treizeci de ore.

— Şi acum, domnule Aronnax, dejunul nostru este gata. Dați-mi voie să merg înainte, ca să vă arăt drumul.

— La ordinele dumneavoastră, domnule căpitan. Îl urmai pe căpitanul Nemo şi, de cum am trecut pragul, am pătruns într-un coridor luminat electric, asemănător celor de pe vapoare. După vreo zece metri, o a doua uşă se deschise în fața mea.

Am intrat atunci într-o sufragerie mobilată şi împodobită cu gust, dar şi cu sobrietate. În cele două capete ale sălii străjuiau bufete înalte de stejar cu încrustații şi ornamente de abanos; pe rafturile lor străluceau faianțe, porțelanuri şi sticlării neprețuite. Vesela licărea sub razele pornite dintr-un plafon luminos, ale cărui picturi minunate cerneau şi îndulceau totodată lumina prea orbitoare. În mijlocul sălii se afla o masă încărcată cu bunătăți. Căpitanul Nemo îmi arătă scaunul.

— Luați loc, vă rog, îmi spuse el, şi mâncați; trebuie să vă fie tare foame.

Dejunul era alcătuit din câteva feluri de mâncare, făcute numai din alimente care se puteau găsi în mare, şi din alte câteva feluri a căror natură şi proveniență n-am putut-o ghici. Trebuie să mărturisesc că erau bune, deşi aveau un gust deosebit cu care, de altfel, m-am deprins destul de repede. Mâncărurile acestea mi s-au părut bogate în fosfor, de aceea mă gândii că sunt tot de origine marină.

Căpitanul Nemo mă privea. Nu l-am întrebat nimic, dar pesemne că mi-a ghicit gândurile, pentru că mi-a răspuns

singur la întrebările pe care aş fi dorit neapărat să i le pun:

— Cu toate că o mare parte din mâncăruri vă este necunoscută, îmi zise el, puteți să luați fără nici o teamă: sunt cât se poate de sănătoase şi de hrănitoare. Eu am renunțat de mult la hrana de pe pământ şi, iată, mă simt foarte bine. Echipajul se hrăneşte la fel ca mine şi se simte minunat.

— Va să zică, toate aceste alimente sunt roadele mării ?

— Da, domnule profesor, marea îmi dă tot ce am nevoie. Uneori întind plasele în urma vasului şi le scot atât de pline, încât sunt gata să se rupă. Alteori vânez în locuri care par de neatins pentru om şi gonesc vânatul prin păduri submarine. Turmele mele, ca şi acelea ale legendarului Neptun, pasc fără teamă pe câmpiile nesfârşite ale oceanului.

Privindu-l pe căpitanul Nemo cu oarecare uimire, îi răspunsei:

— Înțeleg foarte bine, domnule, că prindeți cu plasele peşti minunați; înțeleg ceva mai puțin cum puteți să vânați în pădurile submarine; dar nu pricep deloc cum puteți să n-aveți la masă o cât de mică bucățică de carne.

— Şi totuşi, domnule, îmi răspunse căpitanul Nemo, nu mănânc niciodată carnea animalelor terestre.

— Dar asta ce este? îl întrebai, arătându-i farfuria pe care mai erau câteva felii de muşchi.

— Nu-i altceva decât muşchi de broască țestoasă de mare. Iar ceea ce ați crezut că este o tocană făcută din carne de porc nu e în realitate decât ficat de delfin. Am un bucătar neîntrecut, mai cu seamă când e vorba de conservat produsele oceanului. Vă rog să gustați din toate. Iată aici nişte conserve de holoturii, despre care un malaez ar spune că n-au egal în lume; iată o smântână făcută din lapte de cetaceu şi zahăr scos din fucusul uriaş care creşte în Marea Nordului; în

sfârşit, încercați dulceața asta de anemone care nu e cu nimic mai prejos decât aceea făcută din cele mai plăcute fructe.

Gustam pe rând, mai mult din curiozitate decât de poftă, în timp ce căpitanul Nemo mă încânta cu nemaipomenitele-i povestiri.

— Marea, domnule Aronnax, urmă el, marea aceasta nespus de darnică şi nesecătuită, pe care aş asemăna-o cu o doică bună, nu numai că mă hrăneşte, dar mă şi îmbracă. Stofele noastre sunt țesute din byssusul unor anumite scoici; culoarea le-o dă purpura, pe care o cunoşteau cei din vremurile de demult, şi violetul scos din aplysiile Mediteranei. Parfumurile pe care le veți găsi pe masa de toaletă din cabina dumneavoastră sunt obținute din distilarea unor plante marine. Patul vă este făcut din cea mai moale iarbă de mare. Condeiul cu care veți scrie este un fanon de balenă, iar cerneala nu-i altceva decât lichidul pe care îl produce sepia sau encornetul. Marea ne dă acum de toate, şi într-o bună zi va primi înapoi toate darurile ei!

— Se vede că vă place mult marea, domnule căpitan!

— Da, o iubesc! Pentru mine marea este totul! Ea acoperă şapte zecimi din globul pământesc. Adierea ei este curată şi sănătoasă.

E un deşert nemărginit, în care omul nu este niciodată singur, căci viața freamătă în jurul lui. Marea este purtătoarea unei vieți nemaivăzute şi minunate; e mişcare şi dragoste; este infinitul viu, cum a spus unul dintre poeții dumneavoastră. Şi într-adevăr, domnule profesor, în ea natura se arată în cele trei regnuri — mineral, vegetal şi animal. Ultimul este bogat reprezentat prin patru grupe de zoofite, prin trei clase de artropode, cinci clase de moluşte, prin trei clase de vertebrate, mamiferele, reptilele şi nenumăratele legiuni de peşti, ordin

nesfârşit de animale care numără mai mult de treisprezece mii de specii, dintre care abia o zecime trăieşte în apele dulci. Marea este rezervorul uriaş al naturii. În mare găseşti liniştea desăvârşită. Nici un despot nu o stăpâneşte. La suprafața ei, tiranii mai pot să-şi folosească drepturile nelegiuite, mai pot să se bată, să se mănânce unul pe altul, să aducă toate grozăviile de pe pământ. Dar la treizeci de picioare sub nivelul mării, puterea lor încetează şi influența lor piere. Ah, domnule, trăiți, trăiți aici, în sânul mărilor! Aici nu am nici un stăpân, aici mă simt cu adevărat liber!

Căpitanul Nemo tăcu dintr-o dată, copleşit de înflăcărarea care-l cuprinsese. Trecuse oare dincolo de cumpătarea sa obişnuită? Spusese prea multe? Timp de câteva minute el se plimbă foarte agitat. Apoi, nervii i se liniştiră, iar chipul său îşi recapătă răceala obişnuită. Şi întorcându-se spre mine, căpitanul Nemo îmi spuse:

— Acum, domnule profesor, dacă doriți să vizitați vasul *Nautilus*, vă stau la dispoziție.

Capitolul XI. NAUTILUS

Căpitanul Nemo se ridică. Îl urmai. O uşă dublă se deschise în cealaltă parte a sălii şi intrarăm într-o cameră la fel de mare ca aceea pe care o părăsisem.

Era biblioteca. Dulapurile înalte de palisandru negru, cu încrustații de aramă, cu rafturi foarte mari, erau pline de cărți, toate legate în acelaşi fel. Rafturile se întindeau de-a lungul pereților, terminându-se în partea de jos cu divane largi, nespus de odihnitoare, îmbrăcate în piele cafenie. Pe lângă divane erau aşezate pupitre uşoare, care se mişcau după cum voiai, apropiindu-le sau depărtându-le ca să poți pune cărțile pe ele în timpul cititului. În mijlocul camerei se înălța o masă enormă, plină cu broşuri, printre care se vedeau şi câteva ziare cam vechi. Patru globuri mate, aproape pierdute printre ornamentele plafonului, scăldau în lumina lor electrică unitatea atât de armonioasă şi cu atâta măiestrie orânduită a încăperii. Priveam toate mut de admirație şi nu-mi venea să-mi cred ochilor.

— Căpitane Nemo, îi spusei gazdei mele, care se întinsese pe un divan, biblioteca dumneavoastră ar putea face cinste oricărui palat de pe glob, şi mă gândesc cu uimire cum de ați putut-o aduce până în adâncul mărilor.

— Unde aş putea găsi mai multă singurătate, mai multă linişte, domnule profesor? răspunse căpitanul Nemo. În cabinetul dumneavoastră de lucru de la Muzeu găsiți o linişte atât de deplină?

— Nu, domnule, şi trebuie să vă spun că este cu mult mai sărac decât al dumneavoastră. Aveți aici şase sau şapte mii de volume...

— Douăsprezece mii, domnule Aronnax. Sunt singurele

mele legături cu pământul. Dar lumea a încetat să mai existe pentru mine în clipa în care *Nautilus* s-a afundat pentru prima oară în adâncul apelor. În ziua aceea mi-am cumpărat ultimele volume, ultimele broşuri, ultimele ziare, şi de atunci îmi spun că omenirea n-a mai gândit şi n-a mai scris nimic. Aceste cărţi, domnule profesor, vă stau la dispoziţie şi le puteţi folosi oricând doriţi. Îi mulţumii căpitanului şi mă apropiai de rafturile bibliotecii. Erau acolo, din belşug, cărţi ştiinţifice, de morală şi de literatură, scrise în toate limbile, dar n-am văzut nici un tratat de economie politică; se părea că acestea sunt interzise cu străşnicie pe vas. Un amănunt m-a mirat: cărţile se găseau clasate fără a se ţine seama de limba în care erau scrise, şi amestecul lor dovedea că Nemo obişnuia să citească orice volum îi cădea în mână.

Printre ele am văzut capodoperele maeştrilor vechi şi moderni, adică tot ceea ce omenirea a produs mai frumos în istorie, poezie, roman şi ştiinţă de la Homer până la Victor Hugo, de la Xenofon până la Michelet, de la Rabelais până la George Sand. Dar lucrările ştiinţifice erau cu mult mai numeroase decât toate celelalte; cărţile de mecanică, de balistică, hidrografie, meteorologie, geografie, geologie etc. ocupau un loc la fel de însemnat ca şi cele de ştiinţe naturale, şi mi-am dat seama că ele formau principala preocupare a căpitanului. Am găsit acolo întreaga operă a lui Humboldt şi a lui Arago, lucrările lui Foucault, Henry Sainte-Claire Deville, Chasles, Milne-Edwards, Quatrefages, Tyndall, Faraday, Berthelot, abatele Secchi, Petermann, ale comandantului Maury, ale lui Agassis etc, memoriile Academiei de Ştiinţe, buletinele societăţilor de geografie etc, şi la loc de cinste cele două volume ale mele cărora le datoram, poate, această primire destul de omenească din partea comandantului Nemo.

Printre operele lui Joseph Bertrand am găsit cartea intitulată «Fondatorii astronomiei»; şi cum ştiam că ea apăruse în cursul anului 1865, am putut deduce că *Nautilus* nu putuse fi construit înaintea acelei epoci.

Deci căpitanul Nemo îşi începuse viața submarină de cel mult trei ani. Mă gândeam, de altfel, că lucrări mai recente îmi vor îngădui să fixez data exactă. Dar aveam tot timpul să Ie cercetez şi nu voiam să întârzii plimbarea, printre minunățiile de pe *Nautilus*.

— Domnule, îi spusei căpitanului, vă mulțumesc foarte mult că mi-ați pus la dispoziție biblioteca. În ea se află comori de ştiință de care mă voi folosi.

— Aici nu este numai biblioteca, ci şi camera de fumat.

— Camera de fumat?! mă mirai eu. Aşadar, se poate fuma pe vas?

— Fără îndoială.

— Atunci, domnule, trebuie să cred că mai păstrați încă legături cu Havana.

— Deloc! răspunse căpitanul. Luați țigara asta, domnule Aronnax, şi, cu toate că nu vine din Havana, are să vă placă foarte mult, dacă sunteți cunoscător.

Am luat țigara oferită, a cărei formă amintea de țigările englezeşti, cu singura deosebire că părea fabricată din foi de aur. Am aprins-o la jeraticul aflat pe un frumos suport de bronz şi am tras primele fumuri cu nesațul unui pătimaş care n-a fumat de două zile.

— E minunat, am spus, dar nu-i tutun.

— Nu, acest tutun nu e adus nici din Havana şi nici din Orient. E un soi de algă, bogată în nicotină, pe care ne-o dă marea, cu destulă zgârcenie. Vă mai pare rău după tutunul englezesc?

— Domnule căpitan, începând de astăzi, îl dispreţuiesc.

— Fumaţi câte ţigări vreţi, fără să vă mai gândiţi la originea tutunului. Nu le-a controlat nici o regie, dar cred că nu sunt rele.

— Dimpotrivă.

În clipa aceea căpitanul Nemo deschise uşa ce se găsea în faţa celei prin care intrasem în bibliotecă şi am păşit într-un salon imens, iluminat cum nu se poate mai frumos.

Era o vastă încăpere, lungă de zece metri, lată de şase şi înaltă de cinci. Din plafonul ei împodobit cu arabescuri fine, se răspândea o lumină limpede şi blândă deasupra tuturor minunăţiilor care se aflau în acest muzeu. Căci ne găseam cu adevărat într-un muzeu, în care o mână pricepută şi darnică adunase toate comorile naturii şi artei, amestecându-le între ele cu acel gust artistic, care este propriu atelierelor de pictură.

Vreo treizeci de tablouri ale marilor maeştri, în rame asemănătoare, despărţite unul de altul prin panoplii strălucitoare, împodobeau pereţii acoperiţi de tapiserii cu un desen sobru. Am văzut acolo pânze de cea mai mare valoare, dintre care pe unele le admirasem în colecţiile particulare din Europa şi la expoziţiile de pictură. Din diferitele şcoli ale vechilor maeştri, am văzut o madonă de Rafael, o fecioară de Leonardo da Vinci, o nimfă de Correggio, o femeie de Tizian, o adoraţie de Veronese, o înălţare de Murillo, un portret de Holbein, un călugăr de Velasquez, un martir de Ribeira, o serbare câmpenească de Rubens, două peisaje flamande de Teniers, trei tablouri mici în genul lui Gerard Dow, Mestu şi Paul Potter, două pânze de Gericault şi Prudhon, câteva peisaje marine de Backuysen şi Vernet. Printre operele pictorilor moderni, se vedeau tablouri semnate de Delacroix,

Ingres, Decamp, Troyon, Meissonier, Daubigny etc. Câteva miniaturi admirabile de statui în marmură şi bronz, după cele mai frumoase modele ale antichității, se înălțau pe piedestale în colțurile acestui minunat muzeu. Uimirea pe care mi-o prezisese comandantul lui *Nautilus* începuse să mă cuprindă.

— Domnule profesor, îmi spuse el, iertați-mă că vă primesc aşa, în neorânduiala care domneşte aici.

— Domnule căpitan, deşi nu încerc să ştiu cine sunteți, îmi dați voie să recunosc în dumneavoastră un artist?

— Un amator, cel mult, domnule. Pe vremuri îmi plăcea să colecționez aceste frumoase opere create de mâna omului. Eram un cercetător nesățios, un scormonitor neostenit şi astfel am izbutit să adun câteva lucruri de mare valoare. Sunt ultimele mele amintiri dintr-o lume care pentru mine e moartă. În ochii mei, artiştii dumneavoastră moderni au devenit tot atât de vechi ca şi cei care au câte două sau trei mii de ani de viață şi am început să-i confund. Marii maeştri nu au vârstă.

Dar muzicienii aceştia? l-am întrebat, arătându-i partituri de Weber, Rossini, Mozart, Beethoven, Haydn, Meyerbeer, Herold, Wagner, Gounod şi mulți alții, împrăştiate pe un mare pian-orgă, ce se găsea într-un colț al salonului.

— Aceşti muzicieni, îmi răspunse căpitanul Nemo, sunt contemporani cu Orfeu, căci pentru morți nu există timp, iar eu sunt mort ca şi ei, domnule profesor, tot atât de mort cât şi acei dintre prietenii dumneavoastră care se odihnesc acum la şase picioare sub pământ.

Căpitanul tăcu, pierzându-se într-o visare adâncă. Îl priveam tulburat, cercetându-i, fără să scot un cuvânt, înfățişarea ciudată.

Sprijinit de colțul unei minunate măsuțe de mozaic, cu privirea pierdută, el nu mă mai vedea, părând că mă uitase.

Respectându-i starea de reculegere, am început să privesc curiozitățile care îmbogățeau salonul.

Pe lângă operele de artă, raritățile naturii ocupau un loc foarte însemnat. Se găseau acolo îndeosebi plante, scoici şi alte roade ale oceanului, descoperite fără îndoială de însuşi căpitanul Nemo. În mijlocul salonului, o fântână arteziană, iluminată electric, îşi trimitea apa într-o scoică imensă. Scoica aceasta, care adăpostise cea mai mare moluscă acefală, măsura aproape şase metri jur împrejurul marginilor ei rotunjite cu finețe. Întrecea deci în mărime frumoasele tridacne, pe care Francisc I le primise în dar din partea republicii venețiene şi din care biserica Saint-Supplice din Paris şi-a făcut două agheazmatare uriaşe. În preajma bazinului, în vitrine elegante, țintuite cu armături de arama, erau clasificate şi etichetate cele mai prețioase produse ale mării pe care le-a putut vedea vreodată un naturalist. Vă închipuiți cât am fost de fericit în calitatea mea de profesor.

Se găseau acolo specimene foarte curioase de polipi şi echinoderme, cele două grupe ale încrengăturii zoofitelor.

Un conchiliolog[9] mai pasionat s-ar fi extaziat, desigur, şi în fața altor vitrine, şi mai numeroase, în care erau clasate specimenele din încrengătura moluştelor. Am văzut acolo o colecție neprețuită, pe care însă timpul nu-mi îngăduie s-o descriu. În afara acestora, în despărțituri speciale, se desfăşurau şiraguri de perle nespus de frumoase, care străluceau sub lumina electrică, perle trandafirii, smulse din «pinele» Mării Roşii, perle verzi din haleotidul «iris», galbene, albastre, negre, produse curioase ale diverselor moluşte din toate oceanele şi ale unor scoici de apă dulce din nord; în

9 Specialist în cunoaşterea cochiliilor de moluşte.

sfârşit, câteva piese a căror valoare nu poate fi socotită şi care au fost produse de pintadinele cele mai rare. Unele dintre perle erau mai mari decât oul de porumbel; ele prețuiau cu mult mai mult decât aceea pe care călătorul Tavernier o vânduse cu trei milioane şahului Persiei şi întreceau perla imamului din Mascat, pe care o credeam fără seamăn în lumea întreagă.

Mi-am dat seama că valoarea acestei colecții este cu neputință de calculat. Căpitanul Nemo trebuie să fi cheltuit milioane ca să strângă asemenea obiecte de preț, şi tocmai mă întrebam de unde avea atâția bani ca să-şi poată mulțumi dorințele sale de colecționar, când el îmi întrerupse gândurile:

— Îmi cercetați scoicile, domnule profesor? într-adevăr, ele pot să intereseze pe un naturalist; dar pentru mine au un farmec în plus, căci le-am cules pe toate cu mâna mea şi pot să vă spun că nici o mare de pe glob nu a rămas necercetată.

— Îmi dau seama, căpitane, îmi dau seama câtă plăcere simțiți plimbându-vă printre asemenea comori, mai ales că vi le-ați adunat singur. Nici un muzeu din Europa nu se poate mândri cu o asemenea colecție de produse ale oceanului. Dar dacă am atâta admirație pentru ele, nu am mai puțină nici pentru nava care le poartă. Departe de mine gândul de a pătrunde în tainele dumneavoastră, însă mărturisesc că acest *Nautilus*, forța motrice pe care o are în el, aparatele cu ajutorul cărora este manevrat şi care îi dau viață, toate acestea îmi stârnesc o curiozitate fără margini. Văd atârnând pe pereții acestui salon nişte instrumente a căror întrebuințare îmi este necunoscută. Aş putea şti?...

— Domnule Aronnax, îmi răspunse căpitanul Nemo, v-am făgăduit că veți fi liber pe bord şi, prin urmare, întregul *Nautilus* vă stă la dispoziție. Puteți deci să-l vizitați cu de-amănuntul şi, dacă doriți, voi fi cu cea mai mare plăcere

ghidul dumneavoastră.

— Nu ştiu cum să vă mulţumesc, domnule, dar nu vreau să abuzez de bunăvoinţa dumneavoastră. Aş dori numai să vă întreb la ce pot fi întrebuinţate aceste instrumente de fizică.

— Domnule profesor, instrumente asemănătoare se găsesc şi în camera mea, şi acolo voi avea onoarea să vă explic întrebuinţarea lor. Dar mai întâi să mergem să vedeţi cabina care vă este pregătită. Trebuie să ştiţi cum veţi locui pe bordul lui *Nautilus*.

L-am urmat pe căpitanul Nemo, şi prin una din uşile ce se aflau în fiecare perete al salonului am reintrat în coridoarele vasului. Căpitanul mă conduse într-o cabină, care era, de fapt, mai mult o cameră elegantă, cu pat, toaletă şi alte mobile felurite.

Am mulţumit gazdei mele.

— Camera dumneavoastră este alături de a mea, îmi spuse el deschizând o uşă, iar a mea dă în salonul din care am ieşit.

Am intrat în camera căpitanului. Avea o înfăţişare severă, aproape monahală: un pat de fier, o masă de lucru şi câteva mobile pentru toaletă. Totul era luminat slab. Nimic confortabil; numai strictul necesar.

Căpitanul Nemo îmi arătă un scaun şi mă îndemnă:

— Luaţi loc, vă rog.

M-am aşezat, iar el începu să-mi vorbească.

Capitolul XII. TOTUL CU AJUTORUL ELECTRICITĂŢII

— Domnule, spuse căpitanul Nemo, arătându-mi instrumentele atârnate pe pereții camerei sale, iată aparatele necesare pentru navigația lui *Nautilus*. Aici, ca şi în salon, le am toată vremea sub ochi şi ele îmi arată poziția şi direcția exactă a vasului, în mijlocul oceanului. Unele din ele vă sunt cunoscute, cum este de pildă termometrul, care arată temperatura vasului; barometrul, care măsoară presiunea aerului şi prezice schimbarea vremii; higrometrul, care indică gradul de uscăciune al atmosferei; stormglasul, care anunță furtunile; busola, care îmi arată direcția; sextantul, cu care, după înălțimea soarelui, îmi dau seama de latitudinea la care ne aflăm; cronometrul, cu ajutorul căruia pot să calculez longitudinea şi, în sfârşit, lunetele de zi şi noapte, prin care scrutez orizontul când *Nautilus* se ridică la suprafață.

— Acestea sunt instrumente obişnuite, îi răspunsei eu, şi le cunosc întrebuințarea. Dar mai văd altele care folosesc fără îndoială nevoilor speciale ale vasului. Cadranul acesta cu un ac mobil nu e un manometru?

— Da, e un manometru. Pus în contact cu apa, el arată presiunea ei şi îmi dă totodată adâncimea la care ne aflăm.

— Dar sondele acestea de tip nou?

— Sunt sonde termometrice, care îmi măsoară temperatura diferitelor straturi de apă.

— Dar instrumentele acestea, a căror întrebuințare n-o cunosc?

— Aici, domnule profesor, trebuie să vă dau câteva lămuriri, spuse căpitanul Nemo. Fiți bun şi mă ascultați. El

tăcu câteva clipe, apoi începu: Există un element puternic, ascultător, rapid, uşor de mânuit, bun la toate şi care domneşte pe vas ca un stăpân. Totul se face cu ajutorul lui. El mă luminează, mă încălzeşte şi e sufletul marinarilor de pe *Nautilus*. Acest element este electricitatea.

— Electricitatea? întrebai eu, nedumerit.

— Da, domnule.

— Totuşi aveți o foarte mare viteză de mişcare, care nu se potriveşte deloc cu puterea electricității. Până acum, puterea ei dinamică e încă destul de redusă şi n-a putut să dea decât puțină energie!

— Domnule profesor, electricitatea mea nu se aseamănă cu aceea a oamenilor. Mai mult nu vă pot spune.

— Nici nu insist, domnule; mă uimeşte însă faptul că ați putut obține un asemenea rezultat. Aş vrea să vă mai pun doar o întrebare, la care puteți să nu-mi răspundeți dacă socotiți că nu trebuie. Elementele pe care le folosiți pentru a produce electricitatea cred că se uzează repede. Zincul, de pildă, cum îl înlocuiți, dacă nu mai aveți nici o legătură cu pământul?

— Am să vă răspund. Mai întâi însă vreau să vă spun că în fundul mărilor există mine de zinc, de fier, de argint şi de aur, care sunt sigur că ar putea fi exploatate. Dar eu nu folosesc metalele pământului şi cer mării însăşi mijloacele de a produce electricitatea.

— Mării ?

— Da, domnule profesor, şi mijloacele nu mi-au lipsit. Aş fi putut, stabilind un circuit între mai multe fire cufundate la adâncimi diferite, să obțin electricitate prin variațiile de temperatură la care erau supuse firele; am preferat însă să folosesc un sistem mai practic.

— Care anume ?

— Cunoaşteți compoziția apei de mare. Într-o mie de grame se află nouăzeci şi şase şi jumătate de sutimi apă şi aproape două sutimi şi două treimi clorură de sodiu; apoi, o cantitate mică de clorură de magneziu şi potasiu, bromură de magneziu, sulfat de magneziu şi carbonat de calciu. După cum vedeți, se găseşte destul de multă clorură de sodiu. Tocmai din acest sodiu, pe care îl extrag din apa mării, îmi compun elementele de care am nevoie.

— Sodiu?

— Da, domnule. Amestecat cu mercur, dă un amalgam care ține locul zincului în elementele Bunsen. Mercurul nu se uzează niciodată. Numai sodiul se isprăveşte, dar marea îmi dă altul. Trebuie să vă mai spun că pilele de sodiu sunt socotite ca fiind cele mai puternice şi că forța lor electrometrică este de două ori mai mare decât a pilelor de zinc.

— Înțeleg foarte bine, căpitane, calitățile sodiului pentru condițiile lui *Nautilus*. Se găseşte în mare. Bun. Dar trebuie produs, trebuie extras. Cum faceți? Pilele dumneavoastră vă pot servi la această extracție; dar, dacă nu mă înşel, consumul de sodiu necesar aparatelor electrice ar întrece cu mult cantitatea extrasă şi atunci ar însemna să consumați mai mult decât puteți produce.

— Întocmai, domnule profesor, numai că eu nu-l extrag prin pile, ci întrebuințez pur şi simplu căldura cărbunilor de pământ.

— De pământ? întrebai eu, apăsând asupra ultimului cuvânt.

— Să le spunem cărbuni de mare, dacă doriți, răspunse căpitanul Nemo.

— Şi puteți exploata minele submarine de huilă?

— Domnule Aronnax, mă veți vedea la lucru. Nu vă cer

decât puțină răbdare, fiindcă timp aveți de ajuns de acum înainte. Amintiți-vă numai atât: eu datorez tot oceanului; el îmi produce electricitatea, şi electricitatea dă vasului căldură, lumină, mişcare, într-un cuvânt — viață.

— Sper că nu şi aerul pe care îl respirați ?

— O, aş putea să-mi fabric aerul necesar pentru respirație! Deocamdată însă este de prisos, pentru că mă urc la suprafața apei ori de câte ori e nevoie. Totuşi, dacă electricitatea nu-mi procură aerul pentru respirat, ea pune cel puțin în mişcare pompe puternice, care îl înmagazinează în rezervoare speciale, şi asta face ca la nevoie să-mi prelungesc şederea în adâncurile apelor atât cât doresc.

— Domnule căpitan, răspunsei eu, nu pot decât să vă admir. Ați descoperit ceea ce oamenii vor descoperi şi ei, fără doar şi poate, cândva, adevărata putere dinamică a electricității.

— Nu ştiu dacă o vor descoperi vreodată, îmi răspunse cu răceală căpitanul Nemo. Oricum ar fi, dumneavoastră cunoaşteți de pe acum prima întrebuințare pe care am dat-o acestei prețioase forțe. Ea ne luminează cu o egalitate şi o continuitate pe care lumina soarelui nu o are. Şi acum uitați-vă la ceasul acesta: este electric şi merge cu o regularitate ce întrece pe aceea a celor mai bune cronometre. I-am împărțit cadranul în douăzeci şi patru de ore, ca la ceasurile italieneşti, căci pentru mine nu există nici zi, nici noapte, nici soare, nici lună, ci numai lumina artificială pe care o duc cu mine în fundul mărilor. Priviți, în clipa asta este ora zece dimineața.

— Într-adevăr.

— Să vă arăt o altă aplicare a electricității. Cadranul acesta, agățat în fața noastră, arată viteza lui *Nautilus*. Un fir

electric îl pune în legătură cu elicea, şi acul său îmi indică viteza reală a vasului. Iată, în clipa aceasta mergem cu o viteză mijlocie de cincisprezece mile pe oră.

— Minunat! răspunsei. Acum înțeleg, domnule căpitan, de ce întrebuințați această energie, care poate înlocui vântul, apa şi aburii.

— N-am isprăvit încă, domnule Aronnax, spuse căpitanul, ridicându-se. Dacă binevoiți să mă urmați, vom vizita partea de dinapoi a lui *Nautilus*. Într-adevăr, cunoşteam numai partea din față a submarinului, a cărei împărțire exactă, mergând dinspre centru spre vârful care semăna cu un pinten, era următoarea: sufrageria de cinci metri, despărțită de bibliotecă printr-un perete etanş, adică un perete prin care nu putea pătrunde apa, biblioteca de cinci metri, salonul cel mare de zece metri, despărțit de camera căpitanului printr-un al doilea perete etanş, camera căpitanului de cinci metri, a mea de doi şi jumătate şi, în sfârşit, un rezervor de aer de şapte metri şi jumătate, care se întindea până la prova. În total, o lungime de treizeci şi cinci de metri. Pereții etanşi aveau uşi care se închideau ermetic cu ajutorul unor dopuri de cauciuc, în aşa fel încât dădeau vasului siguranță deplină în cazul când s-ar fi produs o inundație. Îl urmai pe căpitanul Nemo prin mai multe coridoare, până în centrul lui *Nautilus*. Acolo se afla un fel de fântână aşezată între doi pereți etanşi. O scară de fier fixată în perete urca spre partea de sus a vasului. Am întrebat pe căpitan la ce servea scara aceea.

— Duce la luntre, îmi răspunse el.

— Cum, aveți o luntre? mă mirai eu.

— Fără îndoială. O luntre cât se poate de bună, uşoară şi făcută în aşa fel, încât să nu se poată scufunda. Ea ne serveşte la plimbare şi pescuit.

— Desigur că atunci când vreți să o folosiți trebuie să reveniți neapărat la suprafața apei?

— Deloc. Luntrea este lipită de partea superioară a învelişului lui *Nautilus*, fixată cu buloane solide, şi ocupă o cavitate făcută anume ca s-o adăpostească. Ea este acoperită în întregime: apa nu poate pătrunde deloc într-însa. Scara duce la o deschizătură prin care poate trece un om, făcută în peretele vasului, şi care corespunde cu o deschizătură asemănătoare, făcută în coasta luntrii. Prin această dublă deschizătură se poate intra în luntre. Când deschizătura de pe *Nautilus* se închide, o închid şi pe cea a luntrii cu ajutorul unor aparate de presiune; dau drumul buloanelor şi luntrea se ridică cu o iuțeală uimitoare la suprafața mării; atunci deschid panourile, care până atunci au fost închise cu grijă, îmi instalez catargul, ridic pânzele sau iau vâslele şi pornesc la plimbare.

— Dar cum vă întoarceți la bord?

— Nu mă întorc, domnule Aronnax. *Nautilus* vine să mă ia.

— Când vreți dumneavoastră?

— Da, când vreau eu. Sunt legat de el printr-un fir electric. Trimit o telegramă şi gata.

— Într-adevăr, spusei eu, amețit de atâtea minuni, e foarte simplu! După ce am trecut pe lângă scara ce ducea pe punte, am văzut o cabină lungă de doi metri, în care Conseil şi Ned Land erau foarte ocupați să înfulece mâncărurile care tocmai li se serviseră. Am ajuns apoi la uşa unei bucătării lungi de trei metri, situată între încăpătoarele săli de mese ale vasului.

Electricitatea, mai puternică şi mai ascultătoare chiar decât aburul, făcea aici toate operațiile necesare. Firele întinse până sub cuptoare încălzeau nişte plăci de platină, ce dădeau o căldură constantă.

Ele încălzeau de asemenea aparatele de distilat, care, prin vaporizare dădeau o apă de băut minunată. Lângă bucătărie se afla o sală de baie confortabilă, din ale cărei robinete curgea apă rece sau caldă, după dorință.

După bucătărie venea sala echipajului, lungă de cinci metri. Uşa însă era închisă; dacă aş fi putut privi înăuntru, mi-aş fi putut da seama, după modul în care fusese amenajată, de câți oameni era nevoie pentru manevrarea vasului. În fund se ridica un al patrulea perete etanş, despărțind sala echipajului de sala maşinilor. Am deschis o uşă şi m-am pomenit în compartimentul în care căpitanul Nemo — inginer neîntrecut — instalase cu dibăcie aparatele de locomoție.

Sala maşinilor, viu luminată, avea o lungime de cel puțin douăzeci de metri. Ea era, fireşte, împărțită în două; prima parte cuprindea elementele producătoare de electricitate, iar cea de a doua, mecanismul care punea în mişcare elicea.

La început am fost surprins de mirosul deosebit care umplea încăperea. Căpitanul Nemo băgă de seamă lucrul acesta:

— Miroase gazul, produs din pricină că întrebuințăm sodiu; este un neajuns fără însemnătate. De altfel, în fiecare dimineață ridicăm vasul la suprafață pentru a-l aerisi.

Vă închipuiți cu cât interes am cercetat maşinile lui *Nautilus*.

— După cum vedeți, îmi spuse căpitanul Nemo, folosesc elementele Bunsen şi nu Ruhmkorff, care sunt prea slabe. Elementele Bunsen nu sunt numeroase, dar sunt mari şi puternice, ceea ce e mult mai bine, după cum m-a convins experiența proprie. Electricitatea produsă este îndrumată către partea de dinapoi a vasului, unde, prin nişte

electromagneți mari, acționează un anumit sistem de pârghii şi de angrenaje care pun în mişcare arborele elicei. Elicea are un diametru de şase metri şi calcă şapte metri şi jumătate, putând să facă până la o sută douăzeci de turații pe secundă.

— Şi ce viteză obțineți?

— Cincizeci de mile pe oră.

Vedeam bine că mă aflu în fața unei taine, dar n-am stăruit s-o aflu. Cum putea electricitatea să acționeze cu atâta putere? De unde se năştea forța aceasta aproape nemărginită? Nu cumva dintr-o tensiune excesivă obținută cu ajutorul unor bobine de tip nou? Sau poate că taina era cuprinsă în modul de transmitere a forței, care putea fi sporită la infinit printr-un sistem de pârghii încă necunoscut?[10] Nu puteam înțelege.

— Căpitane Nemo, spusei eu, constat rezultatele, dar nu încerc să mi le explic. Am văzut cum manevra *Nautilus* în fața lui *Abraham Lincoln*. În ce priveşte viteza lui, sunt cu totul lămurit. Dar nu-i de ajuns să înaintezi cu viteză, trebuie să ştii şi încotro porneşti! Trebuie să te poți îndrepta la dreapta, la stânga, în sus, în jos! Şi mă întreb: cum puteți oare atinge marile adâncimi, unde întâlneşti o rezistență crescândă, care ajunge la sute de atmosfere? Cum puteți apoi să vă urcați din nou la suprafața oceanului? Şi, în sfârşit, cum vă puteți menține la adâncimea care vă convine? Sunt poate prea curios întrebându-vă toate acestea?

— Deloc, domnule profesor, îmi răspunse căpitanul, după o uşoară şovăire, căci tot nu veți mai părăsi niciodată vasul acesta. Poftiți în salon — el este adevăratul nostru cabinet de lucru — şi acolo, veți afla tot ce trebuie să ştiți despre *Nautilus*!

---

[10] Într-adevăr, se vorbeşte tocmai despre o invenție de felul acesta, în care un nou sistem de pârghii produce o forță considerabilă. Oare s-o fi întâlnit cândva inventatorul cu căpitanul Nemo? (n.a.)

Capitolul XIII. CÂTEVA CIFRE

O clipă mai târziu eram aşezaţi pe un divan în salon şi fumam. Căpitanul îmi arătă un desen, care înfăţişa schema vasului în secţiune transversală şi longitudinală, şi-şi începu astfel expunerea:

— Iată, domnule Aronnax, diferitele dimensiuni ale acestui vas. După cum vedeţi, el este ca un cilindru foarte alungit, ale cărui capete sunt conice. Are forma unei ţigări de foi, formă folosită, de altfel, la Londra pentru mai multe construcţii de acelaşi gen. Lungimea cilindrului de la un capăt la celălalt este de şaptezeci de metri, iar diametrul său în partea cea mai umflată este de opt metri. Nu este deci construit întru totul ca vasele de cursă lungă, dar liniile sunt destul de alungite şi curbele destul de îndulcite pentru a putea străbate apa cu cea mai mare uşurinţă.

Cunoscând aceste dimensiuni, puteţi afla printr-un calcul foarte simplu suprafaţa şi volumul lui *Nautilus*. Suprafaţa are o mie şi unsprezece metri pătraţi şi patruzeci şi cinci de sutimi; volumul, o mie cinci sute de metri cubi şi două zecimi — ceea ce înseamnă că, atunci când este scufundat în întregime, el deplasează sau cântăreşte o mie cinci sute de metri cubi sau tone.

Când am făcut planurile acestui vas destinat navigaţiei submarine, am vrut să se scufunde în apă în proporţie de nouă zecimi, rămânând afară numai cu o zecime. Prin urmare, el nu trebuia să dislocuiască în aceste condiţii decât nouă zecimi din volumul său, adică, să zicem, o mie trei sute cincizeci şi şase metri cubi şi patruzeci şi opt de sutimi, ceea ce înseamnă tot atâtea tone. A trebuit deci să-l construiesc după dimensiunile arătate mai sus, în aşa fel încât să nu depăşească această

greutate.

Nautilus are două învelişuri, unul interior şi celălalt exterior, legate între ele prin traverse de fier în formă de **T**, care îi dau o tărie extraordinară. Datorită acestui fapt vasul rezistă ca un bloc, ca şi cum ar fi plin; marginea lui nu se poate rupe; ea e unită prin însăşi felul în care e făcută şi nu prin strângerea unor nituri; omogenitatea construcției vasului, datorită îmbinării perfecte a materialelor, îi dă putința să înfrunte mările cele mai furtunoase.

Atât învelişul dinafară cât şi cel dinăuntru sunt fabricate din plăci de oțel, a căror densitate în raport cu apa este de şapte până la opt zecimi. Primul are cinci centimetri grosime şi cântăreşte trei sute nouăzeci şi patru de tone şi optzeci şi şase sutimi. Al doilea înveliş, împreună cu chila, înaltă de cincizeci de centimetri şi lată de douăzeci şi cinci, şi care cântăreşte ea singură şaizeci şi două de tone, la care se adaugă maşinile, lestul, diferitele accesorii şi amenajamente, ca şi panourile interioare, cântăreşte laolaltă nouă sute şaizeci şi una de tone şi şaizeci şi două de sutimi, care, adunate cu cele trei sute nouăzeci şi patru de tone şi optzeci şi şase de sutimi, dau totalul cerut de o mie trei sute cincizeci şi şase de tone şi patruzeci şi opt de sutimi. E limpede?

— Da, răspunsei eu.

— Deci, reluă căpitanul, când *Nautilus* pluteşte, el iese la suprafață cu o zecime. Aşa că, dacă am prevăzut rezervoare cu o capacitate egală cu această zecime, deci care să conțină o sută cincizeci de tone şi şaptezeci şi două de sutimi, şi dacă le umplu cu apă, vasul, care dislocuieşte sau cântăreşte atunci o mie cinci sute şapte tone, se scufundă. Aşa se şi întâmplă, domnule profesor. Aceste rezervoare se află în partea de jos a vasului. Deschid robinetele, rezervoarele se umplu şi vasul se

scufundă, plutind la o adâncime mică sub nivelul apei.

— Bine, domnule căpitan, dar abia acum ajungem la adevărata problemă. Că vă puteți coborî la o mică adâncime sub nivelul apei, înțeleg. Dar când vreți să vă scufundați la o adâncime mai mare, nu întâmpină vasul o presiune crescândă şi deci nu suferă o apăsare de jos în sus, care poate fi evaluată la o atmosferă pentru fiecare treizeci de picioare de apă, deci un kilogram pe centimetru pătrat?

— Într-adevăr, domnule, aşa e.

— Deci numai dacă ar avea o greutate egală cu presiunea apei, vasul ar putea să se coboare în adânc.

— Domnule profesor, nu trebuie să confundați statica cu dinamica, fiindcă puteți face greşeli mari. Nu este greu deloc să atingi adâncurile oceanului, dat fiind că corpurile au tendința de a coborî. Vă rog să fiți atent la explicațiile mele.

— Sunt cât se poate de atent, domnule căpitan.

— Când am calculat greutatea pe care trebuia să o dau vasului pentru a-l scufunda, m-am gândit mai ales la reducerea de volum pe care o suferă apa mării pe măsură ce păturile devin mai adânci.

— Foarte adevărat! răspunsei eu.

— După cum ştiți, apa se comprimă foarte puțin. După calculele cele mai recente, comprimarea ei atinge abia patru sute treizeci şi şase zecimi de milionimi la o atmosferă, adică la fiecare treizeci de picioare adâncime. Dacă este vorba să cobor la o mie de metri, socotesc reducerea volumului la o presiune echivalentă cu aceea a unei coloane de apă de o mie de metri, adică o presiune de o sută de atmosfere. Această reducere va fi atunci de patru sute treizeci şi şase de sutimi de miimi. Trebuie deci să măresc greutatea în aşa fel, încât vasul să cântărească o mie cinci sute treisprezece tone şi şaptezeci şi

şapte de sutimi, în loc de o mie cinci sute şapte tone şi două zecimi. Adăugirea nu va fi decât de şase tone şi cincizeci şi şapte de sutimi.

— Numai atât?

— Numai atât, domnule Aronnax. Calculul este foarte uşor de verificat. Am rezervoare suplimentare, care pot să cuprindă o sută de tone. Nimic nu mă împiedică deci ca, fără nici o grijă, să cobor la mari adâncimi. Când vreau să mă urc la suprafața apei, e de ajuns să scot această cantitate de apă, golind complet toate rezervoarele şi astfel *Nautilus* menține la suprafață numai o zecime din capacitatea sa totală.

La toate aceste raționamente bazate pe cifre, nu mai aveam ce răspunde.

— Calculele dumneavoastră sunt juste, domnule căpitan, îi spusei eu, şi ar însemna să fiu de rea-credință ca să le tăgăduiesc, fiindcă practica de zi cu zi le întăreşte. Dar abia acum întrevăd adevărata dificultate.

— Care, domnule?

— Când sunteți la o mie de metri adâncime, pereții vasului suportă o presiune de o sută de atmosfere. Or, dacă atunci vreți să goliți rezervoarele suplimentare, ca să uşurați vasul şi să-i dați putința să se urce la suprafață, pompele trebuie să învingă presiunea aceasta de o sută de atmosfere, care este de o sută de kilograme pe fiecare centimetru pătrat... Ar trebui deci o forță...

— O forță pe care numai electricitatea putea să mi-o dea! se grăbi să răspundă căpitanul Nemo. Vă repet, domnule, că puterea dinamică a maşinilor mele este aproape nemărginită. Pompele lui *Nautilus* au o forță extraordinară, pe care ați avut ocazia să o verificați când am azvârlit acele enorme trombe de apă asupra lui *Abraham Lincoln.* De altfel, nu mă servesc de

rezervoarele suplimentare decât pentru adâncimi de la o mie cinci sute la două mii de metri, ca să-mi cruț aparatele. Când vreau să cobor la adâncimi mari, la două sau trei leghe sub apă, folosesc mijloace mai complicate, însă tot atât de bune.

— Care, domnule căpitan ?

— Ca să înțelegeți, trebuie să vă explic mai întâi cum este manevrat *Nautilus*.

— Sunt foarte nerăbdător s-o aflu.

— Pentru a îndrepta vasul către tribord sau spre babord, cu alte cuvinte pentru a-l mişca pe un plan orizontal, mă servesc de o cârmă obişnuită, cu safranul [11] larg, fixată îndărătul etamboului[12] şi care este pusă în mişcare de o roată şi de palancuri[13]. Dar *Nautilus* poate fi mişcat şi de jos în sus şi de sus în jos, în linie verticală, cu ajutorul a două planuri înclinate, fixate pe laturile lui la centrul de plutire, planuri mobile care pot lua toate pozițiile şi care se manevrează din interior cu ajutorul unor pârghii puternice. Dacă planurile sunt menținute paralel cu vasul, acesta se mişcă orizontal. Dacă sunt înclinate, atunci vasul, după înclinare şi sub impulsul elicei, sau se scufundă urmând o diagonală pe care o pot alungi după voie, sau se urcă după aceeaşi diagonală. Când vreau să revin mai repede la suprafață, opresc elicea, şi presiunea apei face ca *Nautilus* să se ridice vertical, ca un balon umplut cu hidrogen care se înalță cu iuțeală în aer.

— Minunat, domnule căpitan! exclamai eu. Dar cum poate cârmaciul să urmeze, în mijlocul apelor, calea pe care o doriți?

— Cârmaciul este aşezat într-o cabină de sticlă, în partea

---

[11] Safran — partea exterioară a cârmei. care spintecă valurile.

[12] Etambou — piesă la pupa navei, care susține cârma.

[13] Palanc — instrument alcătuit din două rânduri de macarale, întrebuințat la ridicarea greutăților pe vapoare.

superioară a vasului; cabina aceasta este prevăzută cu sticle lenticulare.

— Dar cum poate rezista sticla la asemenea presiuni?

— Foarte bine! Cristalul, care se sparge uşor când este lovit, are totuşi o rezistență considerabilă. Cu ocazia unor încercări de a pescui la lumină electrică, făcute în 1864 în mările Nordului, s-a văzut că unele plăci din cristal, care n-aveau decât şapte milimetri grosime, au rezistat la presiuni de şaisprezece atmosfere, lăsând totodată să treacă prin ele raze calorice puternice, a căror căldură era repartizată inegal. Or, sticlele de care mă servesc eu au douăzeci şi unu de centimetri la centru, deci sunt de treizeci de ori mai groase.

— Înțeleg, căpitane Nemo, dar ca să poți vedea, trebuie ca lumina să alunge întunericul şi mă întreb cum se poate ca în întunecimea apelor...

— În spatele cabinei cârmaciului se află un reflector electric foarte puternic, ale cărui raze luminează marea pe o distanță de o jumătate de milă.

— Straşnic! Acum îmi explic fosforescența aşa-zisului cetaceu, care a dat atâta bătaie de cap savanților! Aş mai vrea să vă întreb dacă ciocnirea lui *Nautilus* cu *Scoția*, care a făcut atâta vâlvă, s-a datorat unei întâmplări...

— Numai întâmplării, domnule Aronnax. Mă aflam la doi metri adâncime când a avut loc ciocnirea. De altfel, am văzut că nu s-a produs nici o nenorocire.

— Este adevărat. Dar întâlnirea cu *Abraham Lincoln*?...

— Domnule profesor, îmi pare rău de nava aceasta, care era una din cele mai bune nave ale marinei americane, dar am fost atacat şi a trebuit să mă apăr! Totuşi m-am mulțumit doar să o scot din luptă şi trag speranța că îşi va putea repara stricăciunile destul de uşor, în portul cel mai apropiat.

— Ah, domnule căpitan, strigai eu entuziasmat, într-adevăr *Nautilus* este un vas extraordinar!

— Da, domnule profesor, răspunse cu emoție căpitanul Nemo, şi pot spune că-l iubesc ca şi cum ar fi copilul meu! Dacă pe vasele dumneavoastră, supuse toanelor oceanului, primejdia te amenință în orice clipă, dacă navigând pe ele apele te fac din capul locului să simți sub tine abisul, după cum a spus-o aşa de bine olandezul Jansen, în schimb pe *Nautilus* nu te mai temi de nimic. Nu te mai temi că nava poate fi turtită, pentru că învelişurile ei au tăria fierului; nu-ți mai pasă că s-ar putea şubrezi catargele, nici că pânzele ar putea fi luate de vânt; nu mai tremuri de grija cazanelor care ar putea plesni din pricina presiunii aburului; nici de teama vreunui incendiu, fiindcă *Nautilus* e făcut din metal şi nu din lemn; lipsa cărbunelui nu mai e o problemă, fiindcă *Nautilus* e condus cu electricitate; nu mai poate fi vorba de ciocniri cu alte vase, fiindcă el singur poate naviga la asemenea adâncimi; nu te mai temi să înfrunți furtunile, pentru că la câțiva metri sub apă poți găsi o linişte desăvârşită. Iată, domnule, ce înseamnează un vas adevărat. Se spune că inginerul are mai multă încredere într-o navă decât constructorul ei, iar acesta are mai multă încredere în ea decât căpitanul; vă dați seama câtă încredere am în *Nautilus* eu, care îi sunt în acelaşi timp şi căpitan, şi constructor, şi inginer!

Căpitanul Nemo vorbea cu o însuflețire convingătoare. Strălucirea ochilor, căldura gesturilor sale îl făcuseră de nerecunoscut; cu adevărat îşi iubea submarinul, aşa cum un tată îşi iubeşte copilul!

— Fără voie îmi trecu prin minte o întrebare, care poate nu trebuia pusă; dar nu m-am putut stăpâni:

— Atunci sunteți inginer ?

— Da, domnule profesor, am studiat la Londra, la Paris şi New York, pe vremea când eram locuitor al pământului.

— Şi cum l-ați putut construi pe minunatul *Nautilus*, fără ca nimeni să afle?

— Domnule Aronnax, fiecare bucată a vasului mi-a sosit din altă parte a globului şi pe adrese false. Scheletul a fost turnat de «Creusot», în Franța; arborele elicei la «Pen et Co», din Londra; plăcile de metal ale învelişurilor la «Leard», din Liverpool; elicea la «Scott», din Glasgow. Rezervoarele au fost fabricate de «Cail et Cie», din Paris, maşina la «Krupp», din Prusia, pintenul în atelierele «Motala», în Suedia, instrumentele de navigație la «Frații Hart», din New York etc, şi fiecare furnizor a primit planurile mele sub nume diferite.

— Dar piesele fabricate au trebuit să fie montate şi ajustate, spusei eu.

— Mi-am instalat atelierele într-o insuliță pustie, în mijlocul oceanului. Acolo, lucrătorii mei, sau mai bine-zis tovarăşii mei de lucru, pe care i-am învățat şi i-am format, au desăvârşit vasul împreună cu mine. Apoi, când totul a fost gata, focul a mistuit orice urmă a şederii noastre în insula pe care, dacă aş fi putut, aş fi aruncat-o în aer.

— Atunci îmi închipui că vasul v-a costat nemaipomenit de mult.

— Un vas de fier, domnule Aronnax, costă o mie o sută douăzeci şi cinci de franci tona; or *Nautilus* are o mie cinci sute de tone. Montatul mă mai costă o mie şase sute optzeci şi şapte de mii de franci — să spunem, deci, două milioane, şi, dacă adăugăm operele de artă şi colecțiile, ajungem la patru sau cinci milioane.

— V-aş mai pune o întrebare, domnule căpitan.

— Vă rog.

— Sunteți atât de bogat?

— Neînchipuit de bogat, domnule profesor; aş putea să achit, fără să simt, cele douăsprezece miliarde care formează datoriile Franței.

Mă uitam încremenit la omul acesta ciudat, care îmi vorbea astfel. Oare îşi bătea joc de mine? Viitorul avea să mă lămurească.

Capitolul XIV. FLUVIUL NEGRU

Partea globului pământesc acoperită de ape măsoară trei milioane opt sute treizeci şi două de mii cinci sute cincizeci şi opt de miria-metri pătrați. Această masă lichidă cuprinde două miliarde două sute cincizeci de milioane de metri cubi şi ar putea să formeze o sferă cu un diametru de şaizeci de leghe, a cărei greutate ar fi de trei quintilioane de tone. Pentru a înțelege o asemenea cifră, să ne gândim că un quintilion este față de un miliard ceea ce miliardul este față de unitate, va să zică într-un quintilion se află tot atâtea miliarde câte unități se află într-un miliard. Ca să se adune o cantitate de apă atât de mare, ar trebui ca toate fluviile pământului să curgă timp de patruzeci de mii de ani. În decursul erelor geologice, după perioada focului a urmat perioada apei. La început a fost apă pretutindeni. Apoi, rând pe rând, în timpurile siluriene, au apărut crestele munților, s-au ivit insule, care au dispărut apoi înecate de potopuri parțiale şi au apărut din nou, s-au lipit strâns unele de altele, au format continente şi în sfârşit pământurile s-au fixat din punct de vedere geografic aşa cum le vedem astăzi. Pământul ieşit deasupra apelor măsura treizeci şi şapte de milioane şase sute cincizeci şi şapte de mii de mile pătrate, sau douăsprezece mii nouă sute şaisprezece milioane de hectare.

Configurația continentelor îngăduie împărțirea apelor în cinci părți: Oceanul Înghețat de Nord, Oceanul Înghețat de Sud, Oceanul Indian, Oceanul Atlantic şi Oceanul Pacific.

Pacificul se întinde de la nord la sud între cele două cercuri polare şi de la vest la est între Asia şi America, pe o întindere de 115° în longitudine. Este cel mai liniştit dintre oceane; curenții săi sunt largi şi liniştiți; mareele — nu prea puternice

şi ploile bogate. Acesta este oceanul pe care soarta m-a făcut să-l străbat mai întâi, în împrejurările cele mai ciudate.

— Dacă n-aveți nimic împotrivă, domnule profesor, îmi spuse căpitanul Nemo, vom stabili punctul în care ne aflăm, ca să fixăm astfel începutul călătoriei noastre. Este ora douăsprezece fără un sfert. Să urcăm la suprafața apei.

Căpitanul apăsă de trei ori o sonerie electrică. Pompele începură să scoată apa din rezervoare; acul manometrului arătă, prin presiunile sale diferite, mişcarea de ridicare a lui *Nautilus*, apoi se opri.

— Am ajuns, spuse căpitanul.

Mă îndreptai spre scara centrală, care ducea pe punte. Am urcat treptele de metal şi, prin capacele deschise, am ajuns pe partea de deasupra a lui *Nautilus*. Puntea ieşise din apă cu numai optzeci de centimetri. Am privit vasul care, datorită formei sale de fus, semăna într-adevăr cu o țigară de foi. Am băgat de seamă că plăcile de metal semănau cu solzii care acoperă corpul celor mai mari reptile terestre şi am înțeles atunci de ce, privindu-l chiar cu cele mai bune ocheane, oamenii îl luau totdeauna pe *Nautilus* drept un animal marin.

Către mijlocul punții, luntrea, pe jumătate intrată în învelişul vasului, forma o uşoară bulbucătură. Înaintea şi înapoia ei se aflau două cabine nu prea înalte, cu pereții înclinați, acoperiți în parte cu lentile groase; una pentru cârmaci, alta pentru puternicul far electric care îi lumina calea.

Marea era minunată şi cerul senin. Nava se legăna uşor pe valurile oceanului. O briză, venind dinspre răsărit, încrețea suprafața apei. Zarea, limpezită de cețuri, putea fi cercetată cum nu se poate mai bine. În calea noastră nu se vedea nimic; nici un colț de stâncă, nici o insuliță. Nici urmă de *Abraham*

Lincoln, nimic altceva decât o nemărginită întindere pustie.

Cu ajutorul sextantului, căpitanul Nemo luă înălțimea soarelui, ca să determine latitudinea. Aşteptă câteva minute ca astrul să ajungă la marginea orizontului. În timp ce observa, nu-i tresări nici măcar un muşchi şi cred că sextantul n-ar fi putut să stea mai neclintit nici într-o mână de marmură.

— Amiază, spuse el. Dacă doriți, domnule profesor... Aruncai o ultimă privire asupra acestei mări gălbui din preajma țărmurilor japoneze şi coborâi în salonul cel mare.

Acolo, căpitanul calculă cronometric longitudinea, pe care o controla cu ajutorul observațiilor unghiurilor orare făcute mai înainte. Apoi îmi spuse:

— Domnule Aronnax, ne aflăm la 137° şi 15' longitudine vestică.

— A cărui meridian ? am întrebat repede, sperând că răspunsul căpitanului îmi va dezvălui poate naționalitatea sa.

— Domnule, răspunse el, am mai multe cronometre, reglate după meridianele Parisului, Greenwichului şi Washingtonului. Dar în cinstea dumneavoastră mă voi servi de cel parizian.

Răspunsul acesta nu-mi spunea nimic. M-am înclinat şi comandantul reluă:

— Ne găsim la 137°15’ longitudine la apus de meridianul Parisului şi la 30°7' latitudine nordică, adică la vreo trei sute de mile de coastele Japoniei. Astăzi, 8 noiembrie, la amiază, începem călătoria noastră de explorare a fundului apelor.

— Domnul să ne aibă în paza sa, răspunsei eu.

Căpitanul Nemo luă înălțimea soarelui.

— Şi acum, domnule profesor, vă las să studiați. Am hotărât ca ruta noastră să fie est-nord-est, la cincizeci de metri

adâncime. Iată hărțile pe care veți putea urmări drumul. Salonul vă stă la dispoziție; cât despre mine, vă cer îngăduința de a vă părăsi.

Căpitanul Nemo mă salută şi astfel rămăsei singur, cufundat în gânduri. Iar aceste gânduri se îndreptau toate spre comandantul lui *Nautilus*. Oare voi şti vreodată cărei naționalități aparține omul acesta straniu, care se laudă că nu aparține nici uneia ? Ura sa împotriva întregii omeniri, ură care îl poate împinge la răzbunări grave, cine o dezlănțuie? Era căpitanul Nemo vreunul din acei savanți necunoscuți, un geniu, «cu care s-au purtat rău», cum ar fi spus Conseil, vreun Galileu al timpurilor noastre, sau poate unul din acei oameni de ştiință ca, de pildă, americanul Maury, a cărui carieră a fost zdrobită prin manevre politice? Încă nu puteam să-mi dau seama. Mă gândeam că, deşi întâmplarea mă aruncase pe bordul vasului său, deşi viața îmi era în mâinile lui, căpitanul Nemo m-a primit cu răceală, dar cu ospitalitate. Totuşi el nu-mi strânsese niciodată mâna pe care i-o dădusem şi niciodată nu mi-o întinsese pe a sa.

Am stat o oră întreagă cufundat în gânduri, căutând să pătrund misterul care mă înconjura. Apoi, privirile mi se opriră pe harta întinsă şi am pus degetul pe punctul unde se întâlneau longitudinea şi latitudinea la care ne găseam. Marea, ca şi continentele, îşi are şi ea fluviile ei. Aceştia sunt curenții care pot fi recunoscuți după temperatura şi culoarea lor, şi dintre care cel mai important este cel cunoscut sub numele de Golf-Stream. Ştiința a stabilit pe glob direcțiile a cinci curenți principali: unul în nordul Atlanticului, al doilea în sudul Atlanticului, al treilea în nordul Pacificului, al patrulea în sudul Pacificului şi al cincilea în sudul Oceanului Indian. Se pare că a existat şi un al şaselea curent în nordul

Oceanului Indian, pe vremea când Marea Caspică şi Marea de Aral, unite cu marile lacuri din Asia, nu formau decât o singură întindere de apă. În punctul arătat pe hartă se desfăşura unul dintre aceşti curenți, şi anume Curo-Sivo al japonezilor sau Fluviul Negru, care, ieşind din Golful Bengal, unde îl încălzesc razele fierbinți ale soarelui tropical, străbate Strâmtoarea Malacca, merge de-a lungul coastei asiatice, se întinde în nordul Pacificului până în insulele Aleutine, târând cu el trunchiuri de camfor şi alte produse din părțile acelea şi deosebindu-se de valurile oceanului prin apele sale calde, prin culoarea sa liliachie. Curentul acesta avea să-l parcurgă *Nautilus*. L-am urmat cu privirea; îl vedeam pierzându-se în imensitatea Pacificului şi mă simțeam dus odată cu el, când Ned Land şi Conseil se iviră în uşa salonului.

Cei doi tovarăşi ai mei rămaseră împietriți la vederea minunățiilor îngrămădite în fața lor.

— Unde suntem? Unde suntem? strigă canadianul. La muzeul din Quebec?

— Dacă nu-i cu supărare, îşi dădu cu părerea Conseil, cred că ne aflăm mai degrabă la Hotelul «Sommerard»!

— Prieteni, le răspunsei eu făcându-le semn să intre, nu sunteți nici în Canada, nici în Franța, ci pe bordul lui *Nautilus*, la cincizeci de metri sub nivelul mării.

— Trebuie să credem, dacă domnul o spune, admise Conseil; dar vă spun drept că un asemenea salon poate uimi chiar şi pe un flamand ca mine.

— Priveşte şi miră-te, prietene, căci pentru un clasificator de talia ta e mult de lucru aici!

N-aş fi avut nevoie să-l încurajez pe Conseil, fiindcă se şi aplecase peste vitrinele în care descoperise câteva specii interesante şi murmura expresii din limbajul naturaliştilor:

clasa gasteropodelor, familia buccinidelor, genul «porcelan», specia «cyprea-madagas-cariensis» etc. În timpul acesta, Ned Land, pe care studiul scoicilor nu-l interesa, mă întrebă ce vorbisem cu căpitanul Nemo. Am putut cumva să descopăr cine era, de unde venea, unde mergea, spre ce adâncuri ne mână? În sfârşit, îmi puse o mie de întrebări fără să-mi lase măcar timp să-i răspund. Îi spusei tot ce ştiam, sau mai bine-zis tot ce nu ştiam, întrebându-l, la rândul meu, ce văzuse sau auzise.

— N-am văzut şi n-am auzit nimic, îmi răspunse canadianul. N-am zărit nici măcar echipajul acestui vas. Nu cumva o fi şi el electric?

— Cum electric?

— Pe legea mea dacă nu-mi vine să cred una ca asta! Dar dumneavoastră, domnule Aronnax, n-ați putea să-mi spuneți câți oameni sunt pe vas: zece, douăzeci, cincizeci, o sută?

— N-aş putea să-ți spun, meştere Land. De altfel, crede-mă, trebuie să laşi la o parte pentru un timp gândul de-a pune mâna pe *Nautilus* sau de-a fugi. Vasul acesta e una din capodoperele industriei moderne şi mi-ar fi părut rău dacă nu l-aş fi văzut! Mulți oameni ar primi să fie în locul nostru, numai ca să se poată plimba printre minunățiile de aici. Aşa că uită-te liniştit şi caută să nu scapi nimic din ce se petrece în jurul nostru.

— Să mă uit! strigă Ned Land. Dar nu se poate vedea nimic şi nici nu vom vedea nimic în afară de închisoarea de fier! Mergem, plutim, ca nişte orbi…

Tocmai când Ned Land rostea cuvintele acestea, se făcu deodată întuneric desăvârşit. Luminile se stinseră, însă atât de repede, încât am simțit cum mă dor ochii, ca atunci când treci de la o lumină puternică la un întuneric deplin.

Stăteam tăcuţi şi nemişcaţi, neştiind ce surpriză plăcută sau neplăcută ne mai aşteaptă. Apoi se auzi un zgomot, ca şi cum învelişurile lui *Nautilus* s-ar fi deschis de o parte şi de alta.

— E sfârşitul sfârşitului! şopti Ned Land.

— Ordinul hidromeduzelor! murmură Conseil.

Dintr-o dată, salonul se lumină din ambele părţi. Prin două deschizături alungite se vedeau acum valurile, luminate puternic de electricitate. Două plăci de cristal ne despărţeau de apă. M-am cutremurat mai întâi la gândul că aceşti pereţi fragili ar putea să se spargă; dar cristalurile erau prinse în armături puternice de aramă, care le dădeau o rezistenţă de neînfrânt.

Marea se vedea pe o distanţă de o milă împrejurul vasului. Ce privelişte! Cine ar putea să o descrie? Ce mână meşteră ar fi putut să prindă pe o pânză frumuseţea luminii care străbătea prin apele limpezi şi bogăţia culorilor care se pierdeau spre adâncuri sau spre suprafaţa apei?

Se ştie cât de străvezii sunt apele mărilor. Ele întrec în limpezime apele de munte. Şi chiar substanţele minerale şi organice care se găsesc în ele le măresc transparenţa. În unele părţi ale oceanului, de pildă în Antile, nisipul de pe fund se vede la o adâncime de o sută patruzeci şi cinci de metri, iar razele soarelui se pare că pătrund până la o adâncime de peste trei sute de metri. Dar în mediul fluid pe care îl străbătea *Nautilus*, strălucirea electrică se producea chiar în sânul valurilor. Acolo nu mai era o apă luminată, ci o lumină lichidă.

Dacă admitem presupunerea lui Ehremberg, care crede într-o luminaţie fosforescentă a fundului mărilor, atunci apare neîndoios că natura a destinat locuitorilor mării una din cele mai minunate privelişti. De lucrul acesta mi-am putut da

seama privind miile de jocuri ale luminii. Aveam, de o parte şi de alta, câte o fereastră deschisă spre adâncurile neexplorate. Întunecimea salonului făcea ca lumina de afară să fie şi mai puternică, iar noi priveam ca şi cum cristalurile limpezi din fața noastră ar fi fost geamurile unui acvariu imens.

Nautilus părea că nu se mişcă. Şi asta, din pricină că ne lipseau punctele de reper. Uneori, totuşi, valurile despicate de pintenul vasului fugeau pe dinaintea ochilor noştri cu o viteză extraordinară.

Priveam fermecați, strânşi unul lângă altul în fața geamurilor, muți de uimire, când Conseil spuse:

— Ai vrut să vezi, prietene Ned; ei, iată, acuma vezi!

— Grozav! Grozav! şoptea întruna canadianul, care, uitându-şi pentru o clipă mânia şi planurile de evadare, privea încremenit. Face să vii din cele mai depărtate colțuri ale lumii pentru o asemenea privelişte!

— Da, spusei, eu, înțeleg acum viața căpitanului Nemo! Şi-a făcut o lume a lui, în care găseşte cele mai uimitoare minuni!

— Dar peştii? întrebă canadianul. Nu văd peştii!

— La ce bun, prietene Ned, răspunse Conseil, tot nu-i cunoşti.

— Cum! Nu-i cunosc eu, care sunt pescar?! strigă Ned Land. Şi între cei doi începu o discuție pe tema aceasta, dat fiind că amândoi cunoşteau peştii, dar fiecare în felul lui. Toată lumea ştie că peştii formează clasa a patra şi ultima din încrengătura vertebratelor. Ei au fost definiți astfel: «vertebrate cu circulația dublă şi cu sângele rece, care respiră prin branhii şi sunt adaptate la viața din apă». Ei formează două categorii deosebite: categoria peştilor osoşi, adică a acelor peşti care au coloana vertebrală formată din vertebre osoase, şi a doua

categorie, a peştilor cartilaginoşi, adică a acelora a căror coloană vertebrală este formată din vertebre cartilaginoase.

Canadianul cunoştea poate aceste deosebiri, dar Conseil ştia mult mai multe decât el şi acum, fiind prieteni, ar fi dorit din toată inima ca Ned să nu fie mai puțin instruit. De aceea îi spuse:

— Tu eşti un ucigător de peşti, prietene Ned, un pescar cât se poate de dibaci şi pesemne că ai prins foarte multe dintre aceste animale interesante. Dar aş pune rămăşag că nu ştii să-i clasifici.

— Ba ştiu, răspunse cu seriozitate vânătorul de balene. Peştii sunt de două feluri: unii care se mănâncă şi alții care nu se mănâncă.

— Asta e o clasificare de mâncăcios, zise Conseil. Dar ia spune-mi: ştii care e deosebirea dintre peştii osoşi şi peştii cartilaginoşi?

— Poate că da, Conseil.

— Şi cum se subîmpart aceste două mari clase ?

— Bănuiesc, răspunse canadianul.

— Atunci, prietene Ned, ascultă şi bagă bine la cap! Peştii osoşi se subîmpart în şase ordine: întâi acantopterigienii, care au falca de sus întreagă şi mobilă, iar branhiile în formă de pieptene. Acest ordin cuprinde cincisprezece familii, adică trei sferturi dintre toți peştii cunoscuți. Ca exemplu: bibanul.

— Destul de bun la gust, spuse Ned.

— În al doilea rând, urmă Conseil, vin abdominalii care au înotătoarele ventrale sub pântec, fără a fi prinse de oasele umerilor, ordin împărțit în cinci familii şi cuprinzând cea mai mare parte a peştilor de apă dulce. Ca exemplu: crapul şi ştiuca.

— Mda! mormăi canadianul cu dispreț. Peşti de apă dulce.

— În al treilea rând, spuse Conseil, avem subbranchienii, ale căror aripioare ventrale sunt prinse sub aripioarele pectorale şi agăţate de oasele umerilor. Acest ordin cuprinde patru familii, din care fac parte: cambula, limanda, calcanul, limba de mare etc...

— Foarte buni, foarte buni! strigă canadianul, care nu putea să privească peştii decât ca pe ceva care poate sau nu poate fi mâncat.

— În al patrulea rând, urmă Conseil, fără a-şi pierde cumpătul, avem apodele cu corpul alungit, fără aripioare ventrale, acoperite cu o piele groasă şi de multe ori cleioasă, ordin care nu cuprinde decât o familie. Ca exemplu: ţiparul de mare şi gimnotus.

— Nu tocmai bun, făcu Ned.

— În al cincilea rând vin lofobranhii, care au fălcile întregi şi libere, dar ale căror branhii sunt formate din mici tufe aşezate perechi de-a lungul arcurilor branhiale. Acest ordin cuprinde o familie. Ca exemplu: calul de mare şi pegasul-dragon.

— Rău! Foarte rău! răspunse Ned.

— În sfârşit, în al şaselea rând avem plectognaţii. Ei au osul maxilar fixat pe latura intermaxilarului care formează falca, cu arcada palatină lipită de craniu, ceea ce o face imobilă — ordin care nu are aripioare ventrale adevărate şi care se compune din două familii. Ca exemplu: tetrodonul şi peştele-lună.

— Buni ca să facă de râs cratiţa în care îi pui! strigă canadianul.

— Ai înţeles, prietene Ned? întrebă atotştiutorul Conseil.

— N-am înţeles nimic, prietene Conseil, dar dă-i înainte, fiindcă-mi placi!

— Cât despre peştii cartilaginoşi, urmă Conseil fără să se tulbure, ei cuprind numai trei ordine.

— Cu atât mai bine! făcu Ned.

— Primul ordin este al ciclostomilor, ale căror fălci sunt unite de un inel mobil şi ale căror branhii se deschid prin numeroase găuri. Acest ordin cuprinde o singură familie; din ea face parte chişcarul.

— Poate să-ți placă, spuse Ned.

— Vine apoi ordinul selacienilor, cu branhiile asemănătoare ciclostomilor, dar a căror falcă inferioară este mobilă. Acest ordin, cel mai însemnat din întreaga clasă, cuprinde două familii. Ca exemplu: pisica de mare şi rechinul.

— Ce, strigă Ned, pisicile de mare şi rechinii la un loc!? Prietene Conseil, te sfătuiesc, în interesul pisicilor de mare, să nu-i pui în aceeaşi oală.

— Al treilea ordin este al sturionilor, ale căror branhii sunt deschise în mod obişnuit printr-o singură tăietură, având un opercul — ordin care cuprinde patru genuri. Ca exemplu: nisetrul.

— Aha, l-ai păstrat pentru la urmă pe cel mai bun, aşa îmi închipui, cel puțin! Asta-i tot?

— Da, şi bagă de seamă că, ştiind toate astea, tot nu ştii mare lucru, fiindcă familiile se împart în genuri, în subgenuri, în specii, în varietăți...

— Ia te uită, Conseil, spuse canadianul, aplecându-se spre geam, tocmai trec nişte «varietăți»!

— Da, peşti! strigă Conseil. Parcă am fi în fața unui acvariu!

— Nu-i acelaşi lucru, îi răspunsei eu. Acvariul nu e decât o cuşcă, pe câtă vreme peştii pe care îi privim acum sunt liberi ca pasărea în aer.

— Hai, Conseil, zi-le pe nume, zi-le pe nume! făcu Ned Land.

— Asta e prea greu pentru mine, răspunse Conseil. Însă domnul ar putea.

Şi într-adevăr, dacă Conseil era un clasificator neîntrecut, în schimb nu era naturalist, şi nu ştiu dacă ar fi putut să distingă un thon de o bonită. Într-un cuvânt, se deosebea cu totul de canadian, care putea să spună pe nume, fără urmă de şovăială, tuturor acestor peşti.

— Un balist! spusei eu.

— Şi încă unul chinezesc, adăugă Ned Land.

— Genul baliştilor, familia sclerodermelor, ordinul plectognatelor, şopti Conseil.

— Fără doar şi poate că împreună — Ned şi Conseil — ar fi întruchipat un naturalist de seamă.

Canadianul nu se înşelase. Un grup de balişti, cu corpul turtit, cu pielea zgrunțuroasă, cu câte un ghimpe ascuțit pe aripioara dorsală, se juca în preajma lui *Nautilus*, mişcându-şi cele patru rânduri de țepi din jurul cozii. Nimic nu putea fi mai frumos decât să le vezi pielea, cenuşie deasupra, albă dedesubt, ale cărei pete aurii sclipeau în viitoarea întunecată a valurilor. Printre ei fâlfâiau vulpile de mare, asemenea unor pânze luate de vânt, şi între acestea am zărit, spre marea mea bucurie, o vulpe de mare chinezească având spinarea galbenă, pântecele roz şi trei țepuşe dinapoia ochilor; o specie foarte rară şi de a cărei existență se îndoiau mulți pe vremea lui Lacépède, care nu o văzuse decât într-o culegere de desene japoneze.

Timp de două ore o întreagă armată de peşti îl însoți pe *Nautilus*. Îi priveam cuprinşi de o încântare fără margini. Strigătele noastre de uimire nu mai conteneau. Ned numea

peştii, Conseil îi clasifica, iar eu le admiram vioiciunea mişcărilor şi frumuseţea formelor. Niciodată nu-mi fusese dat să văd aceste animale mişcându-se vii şi libere în elementul lor.

N-am să numesc aici toate varietăţile care au trecut prin faţa ochilor noştri, toată colecţia mărilor Japoniei şi Chinei. Peştii se strângeau în jurul vasului, mai numeroşi decât păsările cerului, atraşi fără îndoială de strălucitorul focar al luminii electrice.

Deodată în salon se făcu lumină. Obloanele metalice se închiseră şi priveliştea minunată dispăru. Am stat aşa, gândindu-mă la câte văzusem, până când privirea mi s-a oprit pe instrumentele atârnate de pereţi. Busola arăta tot direcţia est-nord-est, manometrul indica o presiune de cinci atmosfere, deci o adâncime de cincizeci de metri, iar indicatorul mă făcu să văd că înaintam cu o viteză de cincisprezece mile pe oră.

L-am aşteptat pe căpitanul Nemo. Dar el n-a venit. Orologiul bătu ora cinci.

Ned Land şi Conseil se întoarseră în cabina lor. Am pornit şi eu spre camera mea. Acolo am găsit gata pregătită masa, care se compunea dintr-o supă de broască ţestoasă, apoi dintr-un fel de barbun cu carnea albă, puţin înfoiată, al cărui ficat, gătit separat, mi s-a părut foarte gustos, şi din muşchi de holocantă imperială, al cărei gust mi se păru mai bun decât al somonului.

Mi-am petrecut seara citind, scriind, gândind. Apoi, cuprins de somn, m-am întins pe patul meu de iarbă de mare şi-am adormit adânc, în timp ce *Nautilus* aluneca prin repedele curent al Fluviului Negru.

Capitolul XV. O INVITAŢIE SCRISĂ

M-am trezit a doua zi, 9 noiembrie, după un somn de douăsprezece ore. Conseil veni ca de obicei să întrebe «cum a dormit domnul» şi dacă am nevoie de ceva. Îl lăsase pe canadian să doarmă, ca pe unul care toată viața lui n-ar fi avut altceva de făcut. Îl ascultam pe Conseil cum îndruga vrute şi nevrute, şi abia dacă îi răspundeam cu câte o vorbă. Mă gândeam la căpitanul Nemo; nu venise să ne vadă în ajun şi nădăjduiam să-l întâlnesc astăzi. În câteva clipe mi-am îmbrăcat hainele de byssus; materialul din care erau făcute îi dădu lui Conseil destulă bătaie de cap. I-am spus că e o țesătură din fibrele lucioase şi mătăsoase pe care le lipeşte pe stânci un soi de moluşte ce trăiesc în mare număr pe țărmurile Mediteranei. Din fibrele acestea, care sunt foarte moi şi călduroase, se țeseau pe vremuri stofe, ciorapi, mănuşi. Echipajul de pe *Nautilus* putea deci să se îmbrace după plac, fără ajutorul bumbacului, al oilor sau al viermilor de mătase de pe pământ.

După ce m-am îmbrăcat, m-am dus în salon. Acolo nu era nimeni.

M-am afundat în studiul comorilor de scoici aflate din belşug în vitrine. Am frunzărit de asemenea ierbarele pline de cele mai rare plante marine, care, cu toate că erau uscate, îşi păstraseră minunatele lor culori. Îmi petrecui astfel întreaga zi, fără să-l întâlnesc pe căpitanul Nemo. Obloanele salonului nu s-au deschis nici ele, poate pentru ca să nu ne plictisim prea repede de frumusețile pe care le-am putea vedea.

Nautilus înainta mereu spre est-nord-est, cu o viteză de douăsprezece mile, la o adâncime între cincizeci şi şase şi şaizeci de metri.

A doua zi, 10 noiembrie, am stat din nou singuri. N-am zărit nici un om din echipaj. Ned şi Conseil îşi petrecură întreaga zi cu mine. Lipsa de neînțeles a căpitanului îi mira şi pe ei. Se îmbolnăvise, oare, omul acela neobişnuit? Sau voia să-şi schimbe planurile în privința noastră?

După părerea lui Conseil, ne bucuram de o libertate deplină şi aveam o hrană aleasă. Gazda noastră nu-şi călca cuvântul. Nu aveam de ce ne plânge, şi, de altfel, chiar ciudățenia sorții noastre ne despăgubea cu peripeții atât de straşnice, încât nu aveam încă nici un drept să-l învinuim pe căpitan. În ziua aceea am început să scriu jurnalul întâmplărilor prin care treceam, ceea ce mi-a dat posibilitatea să povestesc totul cu cea mai mare exactitate şi, amănunt curios, îl scriam pe o hârtie fabricată din zosteră marină. În zorii zilei de 11 noiembrie, aerul proaspăt care se răspândise în vas mă făcu să înțeleg că ne-am ridicat din nou la suprafața apei pentru reîmprospătarea proviziilor de oxigen. Mă îndreptai către scara principală de unde urcai pe punte.

Era ora şase. Cerul se acoperise de pâclă, apele cenuşii, dar liniştite, abia dacă se clătinau ici, colo. Îl voi întâlni oare pe căpitanul Nemo? Nu l-am zărit decât pe cârmaci, închis în cabina sa de sticlă. Aşezat pe bulbucătura făcută de învelişul luntrii, am respirat cu nesaț aerul proaspăt şi sărat. Încetul cu încetul, pâcla se topi sub razele soarelui, care se revărsau dinspre răsărit. În lumina lor, marea păru că se aprinde, ca o dâră de pulbere. Norii, împrăştiați pe cer, prinseră să se coloreze în tonuri minunate. Privind «limbile de pisică», nouraşii aceia albi şi încrețiți, mi-am dat seama că va bate vântul până seara.

Dar ce putea să însemne vântul pentru *Nautilus*, căruia nu-i păsa nici de furtuni!

Admiram deci răsăritul soarelui, atât de vesel şi de înviorător, când auzii paşii cuiva care se urca pe punte.

Mă pregăteam să-l salut pe căpitanul Nemo, dar nu era el, ci secundul său, pe care-l mai văzusem cu prilejul primei vizite a căpitanului. Acesta înainta fără să pară cât de cât că mă vede, după care, potrivindu-şi la ochi o lunetă puternică, scrută cu cea mai mare atenție orizontul. Când îşi termină cercetarea, se apropie de panou şi rosti o frază pe care o redau întocmai. O țin minte, fiindcă am mai auzit-o apoi de nenumărate ori, rostită în aceleaşi împrejurări. Iat-o:

Nautron respoc lorni virch.

N-am priceput niciodată ce voiau să spună cuvintele acestea.

Secundul coborî. Pentru că îmi închipuiam că *Nautilus* îşi va reîncepe călătoria pe sub ape, am coborât şi eu, mergând apoi de-a lungul coridoarelor spre camera mea.

Aşa se scurseră cinci zile. Mă urcam în fiecare dimineață pe punte unde auzeam aceeaşi frază, rostită de acelaşi om. Pe căpitanul Nemo nu-l întâlnii însă.

Credeam că n-am să-l mai revăd, când, în dimineața de 16 noiembrie, intrând împreună cu Ned şi Conseil în camera mea, am găsit pe masă o scrisoare.

Am deschis-o nerăbdător. Literele puțin ascuțite şi amintind oarecum scrierea gotică arătau firea cinstită a celui care le scrisese.

Am citit următoarele:

Domnului profesor Aronnax,
de pe bordul lui Nautilus
16 noiembrie 1867.

Căpitanul Nemo invită pe domnul profesor Aronnax la o

vânătoare, care va avea loc mâine dimineață în pădurile sale din insula Crespo. Sperăm că nimic nu-l va împiedica pe domnul Aronnax să ia parte, împreună cu tovarăşii săi, la această vânătoare la care este aşteptat cu multă plăcere.

Comandantul vasului Nautilus

Căpitanul NEMO

— O vânătoare! se miră Ned.

— Şi încă în pădurile sale din insula Crespo! adăugă Conseil.

— Deci individul binevoieşte să pună piciorul şi pe pământ? reluă Ned Land.

— Aşa se pare, spusei eu, recitind scrisoarea.

— Bine, trebuie să primim, mormăi canadianul. După ce punem piciorul pe pământ, vom vedea noi ce e de făcut. De altfel, mi-ar prinde bine să mănânc nişte vânat proaspăt.

Fără să caut a înțelege cum se putea împăca ura arătată de căpitanul Nemo pentru continente şi insule cu invitația sa la o vânătoare în pădure, mă mulțumii să spun:

— Să vedem mai întâi ce-i cu insula Crespo.

Căutând pe hartă, am găsit insula între 32°40' latitudine nordică şi 167° longitudine vestică. Fâşia aceasta de pământ, care pe vechile hărți spaniole purta numele de Roca de la Plata, adică «Insula de argint», a fost cercetată în anul 1801 de căpitanul Crespo. Ne depărtasem, aşadar, cu o mie opt sute de mile de punctul nostru de plecare, iar direcția puțin schimbată a lui *Nautilus* ne ducea spre sud-est.

Am arătat tovarăşilor mei pe hartă insulița aceea, pierdută în mijlocul Pacificului de Nord.

— Dacă uneori căpitanul Nemo merge pe pământ, le-am spus, cel puțin are grijă să-şi aleagă insulele cele mai pustii.

Ned Land clătină din cap fără să răspundă, apoi plecă împreună cu Conseil. După ce stewardul, liniştit şi mut, îmi servi masa, m-am culcat cu gândul la ce avea să mai urmeze.

Când m-am trezit a doua zi, 17 noiembrie, am simțit că *Nautilus* stă nemişcat. M-am îmbrăcat în grabă şi am intrat în salonul cel mare.

Căpitanul Nemo mă aştepta acolo. Când m-a văzut, m-a întâmpinat salutându-mă, după care m-a întrebat dacă vrem să-l însoțim.

Pentru că n-a pomenit nici un cuvânt despre cele opt zile în care lipsise, nu i-am spus nici eu nimic, răspunzându-i doar că eram gata să-l urmez împreună cu tovarăşii mei.

— Aş dori însă, adăugai, să vă pun o întrebare.

— Vă ascult, domnule Aronnax, şi, dacă pot, am să vă răspund.

— Cum se face că dumneavoastră, care ați rupt orice relații cu pământul, aveți păduri în insula Crespo?

— Pădurile mele, domnule profesor, nu cer soarelui nici lumină, nici căldură. Nici leii, nici tigrii, nici panterele şi nici alt fel de patrupede nu le străbat. Numai eu le cunosc existența. Ele nu cresc decât pentru mine. Nu sunt păduri pământeşti, ci păduri submarine.

— Păduri submarine?! îl întrebai eu, mirat.

— Da, domnule profesor.

— Şi acolo vreți să mă duceți ?

— Întocmai.

— Pe jos?

— Da, şi chiar fără să ne udăm măcar picioarele.

— Şi vom vâna ?

— Desigur.

— Cu arma în mână?

— Da, cu arma în mână.

L-am privit pe căpitanul Nemo cu un aer nu prea măgulitor pentru el.

«Pesemne că e cam nebun, îmi spuneam eu. A avut o criză care a ținut opt zile şi care mai ține încă. Păcat! îmi plăcea mai mult atunci când era ciudat decât acum când e nebun.»

Gândul acesta mi se citea limpede pe față, dar căpitanul Nemo păru că nu-l observă şi mă pofti să-l urmez. Am pornit după el, cu aerul unui om care se aşteaptă la orice. Intrarăm amândoi în sufragerie, unde ni se aduse masa.

— Domnule Aronnax, îmi spuse căpitanul, vă rog să luați masa cu mine. În timp ce mâncăm, o să putem sta de vorbă. Ştiți, dacă v-am făgăduit o plimbare prin pădure, asta nu înseamnează că o să găsim şi un restaurant acolo. Mâncați bine acum, pentru că până la masa viitoare cine ştie cât timp va mai trece.

Am mâncat cu poftă. Ni s-au adus diferite mâncăruri de peşte, felii de holoturia, zoofite foarte bine gătite cu alge, care le dădeau un gust deosebit, ca de pildă: porfiria laciniata şi laurentia prima-fetida. Ca băutură am avut apă curată în care, urmând exemplul căpitanului, am turnat câteva picături dintr-un lichior fermentat, extras, după metode folosite în Kamciatka, dintr-o algă cunoscută sub numele de «rodomenia palmata».

La început, căpitanul Nemo mâncă în tăcere. Apoi îmi spuse:

— Domnule Aronnax, când v-am invitat să veniți ca să vânați în pădurile mele din Crespo, v-ați spus că mă contrazic, iar când v-am explicat că e vorba de păduri submarine, m-ați socotit nebun. Vedeți, domnule profesor, nu trebuie niciodată să judecați oamenii cu uşurință.

— Dar, credeți-mă...

— Vă rog mai întâi să mă ascultați şi veți vedea apoi dacă trebuie să mă învinuiți de nebunie sau de inconsecvență.

— Vă ascult.

— Ştiți tot atât de bine ca şi mine că omul poate trăi sub apă, dacă îşi ia cu el o provizie de aer respirabil. În lucrările submarine, muncitorul se îmbracă într-un costum impermeabil şi îşi acoperă capul cu o cască de metal. Aerul îl primeşte de afară cu ajutorul pompelor şi al regulatoarelor de scurgere.

— Mi-ați descris costumul scafandrilor, spusei eu.

— Întocmai, dar țin să adaug că în condițiile astea omul nu mai este liber. E legat de pompa care-i trimite aer printr-un tub de cauciuc, un adevărat lanț care-l leagă de pământ. Dacă şi noi am fi la fel de legați de *Nautilus*, n-am putea merge prea departe.

— Şi ca să fim liberi?... Îl întrebai.

— Vom folosi aparatul Rouquayrol-Denayrouze, inventat de doi compatrioți de-ai dumneavoastră, dar pe care eu l-am perfecționat. Cu el vă veți mişca destul de bine sub apă, fără ca organismul dumneavoastră să aibă ceva de suferit. Aparatul e format dintr-un rezervor de metal gros, în care înmagazinez aer sub o presiune de cincizeci de atmosfere. Rezervorul se prinde pe spate, cu nişte bretele, ca o raniță. Partea sa de deasupra formează un fel de cutie, în care aerul este menținut printr-un mecanism de foale şi nu poate să iasă decât la presiunea obişnuită. Aparatul Rouquayrol are două tuburi de cauciuc care, pornind de la cutie, se termină cu un fel de trompă ce acoperă nasul şi gura. Un tub serveşte pentru introducerea aerului pe care îl inspiri, celălalt — pentru ieşirea aerului expirat, şi limba le închide când pe unul, când pe

celălalt, după nevoie. Eu, însă, care înfrunt în adâncul mărilor presiuni din cele mai mari, a trebuit să-mi bag capul, ca şi scafandrii, într-o cască de aramă, de care sunt legate cele două tuburi.

— Înțeleg, domnule căpitan. Dar aerul pe care îl luați cu dumneavoastră nu ține mult şi, de îndată ce nu mai are cincisprezece la sută oxigen, devine irespirabil.

— Fără îndoială; dar, după cum v-am spus, pompele de pe *Nautilus* îmi dau putința să înmagazinez aerul la o presiune extrem de mare, aşa că rezervorul aparatului poate să-mi dea aer respirabil timp de nouă sau zece ore.

— Acum înțeleg totul, îi răspunsei. Aş dori să mai ştiu doar cum vă luminați drumul în fundul oceanului.

— Cu aparatul Ruhmkorff, domnule Aronnax. Dacă aparatul pentru respirat se duce în spate, cel pentru luminat se poartă prins la centură şi e compus dintr-o pilă Bunsen, pe care o pun în funcțiune nu cu bicromat de potasiu, ci cu sodiu, de care marea e plină. O bobină de inducție primeşte electricitatea produsă şi o îndreaptă spre o lanternă de o formă deosebită. În lanternă se găseşte o serpentină de sticlă, care conține doar un reziduu de gaz carbonic. Când pun aparatul în funcțiune, gazul acesta dă o lumină albicioasă şi neîntreruptă. Iată cum pot să respir şi să văd în adâncul apelor.

— Căpitane Nemo, mi-ați dat nişte răspunsuri atât de zdrobitoare, încât nu mă mai îndoiesc de nimic. Totuşi, dacă sunt silit să admit totul despre aparatele Rouquayrol şi Ruhmkorff, nu prea ştiu ce să cred despre puşca cu care vreți să mă înarmați.

— Dar nu-i o puşcă cu pulbere, îmi răspunse căpitanul.

— Atunci e o puşcă cu aer comprimat?

— Fără îndoială. Cum credeți că aş putea fabrica praf de puşcă pe vas, fără salpetru, fără sulf şi fără cărbune?

— De altfel, ca să ocheşti sub apă, care e de opt sute cincizeci şi cinci de ori mai densă decât aerul, ar trebui să învingi o rezistență extraordinară.

— Ăsta n-ar fi un motiv. Există arme perfecționate mai întâi de Fulton, apoi de englezii Philippe Coles şi Burley, de francezul Furcy şi de italianul Landi, prevăzute cu un sistem de închidere, care pot fi folosite şi sub apă. Eu, însă, pentru că nu am praf de puşcă, l-am înlocuit cu aer comprimat la presiune înaltă, pe care pompele lui *Nautilus* mi-l pot da din belşug.

— Dar aerul acesta nu ține cine ştie cât.

— Ei şi? Nu am rezervorul meu Rouquayrol, care poate să mi-l înlocuiască la nevoie? Îmi e de ajuns pentru asta un sistem de robinete. De altfel, domnule Aronnax, vă veți convinge singur că în timpul vânătorii submarine nu se face prea mare risipă nici de aer, nici de gloanțe.

— Totuşi, cred că în lumina aceea slabă şi în mijlocul lichidului, care e cu mult mai dens decât aerul, gloanțele nu pot merge prea departe şi nu pot fi mortale.

— Dimpotrivă, domnule profesor, cu arma asta toate loviturile sunt mortale, iar vânatul, oricât de uşor ar fi atins, cade ca lovit de trăsnet.

— Cum se poate ?

— Trebuie să vă spun că arma nu trage cu gloanțe obişnuite, ci cu nişte capsule mici de sticlă, inventate de chimistul austriac Leniebrock, şi din care am pe bord o cantitate uriaşă. Capsulele acestea de sticlă, acoperite cu un înveliş de oțel şi îngreuiate cu puțin plumb, sunt nişte adevărate butelii de Leyda încărcate cu electricitate la foarte

mare tensiune. Ele se descarcă la cea mai mică atingere şi animalul, oricât ar fi de puternic, cade mort. Trebuie să adaug că aceste capsule nu trec de calibrul patru şi că ar putea să încapă zece dintr-o dată în încărcătura unei puşti obişnuite.

— M-ați convins pe deplin, spusei eu, ridicându-mă de la masă. Nu-mi rămâne decât să-mi iau puşca şi să vă urmez oriunde ați merge.

Căpitanul mă conduse către partea de dinapoi a vasului şi, trecând prin dreptul cabinei în care se găseau Ned şi Conseil, i-am chemat şi pe ei.

Ne-am oprit într-o cameră aflată aproape de sala maşinilor. Acolo urma să ne îmbarcăm pentru plimbare.

Capitolul XVI. O PLIMBARE PE CÂMP

Camera aceea era de fapt arsenalul şi totodată vestiarul lui *Nautilus*. De-a lungul pereților ei erau atârnate vreo douăsprezece costume de scafandru.

Când Ned Land dădu cu ochii de ele, se văzu cât de colo că îi este silă să le îmbrace.

— Dragul meu Ned, îi spusei eu, pădurile din insula Crespo sunt păduri submarine.

— Aşa? făcu dezamăgit canadianul, care îşi vedea spulberat visul de a gusta carne proaspătă. Şi dumneavoastră, domnule Aronnax, aveți de gând să vă vârâți în hainele astea?

— N-am încotro, meştere Ned.

— Dacă vă place, n-aveți decât! răspunse vânătorul de balene ridicând din umeri. Cât despre mine, nici prin gând nu-mi trece să mă vâr în ele, afară doar dacă m-ar sili cineva.

— Nu te sileşte nimeni, meştere Ned, îi spuse căpitanul Nemo.

— Tu ai curaj, Conseil? întrebă Ned.

— Eu îl urmez pe domnul oriunde s-ar duce, răspunse Conseil. La chemarea căpitanului, doi oameni din echipaj veniră ca să ne ajute să îmbrăcăm costumele acelea greoaie şi impermeabile, făcute din cauciuc, fără cusături, bune ca să țină la presiuni cât mai mari. Costumele semănau cu nişte armuri mlădioase şi rezistente şi se compuneau din pantaloni şi bluză. Pantalonii se sfârşeau la capătul de jos printr-un fel de bocanci solizi, cu tălpi de plumb. Țesătura bluzei era prinsă de nişte obezi de aramă, care înconjurau pieptul şi îl apărau împotriva presiunii apei, lăsând plămânii să respire liber; mânecile aveau la capete mănuşi elastice, care nu împiedicau deloc mişcările mâinilor.

Eram cu totul departe, după cum ne puteam da seama, de aşa-zisele aparate perfecționate pentru scufundare, cu îmbrăcămintea lor fără nici o formă, cu platoşele lor de plută, vestele lor fără mâneci, hainele de mare, ancorele plutitoare şi toate celelalte lucruri născocite şi atât de lăudate în secolul al XVIII-lea.

Căpitanul Nemo, împreună cu unul din tovarăşii săi — un fel de Hercule, nemaipomenit de voinic — Conseil şi cu mine ne-am pus îndată îmbrăcămintea de scafandru. Ne mai rămânea doar să ne punem căştile metalice pe cap. Atunci am cerut voie căpitanului Nemo să examinez puştile cu care trebuia să ne înarmăm.

Unul dintre oamenii vasului îmi înmână o puşcă simplă, cu un pat destul de mare, făcut din oțel. În golul patului se păstra aerul comprimat, pe care o supapă manevrată de un trăgaci îl lăsa să pătrundă în țeavă. Un încărcător scobit în grosimea patului închidea în el vreo douăzeci de gloanțe electrice, care, cu ajutorul unui arc, intrau automat în țeava puştii. Cum se trăgea un glonț, altul îi şi lua locul.

— Căpitane Nemo, spusei eu, arma este cât se poate de bună şi lesne de mânuit. Abia aştept s-o încerc. Dar cum vom ajunge în fundul mării?

— În clipa de față, domnule profesor. *Nautilus* s-a lăsat pe fundul apei, la zece metri adâncime, aşa că putem pleca.

— Şi cum vom ieşi din submarin?

— Veți vedea îndată.

Căpitanul Nemo îşi vârî capul în casca de metal. Conseil şi cu mine îi urmarăm exemplul, în timp ce canadianul ne spuse cu ironie «vânătoare bună»! Partea de sus a îmbrăcămintei se sfârşea printr-un guler de aramă cu ghiventuri în care se prindea casca de metal. Trei deschizături, apărate de sticle

groase, ne îngăduiau să privim încotro doream, şi pentru asta era de ajuns doar să întoarcem capul pe sub învelişul căştii. De cum ne-am pus pe umeri aparatele Rouquayrol, ele şi începură să funcționeze, iar eu am simțit că pot respira în voie.

Cu lanterna Ruhmkorff prinsă de centură, cu puşca în mână, eram gata de drum, deşi, la drept vorbind, închis în haine atât de grele şi țintuit de podea din pricina tălpilor de plumb, nu mă simțeam în stare să fac nici o mişcare.

Dar lucrul acesta se vede că era cunoscut şi altora, pentru că cineva mă împinse într-o cămăruță lipită de vestiar. Tovarăşii mei, împinşi şi ei, mă urmau. Am auzit cum se închide ermetic o uşă în urma noastră, apoi ne învălui un întuneric de nepătruns.

Peste câteva clipe răsună un şuierat puternic. Pentru că un curent rece, abia simțit, începuse să mă cuprindă de la picioare în sus, înțelesei că, printr-un robinet, se dăduse drumul apelor oceanului. Curând, întreaga cameră se umplu de apă. Atunci se deschise o a doua uşă, de data aceasta în învelişul dinafară al lui *Nautilus*. Se ivi o lumină slabă şi, o clipă mai târziu, picioarele noastre atinseră fundul mării.

Cum să descriu cele văzute în timpul călătoriei noastre sub apă? Cuvintele îmi par neputincioase ca să redea asemenea minuni. Şi, când nici pensula nu este în stare să le zugrăvească frumusețea, cum ar putea biata peniță să le înfățişeze? În frunte mergea căpitanul Nemo, iar la câțiva paşi în urma noastră venea tovarăşul său. Conseil şi cu mine rămăseserăm unul lângă altul, ca şi cum am fi putut vorbi prin carapacele noastre metalice.

Nu mai simțeam nici greutatea hainelor, nici pe cea a ghetelor sau a rezervorului de aer şi nici apăsarea căştii metalice în care mi se bălăbănea capul ca un sâmbure în coaja

lui. Toate aceste lucruri, scufundate în apă, îşi pierduseră din greutatea lor o parte egală cu greutatea lichidului dislocuit, după cum ne învață legea descoperită de Arhimede, pe care o simțeam destul de bine. Nu mai eram o bucată neînsuflețită, ci mă mişcam cu destulă uşurință.

Puterea luminii care ajungea până în fundul mării, la o adâncime de treizeci de picioare, m-a uimit. Razele soarelui străbăteau cu uşurință grosimea apei, împrăştiind pretutindeni culori. Până la o sută de metri puteam să desluşesc limpede orice obiect. Mai încolo, adâncurile se colorau treptat în tonuri azurii de o gingăşie fără seamăn, apoi se albăstreau departe şi se pierdeau într-un întuneric nedesluşit. Mi se părea că apa care mă înconjura ar fi un fel de aer mai dens decât atmosfera pământească, dar aproape tot atât de străveziu. Deasupra zăream întinderea liniştită a mării.

Mergeam pe un nisip mărunt şi neted, altfel decât nisipul încrețit al plajelor, care păstrează urme de valuri. Covorul acela orbitor respingea razele soarelui cu o tărie neobişnuită, părând un adevărat reflector. Răsfrângerea puternică a luminii pătrundea apa până în cele mai mici părticele ale ei. Voi fi oare crezut dacă am să vă spun că la o adâncime de treizeci de picioare vedeam ca în miezul zilei?

Timp de un sfert de oră am călcat peste nisipul acela arzător, în care pulberea scoicilor era presărată în straturi neînchipuit de fine. În urma noastră *Nautilus*, care părea o stâncă lungă, se pierdu încetul cu încetul în depărtare; dar farul lui trebuia să ne înlesnească întoarcerea pe bord, trimițându-ne razele-i puternice, atunci când întunericul avea să cuprindă apele. Pentru cine n-a străbătut mările e greu să-şi închipuie cum arată acolo fâşiile alburii de lumină. Pe uscat, praful din aer le face să semene cu o ceață luminoasă;

dar pe mare, ca şi în mare, de altfel, luminile se văd cu o limpezime neobişnuită.

Mergeam mereu şi uriaşa întindere de nisip ni se părea fără de margini. Înlăturam cu mâinile straturi lichide care se închideau după mine, iar urma paşilor mi se ştergea cât ai clipi, sub presiunea apei.

Curând îmi apărură în fața ochilor câteva forme pe care depărtarea le învăluia ca într-o negură. Am desluşit fațade mărețe de stânci, acoperite cu cele mai frumoase zoofite din lume. Dar cel mai mult m-a tulburat o privelişte pe care numai acolo aş fi putut-o vedea.

Era ora zece dimineața. Razele soarelui cădeau pieziş pe suprafața apei şi din pricina luminii descompuse de refracție ca de o prismă, florile, stâncile, scoicile, polipii purtau pe margini toate culorile curcubeului. Îmbinarea culorilor era o adevărată minune, o încântare a ochilor, un adevărat caleidoscop verde, galben, portocaliu, violet, indigo, albastru, într-un cuvânt o întreagă paletă de pictor. Aş fi vrut din toată inima să-i pot împărtăşi lui Conseil simțămintele de care eram stăpânit, să ne întrecem amândoi în strigăte de admirație. Aş fi dorit să ne putem înțelege măcar prin semne, aşa cum se înțelegea căpitanul Nemo cu tovarăşul său. Dar, fiindcă n-aveam cum face, vorbeam singur şi strigam în cutia de aramă care-mi acoperea capul, risipind în cuvinte zadarnice mai mult aer decât ar fi trebuit. În fața acestei priveliştі minunate, Conseil se oprise ca şi mine. Dar dând peste zoofite şi moluşte, vrednicul flăcău începu să le clasifice. La tot pasul se aflau polipi şi echinoderme din belşug.

Toate acestea le-am zărit pe o întindere de un sfert de milă, abia oprindu-mă din când în când, pentru că trebuia să merg după căpitanul Nemo, care mă chema prin semne. Curând,

natura fundului mării se schimbă. După câmpia de nisip urmă un strat de nămol vâscos, numit de americani «oaze», format numai din scoici silicoase sau calcaroase. Am trecut apoi printr-o câmpie de alge, plante pelagice pe care apele nu le smulseseră încă şi care se înmulțesc cu repeziciune. Câmpia aceasta, ca o țesătură deasă foarte moale, s-ar fi putut lua la întrecere cu cele mai minunate covoare țesute de mâna omului. Verdeața se întindea nu numai sub picioare, ci şi deasupra noastră; nenumărate plante marine din familia algelor, din care se cunosc mai mult de două mii de specii, se încâlceau la suprafața apei.

Algele acestea sunt adevărate minuni ale creației, o mândrie a florei universale. În familia lor se găsesc şi cele mai mici şi cele mai mari plante din lume, căci după cum s-au putut număra într-un spațiu de cinci milimetri pătrați patruzeci de mii din plantele acestea care abia se văd, tot aşa s-au descoperit fucuşi a căror lungime trecea de cinci sute de metri.

Se scursese vreo oră şi jumătate de când plecasem de pe *Nautilus*. Razele soarelui cădeau perpendicular pe apă şi nu se mai refractau. Privindu-le, mi-am dat seama că amiaza este aproape. Magia culorilor dispăru puțin câte puțin şi nuanțele de smarald şi safir se şterseră din fața ochilor noştri. Mergeam cu pas regulat, care răsuna uimitor de tare. Cel mai mic zgomot se transmitea cu o iuțeală neobişnuită pe pământ. Într-adevăr, în apă, care este un conducător mai bun decât aerul, sunetul se propagă de patru ori mai repede.

Ajunsesem tocmai la un povârniş. Lumina avea acum o singură culoare. Eram la o adâncime de o sută de metri şi suportam o presiune de zece atmosfere. Dar îmbrăcămintea mea de scafandru era făcută atât de bine, încât apăsarea nu

mă stânjenea. Simţeam doar o uşoară amorţeală la încheieturile degetelor, dar şi aceasta dispăru curând. Cât despre oboseala pe care ar fi trebuit să mi-o cauzeze o plimbare de două ore, cu un echipament cu care nu eram deprins, aproape că nici nu merită să vorbim. Datorită apei mă mişcam cu o uşurinţă surprinzătoare.

Ajuns la o adâncime de trei sute de picioare, mai puteam zări încă razele soarelui, deşi foarte slab. După strălucirea puternică de la început, urmase un amurg roşiatic, ceva care nu semăna nici a noapte şi nici a zi. Cu toate astea vedeam destul de bine drumul şi n-aveam încă nevoie să folosim lanternele Ruhmkorff.

Deodată, căpitanul Nemo se opri. Mă aşteptă să-l ajung din urmă şi îmi arătă o îngrămădire întunecoasă ce se ivea din umbră, la o mică depărtare de acolo.

«E pădurea din insula Crespo», gândii; şi nu mă înşelasem.

Capitolul XVII. O PĂDURE SUBMARINĂ

Ajunserăm în sfârşit la marginea pădurii, care era, fără îndoială, unul dintre cele mai frumoase colţuri ale nemărginitului domeniu al căpitanului Nemo. El o socotea proprietatea sa. De altfel, cine s-ar fi putut gândi să-şi însuşească aceste domenii din fundul mărilor? Ce alt pionier mai îndrăzneț ar fi venit, cu toporul în mână, să taie drum prin tufişurile întunecate de acolo?

Pădurea era formată din plante mari, arborescente. Când am pătruns pe sub bolţile ei înalte, privirile mi-au fost atrase de ciudata aşezare a crengilor — aşezare cum nu mai văzusem încă până atunci.

Nici una dintre plantele care creşteau pe solul acestei păduri, nici una dintre ramurile arbuştilor nu se târa, nu se îndoia şi nici nu se întindea orizontal. Toate se înălţau spre suprafaţa oceanului. Nu era fir, nu era panglică, oricât de subţire ar fi fost ea, care să nu stea dreaptă ca o sârmă. Fucuşii şi lianele se întindeau urmând o linie ţeapănă, perpendiculară, aşa cum le obliga densitatea elementului care le crease; dacă le îndepărtam cu mâna, ele reveneau la poziţia de la început, de cum le dădeam drumul. Aici era domnia verticalităţii. În scurtă vreme mă deprinsei cu aşezarea aceasta neobişnuită, ca şi cu întunericul care ne învăluia. Solul pădurii era presărat cu stânci ascuţite de care cu greu ne puteam feri. Flora submarină mi s-a părut destul de bogată, mai bogată chiar decât a zonelor arctice sau tropicale. Dar la început am amestecat fără să vreau regnurile între ele, luând hidrofitele drept zoofite, animalele drept plante. Dar cine nu s-ar fi înşelat? Fauna şi flora sunt atât de apropiate în lumea submarină!

Am observat că toate exemplarele acestea ale regnului vegetal erau prinse foarte uşor de fund. Lipsite de rădăcini, nepăsătoare față de nisipul, scoicile, pietrişul sau alte corpuri solide pe care stau — ele nu cer hrană, ci doar un punct de sprijin. Plantele acestea se întrețin singure, şi principiul existenței lor se găseşte în apa care le susține şi care le hrăneşte. Cea mai mare parte dintre ele aveau, în loc de frunze, un fel de plăcuțe de forme ciudate, de un colorit mărginit doar la câteva culori: roz, carmin, verde, măsliniu, roşcat şi brun. Am revăzut acolo — e drept că mai puțin uscate decât exemplarele de pe *Nautilus* — padine-păuni desfăşurate ca nişte evantaie care parcă aşteptau suflarea vântului, ceramii stacojii, laminarii întinzându-şi vrejii buni de mâncat, nereociste filiforme care ajungeau la o înălțime de cincisprezece metri, pâlcuri de acetabule, ale căror tulpini cresc mai mari spre vârf, şi o mulțime de plante pelagice, toate fără flori. «Curioasă abatere de la legile naturii şi uimitor mediu mai e acesta, în care regnul animal înfloreşte iar regnul vegetal, nu!» a spus un naturalist inteligent.

Printre arbuştii mari cât copacii din zonele temperate, la umbra lor udă, se îngrămădeau adevărate tufişuri de flori vii, pajişti întregi de zoofite, pe care se răsfățau meandrine tărcate cu dungi sucite, caryofile galbene cu tentacule străvezii, tufe ierboase de zoantere şi, ca să întregească priveliştea, peştii-muscă zburau din creangă în creangă ca nişte colibri, în timp ce lepissacante de culoare galbenă, cu fălcile țepoase, cu solzii ascuțiți, dactiloptere şi monocentre fugeau din calea noastră asemenea unui stol de sitari.

Pe la ora unu, căpitanul Nemo dădu semnalul de oprire. Eu, unul, n-am putut decât să mă bucur când ne-am culcat cu toții sub un leagăn de alarice, ale căror crengi ascuțite

semănau cu săgeţile.

Popasul acesta scurt a fost o adevărată desfătare. Nu ne lipsea decât plăcerea unei convorbiri. Dar nu era cu putinţă nici să vorbeşti, nici să răspunzi. Totuşi mi-am apropiat casca mea mare, de aramă, de capul lui Conseil. Am văzut cum ochii îi străluceau de mulţumire şi, ca să-şi arate bucuria, bietul băiat se zbuciuma în carapacea lui într-un fel nespus de caraghios.

Mă miram că după patru ore de drum nu eram lihnit de foame. Care să fi fost pricina acestei neobişnuite stări a stomacului, n-aş putea spune. În schimb simţeam o nevoie grozavă să dorm, aşa cum li se întâmplă tuturor scafandrilor. Ochii mi se închiseră curând îndărătul sticlei groase şi căzui într-o amorţire de neînvins, pe care numai mişcarea făcută în timpul mersului îmi dăduse până atunci putinţa să o înfrunt. Căpitanul Nemo şi vânjosul său tovarăş, întinşi în cristalul limpede al apei, se culcară şi ei.

N-aş putea spune cât timp am dormit, dar când m-am trezit mi s-a părut că soarele coboară spre orizont. Căpitanul Nemo se şi sculase. Tocmai mă gândeam să-mi dezmorţesc puţin corpul, când o apariţie neaşteptată mă făcu să sar în picioare.

La câţiva paşi, un păianjen de mare monstruos, înalt de un metru, mă privea cu ochii săi tulburi, gata să se repeadă spre mine. Cu toate că haina de scafandru era destul de groasă ca să mă apere de muşcăturile fiarei, nu mi-am putut stăpâni o mişcare de groază. Conseil şi marinarul de pe *Nautilus* se treziră în aceeaşi clipă. Căpitanul Nemo făcu un semn însoţitorului său şi acesta doborî păianjenul dintr-o lovitură dată cu patul puştii. Groaznicele braţe ale monstrului se zgârciră în spasme înfiorătoare. Întâlnirea cu păianjenul mă

tăcu să-mi amintesc că şi alte animale, mai de temut încă, trebuiau să bântuie prin fundurile acelea întunecoase. Împotriva lor, haina mea de scafandru nu mă putea apăra. Până acum nu-mi trecuse prin minte că aş putea să am asemenea întâlniri, aşa că m-am hotărât să fiu cât mai atent. De altfel, credeam că popasul însemna şi sfârşitul drumului nostru, dar mă înşelam, fiindcă, în loc să ne reîntoarcem pe *Nautilus*, căpitanul Nemo îşi urmă îndrăzneața expediție.

Coboram mereu de-a lungul povârnişului care se apleca tot mai mult, ducându-ne spre adâncimi din ce în ce mai mari. Cred că era ora trei când am intrat într-o trecătoare, tăiată între două stânci înalte şi ascuțite, cam la o sută cincizeci metri adâncime. Datorită perfecțiunii aparatelor noastre, trecuserăm cu nouăzeci de metri hotarul pe care natura părea că-l impusese până atunci omului în încercările sale de a pătrunde în adâncuri.

Spun o sută cincizeci de metri, cu toate că nu aveam la mine nici un instrument de măsurat adâncimea. Totuşi ştiam că până şi în mările cele mai limpezi razele soarelui nu pot pătrunde mai jos de această adâncime. În jurul nostru era întuneric deplin. Nu mai vedeam nimic la zece paşi înainte. Mergeam bâjbâind, când deodată străluci o lumină albă, puternică. Căpitanul Nemo îşi pusese aparatul electric în funcțiune; tovarăşul său făcu acelaşi lucru, iar Conseil şi cu mine le urmarăm exemplul. Întorcând un şurub, am făcut legătura între bobină şi serpentina de sticlă, şi marea, străpunsă de lumina celor patru lanterne, se învăpăie pe o rază de douăzeci şi cinci de metri.

Căpitanul Nemo continuă să se afunde tot mai adânc în întunecimea pădurii ai cărei copaci se răreau din ce în ce. Urmându-l, am observat că vegetalele dispăreau mai repede

decât animalele. În timp ce plantele pelagice se împuţinau pe fundul care devenise sterp, animalele-zoofite — moluşte şi peşti — se găseau din belşug.

Mergând, mă gândeam că lumina aparatelor noastre va trebui neapărat să-i atragă pe locuitorii acestor adâncuri întunecate. Dar chiar dacă vreunul dintre ei s-a apropiat, a avut grijă să se ţină la o distanţă destul de mare de noi. L-am văzut de mai multe ori pe căpitanul Nemo oprindu-se şi ducând puşca la ochi, pentru ca după câteva clipe de aşteptare să o coboare şi să pornească mai departe. În sfârşit, pe la ora patru, minunata călătorie luă sfârşit. În faţa noastră se înălţa un zid de stânci măreţe, o îngrămădire de blocuri uriaşe, un mal de granit peste măsură de mare, scobit de numeroase peşteri, dar fără nici o potecă prin care să se poată trece.

Acolo începeau povârnişurile insulei Crespo, începea pământul.

Căpitanul Nemo se opri deodată, şi la un semn al său n-am mai înaintat nici noi, deşi eu aş fi dorit să trec peste zidul acela de piatră. Aici se sfârşeau domeniile căpitanului Nemo şi el nu voia să mergem mai departe. Dincolo începea pământul, pe care se jurase să nu mai pună piciorul. Începu întoarcerea. Căpitanul Nemo îşi reluă locul în fruntea coloanei, înaintând fără şovăire. Mi-am dat seama că nu ne întoarcem pe acelaşi drum pe care venisem. Locul pe care îl străbăteam acum, prăpăstios şi deci greu de urcat, ne apropia de suprafaţa apei. Totuşi întoarcerea aceasta spre straturile de deasupra a fost destul de înceată, astfel că presiunea apei, scăzând treptat, nu ne-a făcut nici un rău şi nici nu ne-a cauzat acele răni interne care ucid uneori pe cei ce se cufundă la mari adâncimi. În scurtă vreme lumina se ivi din nou, crescu repede, şi soarele, gata să apună, puse iar cununi colorate, datorită refracţiei, în

jurul tuturor obiectelor din calea noastră.

La zece metri adâncime am trecut printr-un roi de peştişori de toate soiurile, mai numeroşi decât păsările cerului şi mai vioi decât ele. Dar n-am întâlnit nici un vânat care să merite o împuşcătură.

Deodată l-am văzut pe căpitan ridicând arma şi urmărind cu ea o umbră ce se mişca printre tufe. Glonțul porni, se auzi o şuierătură slabă şi un animal se prăbuşi la câțiva paşi de noi.

Era o minunată vidră de mare, o anhidră, singurul patruped care trăieşte numai în mare. Vidra aceasta, lungă de un metru şi jumătate, cred că trebuie să fi avut un preț destul de ridicat. Blana ei, cu fire de culoare castanie închisă la vârf şi cu fire argintii la rădăcină, ştiam că este mult căutată pe piețele ruseşti şi chinezeşti. Finețea şi luciul părului o făceau să valoreze cel puțin două mii de franci. Am privit încântat mamiferul acela curios, cu cap rotunjit şi cu urechi scurte, cu ochi rotunzi, cu mustăți albe ca de pisică, cu coadă stufoasă şi cu labele palmate, terminate cu gheare. Dar prețioasele vidre de mare, vânate şi urmărite cu înverşunare de pescari, au mai rămas foarte puține. Ele s-au refugiat mai ales în părțile nordice ale Pacificului, dar şi acolo specia lor se pare că se va stinge curând.

După ce însoțitorul căpitanului Nemo îşi încărcă vânatul pe umăr, am pornit mai departe.

Timp de o oră am străbătut o câmpie nisipoasă. De multe ori ea se ridica până la doi metri sub apă, şi atunci ne puteam vedea imaginea, care se oglindea desluşit pe fața apei, în aşa fel încât deasupra noastră părea că mergem noi înşine, cu capul spre fund şi cu picioarele spre cer. Şi am mai văzut ceva care merită să fie amintit: am văzut cum treceau nori groşi care se înfiripau şi se destrămau nespus de repede. Dar

gândindu-mă mai bine, am înțeles că aşa-zişii nori nu sunt altceva decât umbra lăsată de talazurile mai groase sau mai subțiri. De unde ne găseam, se vedea destul de bine chiar spuma valurilor spărgându-se la suprafața apei, se vedea până şi umbra păsărilor mari care treceau pe deasupra, atingând uşor apa.

Tot atunci am fost martorul uneia dintre cele mai frumoase împuşcături de care s-a putut bucura vreodată un vânător. Deasupra apelor se vedea limpede cum zboară o pasăre mare, cu aripile larg deschise. Când pasărea ajunse la o depărtare de câțiva metri, însoțitorul căpitanului Nemo ochi şi trase. Pasărea se prăbuşi ca trăsnită şi căzu chiar lângă vânător, care o luă îndată. Era un albatros de o frumusețe rară, minunat specimen de pasăre pelagiană. Întâmplarea aceasta nu ne opri în drum. Am mers timp de două ore prin şesuri nisipoase şi câmpii acoperite cu iarbă de mare, greu de străbătut. Simțeam că nu mai pot, când zării cam la o jumătate de milă depărtare o lumină pâlpâind în întunericul apelor. Era farul lui *Nautilus*. Mai aveam deci douăzeci de minute de mers până la vas, unde aş fi putut să respir în voie, fiindcă mi se părea că oxigenul din rezervorul meu e pe sfârşite. Dar, făcând socoteala aceasta, nu puteam şti că vom mai avea o întâlnire care ne va întârzia puțin sosirea.

Rămăsesem cu vreo douăzeci de paşi în urmă, când l-am văzut pe căpitanul Nemo întorcându-se brusc şi alergând spre mine. Cu mâna lui puternică mă trânti la pământ, în timp ce tovarăşul său făcea acelaşi lucru cu Conseil. La început n-am ştiut ce să cred, dar m-am liniştit văzând că şi căpitanul se culcă lângă mine. Stăteam deci întins pe spate, la adăpostul unei tufe, când, ridicând capul, am zărit nişte forme enorme, trecând cu zgomot şi aruncând lumini fosforescente.

Îmi îngheţase sângele în vine! Mi-am dat seama că ne ameninţau doi rechini fioroşi, cu cozi uriaşe, cu privirile tulburi şi sticloase. Din găurile pe care le aveau în jurul botului se răspândea o lumină fosforescentă. Păreau două insecte monstruoase făcute din flăcări şi care ar fi putut zdrobi un om întreg în fălcile lor de fier! Nu ştiu dacă Conseil s-a gândit să le claseze, dar eu, unul, privindu-le pântecul argintiu şi gura imensă înţesată cu dinţi puternici, aveam un punct de vedere foarte puţin ştiinţific şi mă simţeam mai degrabă victimă decât naturalist. Din fericire, animalele acestea lacome nu văd bine. Ele trecură fără să ne zărească, atingându-ne doar cu înotătoarele lor cafenii. Astfel am scăpat ca prin minune de o primejdie mai mare decât întâlnirea cu un tigru în mijlocul junglei.

O jumătate de oră mai târziu, călăuziţi de razele electrice, am ajuns pe *Nautilus*. Uşa exterioară rămăsese deschisă şi căpitanul Nemo o închise de îndată ce am intrat în prima cabină. Apoi apăsă pe un buton şi înăuntrul vasului pompele intrară în funcţiune. Am simţit apa scăzând şi în câteva clipe cabina se goli. Uşa interioară se deschise şi trecurăm în vestiar.

Aici ne-am scos cu oarecare greutate îmbrăcămintea de scafandru şi, foarte obosit, mort de foame şi de somn, m-am dus în camera mea, ameţit şi fermecat de uluitoarea călătorie făcută în fundul mărilor.

Capitolul XVIII. PATRU MII DE LEGHE SUB PACIFIC

A doua zi, în 18 noiembrie, simțindu-mă pe deplin refăcut după oboseala din ajun, mă urcai pe punte în clipa în care secundul de pe *Nautilus* rostea fraza obişnuită. Atunci mi-a trecut prin minte că vorbele acelea aveau o legătură cu starea mării sau mai degrabă că însemnau: «Nu se vede nimic». Într-adevăr, oceanul era pustiu. La orizont nu se zărea nici o pânză. Înălțimile insulei Crespo dispăruseră în timpul nopții. Marea absorbea toate culorile spectrului solar, lăsând doar razele albastre pe care le împrăştia în toate direcțiile, învăluindu-se în tonuri liliachii de cea mai mare frumusețe. Dungi largi, uşor încrețite, se iveau mereu deasupra undelor line.

Tocmai admiram priveliştea încântătoare a oceanului, când apăru căpitanul Nemo. Părea că nici nu mă vede şi începu să facă o serie de observații astronomice. Apoi, când isprăvi, se rezemă de cuşca farului, cu privirile pierdute în depărtare. În timpul acesta vreo douăzeci de marinari de pe *Nautilus*, unul mai voinic decât altul, se urcară pe punte ca să scoată plasele aruncate de cu noapte. Fiecare dintre ei se născuse, desigur, în altă țară, dar toți păreau a fi europeni. Am recunoscut printre ei, fără nici o îndoială, irlandezi, francezi, câțiva slavi şi un grec sau cretan. De altfel, oamenii aceştia erau cumpătați la vorbă şi se înțelegeau între ei în limbajul acela ciudat, căruia nu eram în stare nici măcar să-i bănuiesc originea, aşa că am renunțat să-i mai întreb ceva.

Plasele fură trase pe bord. Erau un fel de prostovoale, asemănătoare celor de pe coastele Normandiei, ca nişte pungi

mari, ținute întredeschise la gură printr-o vargă plutitoare şi un lanț trecut prin ochiurile de pe margini. Pungile acestea, trase pe fundul oceanului, mătură şi strâng tot ce întâlnesc în cale. În ele se adunaseră tot felul de probe ale vietăților de pe meleagurile acelea pline de peşti.

Cred că erau acolo peste o mie de livre de peşte. Pescuitul fusese rodnic şi lucrul acesta n-avea de ce să mă mire. Asemenea plase sunt trase prin apă ceasuri întregi şi prind în închisoarea lor de sfoară o întreagă lume acvatică. Nu aveam deci nici o grijă în privința hranei, care era cât se poate de bună şi pe care viteza lui *Nautilus* şi atracția luminii electrice o puteau împrospăta fără încetare.

Toate aceste roade ale mării fură împinse prin nişte deschizături spre sălile de mese, unele pentru a fi gătite proaspete, iar altele pentru a fi conservate.

Odată pescuitul sfârşit şi provizia de aer reînnoită, credeam că *Nautilus* îşi va reîncepe călătoria submarină şi mă pregăteam să merg spre camera mea când, întorcându-se spre mine, căpitanul Nemo îmi spuse fără nici o altă introducere:

— Priviți oceanul, domnule profesor; nu e aşa că pare însuflețit? Nu-şi are şi el clipele lui de mânie şi de înduioşare? Ieri a adormit ca şi noi şi acum iată-l că se trezeşte după o noapte liniştită.

Nici bună ziua, nici bună seara! Ai fi spus că omul acesta continua cu mine o discuție începută cândva.

— Priviți-l, urmă el, s-a trezit sub mângâierile soarelui. Îşi va retrăi viața de fiecare zi! Nici nu vă dați seama cât este de interesant să studiezi cum îi funcționează organismul. Oceanul are puls, artere, spasme, îi dau dreptate savantului Maury care i-a descoperit o circulație tot atât de reală ca şi circulația sângelui la animale.

Era vădit că Nemo nu aştepta nici un răspuns de la mine şi mi s-a părut de prisos să-i dau zor cu «fireşte», «desigur» sau «aveți dreptate». Vorbea mai mult cu el însuşi, făcând pauze lungi după fiecare frază. Cugeta cu voce tare.

— Da, spuse el, oceanul are o circulație adevărată şi, ca să fie pusă în mişcare, a fost înzestrat din belşug cu căldură, sare şi vietăți microscopice. Căldura creează densități diferite, care stârnesc curenții şi contra-curenții. Evaporarea, inexistentă în regiunile hiperboreene şi foarte activă în zonele ecuatoriale, dă naştere unui schimb statornic între apele tropicale şi apele polare. Chiar eu am observat aceşti curenți de sus în jos şi de jos în sus, care seamănă cu o adevărată respirație a oceanului. Am văzut molecula de apă de mare încălzindu-se la suprafață, coborând spre adâncuri şi atingând maximum de densitate, la două grade sub zero, apoi răcindu-se şi mai tare, devenind mai uşoară şi ridicându-se din nou. Veți vedea la pol urmările acestui fenomen şi veți înțelege cum natura, atât de prevăzătoare, a făcut ca apa mării să nu poată îngheța decât la suprafață.

În timp ce căpitanul Nemo îşi sfârşea fraza, eu mă gândeam: «La pol! Oare omul acesta îndrăzneț are de gând să ne ducă până acolo?»

Căpitanul tăcuse, privind câteva clipe oceanul pe care îl studiase atât de amănunțit şi fără răgaz. Apoi urmă:

— Sarea se găseşte în mare în cantități uriaşe, domnule profesor, şi dacă ai scoate-o din apă şi ai usca-o, ai face din ea un bulgăre de patru milioane şi jumătate de leghe cubice, care, împrăştiat pe suprafața globului, ar forma o pătură de mai bine de zece metri înălțime. Şi să nu credeți că prezența sării în apă e datorită numai unei toane a naturii! Nu. Sarea face ca apa mării să se evapore mai puțin, împiedică vântul să-i ia o

parte prea mare de aburi care, condensându-se, ar îneca zonele temperate. Rol însemnat, rol de regulator în economia generală a globului! Căpitanul Nemo tăcu, se ridică şi făcu câţiva paşi pe punte, apoi se întoarse spre mine: Cât despre infuzorii, urmă el, miliardele acestea de vietăţi microscopice care există cu milioanele într-o picătură de apă şi ar trebui opt sute de mii dintre ele ca să cântărească un miligram, rolul lor este tot atât de însemnat. Ele absorb sărurile, asimilează elementele solide din apă şi, ca nişte adevăraţi constructori de continente calcaroase, fabrică coralii şi madreporarii. Atunci, picătura de apă, pierzând elementul mineral, se ridică la suprafaţă, absoarbe sărurile rămase din evaporare, se îngreunează, coboară din nou şi aduce animalelor microscopice noi elemente de absorbit. De aici se naşte un dublu curent, ascendent şi descendent, acea veşnică mişcare, într-un cuvânt — viaţa. Viaţa asta, mult mai puternică decât pe continente, mai îmbelşugată, mai nemărginită, înflorind în toate părţile oceanului, pe care omul îl priveşte ca pe un mormânt, dar care întreţine miliarde de vietăţi, după cum mă întreţine şi pe mine!

Pe când vorbea, chipul căpitanului Nemo părea iluminat ca de un foc lăuntric. Ascultându-l, mă simţeam, la rândul meu, adânc tulburat.

— Aşadar, adăugă el, în mări sălăşluieşte adevărata viaţă! Şi mă gândesc că s-ar putea clădi oraşe nautice, nenumărate case submarine care, ca şi *Nautilus*, s-ar ridica în fiecare zi la suprafaţa apelor ca să ia aer, oraşe libere, dacă ar fi aşa, de sine stătătoare. Şi cine ştie, dacă vreun despot... Căpitanul Nemo îşi isprăvi fraza c-un gest de mânie. Apoi, adresându-mi-se direct, ca pentru a alunga un gând rău: Domnule Aronnax, mă întrebă el, ştiţi care este adâncimea

oceanului?

— Ştiu numai adâncimile pe care le-au arătat principalele sondaje, domnule căpitan.

— Puteți să mi le spuneți, ca să le pot controla la nevoie?

— Iată câteva pe care mi le amintesc: dacă nu mă înşel, o adâncime mijlocie de opt mii două sute de metri a fost găsită în nordul Atlanticului, şi alta, de două mii cinci sute de metri, în Mediterana. Cele mai importante sondaje au fost făcute în sudul Atlanticului, lângă latitudinea 37°, unde s-au găsit adâncimi de douăsprezece mii de metri, de paisprezece mii nouăzeci şi unu de metri şi de cincisprezece mii o sută patruzeci şi nouă de metri. În general se crede că dacă fundul mării ar fi neted, ar avea o adâncime medie cam de şapte kilometri.

— Bine, domnule profesor, răspunse căpitanul Nemo, sper să vă arătăm mai mult decât atât. Cât despre adâncimea mijlocie a acestei părți a Pacificului, am să vă spun că e de numai patru mii de metri.

Spunând acestea, căpitanul Nemo se îndreptă spre deschizătura punții şi dispăru pe scări. L-am urmat, coborând în salon. Elicea fu pusă numaidecât în mişcare şi vasul porni cu o iuțeală de douăzeci de mile pe oră. În zilele şi săptămânile ce urmară, l-am întâlnit foarte rar pe căpitanul Nemo. Secundul lui însemna regulat pe hartă punctul în care ne aflam, aşa că puteam să urmăresc cu precizie mersul lui *Nautilus*.

Conseil şi Ned Land îşi petreceau mai toată ziua cu mine. Conseil povestise prietenului său cât de minunată fusese plimbarea noastră şi canadianului îi păru tare rău că nu ne-a întovărăşit. Dar nădăjduiam că vom mai avea prilejul să vizităm pădurile oceanice. Aproape în fiecare zi obloanele

salonului se deschideau timp de câteva ore şi nu ne mai săturam cercetând misterele lumii submarine.

Vasul se îndrepta spre sud-est, păstrând o adâncime de o sută, o sută cincizeci de metri. Cu toate acestea, într-o zi, prin nu ştiu ce întâmplare, împins pieziş cu ajutorul planurilor sale înclinate, el atinse o adâncime de două mii de metri. Termometrul arăta 4° şi 25 centigrade, temperatură obişnuită la adâncimea asta la orice latitudine. În noaptea de 26 noiembrie, la ora trei, *Nautilus* trecu peste Tropicul Cancerului la 172° longitudine. La 27 noiembrie ne aflam în dreptul insulelor Sandwich, unde vestitul Cook îşi pierduse viața la 14 februarie 1779. Străbătuserăm până acolo patru mii opt sute şaizeci de leghe. Dimineața, urcându-mă pe punte, am zărit la o depărtare de două mile insula Hawai, cea mai mare din cele şapte insule ale arhipelagului ce poartă acelaşi nume. Se vedeau limpede țărmurile înverzite, lanțurile de munți care merg paralel cu coasta şi vulcanii, străjuiți de Muna Rea, înalt de cinci mii de metri. Am aruncat plasele, în care s-au prins, printre alte specimene, flabelarii pavonate, polipi turtiți, cu forme plăcute, care trăiesc în această parte a oceanului.

Nautilus înainta mereu către sud-est. La 1 decembrie am tăiat Ecuatorul la longitudinea 142° iar la 4 ale aceleiaşi luni, după un drum parcurs cu mare iuțeală şi în care nu s-a petrecut nimic deosebit, am ajuns în apropierea insulelor Marchize. La trei mile depărtare, între latitudinea 8°57' şi longitudinea 139°32', am zărit Capul Martin din Nuka Hiva, insula cea mai însemnată din acest grup care aparține Franței. Nu am putut vedea decât munți împăduriți care se iveau în zare, căci căpitanului Nemo nu-i plăcea să se apropie de țărmuri. Aici plasele scoaseră soiuri frumoase de peşti, toți buni de gătit. Între 4 şi 11 decembrie, după ce părăsise

insulele acelea încântătoare, stăpânite de Franța, *Nautilus* parcurse aproape două mii de mile. În drumul nostru am întâlnit un stol uriaş de calmari, un fel de moluşte înrudite de-aproape cu sepiile. Pescarii francezi le numesc «encornets». Ele fac parte din clasa cefalopodelor, familia dibranhiatelor, care mai cuprinde şi sepiile şi argonauții. Animalele acestea, studiate în amănunțime de către naturaliştii antichității, erau folosite de oratorii din Agora în numeroase figuri de stil; dar totodată ele foloseau ca mâncare de soi la masa cetățenilor bogați — dacă ar fi să-l credem pe Ateneu, medic grec, care a trăit înaintea lui Galen. Întâlnirea dintre *Nautilus* şi calmari, care nu umblă niciodată ziua, a avut loc în noaptea de 9 spre 10 decembrie. Aceste moluşte, care puteau fi numărate cu milioanele, formau o adevărată armată şi emigrau din zonele temperate către zonele mai calde, urmând drumul scrumbiilor şi al sardelelor. Le priveam prin geamurile groase de cristal cum înotau de-a-ndaratelea, cu o iuțeală uluitoare, mişcându-se cu ajutorul tubului locomotor, urmărind peştii şi moluştele, mâncând peştii cei mici şi căzând la rândul lor pradă peştilor mari, frământându-şi, într-o învălmăşeală de nedescris, cele zece picioare cu care natura le-a împodobit capetele şi care se aseamănă cu un fel de plete formate din şerpi pneumatici. *Nautilus*, cu toată viteza sa, trebui să plutească timp de mai multe ore prin mijlocul stolului de moluşte din care năvoadele scoseseră cantități însemnate. Printre ele am recunoscut cele nouă specii determinate de d'Orbigny în Oceanul Pacific. După cum se vede, în timpul acestei călătorii, marea ne-a dezvăluit priveliști minunate, mereu altele. Părea că ea îşi schimbă întruna decorul şi actorii pentru plăcerea noastră, care eram chemați nu numai să privim, ci şi să pătrundem în cele mai înfricoşătoare taine ale

oceanului. În cursul zilei de 11 decembrie citeam în salon. Ned Land şi Conseil priveau apa luminoasă prin obloanele întredeschise. *Nautilus* stătea nemişcat, cu rezervoarele pline. Eram la o adâncime de o mie de metri, unde vietăţile sunt rare şi numai peştii cei mari îşi mai fac din când în când apariţia.

Citeam o carte plăcută de Jean Mace, intitulată «Slujitorii stomacului», urmărind poveţele năstruşnice ale autorului, când Conseil îmi întrerupse lectura.

— Domnul binevoieşte să vină o clipă? îmi spuse el, cu o voce de nerecunoscut.

— Dar ce s-a întâmplat, Conseil ?

— Rog pe domnul să privească.

M-am ridicat şi, apropiindu-mă de geam, am privit.

La lumina farului electric, o matahală negricioasă stătea neclintită în mijlocul apelor. Mă uitai cu atenţie, căutând să recunosc ce fel de cetaceu uriaş aveam în faţa ochilor. Dar un gând îmi fulgeră prin minte.

— O navă! strigai.

— Da, răspunse canadianul, o navă care s-a scufundat.

Ned Land nu se înşela. Aveam în faţa noastră un vas de ale cărui catarge mai atârnau încă odgoanele rupte. Corpul vasului părea să fie în bună stare şi naufragiul trebuie că a avut loc numai cu câteva ore mai înainte. Trei frânturi de catarge, tăiate la două picioare deasupra punţii, arătau că oamenii de pe bord fuseseră siliţi să le sacrifice înaintea scufundării. Culcat pe o parte, vasul se umpluse cu apă şi era şi acum aplecat la babord. Tristă privelişte, epava aceea pierdută sub ape, dar şi mai trist era să vezi puntea pe care încă mai zăceau câteva cadavre agăţate de frânghii! Am numărat patru — patru bărbaţi, dintre care unul se ţinea încă pe picioare la cârmă, şi o femeie cu un copil în braţe, pe jumătate

ieşită printre gratiile dunetei. Femeia aceea era tânără. La lumina puternică a farurilor lui *Nautilus*, am putut să-i desluşesc trăsăturile pe care apa nu le descompusese încă. Cu o ultimă sforțare, îşi săltase copilul deasupra capului. Sărman micuț, cu brațele înlănțuite după gâtul mamei! Înfăţişarea celor patru marinari mi se păru înspăimântătoare, aşa cum erau închirciți din pricina spasmelor morții, încercând să facă o ultimă sforțare ca să se smulgă din frânghiile cu care erau legați de vas. Singur, mai liniştit, cu fața gravă, cu părul alb lipit de frunte, cu mâna încleştată pe cârmă, timonierul părea că îşi conduce încă vasul naufragiat prin adâncurile oceanului!

Ce privelişte! Stăteam tăcuți, cu inima grea, în fața acelui dezastru prins la fața locului şi, ca să zic aşa, fotografiat în ultima clipă. Şi vedeam parcă de pe acum rechinii uriaşi, cu ochii aprinşi, înaintând, atraşi de nada aceea de carne omenească!

Nautilus făcu înconjurul navei scufundate, pe a cărei placă prinsă în partea dinapoi am putut citi într-o clipă: *FLORIDA SUNDERLAND*

Capitolul XIX. VANIKORO

Spectacolul înfiorător la care asistasem era numai începutul seriei de catastrofe marine pe care *Nautilus* avea să le întâlnească în drum. De când am intrat în mările mai umblate, am zărit adesea, plutind sub apă, schelete de vase putrezite şi, în adâncuri, pe fund, tunuri, ghiulele, ancore, lanţuri şi multe alte obiecte de fier roase de rugină.

Astfel, purtaţi înainte de *Nautilus*, pe care trăiam ca şi izolaţi, la 11 decembrie am ajuns în apropierea arhipelagului Pomotu, vechi grup de insule primejdioase pomenit de Bougainville, care se întinde pe o lungime de cinci sute de leghe de la est-sud-est la vest-nord-vest, între 13°30' şi 23°50' latitudine sudică şi 125°30' şi 151°30' longitudine vestică, de la insula Ducie până la insula Lazaref. Arhipelagul Pomotu are o suprafaţă de trei sute şaptezeci de leghe pătrate şi este format din vreo şaizeci de grupuri de insule, printre care şi grupul Gambier, căruia Franţa i-a impus protectoratul său. Insulele acestea de mărgean cresc încet, dar necontenit, şi se vor uni într-o zi datorită înmulţirii polipilor. Apoi, noua insulă se va uni la rândul ei cu arhipelagurile vecine, formând al cincilea continent, care se va întinde de La Noua Zeelandă şi Noua Caledonie până la insulele Marchize. În ziua în care îi expuneam căpitanului Nemo teoria aceasta, el îmi răspunse rece:

— Pământul ar avea nevoie de oameni noi, nu de continente noi! Întâmplarea făcuse ca *Nautilus* să ajungă tocmai în dreptul insulei Clermont-Tonnerre, una din cele mai curioase, din grupul care a fost descoperit în 1822 de căpitanul Bell, comandantul vasului *Minerva*. Am putut astfel să studiez sistemul madreporic căruia i se datoresc insulele

din acest ocean. Madreporarii, care nu trebuie confundați cu mărgeanul, au un țesut învelit în calcar. Prefacerile structurii țesutului l-au făcut pe ilustrul meu profesor M. Milne-Edwards să-i claseze în cinci secțiuni. Vietățile mici care secretă scheletul trăiesc cu miliardele în câte o căsulie. Depunerile lor calcaroase devin roci, recife, insulițe şi insule. Ele formează când un inel împrejurul unei lagune sau lac interior, care comunică prin câteva spărturi cu marea, când o barieră asemănătoare acelor de pe coastele Noii Caledonii şi de pe diferitele insule din arhipelagul Pomotu. În unele locuri, de pildă în insulele Reunion sau în insulele Mauriciu, madreporarii înalță recife care par încărcate de ciucuri, adevărate ziduri drepte şi înalte, în preajma cărora oceanul este foarte adânc. Înconjurând la o depărtare de numai câteva sute de metri malurile râpoase ale insulei Clermont-Tonnerre, am putut să admir munca uriaşă îndeplinită de lucrătorii aceia microscopici. Pereții insulei se datoresc mai cu seamă unor madreporari care poartă numele de milepore, porite, astre şi meandrine. Polipii aceştia cresc mai ales în apele agitate de la suprafața mării, de aceea ei încep mai întâi să clădească partea de sus, care se adânceşte apoi, încetul cu încetul, odată cu sfărâmăturile secrețiunilor pe care se reazemă. Aşa este cel puțin teoria lui Darwin, care explică în felul acesta formarea atolilor — teorie după mine superioară aceleia care pune la temelia construcțiilor madreporice vârfuri de munți sau de vulcani cufundate la câteva picioare sub nivelul mării.

Am putut să cercetez de foarte aproape zidurile acestea ciudate, căci lângă ele sondele arătau o adâncime mai mare de trei sute de metri, iar farurile noastre electrice făceau să scânteieze calcarul strălucitor. Întrebându-mă de cât timp au

avut nevoie barierele uriaşe din fața noastră ca să se formeze, Conseil a rămas uimit când i-am spus că, după cercetările savanților, durata lor de creştere este de aproape trei milimetri şi jumătate într-un secol.

Când *Nautilus* se reîntoarse la suprafața oceanului, am cuprins cu privirea întreaga insulă Clermont-Tonnerre, joasă şi împădurită. Pe stâncile ei madreporice au putut creşte plantele numai datorită vârtejurilor marine şi furtunilor. Cândva, demult, câteva semințe aduse de uragan de pe pământuri învecinate căzură pe straturile calcaroase amestecate cu rămăşițele descompuse ale peştilor şi plantelor marine, din care s-a format humusul vegetal. O nucă de cocos, aruncată de valuri, ajunse pe noile țărmuri. Sămânța prinse rădăcini.

Crescând, arborele opri vaporii de apă. Astfel se născu un pârâu. Încetul cu încetul vegetația se întinse. Câteva animale mici, viermi, insecte sosiră pe trunchiuri smulse de vânt din alte insule. Broaştele țestoase veniră să-şi clocească aici ouăle. Păsările şi-au făcut cuib în arborii tineri. În chipul acesta, viața animală se dezvoltă şi, atras de verdeață şi rodnicie, apăru omul. Astfel s-au format aceste insule, operă uriaşă a vietăților microscopice.

Spre seară, insula Clermont-Tonnerre pieri în depărtare, şi *Nautilus* îşi schimbă vădit direcția. După ce atinse Tropicul Capricornului la o sută treizeci şi cinci grade longitudine, vasul se îndreptă spre vest-nord-vest, străbătând toată zona intertropicală. Deşi soarele verii îşi revărsa cu dărnicie razele, nu suferеam deloc de căldură, fiindcă la treizeci sau patruzeci de metri sub apă temperatura nu se ridica la mai mult de zece sau douăsprezece grade.

La 15 decembrie am lăsat spre răsărit fermecătorul

Arhipelag al Societății şi încântătoarea Tahiti, podoaba Pacificului. Dimineața zărirăm la câteva mile depărtare vârfurile înalte ale acestei insule, în apele ei am pescuit peşti dintre cei mai buni pentru masa noastră: scrumbii, bonite, albicore şi câteva varietăți ale unui şarpe de mare numit murenophis.

Nautilus străbătuse nouă mii şapte sute douăzeci de mile, când am ajuns între arhipelagul Tonga Tabu, unde au pierit echipajele vaselor *Argo, Port-au-Prince şi Duke-of-Portland*, şi Arhipelagul Navigatorilor, unde a fost ucis căpitanul de Langle, prietenul lui La Perouse. Am trecut apoi pe lângă arhipelagul Viti, unde sălbaticii i-au măcelărit pe matelotii de pe *Union* ca şi pe căpitanul Bureau din Nantes, comandantul vasului *Aimable-Josephine*.

Arhipelagul acesta, care se întinde pe o sută de leghe de la nord la sud şi pe nouăzeci de la est la vest, este cuprins între 6° şi 2° latitudine sudică şi 174° până la 179° longitudine vestică. Printre numeroasele insule, insulițe şi stânci care îl formează, se numără şi insulele Viti Levu, Vanua Levu şi Kandubon.

Ele au fost descoperite în 1643 de Tasman, în acelaşi an în care Toricelli inventa barometrul şi Ludovic al XIV-lea se urca pe tron. Rămâne să vă gândiți care dintre aceste trei fapte au fost mai folositoare umanității. Au venit apoi Cook, în 1714, d'Entrecasteaux, în 1793 şi, în sfârşit, în 1827, Dumont d'Urville, care descurcă tot haosul geografic al arhipelagului. *Nautilus* se apropie de Golful Wailea, unde s-au desfăşurat grozavele aventuri ale căpitanului Dillon, care a descoperit cel dintâi taina naufragiului lui La Perouse.

Golful acesta, în care am pescuit de mai multe ori, ne-a dat foarte multe stridii din cele mai bune. Le-am mâncat fără nici o

socoteală, deschizându-le chiar la masă, după cum ne învață Seneca. Stridiile făceau parte din specia cunoscută sub numele de ostrea lamellosa, foarte obişnuită în Corsica. Bancul de stridii trebuie să fi fost uriaş şi fără îndoială că, dacă n-ar mai şi pieri din ele, ar ajunge să astupe golful, dat fiind că o singură stridie face până la două milioane de ouă.

Şi dacă meşterul Ned Land n-a pățit nimic de data asta, după lăcomia de care a dat dovadă, se datoreşte faptului că stridia e singura hrană care nu provoacă niciodată indigestii. Într-adevăr, este nevoie de cel puțin şaisprezece duzini de stridii ca să avem cele trei sute cincisprezece grame de substanțe azotoase necesare hranei unui om.

La 25 decembrie, *Nautilus* naviga în mijlocul arhipelagului Noilor Hebride, pe care Quiros le-a descoperit în 1606, pe care Bougainville le-a explorat în 1768 şi cărora Cook le-a dat numele actual în 1773. Grupul acesta se compune mai cu seamă din nouă insule mari şi se întinde pe o lungime de o sută douăzeci de leghe, de la nord-nord-vest la sud-sud-est, între 15° şi 2° latitudine sudică şi 164° şi 168° longitudine. Am trecut pe aproape de insula Auru, care în lumina amiezii îmi apăru ca o pădure deasă şi verde, dominată de un pisc foarte înalt. În ziua aceea era Crăciunul, şi Ned Land regreta grozav «Christmas»-ul, sărbătoare de familie la care protestanții țin atât de mult.

Nu-l mai văzusem pe căpitanul Nemo de vreo opt zile, când, în dimineața zilei de 27, intră în salon, cu aerul unui om de care abia te-ai despărțit.

Tocmai mă uitam pe planisferă, urmărind ruta lui *Nautilus*; căpitanul se apropie şi, punând degetul pe un punct al hărții, spuse numai atât:

— Vanikoro.

Era numele insulelor pe care naufragiaseră vasele lui La Perouse. Am sărit în picioare.

— Ne îndreptăm spre Vanikoro? îl întrebai.

— Da, domnule profesor, răspunse căpitanul.

— Şi am să pot vizita insulele acelea vestite, unde s-au sfărâmat *Boussole* şi *Astrolabe*?

— Da, domnule profesor, dacă asta vă este dorința.

— Când ajungem la Vanikoro?

— Am şi ajuns.

M-am urcat pe punte, urmat de căpitanul Nemo, şi am scrutat cu nesaț orizontul. Înspre nord-vest se ridicau din mare două insule vulcanice, una mai mare şi alta mai mică, înconjurate de un recif de corali, cu o circumferință de patruzeci de mile. Aveam în față însăşi insula Vanikoro, căreia Dumont d'Urville îi dăduse numele de Insula Căutării, şi ne găseam exact în fața micului port Vanu, situat între 16°4' latitudine sudică şi 164°32" longitudine estică. Țărmurile păreau acoperite de verdeață, începând de la plajă şi până aproape de înălțimile dinlăuntrul insulei, deasupra cărora se ridica muntele Kapogo, înalt de aproape nouă sute cincizeci de metri.

Lăsând în urmă primele şiruri de stânci, *Nautilus* pătrunse printr-o trecătoare îngustă, ajungând acolo unde marea avea o adâncime de cincizeci până la şaptezeci de metri. La umbra unor mangrove am zărit vreo doisprezece sălbatici care priveau uimiți cum ne apropiem de ei. Forma lunguiață şi neagră a lui *Nautilus*, înaintând pe apă, nu semăna oare cu un cetaceu nemaivăzut de care trebuiau să se păzească?

Căpitanul Nemo mă întrebă ce ştiu despre naufragiul lui La Perouse.

— Ceea ce ştie toată lumea, căpitane, îi răspunsei eu.

— Şi puteți să-mi spuneți şi mie ce ştie toată lumea? adăugă el, pe un ton puțin ironic.

— Cu plăcere.

I-am povestit ce ştiam din ultima lucrare a lui Dumont d'Urville, al cărei rezumat îl redau în cele ce urmează. În 1785, Ludovic al XVI-lea îl trimise într-o călătorie în jurul pământului pe La Perouse împreună cu secundul acestuia, căpitanul de Langle. Ei se îmbarcară pe navele *Boussole* şi *Astrolabe*, care de atunci au dispărut. În 1791, guvernul francez, neliniştit de soarta celor două corvete, trimise în căutarea lor două bastimente: *Recherche* şi *Esperance*. Acestea părăsiră portul Brest la 28 septembrie, sub comanda lui Bruni d'Entrecasteaux. Două luni mai târziu, comandantul vasului *Albermale*, un anume Bowen, anunța că întâlnise sfărâmături de vase pe coasta Noii Georgii. Dar d'Entrecasteaux, neştiind nimic despre vestea adusă de Bowen, veste care de altfel era destul de nesigură, se îndreptă spre Insulele Amiralității pe care un raport al căpitanului Hunter le arăta ca fiind locul unde naufragiase La Perouse.

Cercetările sale au fost zadarnice. *Esperance* şi *Recherche* trecură chiar prin fața insulei Vanikoro, fără a se opri, şi până la urmă această călătorie se dovedi a fi una din cele mai nenorocite, căci în ea îşi pierdu viața d'Entrecasteaux, doi secunzi şi mai mulți marinari.

Mai târziu, căpitanul Dillon, un vechi navigator al Pacificului, a fost cel dintâi care a găsit urme neîndoielnice ale naufragiaților.

La 15 mai 1824, nava sa *Saint-Patrik* trecu pe lângă Tikopia, una dintre insulele Noilor Hebride. Aici un marinar indian, ieşindu-i înainte într-o pirogă, îi vându un mâner de sabie din argint gravat. Indianul acela povestea printre altele

că mai înainte cu şase ani, în timpul unui popas la Vanikoro, văzuse doi europeni ale căror vase naufragiaseră cu mulți ani în urmă pe stâncile insulei.

Dillon, ghicind că e vorba de vasele lui La Perouse a căror dispariție stârnise atâta vâlvă, voi să pornească spre Vanikoro, unde, după spusele matelotului, se găseau numeroase urme ale naufragiului. Dar vânturile şi curenții îl împiedicară.

Dillon se reîntoarse la Calcutta. Aici reuşi să capete ajutorul Societății asiatice şi al Companiei Indiilor. I se dădu un vas numit *La Recherche* şi, împreună cu un agent francez, plecă la 23 ianuarie 1827. La 7 iulie 1827, *La Recherche* ajunse în fața insulei Vanikoro, în portul Vanu, în acelaşi loc în care se găsea acum *Nautilus*.

Aici, Dillon culese numeroase rămăşițe ale naufragiului: unelte de fier, ancore, bucăți de scripeți, tunulețe de bronz, o ghiulea, frânturi de instrumente astronomice şi un clopot de bronz cu următoarea inscripție: «Bazin m-a făcut», marca turnătoriei Arsenalului din Brest, pe la 1785. Deci nu mai era cu putință nici o îndoială.

Dillon rămase acolo din mai până în octombrie, făcând cercetări amănunțite. Apoi părăsi Vanikoro, se îndreptă spre Noua Zeelandă, poposi în 7 aprilie 1828 la Calcutta, de unde se întoarse în Franța, fiind primit cu simpatie de Carol al X-lea. În vremea asta, Dumont d'Urville, care nu ştia nimic despre descoperirile lui Dillon, căuta prin alte părți locul naufragiului. Şi, într-adevăr, echipajul unei baleniere îi aduse vestea că în mâinile sălbaticilor din Luisiada şi din Noua Caledonie se găsesc nişte medalii şi o cruce de Saint-Louis.

Dumont d'Urville, conducând vasul *Astrolabe*, porni la drum şi, la două luni după plecarea lui Dillon din Vanikoro, el ancora în fața lui Hobart-Town. Acolo luă cunoştință de

rezultatele obținute de Dillon şi află că un oarecare James Hobbs, secund pe nava *Union* din Calcutta, oprindu-se pe o insulă situată între 8°18' latitudine sudică şi 156°30' longitudine estică, găsise la indigenii de pe acele meleaguri bare de fier şi bucăți de stofă roşie.

Dumont d'Urville, destul de nedumerit şi neştiind dacă trebuie să dea crezare sau nu veştilor anunțate de ziare, nu tocmai demne de încredere, se hotărî totuşi să pornească pe urmele lui Dillon.

La 10 februarie 1828, *Astrolabe* sosi în fața insulei Tikopia, de unde îşi luă drept călăuză şi interpret pe un dezertor stabilit în insulă; se îndrepta apoi spre Vanikoro, merse de-a lungul recifelor până în ziua de 14 februarie şi abia la 20 ale aceleiaşi luni ancoră în portul Vanu.

La 23 februarie, câțiva ofițeri cercetară insula şi găsiră câteva rămăşițe neînsemnate. Băştinaşii se arătară răuvoitori; nu voiau să spună nimic şi refuzau să-i ducă la locul naufragiului. Purtarea lor lăsă să se nască bănuieli că ei ar fi ucis pe naufragiați. Acum, băştinaşii păreau să se teamă de Dumont d'Urville, ca de unul venit să-l răzbune pe La Perouse şi pe nefericiții săi tovarăşi.

Totuşi, la 26 februarie, indigenii, momiți cu daruri şi înțelegând că nu aveau de ce se teme, îl conduseră pe Jacquinot, secundul vasului, la locul naufragiului.

Acolo, între recifele Pacu şi Vanu, zăceau împrăştiate ancore, tunuri, bucăți de fier şi de plumb, înfipte în calcar. Şalupa şi baleniera lui *Astrolabe* se îndreptară spre locul acela şi, cu multă cazně, echipajul izbuti să smulgă o ancoră grea de o mie opt sute de livre, un tun de fier, o bucată de plumb şi două tunuri mici de bronz. Întrebând pe indigeni, Dumont d'Urville află că La Perouse, după ce îşi pierduse amândouă

vasele în recifele insulei, îşi construise un vas mai mic, cu care dispăruse din nou... Unde? Nu se ştia. Comandantul lui Astrolabe ridică, sub un tufiş de manglieri, un monument de piatră în amintirea vestitului navigator şi a tovarăşilor lui. Era o piramidă simplă, dreptunghiulară, cu piedestalul de mărgean, fără nici un fel de podoabe de fier care ar fi putut să trezească lăcomia indigenilor.

După aceea, Dumont d'Urville se pregăti de plecare; dar întregul echipaj era bolnav de febra specifică acestor țărmuri nesănătoase, îmbolnăvindu-se apoi şi el, nu putu porni până la 17 martie. În timpul acesta, guvernul francez, crezând că Dumont d'Urville n-a aflat nimic despre descoperirea lui Dillon, trimise spre Vanikoro corveta *Bayonnaise* comandată de Legoarant de Tromelin, care se găsea atunci pe coasta vestică a Americii. Vasul acostă în fața insulei Vanikoro la câteva luni după plecarea lui *Astrolabe*; nu descoperi nimic nou, dar constată că sălbaticii respectaseră monumentul ridicat în amintirea lui La Perouse.

Iată, pe scurt, istoria pe care i-am povestit-o căpitanului Nemo.

— Aşadar, îmi spuse el, nu se ştie încă în ce parte a pierit al treilea vas, construit de naufragiații de la Vanikoro?

— Nu se ştie.

Căpitanul Nemo nu răspunse nimic şi-mi făcu semn să-l urmez în salon. *Nautilus* coborî la câțiva metri sub apă şi obloanele se deschiseră.

M-am apropiat în grabă de geam şi sub desişul de corali acoperit de fongii, sifonule, alcione şi cariofilee, printre miliardele de peşti încântători, julis, glyphisidoni, pompheride, seranizi, holocentri, am recunoscut unele resturi pe care dragele nu le putuseră scoate: bucăți de fier, fărâme de ancore,

de tunuri, de ghiulele, o garnitură de scripete, o parte din prova, toate aparținând vaselor naufragiate şi pe care acum crescuseră flori vii. În timp ce priveam epavele, căpitanul îmi povesti cu voce gravă:

— Comandantul La Perouse a plecat la 7 decembrie 1785 cu vasele *Boussole* şi *Astrolabe*. El s-a oprit mai întâi în Golful Botany, a vizitat Arhipelagul Prietenilor, Noua Caledonie, s-a îndreptat către Santa Cruz şi a poposit la Namuka, una din insulele arhipelagului Hapai. Apoi navele sale au ajuns la recifele încă necunoscute de la Vanikoro. Vasul *Boussole*, care mergea înainte, s-a lovit de coasta sudică. *Astrolabe*, voind să-i vină în ajutor, păți acelaşi lucru. Primul vas se sfărâmă îndată. Al doilea, prins de nisipuri în bătaia vântului, rezistă câteva zile. Băştinaşii îi primiră destul de bine pe naufragiați, care se instalară în insulă şi îşi construiră un vas mai mic din resturile celorlalte două vase mari. Câțiva dintre marinari rămaseră pentru totdeauna, de bună voie, la Vanikoro. Ceilalți, slăbiți şi bolnavi, plecară cu La Perouse. Ei se îndreptară către insulele Salomon unde îşi găsiră sfârşitul, pe coasta de apus a insulei celei mai mari din grup, între Capurile Deception şi Satisfaction.

— De unde ştiți toate acestea? întrebai eu.

— Iată ce am găsit pe locul ultimului naufragiu!

Căpitanul Nemo îmi arătă o cutie de tablă, roasă de apa sărată a mării, pe care se afla stema Franței. O deschise şi înăuntru am văzut un teanc de hârtii îngălbenite, dar pe care se mai putea desluşi scrisul.

Erau chiar instrucțiunile ministrului marinei date comandantului La Perouse, cu însemnări pe margini făcute de mâna lui Ludovic al XVI-lea!

— Frumoasă moarte pentru un marinar! spuse căpitanul

Nemo. Mormântul său de mărgean e atât de liniştit, încât doresc din suflet ca eu şi tovarăşii mei să avem aceeaşi soartă!

Capitolul XX. STRÂMTOAREA TORRES

În noaptea de 27 spre 28 decembrie, *Nautilus* se depărta cu cea mai mare viteză de insula Vanikoro. Ne-am îndreptat spre sud-vest şi în trei zile am străbătut cele şapte sute cincizeci de leghe care despart grupul insulelor La Perouse de punctul sud-estic al Papuasiei.

La 1 ianuarie 1868, dis-de-dimineață, Conseil se urcă pe punte şi, apropiindu-se de mine, îmi spuse:

— Să-mi dea voie domnul să-i urez un an nou fericit.

— Dragul meu Conseil, parcă am fi la Paris, în cabinetul meu de lucru din Jardin des Plantes! Îți mulțumesc pentru urare, dar aş vrea să te întreb ce înțelegi tu printr-un «an fericit» în împrejurările de față? Un an care să ne aducă sfârşitul captivității, sau unul în care să ne urmăm mai departe ciudata noastră călătorie?

— Pe legea mea dacă ştiu ce să vă spun, răspunse Conseil. E adevărat că descoperim lucruri noi şi că de două luni încoace n-am avut când să ne «plictisim». Vedem minunății din ce în ce mai uimitoare şi, dacă lucrurile se vor desfăşura tot aşa, nu ştiu unde vom ajunge. Cred că niciodată n-o să mai găsim un asemenea prilej.

— Niciodată, Conseil.

— Pe de altă parte, căpitanul Nemo, căruia numele acesta latin i se potriveşte atât de bine[14], nu ne stinghereşte deloc; parcă nici n-ar exista.

— Ai dreptate, Conseil.

— De asta cred, dacă nu-i cu supărare, că un «an fericit» ar fi un an în care am putea să vedem totul…

[14] În limba latină «nemo» înseamnă «nimeni».

— Chiar totul, Conseil? Ar ține poate prea mult. Şi Ned Land ce părere are?

— Ned Land nici nu vrea să audă de una ca asta, răspunse Conseil. Are o fire practică şi un stomac nesățios şi nu-i ajunge numai să privească şi să mănânce întruna la peşti. Ştiți, lipsa de vin, de pâine, de carne nu-i vine deloc la socoteală unui saxon obişnuit cu biftecurile şi care nu se sperie de un păhăruț de brandy ori de gin.

— Mie, Conseil, nu-mi pasă de toate astea şi mă simt foarte bine cu regimul de pe bord.

— Şi eu, răspunse Conseil, aşa că aş vrea să rămân aici tot atât de mult pe cât ar vrea Ned să fugă. Deci, dacă anul care începe n-o să fie bun pentru mine, o să fie bun pentru el, şi invers. Aşa, măcar unul din noi va fi mulțumit. În sfârşit, vă doresc tot ceea ce ar putea să vă facă mai multă plăcere.

— Mulțumesc, Conseil. Numai că aş vrea să amânăm pentru mai târziu darurile şi să le înlocuim deocamdată cu o strângere de mână. Atâta am la mine.

— Domnul n-a fost niciodată atât de darnic, îmi răspunse Conseil.

Acestea fiind zise, inimosul băiat plecă mulțumit.

La 2 ianuarie, străbătusem un drum de cinci mii două sute cincizeci de leghe de la plecarea noastră din mările Japoniei. În fața pintenului lui *Nautilus* se întindeau ținuturile primejdioase ale Mării de Mărgean de pe coasta nord-estică a Australiei. Vasul nostru ocoli, pe o distanță de câteva mile, punctul periculos de care erau să se sfărâme la 10 iunie 1770 vasele lui Cook. Nava pe care se afla Cook se ciocnise atunci de o stâncă, dar nu se scufundase pentru că, din fericire, o bucată de mărgean ruptă în timpul ciocnirii rămăsese înfiptă în spărtura corăbiei.

Aş fi dorit mult să vizitez reciful acesta lung de trei sute şaizeci de leghe, de care marea veşnic mânioasă se izbeşte cu o furie nemaipomenită, făcând un zgomot ca de tunet; dar chiar atunci planurile înclinate ale lui *Nautilus* ne duceau la mare adâncime, aşa că n-am putut să văd nimic din stâncile acelea înalte de mărgean. A trebuit să mă mulțumesc cu diferite specii de peşti prinşi în plasele noastre.

Două zile după ce străbătuserăm Marea de Mărgean, la 4 ianuarie, am ajuns lângă coastele Papuasiei. Cu prilejul acesta, căpitanul Nemo îmi spuse că are intenția să intre în Oceanul Indian prin strâmtoarea Torres. A fost singura explicație pe care mi-a dat-o. Ned se bucura că în sfârşit ne apropiem de mările europene.

Strâmtoarea Torres este socotită ca fiind periculoasă, atât din pricina stâncilor ei ieşite în afară, cât şi din pricina sălbaticilor ce locuiesc pe țărmuri. Ea desparte Noua Olandă de marea insulă a Papuasiei, numită şi Noua Guinee.

Aşadar, *Nautilus* intră în strâmtoarea cea mai de temut de pe glob, strâmtoare pe care cei mai curajoşi navigatori abia îndrăznesc s-o treacă, pe care Luis Paz de Torres a înfruntat-o venind din mările de sud spre Melanezia, şi unde, în 1840, corvetele lui Dumont d'Urville au fost cât pe ce să se scufunde. La rândul său, *Nautilus* trebuia să facă acum cunoştință cu stâncile de mărgean.

Strâmtoarea Torres are o lățime cam de treizeci şi patru de leghe, dar e înfundată de nenumărate insule, insulițe şi stânci, care o fac impracticabilă pentru navigație; de aceea căpitanul Nemo luă toate măsurile ca să poată trece. *Nautilus*, plutind aproape de suprafața apei, înainta cu grijă; elicea, ca o coadă de cetaceu, bătea încet apa.

Ned, Conseil şi cu mine stăteam pe puntea pustie. În fața

noastră se afla cabina cârmaciului în care cred că se găsea însuşi căpitanul Nemo, conducând vasul.

Aveam dinainte o hartă foarte bună a strâmtorii Torres, alcătuită de inginerul hidrograf Vincendon Dumoulin împreună cu ofițerul de marină Coupvent-Desbois, care acum e amiral si care în timpul ultimei călătorii în jurul Pământului a lui Dumont d'Urville făcea parte din statul major al acestuia. Harta de care vorbesc împreună cu cele întocmite de căpitanul King sunt cum nu se poate mai bune pentru descurcarea drumului atât de întortocheat al strâmtorii; le studiam deci cu cea mai mare atenție. Împrejurul lui *Nautilus* marea fierbea mânioasă. Curentul, mergând de la sud-est spre nord-est cu o iuțeală de două mile şi jumătate, îşi spărgea talazurile de stâncile de mărgean ieşite ici, colo, din apă.

— Ce mare afurisită! îmi spuse Ned Land.

— Groaznică! răspunsei eu. E periculoasă chiar şi pentru *Nautilus*.

— Pesemne că diavolul ăsta de căpitan cunoaşte foarte bine drumul, urmă canadianul, altfel ar fi de ajuns ca vasul să atingă cât de puțin grămezile astea de mărgean, ca să se facă praf şi pulbere.

Locul în care ne găseam era într-adevăr foarte primejdios, dar *Nautilus* se strecura cu o nemaipomenită dibăcie printre nenumăratele colțuri de stâncă bătute de valurile furioase. Mergeam pe alt drum decât cel străbătut de *Astrolabe* şi *Zilie*, drum care dusese la pieire vasele lui Dumont d'Urville. *Nautilus* o luă mai spre nord, trecu pe lângă insula Murray şi reveni spre sud-vest, către trecătoarea Cumberland. Credeam că va trece prin ea, dar vasul o luă spre nord-est, făcându-şi drum printre nenumăratele insule şi insulițe puțin cunoscute, către insula Tund şi Canalul Mauvais. Tocmai mă gândeam

dacă nu cumva căpitanul Nemo, din cale-afară de neprevăzător, nu va intra cumva în strâmtoarea aceasta în care îşi găsiseră sfârşitul corvetele lui Dumont d'Urville, când vasul îşi schimbă pentru a doua oară direcția şi, tăind în linie dreaptă spre vest, se îndreptă către insula Gueboroar.

Era ora trei după-amiază. Valurile se izbeau de țărm, fluxul crescuse aproape deplin. *Nautilus* se apropie de insulă. Parcă o văd şi acum cât era de frumoasă cu poiana ei de pendanus! Ne apropiaserăm la mai puțin de două mile de țărm. Deodată, o izbitură mă răsturnă. *Nautilus* se lovise de o stâncă şi rămăsese nemişcat, aplecându-se puțin spre babord.

Când m-am ridicat, căpitanul Nemo şi secundul se urcaseră pe punte. Amândoi cercetau situația vasului, vorbind în limba lor neînțeleasă despre cele întâmplate.

Iată cum stăteau lucrurile: spre tribord, la două mile depărtare, se vedea insula Gueboroar, al cărei țărm se rotunjea de la nord la vest, ca un braț uriaş. Spre sud şi est se şi iviseră câteva colțuri de mărgean, pe care refluxul începuse să le descopere. Eşuaserăm în larg şi încă în una din acele ape în care mareele sunt slabe, ceea ce avea să îngreuneze mult despotmolirea lui *Nautilus*. Totuşi, vasul era atât de bine construit, încât nu suferise nici o stricăciune. Dar dacă nu se putea nici scufunda şi nici sfărâma, în schimb era în pericol să rămână agățat de stânci, şi în cazul acesta s-ar fi sfârşit pentru totdeauna cu aparatul submarin al căpitanului Nemo.

Pe când mă gândeam astfel, căpitanul, nepăsător şi liniştit ca totdeauna, se apropie de mine.

— Un accident? l-am întrebat.

— Nu, un incident, îmi răspunse el.

— Dar un incident care vă va sili poate să deveniți din nou un locuitor al pământului, de care ați fugit!

Căpitanul Nemo mă privi cu un aer ciudat şi clătină din cap. Prin asta îmi arăta destul de limpede că nimic pe lume nu-l va putea face să pună piciorul pe un continent.

— De altfel, domnule Aronnax, îmi spuse el. *Nautilus* nu-i pierdut. Are să vă mai poarte încă printre minunățiile oceanului. Călătoria noastră e abia la început şi n-aş vrea să mă lipsesc atât de repede de cinstea pe care mi-o faceți întovărăşindu-mă.

— Totuşi, căpitane Nemo, îi spusei eu, făcându-mă că nu bag de seamă întorsătura ironică a frazei, *Nautilus* a eşuat în timpul fluxului. Or, mareele nu sunt prea puternice în Pacific şi dacă nu uşurați vasul — lucru ce mi se pare cu neputință de făcut — nu văd cum veți mai putea porni.

— E adevărat că mareele nu sunt puternice în Pacific, răspunse căpitanul, dar în strâmtoarea Torres există o diferență de un metru şi jumătate între flux şi reflux. Astăzi suntem în 4 ianuarie; peste cinci zile vom avea lună plină şi m-aş mira grozav dacă astrul acesta binevoitor n-ar ridica de ajuns apele, făcându-mi un serviciu pe care nu l-aş putea primi decât de la el.

Spunând acestea, căpitanul Nemo, urmat de secund, coborî în interiorul lui *Nautilus*. Vasul rămase nemişcat, ca şi cum polipii de mărgean l-ar fi cimentat pentru vecie.

— Ce facem, domnule profesor? mă întrebă Ned Land, care venise lângă mine după plecarea căpitanului.

— Să aşteptăm liniştiți fluxul din ziua de 9, prietene Ned; după cât se pare, luna va avea bunăvoința să ne urnească din loc.

— Asta-i tot ?

— Da, asta-i tot.

— Şi căpitanul n-are de gând să arunce ancorele în larg, să

tragă de lanțuri cu maşina, să încerce totul ca să se elibereze?

— Sunt de ajuns mareele, spuse cu simplitate Conseil.

Canadianul se uită la Conseil şi înălță din umeri. El privea lucrurile ca un marinar adevărat.

— Domnule, credeți-mă când vă spun că bucata asta de fier nu va mai naviga niciodată, nici pe mare, nici pe sub mare. Nu mai e bună decât ca să fie vândută la fiare vechi. Cred că a venit vremea să-l părăsim pe căpitanul Nemo.

— Prietene Ned, îi răspunsei, eu tot mai am încredere în *Nautilus*. Peste patru zile vom şti ce ne pot aduce mareele Pacificului. De altfel, sfatul de-a fugi ar fi potrivit dacă ne-am găsi pe lângă coastele Angliei sau ale Provenței, dar pe meleagurile Papuasiei nici nu poate fi vorba de aşa ceva. Avem timp s-o facem şi pe asta, dacă *Nautilus* nu izbuteşte să se elibereze; ceea ce aş socoti drept o mare nenorocire!

— Dar n-am putea măcar să călcăm puțin prin locurile astea? urmă Ned Land. Acolo e o insulă. Pe insulă sunt arbori. Sub arbori trăiesc animale de uscat din care poți face cotlete şi fripturi, pe care le-aş mânca îndată cu mare poftă.

— Are dreptate Ned, făcu Conseil, şi eu sunt de aceeaşi părere. N-ar putea oare domnul să-l înduplece pe prietenul domniei sale, căpitanul Nemo, ca să ne învoiască să coborâm pe pământ? Măcar să ne mai aducem aminte cum se calcă pe partea solidă a planetei noastre...

— Pot să i-o cer, răspunsei, dar va refuza.

— Domnul ar putea să încerce, stărui Conseil; aşa, cel puțin, o să ştim la câtă bunăvoință ne putem aştepta din partea lui.

Spre marea mea uimire, căpitanul Nemo ne dădu învoirea cerută. Ba chiar, dând dovadă de mai multă bunăvoință decât ne aşteptam, nu ne ceru nici măcar cuvântul că ne vom

întoarce pe bord. Dar ca să fugim în Noua Guinee ar fi fost foarte periculos şi nu l-aş fi sfătuit pe Ned Land să încerce o asemenea ispravă. Tot mai bine să fii prizonier pe *Nautilus*, decât să cazi în mâinile băştinaşilor din Papuasia.

Luntrea ne-a fost făgăduită pentru a doua zi dimineața. N-am încercat să aflu dacă ne va întovărăşi şi căpitanul Nemo. Mă gândeam chiar că nu ne va însoți nici un om din echipaj şi că Ned Land va conduce singur barca. De altfel, pământul se afla la cel mult două mile depărtare şi pentru canadian era o nimica toată să conducă luntrea uşoară printre recifele de mărgean, atât de periculoase pentru vasele mari.

A doua zi, la 5 ianuarie, luntrea fu scoasă din adăpostul ei şi coborâtă pe apă de doi oameni; vâslele erau pregătite şi n-am avut altceva de făcut decât să ne luăm locurile.

La ora 8, înarmați cu puşti electrice şi cu securi, am coborât de pe *Nautilus*. Marea era destul de liniştită. Dinspre uscat sufla un vânt slab. Conseil şi cu mine, aşezați la rame, vâsleam cu putere, iar Ned ne conducea prin trecătorile înguste dintre stânci. Luntrea era uşor de mânuit şi înainta cu repeziciune.

Ned Land nu mai putea de bucurie. Era ca un prizonier scăpat din închisoare, şi nici prin gând nu-i trecea că va trebui să se întoarcă.

— Carne, spunea el mereu, o să mâncăm carne, şi de care credeți? Vânat adevărat; şi încă fără pâine! Nu zic că peştele n-ar fi bun, dar am mâncat prea mult, de asta un vânat proaspăt, fript pe cărbuni, o să fie ceva straşnic.

— Mai taci din gură, mâncăule, râse Conseil, că-mi lasă gura apă!

— Rămâne de văzut, îmi dădui eu părerea, dacă pădurile acestea au în ele vânat şi dacă nu cumva vânatul e în stare să-l

vâneze el pe vânător.

— Cu atât mai bine, domnule Aronnax, îmi răspunse canadianul, ai cărui dinți păreau mai ascuțiți decât tăişul unui pumnal. Am să mănânc tigru, dacă pe insulă nu găsesc alt patruped.

— Ned, mă înfricoşezi! ținu să adauge Conseil.

— Orice animal cu patru picioare şi fără pene, sau cu două picioare şi pene va fi salutat de primul meu foc de puşcă.

— Bun! răspunsei eu. Văd că meşterul Land începe din nou să nu se mai poată stăpâni!

— Nu vă temeți, domnule Aronnax! mă linişti canadianul. Vâsliți voiniceşte! Peste cel mult douăzeci şi cinci de minute am să vă servesc un fel de mâncare cum numai eu ştiu să gătesc.

La ora opt şi jumătate, luntrea lui *Nautilus* se opri cu bine pe un țărm nisipos, după ce străbătuse inelul de mărgean care înconjura insula Gueboroar.

Capitolul XXI. CÂTEVA ZILE PE USCAT

Coborârea la țărm m-a mişcat adânc. Ned Land încerca pământul cu piciorul, de parcă ar fi avut de gând să-l ia în stăpânire. Şi cu toate astea, de abia trecuseră două luni de când eram «pasagerii» — ca să folosesc un cuvânt al căpitanului Nemo — sau mai exact prizonierii lui *Nautilus*. În câteva minute am ajuns lângă coastă. Pământul era aproape în întregime madreporic şi doar unele albii de torenți, secate, presărate cu sfărâmături granitice, mai arătau că insula avusese o formație primordială. În fața noastră se întindeau păduri minunate, acoperind zarea. Arbori uriaşi, atingând înălțimea de două sute de picioare, îşi legau ramurile prin ghirlande de liane, formând adevărate hamacuri legănate de vânt. Creşteau acolo, amestecându-se din belşug, mimoze, ficuşi, casuarine, hibiscuşi, pendanus şi palmieri, iar la adăpostul bolților verzi, pe lângă tulpinile lor gigantice, se înălțau orhidee, plante leguminoase şi ferigi.

Dar canadianul nici nu luă măcar în seamă minunatele specii ale florei papuasiene. Pe el nu-l interesa frumusețea acestora, ci folosul pe care ele l-ar fi putut aduce. Zărind un cocotier, doborî câteva fructe pe care le desfăcu îndată; am băut împreună laptele şi am mâncat cu nespusă plăcere miezul.

— Straşnice! făcu Ned Land.

— Grozave! îi răspunse Conseil.

— Ce părere aveți, ne întrebă apoi canadianul, oare Nemo al dumneavoastră s-ar supăra dacă am lua şi pe bord câteva nuci?

— Nu cred, răspunsei eu, dar sunt sigur că n-o să guste din ele!

— Cu atât mai rău pentru el! zise Conseil.

— Şi cu atât mai bine pentru noi! adăugă Ned, aşa au să ne rămână mai multe.

— Aşteaptă puțin, Ned, îi zisei canadianului, care se pregătea să mai despoaie un cocotier, nucile sunt bune, nimic de zis, dar înainte de-a ne umple luntrea cu ele, n-ar fi rău să ne uităm dacă nu mai creşte pe insulă şi altceva, la fel de bun. Nişte legume proaspete, de pildă, n-ar strica deloc pentru bucătăria lui *Nautilus*.

— Domnul are dreptate, fu de părere Conseil. Ar trebui să păstrăm în luntre trei locuri: unul pentru fructe, altul pentru legume şi altul pentru vânatul din care, fie vorba între noi — încă n-am zărit nici urmă.

— Niciodată să nu-ți pierzi speranța, Conseil! îl sfătui canadianul.

— Să mergem mai departe şi să fim cu ochii în patru, urmai eu. Insula pare pustie, dar am putea să întâlnim pe aici oameni care să nu se dea înapoi de la nici un fel de vânat.

— Hap! Hap! făcu Ned Land, mişcându-şi fălcile într-un fel care însemna multe.

— Ce-i, Ned? se miră Conseil.

— Pe legea mea, răspunse canadianul, încep să înțeleg plăcerile canibalismului!

— Ce tot spui? îl întrerupse Conseil. Ai devenit mâncător de oameni? Păi, cum o să mai dorm atunci în aceeaşi cabină cu tine? Te pomeneşti că am să mă trezesc într-o bună dimineață pe jumătate mâncat...

— N-ai grijă, dragul meu Conseil, țin mult la tine, e adevărat, dar nu chiar atât, încât să te mănânc fără să-mi fie foame.

— Nu prea te cred, îi întoarse vorba Conseil. Mai bine

haideți la vânat, ca să potolim foamea canibalului ăstuia; altfel mă tem că într-o zi domnul nu va mai găsi decât fărâme din mine ca să-l servească.

Vorbind astfel, ne afundam tot mai mult în adâncul întunecos al pădurii, pe care timp de două ore am străbătut-o în lung şi în lat.

Spre norocul nostru, am descoperit unul din alimentele cele mai de preț ale zonei tropicale şi de care aveam mare nevoie pe vas: am descoperit arborele de pâine, o varietate fără semințe, numită în limba malaeză «rima», care se găseşte din belşug pe insula Gueboroar.

Arborele de pâine se deosebeşte de ceilalți prin trunchiul său drept şi înalt de patruzeci de picioare. După vârful frumos rotunjit şi format din frunze mari, multilobate, un naturalist putea lesne să vadă că are în fața ochilor un «artocarpus», arbore ce creşte atât de bine în insulele Mascarene unde a fost plantat. Printre frunze se zăreau fructele mari, rotunde, late de un decimetru şi acoperite de o coajă plină de zbârcituri aşezate în nenumărate hexagoane. Cu planta aceasta folositoare, care fără nici o îngrijire produce fructe timp de opt luni pe an, natura a înzestrat unele regiuni din care lipseşte grâul.

Ned Land îi cunoştea bine fructele. Mâncase din ele în nenumăratele lui călătorii şi ştia cum trebuiesc pregătite. Aşa că, văzându-le, nu se mai putu abține.

— Domnule, să mor dacă nu gust chiar acum din miezul lor.

— Gustă, Ned, gustă cât vrei! Suntem aici în căutare de alimente, deci să le încercăm.

— N-o să ne ia mult timp, mă asigură canadianul.

Şi cât ai clipi aprinse cu ajutorul unei lentile un foc de vreascuri care pâlpâi vesel. În timpul acesta, Conseil şi cu

mine am cules cele mai frumoase fructe de artocarpus. Câteva dintre ele nu erau îndeajuns de coapte, iar coaja lor groasă acoperea o pulpă albă şi puțin fibroasă. Cele mai multe însă, gălbui şi zemoase, nu aşteptau decât să fie culese.

Conseil îi aduse lui Ned Land o duzină din fructele acestea, care nu aveau nici un fel de sâmburi. După ce le tăie în felii groase, canadianul le puse pe jeratic, spunând întruna:

— O să vedeți, domnule, ce mai pâine bună!

— Mai ales când ți-a lipsit atâta timp, adăugă Conseil.

— Asta nu e numai pâine, urmă canadianul, e o prăjitură cum nu mai există alta. Ați gustat-o vreodată, domnule?

— Nu, Ned.

— Atunci, pregătiți-vă. Dacă n-o să vă placă, să nu-mi mai spuneți vânător de balene!

Peste câteva minute, partea fructelor pusă pe jar se făcu scrum, înăuntrul ei se vedea miezul alb, al cărui gust aduce cu gustul de anghinare.

Mărturisesc că pâinea era minunată şi că am mâncat-o cu multă poftă.

— Păcat că miezul nu se poate păstra proaspăt, spusei eu. Aşa, n-are nici un rost să facem provizii pentru vas.

— Cum adică, domnule! strigă Ned. Astea sunt vorbe de naturalist; eu însă am să vă arăt ce poate un brutar. Conseil, adună tu o provizie serioasă de fructe. O vom lua-o cu noi la întoarcere.

— Şi cum ai să le prepari ? îl întrebai.

— Din miezul lor am să fac un aluat fermentat, care se poate păstra multă vreme fără să se strice. Când vom avea poftă, am să-l coc la bucătărie şi sunt sigur că o să vă placă, cu tot gustul lui acrişor.

— După câte văd, meştere Land, nu ne mai lipseşte

nimic...

— Ba da, domnule profesor, răspunse canadianul, ne lipsesc câteva fructe dulci, sau măcar câteva legume.

— Atunci să căutăm fructe şi legume!

După ce făcurăm destule provizii din fructele arborelui de pâine, am plecat mai departe să ne completăm masa «pământească».

Norocul ne-a ajutat, căci până la amiază am strâns o provizie serioasă de banane. Roadele acestea plăcute ale zonei tropicale se coc tot timpul anului, şi malaezii, care le numesc «pizang», le mănâncă fără să le gătească. Odată cu bananele am cules şi «jak»-uri uriaşe, al căror gust e foarte plăcut, fructe de mangifera deosebit de bune şi ananas de o mărime neobişnuită. Culesul lor ne-a luat mult timp, dar n-avea de ce să ne pară rău.

Conseil nu-şi mai lua ochii de la Ned. Canadianul mergea în frunte şi, în timp ce străbăteam pădurea, culegea cu dibăcie fructele care trebuiau să completeze provizia.

— Acum cred că nu ne mai lipseşte nimic, nu-i aşa, Ned ? întrebă Conseil.

— Hm! făcu canadianul.

— Cum, te mai poți plânge?

— Toate proviziile astea nu sunt de ajuns pentru o masă, răspunse Ned. Sfârşitul unei mese, adică desertul, îl avem, dar unde e supa? Unde e friptura?

— Adevărat, adăugai eu. Ned ne-a promis nişte fripturi care nu prea se văd.

— Domnule, îmi spuse canadianul, vânătoarea nu numai că nu s-a sfârşit, dar nici n-a început măcar! Aveți răbdare! O să dăm peste vreun animal cu pene sau cu blană, şi dacă nu este pe aici, îl întâlnim noi în altă parte...

— Iar dacă nu găsim nimic azi, poate găsim mâine, spuse Conseil. Dar părerea mea este să nu ne îndepărtăm prea mult. Cred că ar fi bine chiar să ne întoarcem la luntre.

— Să ne întoarcem de pe acum? strigă Ned.

— Trebuie să fim înapoi până nu se înnoptează, îi amintii eu.

— Dar cât e ceasul? întrebă canadianul.

— Cel puțin două, răspunse Conseil..

— Cât de repede trece timpul pe pământ! oftă cu părere de rău Ned Land.

— La drum! îl îndemnă Conseil.

Ne-am întors prin pădure şi, din mers, am mai strâns muguri de palmier, pe care a trebuit să-i culegem din vârful arborilor, un soi de fasole mică, căreia ştiam că malaezii îi spun «abru», şi ignami de o calitate deosebită.

Cu toate că am ajuns la luntre peste măsură de împovărați, Ned Land nu găsea că am făcut destule provizii. A avut însă noroc: tocmai în clipa în care se pregătea să se urce în luntre, a dat cu ochii de nişte arbori din specia palmierilor, înalți de douăzeci şi cinci până la treizeci de picioare. Arborii aceştia, tot atât de prețuiți ca şi artocarpus, sunt pe drept cuvânt socotiți printre cele mai folositoare produse ale Malaeziei.

Ei poartă numele de «sagutieri» şi cresc fără a fi cultivați, înmulțindu-se, ca şi duzii, prin mlădițe sau prin semințe.

Ned Land ştia ce are de făcut. Apucând toporul, lovi cu putere şi culcă la pământ câțiva sagutieri, care, după pulberea albă presărată pe frunze, se cunoştea că sunt ajunşi la maturitate. Îl priveam pe Ned mai mult cu un ochi de naturalist decât de om căruia îi este foame. Mai întâi el jupui de pe fiecare copac coaja groasă de un deget sub care se

întindea o rețea de fibre alungite. Fibrele formau din loc în loc nişte noduri, chituite cu un fel de făină cleioasă numită «sagu». Făina aceasta este bună de mâncat şi formează unul din alimentele de bază ale populației malaeziene.

Ned Land se mulțumi deocamdată să taie în bucăți trunchiurile copacilor doborâți, ca şi cum ar fi tăiat lemne pentru foc. Urma ca mai târziu să extragă făina, să o strecoare apoi printr-o pânză ca s-o separe de fibre şi s-o usuce la soare, întărind-o astfel în calupuri.

Pe la orele cinci după-amiază am părăsit țărmul insulei, încărcați cu toate bogățiile adunate, şi după o jumătate de oră am ajuns pe *Nautilus*. La sosirea noastră nu se ivi nimeni, ca şi cum vasul ar fi fost pustiu. După ce am aranjat proviziile, coborâi în camera mea, unde mă aştepta masa gata pregătită. Am mâncat, apoi m-am culcat.

A doua zi, la 6 ianuarie, nimic nou pe bord. Nici un zgomot, nici un semn de viață. Luntrea era tot lângă *Nautilus*, în acelaşi loc în care o lăsasem în ajun. Ne-am hotărât să ne întoarcem pe insula Gueboroar. Ned Land spera că de data asta va avea mai mult noroc la vânat şi dorea să cercetăm o altă parte a pădurii.

La răsăritul soarelui pornirăm la drum. Luntrea, purtată de valurile care o împingeau spre țărm, ajunse în scurtă vreme la insulă.

Am debarcat şi socotind că e mai bine să ne lăsăm conduşi de canadian, l-am urmat pe Ned Land care, cu picioarele lui lungi, mergea atât de repede, încât abia ne puteam ține după el.

Ned Land urcă țărmul spre est, apoi, trecând prin vad câteva albii de torenți, ieşi într-o câmpie mărginită de păduri minunate. Câțiva pescăruşi, care dădeau târcoale de-a lungul

apei, îşi luară zborul la apropierea noastră. Prudența păsărilor îmi dovedi că ele ştiu la ce se pot aştepta din partea oamenilor, de aceea mi-am zis că dacă insula nu era locuită, cel puțin fusese călcată din când în când de picior omenesc.

După ce străbătusem o câmpie întinsă, am ajuns la marginea unei pădurici în care cântau şi zburau numeroase păsări.

— Deocamdată nu sunt decât păsări, spuse Conseil.

— Dar sunt printre ele şi unele care se pot mânca! răspunse Ned.

— Nu prea cred, dragă Ned, îşi dădu părerea Conseil. Nu văd altceva decât papagali.

— Prietene Conseil, răspunse Ned cu seriozitate, când n-ai altceva mai bun, papagalul face cât un fazan.

— Şi mai trebuie să ştiți că, atunci când e bine gătită, pasărea asta nu este deloc de aruncat, adăugai eu. Într-adevăr, pe sub frunzişul des zburau din creangă în creangă o mulțime de papagali, aşteptând parcă să înceapă cineva să-i învețe să vorbească în limba oamenilor. Deocamdată ei trăncăneau laolaltă cu rudele lor mai mici, împodobite în toate culorile, şi cu serioşii cacatoeşi, care păreau adânciți în cine ştie ce probleme filozofice. Lorii cu pene roşii treceau ca nişte pânze purtate de vânt printre kalaoşii care fâlfâiau zgomotos din aripi, printre «papuaşii» colorați în cele mai frumoase nuanțe albăstrii şi printre alte nenumărate soiuri de păsări încântătoare, în general însă nu prea bune de mâncat.

Dar, ca să putem vedea întreaga colecție, mai lipsea o pasăre, care trăieşte numai prin meleagurile acelea şi care n-a trecut niciodată dincolo de insulele Arru şi de insulele Papuasia. Pe ea avea să mi-o scoată soarta în cale peste puțină

vreme.

După ce am străbătut o rarişte, am dat într-o câmpie plină de tufe. Acolo am văzut luându-şi zborul păsări minunate, pe care penele neobişnuit de lungi le sileau să se îndrepte numai împotriva vântului. Zburau de parcă ar fi fost purtate de valuri, făcând în aer curbe nespus de frumoase. Sclipirea minunată a penelor viu colorate atrăgea şi încânta privirea. Le-am recunoscut îndată.

— Păsările paradisului! strigai eu.

— Ordinul vrăbiilor, clasa clystomorelor, răspunse Conseil.

— Din familia potârnichilor? întrebă Ned Land.

— Nu cred, meştere Land. Totuşi mă bizui pe îndemânarea dumitale ca să prindem una din vieţuitoarele acestea minunate ale tropicelor.

— Am să încerc, domnule profesor, cu toate că sunt obişnuit să mânuiesc mai curând cangea decât puşca.

Malaezii, care vând chinezilor un mare număr din aceste păsări, au, pentru a le prinde, felurite mijloace, pe care noi însă nu le puteam folosi. Uneori ei pun laţuri în vârfurile copacilor celor mai înalţi, unde păsărilor acestora le place îndeosebi să-şi facă sălaş, alteori folosesc un fel de clei pentru a le paraliza mişcările, iar câteodată merg până acolo încât otrăvesc fântânile din care minunatele păsări obişnuiesc să bea apă. Cât despre noi, n-aveam altceva de făcut decât să le împuşcăm din zbor, ceea ce însemna că va fi nespus de greu să le atingem. Şi într-adevăr, ne-am risipit zadarnic o parte din muniţii.

Pe la 11 dimineaţa străbătuserăm prima parte a munţilor din mijlocul insulei, fără ca să fi reuşit să împuşcăm ceva. Foamea ne dădea ghes. Vânătorii se bizuiseră numai pe vânat

şi se înşelaseră. Noroc că, spre mirarea sa, Conseil, printr-o împuşcătură dublă, ne asigură prânzul, doborând un porumbel alb şi un guguştiuc. Am curățat vânatul în grabă şi l-am pus să se rumenească într-o frigare, deasupra unui foc de vreascuri. Ned făcu o pâine din fructele artocarpusului. Am mâncat pe nerăsuflate porumbeii, care ni s-au părut cum nu se poate mai buni. Muscada[15], cu care păsările acestea obişnuiesc să se îndoape, le parfumează carnea, dându-le un gust foarte plăcut.

— E ca şi cum ai îngrăşa găinile cu trufe! spuse Conseil.

— Ei, acum ce-ți mai lipseşte, Ned? întrebai pe canadian.

— Un vânat cu patru labe, domnule Aronnax. Porumbeii ăştia n-au fost decât o gustare. Până când nu vânez un animal cu costițe, n-am să fiu mulțumit.

— Nici eu, Ned, până n-oi prinde o pasăre a paradisului.

— Atunci, fu de părere Conseil, să vânăm, mergând înapoi spre mare. Am ajuns la poalele munților şi cred că e mai bine să ne întoarcem în regiunea pădurilor.

Sfatul ni s-a părut înțelept, de aceea l-am urmat întocmai. După o oră de mers, am dat peste o adevărată pădure de sagutieri. Câțiva şerpi nevătămători fugiră din calea noastră. Păsările paradisului se ascundeau ori de câte ori ne apropiam de ele şi pierdusem aproape orice nădejde că am să prind vreuna, când Conseil, care mergea înainte, se aplecă pe neaşteptate, scoase un strigăt de triumf şi alergă spre mine aducându-mi o pasăre a paradisului dintre cele mai frumoase.

— Eşti grozav, Conseil! strigai eu.

— Domnul mă măguleşte.

— Deloc, dragul meu! Ai dat o lovitură de maestru. Să prinzi vie o pasăre din asta şi încă s-o prinzi cu mâna!

---

[15] Muscada — un soi de nuci parfumate, specifice regiunilor tropicale.

— Dacă domnul ar vrea s-o privească mai de aproape, ar vedea că meritul meu nu e chiar atât de mare.

— De ce, Conseil ?

— Pentru că pasărea asta e beată criță.

— Beată?

— Da, domnule. S-a îmbătat din pricina muscadelor pe care le mânca sub muscadierul unde am prins-o! Ia te uită, prietene Ned, unde duce beția!

— Pe dracu'! răspunse Ned. Dacă te gândeşti la ginul pe care l-am băut de vreo două luni încoace, nici n-ai măcar de ce să mă dojeneşti.

Pe când Ned şi Conseil vorbeau, eu mă uitam cu atenție la pasărea aceea ciudată. Conseil nu se înşelase. Îmbătată de sucul amețitor al muscadelor, pasărea devenise cu totul neputincioasă! Nu mai putea să zboare şi de abia se mai mişca. Dar mie puțin îmi păsa de toate astea, aşa că am lăsat-o să-şi mistuie în tihnă muscadele.

Pasărea aparținea celei mai frumoase şi mai rare specii din cele opt existente în Papuasia şi în insulele vecine, şi anume, speciei «marele smarald». Ca lungime măsura vreo trei decimetri. Avea capul destul de mic, iar ochii aşezați lângă deschizătura ciocului îi erau de asemenea mici. Dar ciocul ei galben, picioarele şi ghearele cafenii, aripile de culoarea alunei, cu vârfurile roşcate, capul de un galben deschis, gâtul verde ca smaraldul, pântecele şi pieptul cafeniu-închis alcătuiau, toate laolaltă, o minunată îmbinare de culori. Două pene lungi şi pufoase, ridicându-se deasupra cozii, prelungite prin alte pene lungi şi uşoare, de o finețe neobişnuită, întregeau înfățişarea acestei păsări nespus de frumoase, căreia indigenii i-au dat numele poetic de «pasărea soarelui».

Aş fi dorit mult să pot duce la Paris modelul acesta de

pasăre a paradisului, să-l dăruiesc pentru Jardin des Plantes care nu are nici un exemplar viu.

— E atât de rară? întrebă canadianul, cu tonul unui vânător care nu pune preț pe frumusețea vânatului.

— Foarte rară, prietene, şi mai ales foarte greu de prins vie! Şi chiar moarte, păsările acestea sunt foarte căutate. De asta indigenii s-au gândit să le facă ei, aşa cum se fac diamante sau perle.

— Cum adică? se minună Conseil. Se pot falsifica şi păsările paradisului?

— Da, Conseil.

— Şi domnul cunoaşte mijloacele pe care le folosesc indigenii?

— Desigur. Când bate musonul dinspre răsărit, pasărea paradisului îşi pierde penele mărețe din jurul cozii, pe care naturaliştii le numesc pene subalare. Penele acestea le culeg falsificatorii de păsări şi le potrivesc cu îndemânare pe trupul unui biet papagal jumulit. Apoi vopsesc cusăturile, lustruiesc pasărea şi trimit muzeelor şi amatorilor din Europa produsele neobişnuitei lor meserii.

— Foarte bine! făcu Ned Land. Dacă nu este pasărea, atunci sunt măcar penele ei; şi fiindcă nu e vorba să fie mâncate, nu văd ce rău ar fi în toate astea!

Dar în timp ce eu eram mulțumit că aveam pasărea, dorințele canadianului rămăseseră tot neîndeplinite. Din fericire, pe la ora două, Ned doborî un porc mistreț uriaş, din cei pe care indigenii îl numesc «bari-utang». Mistrețul pica tocmai la timp, ca să ne procure carne adevărată, şi noi l-am primit cum se cuvine. Ned Land era foarte mândru de împuşcătura sa. Atins de glonțul electric, mistrețul căzuse ca trăsnit.

Canadianul îl jupui şi îl curăți, având grijă să pună deoparte o jumătate de duzină de cotlete pentru masa de seară. Apoi ne-am urmat vânătoarea, în care aveau să se întâmple şi alte vitejii ale lui Ned Land şi ale lui Conseil. Cercetând tufişurile, cei doi prieteni stârniră un grup de canguri, care o luară la goană, dar nu destul de repede pentru ca gloanțele noastre electrice să nu-i poată ajunge.

— Ah, domnule profesor, strigă Ned Land, înfierbântat, ce vânat straşnic! Nici nu mai spun cât de grozav o să fie, înăbuşit la cuptor! Ce aprovizionare pentru *Nautilus*. Doi, trei, cinci au căzut! Şi când mă gândesc că o să mâncăm singuri toată carnea asta şi că dobitocii de pe vas n-au să primească nici o fărâmă din ea!

Ned Land se mulțumi cu o duzină de canguri.

Cred că dacă Ned, înfierbântat de bucurie, nu ar fi vorbit atât de mult, ar fi omorât toată ceata. Dar se mulțumi numai cu o duzină din aceste marsupiale care «fac parte din primul ordin al mamiferelor aplacentare», după cum ar fi spus Conseil. Vânatul acesta poartă denumirea de «canguri-iepuri», locuieşte de obicei în scorburile copacilor şi este neîntrecut la fugă. Mărimea sa este mijlocie. În schimb are o carne foarte gustoasă.

Eram foarte mulțumiți de rezultatele vânătoarei noastre. Ned, bucuros, plănuia să ne reîntoarcem şi a doua zi pe insulă, unde avea de gând să nu mai lase nici un locuitor cu patru picioare pe care l-ar fi putut mânca. Dar în planurile sale uită să pună la socoteală întâmplările ce se mai puteau ivi până atunci.

La ora şase după-amiază am ajuns pe coastă. Luntrea se afla la locul obişnuit. *Nautilus* se zărea la două mile depărtare de țărm, ieşind ca o stâncă lunguiață dintre valuri.

Fără să mai piardă timp, Ned Land începu să pregătească masa. Se pricepea de minune la gătit. Peste puțin timp cotletele de bari-utang, fripte pe cărbuni, răspândeau un miros atrăgător care înmiresma aerul.

Dar văd că am început să calc pe urmele canadianului. Iată-mă în extaz în fața unei fripturi de porc! Să mi se ierte lucrul acesta, aşa cum l-am iertat şi eu pe Ned Land, pentru aceleaşi motive!

În sfârşit, masa a fost foarte bună. Doi porumbei întregiră bucatele. Pasta de sagu, pâinea de artocarpus, câteva fructe de mangifera şi vreo şase ananaşi, împreună cu licoarea fermentată a unor nuci de cocos, ne-au mers drept la inimă. Ba, aş putea chiar să spun că unele idei ale tovarăşilor mei nu mi se mai păreau destul de limpezi…

— Ce-ar fi să nu ne mai întoarcem la noapte pe *Nautilus*? întrebă Conseil.

— Ce-ar fi să nu ne mai întoarcem niciodată? adăugă Ned Land. În clipa aceea, o piatră ne căzu la picioare, întrerupând propunerea canadianului.

Capitolul XXII. TRĂSNETUL CĂPITANULUI NEMO

Am privit spre pădure, fără să ne ridicăm. Eu simţii pentru o clipă cum îmi încremeneşte mâna pe care tocmai o duceam la gură. Văzui oprindu-se pe loc şi mâna lui Ned Land.

— O piatră nu cade din cer, spuse Conseil. Sau, dacă se-ntâmplă să cadă, atunci nu mai e piatră, ci aerolit.

O a doua piatră, rotunjită cu grijă, îl făcu pe Conseil să scape din mână un picior de porumbel, dând şi mai multă greutate observaţiei sale.

Ne-am ridicat toţi trei, pregătindu-ne cu arma în mână să facem faţă oricărui atac.

— N-or fi cumva maimuţe? întrebă Ned Land.

— Cât pe-aci să ghiceşti, răspunse Conseil. Sunt nişte sălbatici.

— Repede la luntre! spusei eu, îndreptându-mă spre mare. Era limpede că trebuia să ne retragem cât mai repede, pentru că în marginea pădurii, la cel mult o sută de paşi depărtare, îşi făcuseră apariţia vreo douăzeci de indigeni, înarmaţi cu arcuri şi praştii.

Luntrea era ancorată la douăzeci de metri de noi.

Sălbaticii se apropiau încet, dându-ne însă tot mai multe dovezi de duşmănie. Pietrele şi săgeţile plouau. Ned Land nu voise să-şi părăsească proviziile şi, cu tot pericolul apropiat, alerga destul de repede înspre barcă, ducând porcul într-o mână şi cangurii în cealaltă. În două minute am ajuns la mal. Ca să încărcăm în barcă proviziile şi armele, să-i facem vânt în mare şi să prindem vâslele, ne-a fost de ajuns o clipă. Nici nu ne depărtaserăm încă bine de mal, când vreo sută de sălbatici,

urlând şi amenințându-ne, intrară în apă până la brâu. Mă uitai spre *Nautilus*, să văd dacă apariția sălbaticilor fusese observată de cineva de pe bord. Dar n-am văzut nici o mişcare. Uriaşa maşinărie, culcată în larg, părea pustie.

Peste douăzeci de minute ne urcam pe vas. Capacele erau deschise. După ce am fixat luntrea la locul ei, am intrat în interiorul lui *Nautilus*.

Coborând în salon, de unde se auzeau acorduri melodioase, îl găsii pe căpitanul Nemo aplecat deasupra orgii sale şi părând cufundat într-o visare adâncă, pricinuită de muzică.

— Căpitane! spusei eu. El nu mă auzi.

— Căpitane, spusei din nou, atingându-l de data asta cu mâna. Căpitanul Nemo tresări şi se întoarse spre mine.

— A, dumneavoastră sunteți, domnule profesor? îmi spuse el. Ei, a fost frumoasă vânătoarea? Ați găsit plante interesante?

— Da, căpitane, răspunsei, dar, din nenorocire, am adus după noi o trupă de bipezi, a căror vecinătate mă neliniştește.

— Ce bipezi ?

— Sălbatici.

— Sălbatici! spuse cu ironie căpitanul Nemo. Vă mai mirați, domnule profesor, că punând piciorul pe unul din colțurile pământului ați dat peste sălbatici? Dar unde nu sunt sălbatici? Şi oare sunt mai răi decât alții aceştia, pe care îi numiți sălbatici?

— Dar, căpitane…

— Eu unul, domnule, am întâlnit sălbatici pretutindeni.

— Totuşi, dacă nu vreți să vă pomeniți cu ei pe *Nautilus*, ar fi bine să luați anumite măsuri.

— Liniştiți-vă, domnule profesor, nu e nimic îngrijorător!

— Dar indigenii sunt mulți.

— Cam câți?

— Cel puțin o sută.

— Domnule Aronnax, îmi răspunse căpitanul Nemo, ale cărui degete se aşezară din nou pe clape, nici dacă toți indigenii din Papuasia s-ar aduna pe țărm, *Nautilus* nu ar avea motive să se teamă de atacul lor.

Degetele căpitanului începură să se mişte cu uşurință de-a lungul claviaturii şi am observat că ele nu atingeau decât clapele negre, din care pricină melodiile sale păreau a fi cântece scoțiene. Curând, căpitanul Nemo uită de prezența mea şi se cufundă într-o visare, pe care n-am mai încercat să o tulbur.

Mă urcai din nou pe punte. Se înnoptase, pentru că la această latitudine soarele dispare dintr-o dată, fără amurg. Insula Gueboroar abia se mai zărea. Dar focurile numeroase de pe țărm dovedeau că indigenii n-aveau de gând să plece.

Am stat aşa, singur, timp de mai multe ore, când gândindu-mă la indigeni — de data aceasta însă fără teamă, căci încrederea neclintită a căpitanului mă liniştise — când uitând de ei pentru a admira splendoarea nopții tropicale. Îmi aminteam de Franța, privind stelele zodiacale care aveau s-o lumineze peste câteva ore. Luna strălucea în mijlocul constelațiilor zenitului. Mă gândeam că acest satelit credincios şi cumsecade va fi din nou aici, iar poimâine va ridica apele şi-i va ajuta lui *Nautilus* să se smulgă dintre recifele de mărgean. Spre miezul nopții, văzând că e linişte pretutindeni, şi pe valurile întunecate ca şi sub arborii de pe țărm, m-am dus în cabina mea şi am dormit liniştit.

Noaptea se scurse fără ca să se întâmple nimic deosebit. Se vede că papuaşii se speriaseră dând cu ochii de monstrul

naufragiat în golf, căci altfel capacele deschise le-ar fi dat putința să se strecoare cu ușurință în interiorul lui *Nautilus*.

A doua zi, 8 ianuarie, la ora șase dimineața, mă urcai pe punte. Se crăpa de ziuă. Curând, printre cețurile care se risipeau, începură să se vadă mai întâi plaja, apoi vârfurile munților de pe insulă.

Indigenii erau tot acolo, mai numeroși decât în ajun — aproape cinci sau șase sute de inși. Unii dintre ei înaintaseră, folosind refluxul, cățărându-se pe recifele de mărgean, până la mai puțin de patru sute de metri de *Nautilus*. Îi puteam vedea cu ușurință. Erau papuași adevărați, cu trupul atletic, un neam de oameni frumoși, cu fruntea lată, cu nasul gros, dar nu turtit, cu dinții albi. Părul lor lânos, vopsit în roșu, contrasta cu corpul negru și lucios ca al nubienilor. De loburile despicate ale urechilor spânzurau inele de os. Aproape toți erau goi. Printre ei am văzut și câteva femei, acoperite de la șolduri în jos cu fuste largi făcute din ierburi și susținute cu centuri din plante. Unii dintre șefi își împodobiseră gâtul cu semilune și coliere din sticlă, roșii sau albe. Cea mai mare parte dintre ei erau înarmați cu arcuri, săgeți și scuturi și purtau pe umeri un fel de plasă pentru pietrele rotunjite pe care le aruncau cu praștia, cu o rară îndemânare.

Unul dintre șefi cerceta cu atenție vasul, de care se apropiase foarte mult. Trebuie să fi fost un «mado», din clasa nobilă, căci se gătise cu un fel de rogojină din frunze de banan, dantelată pe margini și prezentând un amestec țipător de culori.

Aș fi putut să-l dobor cu ușurință, fiindcă era foarte aproape de mine, dar m-am gândit că e mai bine ca să aștept să dea vreo dovadă de dușmănie. Între europeni și sălbatici se cuvine ca europenii să răspundă la atac, dar nu să atace.

Cât a ținut refluxul, indigenii dădură târcoale vasului, fără să facă vreo încercare de a ataca. I-am auzit repetând des cuvântul «assai» şi după gesturile lor am înțeles că mă îndemnau să vin la ei, invitație pe care am crezut de cuviință să n-o primesc.

Deci, în ziua aceea, luntrea nu părăsi vasul, spre marea nemulțumire a lui Ned Land, care nu putu să-şi completeze proviziile. Îndemânaticul canadian îşi petrecu timpul preparând carnea şi făina pe care le adusese de pe insula Gueboroar. Cât despre sălbatici, ei se retrăseseră pe la ora unsprezece dimineața spre țărm, de îndată ce valurile fluxului începură să acopere recifele de mărgean. Dar am putut să văd cum pe plajă numărul lor creştea întruna. Pesemne că soseau şi din insulele vecine sau din Papuasia propriu-zisă. Totuşi n-am zărit nici o pirogă de-a indigenilor.

Neavând ceva mai bun de făcut, m-am gândit să pescuiesc scoici în apa care era atât de limpede, încât se puteau vedea cu uşurință scoicile, zoofitele şi plantele pelagice. Era, de altfel, ultima zi în care *Nautilus* mai avea să rămână pe meleagurile acelea, dacă într-adevăr avea să poată porni a doua zi în larg, după cum ne făgăduise căpitanul Nemo. L-am chemat deci pe Conseil, care îmi aduse o dragă de prins scoici, destul de mică şi uşoară, asemănătoare celor care servesc la prinderea stridiilor.

— Şi sălbaticii? mă întrebă Conseil. Să nu se supere domnul, dar mie nu mi se par chiar atât de răi!

— Cu toate astea sunt antropofagi, dragul meu!

— Poți să fii antropofag şi să fii totodată om de treabă, îmi răspunse Conseil, după cum poți fi mâncăcios şi om cumsecade în acelaşi timp! Una nu înlătură pe cealaltă.

— Foarte bine, Conseil, să zicem că sunt antropofagi

cumsecade şi că tot cum se cade îşi mănâncă prizonierii. Dar cum eu nu țin deloc să fiu mâncat, nici chiar mâncat cum se cade, am să fiu prevăzător, fiindcă, după cum se pare, comandantul Nemo nu ia nici o măsură. Şi acum, la lucru!

Am pescuit cu râvnă timp de două ore, dar n-am prins nimic deosebit. Draga se umplea cu «urechile lui Midas», harpe, melanii şi în special cu cele mai frumoase moluşte-ciocan pe care le-am văzut vreodată. Am prins şi câteva holoturii, scoici care fac perle şi o duzină de broaşte țestoase mici, pe care le-am păstrat pentru bucătăria vasului.

Dar tocmai când mă aşteptam mai puțin, am dat de o minunăție sau mai bine zis de o greşeală a naturii, foarte rar întâlnită. Pe când Conseil ridica draga în care se prinseseră o mulțime de scoici obişnuite, mă văzu deodată scufundându-mi mâna în plasă şi luând o scoică, apoi mă auzi scoțând un strigăt de conchiliolog, cu alte cuvinte cel mai ascuțit strigăt pe care gâtlejul omenesc poate să-l producă.

— Ce-a pățit domnul? se miră Conseil. Domnul a fost muşcat de ceva?

— Nu, băiete, cu toate că aş fi dat şi un deget pentru descoperirea mea.

— Ce descoperire?

— Scoica asta! răspunsei eu, arătându-i pricina bucuriei mele.

— Dar nu-i decât o simplă oliva pofira, genul oliva, ordinul prectini-branhiatelor, clasa gasteropodelor, încrengătura moluştelor.

— Da, Conseil. Dar în loc să fie încolăcită de la dreapta la stânga, scoica asta e întoarsă de la stânga la dreapta!

— Cum se poate!? se minună Conseil.

— Da, dragul meu, e o scoică senestră.

— O scoică senestră, îngână Conseil emoționat.

— Uită-te la spirala ei.

— Ah, vă rog să mă credeți, domnule, spuse Conseil, luând cu o mână tremurătoare prețioasa scoică, de când mă ştiu nu m-am simțit atât de emoționat!

Şi avea, într-adevăr, de ce să se simtă emoționat. Se ştie că, după cum au arătat naturaliştii, mişcarea de la dreapta spre stânga este o lege a naturii. În mişcarea lor de translație şi de rotație, astrele şi sateliții se mişcă de la dreapta spre stânga. Omul, la fel, se slujeşte mai adesea de mâna dreaptă decât de mâna stânga, din care cauză instrumentele şi aparatele lui, scările, zăvoarele, arcurile de la ceas etc. sunt făcute în aşa fel, încât să se învârtească de la dreapta spre stânga. Natura urmează şi ea aceeaşi lege în încolăcirea scoicilor. Toate se încolăcesc de la dreapta spre stânga, şi în cazuri deosebit de rare, când spirala merge de la stânga spre dreapta, scoica prețuieşte cât greutatea ei în aur.

Eram amândoi cufundați în cercetarea prețioasei scoici şi tocmai mă gândeam că voi îmbogăți Muzeul cu raritatea aceasta, când o piatră azvârlită de un indigen sfărâmă scoica rară, chiar în mâna lui Conseil.

Scosei un strigăt de desperare. Conseil apucă repede puşca mea şi ochi în sălbatic, care îşi legăna praştia cam la vreo zece metri de noi. Am vrut să-l opresc, dar lovitura pornise, sfărâmând brățara cu amulete de pe brațul indigenului.

— Ce faci, Conseil? strigai eu.

— Cum, domnul nu vede că acest canibal a început atacul?

— O scoică nu prețuieşte cât viața unui om! îi răspunsei.

— Ah, ticălosul! strigă Conseil. Mai bine mi-ar fi sfărâmat

umărul! Deşi Conseil era sincer, eu n-am fost de aceeaşi părere cu el. În timpul acesta, fără ca noi să ne dăm seama, situația se schimbase. Vreo douăzeci de piroge înconjuraseră vasul. Scobite în trunchiuri de arbori lungi şi înguste, bine potrivite pentru înaintat pe apă şi echilibrate cu ajutorul unor bețe de bambus care pluteau la suprafață, pirogile erau mânate de vâslaşi pe jumătate goi. Le priveam neliniştit cum se apropie de noi.

Se vedea cât de colo că papuaşii mai avuseseră de-a face cu europeni şi că le cunoşteau vasele. Dar ce or fi gândit ei văzând cilindrul acesta de fier, fără catarge, fără coş, care stătea nemişcat în golf? Fără îndoială că nimic bun, pentru că la început se opriră la o depărtare destul de mare de el. Totuşi, văzându-l că nu mişcă, curajul le reveni puțin şi încercară să vină cât mai aproape. Trebuia cu orice preț să împiedicăm lucrul acesta. Dar puştile noastre fără detunător nu puteau să-i sperie, căci lor nu le e frică decât de armele zgomotoase. Dacă trăsnetul n-ar fi însoțit de tunet, oamenii s-ar teme mai puțin de el, cu toate că primejdia vine de la fulger şi nu de la tunet. Într-o clipă, pirogile se apropiară de *Nautilus* şi sute de săgeți se abătură asupra lui.

— Afurisită grindină! strigă Conseil. Şi unde mai pui că s-ar putea să fie o grindină otrăvită!

— Trebuie să-l înştiințăm pe căpitanul Nemo, spusei eu, intrând în interiorul vasului.

Coborâi în salon. Nu era nimeni. Am bătut la uşa căpitanului.

— Intră! mi se răspunse. Intrai şi-l găsii pe căpitan cufundat în nişte calcule pline de X-uri şi de alte semne algebrice.

Buna-cuviință mă făcu să-l întreb:

— Vă stingheresc?

— Da, domnule Aronnax, îmi răspunse căpitanul, cred însă că aveți motive serioase ca să mă căutați.

— Foarte serioase. Pirogile indigenilor ne înconjură şi în câteva minute vom fi atacați, fără doar şi poate, de sute de sălbatici.

— Aha! făcu liniştit căpitanul Nemo. Au venit cu pirogile?

— Da, domnule.

— Ei bine, e de ajuns să închidem panourile.

— Tocmai. Şi venisem să vă spun...

— Nimic nu-i mai uşor, mă întrerupse căpitanul Nemo.

Şi apăsând pe un buton electric, transmise un ordin echipajului.

— S-a făcut şi asta, domnule, îmi spuse el după câteva clipe. Luntrea e la locul ei şi panourile sunt închise. Cred că nu vă e teamă de faptul că domnii ăştia ar putea sparge pereții pe care ghiulelele fregatei dumneavoastră nu i-au putut străpunge.

— Nu, căpitane, dar mai e un pericol.

— Care, domnule ?

— Mâine vor trebui deschise panourile pentru ca *Nautilus* să-şi împrospăteze provizia de aer.

— Fără îndoială, domnule. Vasul nostru respiră ca un cetaceu.

— Şi dacă în timpul acela papuaşii vor fi pe punte, nu ştiu cum i-ați putea împiedica să pătrundă.

— Dumneavoastră credeți că se vor urca pe bord?

— Sunt sigur.

— Foarte bine, domnule, n-au decât să se urce. Nu văd de ce i-aş împiedica. La urma urmei nu sunt decât nişte bieți papuaşi şi n-aş vrea ca vizita mea pe insula Gueboroar să

coste viața măcar a vreunuia din nenorociții aceştia!

Nemaiavând ce spune, mă pregătii să plec, dar căpitanul Nemo mă opri poftindu-mă să iau loc lângă el. Mă întrebă apoi despre excursia noastră pe insulă, despre felul cum a mers vânătoarea şi păru că nu înțelege nevoia de carne pe care o arăta canadianul. Am vorbit şi despre alte lucruri, iar căpitanul, fără să fie prea vorbăreț, se arătă destul de prietenos.

Printre altele veni vorba şi despre situația lui *Nautilus*, naufragiat în acelaşi loc în care Dumont d'Urville fusese pe punctul de a pieri. Şi căpitanul îmi spuse:

— Acest d'Urville a fost unul dintre cei mai destoinici şi mai inteligenți navigatori pe care i-ați avut, un fel de căpitan Cook al dumneavoastră, al francezilor. Nefericit savant! Să înfrunți banchizele de la Polul Sud, recifele de mărgean ale Oceaniei, canibalii din Pacific, şi să pieri apoi într-un nenorocit accident de cale ferată! Dacă omul acesta energic a mai putut gândi în ultimele clipe ale vieții sale, vă dați seama care trebuie să fi fost acele gânduri!

Țin minte şi acum, spre cinstea căpitanului Nemo, că, vorbind despre faptele lui d'Urville, el părea mişcat.

Apoi, cu harta în mână, ne-am amintit de lucrările navigatorului francez, de călătoriile lui în jurul Pământului, de dubla sa încercare de a ajunge la Polul Sud, care 1-a dus la descoperirea de noi pământuri numite Adelie şi Louis Philippe, şi în sfârşit de hărțile hidrografice pe care le-a făcut în principalele insule ale Oceaniei.

— Ceea ce d'Urville a făcut la suprafața mărilor, îmi spuse căpitanul Nemo, eu am făcut înăuntrul oceanului, cu mai multă uşurință şi mai deplin decât el. Navele *Astrolabe* şi *Zélée*, hărțuite întruna de uragane, nu se puteau asemui cu

Nautilus, care străbate oceanele liniştit, ca şi cum ar fi o adevărată cameră destinată studiului.

— Cu toate astea, căpitane, este ceva asemănător între navele lui d'Urville şi *Nautilus*.

— Ce anume, domnule ?

— Faptul că *Nautilus* a naufragiat ca şi ele!

— *Nautilus* nu a naufragiat, domnule, îmi răspunse cu răceală căpitanul Nemo. *Nautilus* este sortit să se odihnească pe apă şi eu n-am să folosesc niciodată muncile grele la care d'Urville îşi silea echipajul în clipele de impas, nici manevrele şi nici celelalte măsuri de despotmolire; *Zélée* şi *Astrolabe* au fost pe punctul de a pieri, pe când *Nautilus* e în afară de orice primejdie. Mâine, în ziua hotărâtă şi la ora hotărâtă, marea îl va ridica încetişor şi el va porni să străbată mai departe mările.

— Căpitane, începui eu, mă îndoiesc că...

— Mâine, spuse căpitanul Nemo ridicându-se, mâine la ora două şi patruzeci de minute după-amiază, *Nautilus* va părăsi strâmtoarea Torres, fără să fi suferit nici o stricăciune.

După ce rosti cuvintele acestea foarte răspicat, căpitanul Nemo se înclină uşor. Am înțeles că e timpul să plec şi m-am înapoiat în camera mea.

Acolo mă aştepta Conseil, care voia să cunoască rezultatele întrevederii cu căpitanul.

— Când i-am arătat temerile mele că *Nautilus* ar putea fi amenințat de papuaşi, căpitanul mi-a răspuns foarte ironic. Aşa că nici eu nu pot să-ți spun decât un lucru: ai încredere în el şi du-te de te culcă liniştit.

— Domnul n-are nevoie de nimic?

— Nu, prietene. Ce mai face Ned Land?

— Domnul să mă ierte, răspunse Conseil, dar Ned face un pateu de cangur care cred că va fi minunat.

Rămas singur m-am culcat, dar n-am dormit bine deloc. Auzeam zgomotul pe care îl făceau sălbaticii tropăind pe punte şi scoțând strigăte asurzitoare. Astfel se scurse întreaga noapte, fără ca cineva de pe vas să iasă din nepăsarea obişnuită.

Echipajului îi păsa tot atât de puțin de canibali, pe cât le păsa soldaților dintr-un fort întărit de furnicile care umblă pe întărituri.

Mă trezii la şase dimineața. Panourile erau tot închise. Aerul nu fusese deci primenit; rezervoarele erau însă pline, aşa că împrospătară cu câțiva metri cubi de oxigen atmosfera înăbuşitoare a vasului. Am lucrat în camera mea până la amiază, fără să dau ochi nici măcar o clipă cu căpitanul Nemo. Pe bord părea că nu se face nici un fel de pregătire pentru plecare.

Am mai aşteptat un timp, pe urmă m-am dus în salonul cel mare. Pendula arăta orele două şi jumătate. În zece minute apele aveau să atingă maximum de înălțime, şi în cazul când căpitanul Nemo nu fusese prea îndrăzneț în făgăduielile sale, *Nautilus* avea să fie scos atunci dintre recifele de mărgean. Altfel, trebuia să mai aştepte luni întregi până să poată ieşi de acolo.

Curând se simțiră câteva vibrații prevestitoare în învelişul lui *Nautilus*, Apoi se auzi cum pârâie calcarul recifelor.

La ora două şi treizeci şi cinci de minute, căpitanul Nemo apăru în salon. De cum mă văzu, îmi spuse:

— Plecăm.

L-am privit neîncrezător.

— Am dat ordin să se deschidă panourile, adăugă el.

— Şi cu papuaşii ce facem ?

— Cu papuaşii? Căpitanul Nemo ridică nepăsător din

umeri.

— Vor pătrunde în interiorul vasului.

— Pe unde ?

— Prin panourile deschise.

— Domnule Aronnax, spuse liniştit căpitanul Nemo, nu se intră atât de uşor prin panourile lui *Nautilus*, chiar dacă sunt deschise. Apoi, văzându-mă nedumerit, mă întrebă: Nu înțelegeți?

— Deloc.

— Bine, atunci veniți şi veți vedea.

M-am îndreptat către scara principală. Aici îi găsii pe Ned Land şi pe Conseil, care priveau neliniştiți cum oamenii echipajului deschid panourile, în timp ce afară răsunau strigătele înspăimântătoare ale sălbaticilor. În sfârşit panourile fură deschise. În golul lor se iviră îndată douăzeci de capete amenințătoare. Dar primul indigen care puse mâna pe rampa scării fu zvârlit cu putere înapoi, prin nu ştiu ce forță nevăzută; indigenul o luă la fugă, urlând şi făcând nişte salturi de uriaş. Alți zece care îi luară locul pățiră acelaşi lucru.

Conseil rămăsese înmărmurit. Ned Land, îmboldit de firea sa nestăpânită, sui scara ca să vadă despre ce e vorba. Dar în clipa în care puse mâinile pe rampă, căzu la pământ ca trăsnit.

— Mii de draci! strigă el. M-a lovit trăsnetul!

Strigătul lui mă lămuri: de-a lungul scării care ducea spre punte nu era o rampă obişnuită, ci un cablu de metal încărcat cu electricitate. Oricine îl atingea simțea o zguduitură puternică, care ar fi putut fi mortală dacă s-ar fi dat drumul întregii electricități din aparate. Astfel, căpitanul Nemo pusese între el şi asediatori o adevărată rețea electrică, pe care nimeni n-o putea trece nepedepsit. În timpul acesta papuaşii o luaseră la fugă, cuprinşi de groază. Noi, abia stăpânindu-ne

râsul, îl împăcăm şi-l fricționam pe bietul Ned, care, cuprins de furie, înjura ca un diavol.

Dar chiar atunci *Nautilus*, ridicat de valurile fluxului, se desprinse din recifele de mărgean şi porni. Era clipa exactă, anunțată de căpitan. Elicea bătea apa cu o încetineală plină de măreție. Apoi viteza se mări puțin câte puțin şi, înaintând pe apele oceanului, *Nautilus* părăsi teafăr şi nevătămat primejdioasele trecători ale strâmtorii Torres.

Capitolul XXIII. AEGRI SOMNIA[16]

În ziua următoare, la 10 ianuarie, *Nautilus* îşi reluă drumul pe sub apă cu o viteză de cel puţin treizeci de mile pe oră. Elicea bătea atât de repede apa, încât era peste putinţă să-i urmăreşti sau să-i numeri bătăile.

La gândul că electricitatea dădea nu numai mişcare, căldură şi lumină vasului, dar îl şi apăra împotriva atacurilor din afară, făcând din *Nautilus* un fel de arcă, pe care nimeni nu o putea atinge fără să fie lovit de trăsnet, mă simţeam cuprins de o admiraţie fără margini atât pentru aparat, cât mai ales pentru inginerul care îl construise. Înaintând de-a dreptul către apus, la 11 ianuarie am înconjurat Capul Wessel, situat la 135° longitudine şi la 10° latitudine nordică, cap care formează punctul de răsărit al Golfului Carpentaria. Recifele, încă foarte numeroase, se găseau la distanţe mai mari unul de altul şi erau însemnate cu deosebită precizie pe hartă. *Nautilus* feri cu uşurinţă stâncile Money, la babord, şi recifele Victoria la tribord, aflate la 130° longitudine pe paralela a zecea, pe care o urmam fără abatere.

La 13 ianuarie, pătrunzând în Marea Timor, *Nautilus* ajunse în insula cu acelaşi nume, situată la longitudinea 122°. Insula Timor are o suprafaţă de o mie şase sute douăzeci şi cinci leghe pătrate şi e condusă de către rajahi. Prinţii aceştia susţin că se trag din crocodili, adică din cea mai înaltă spiţă din care, după părerea lor, ar putea să descindă o fiinţă omeneasca. Aşa se face că numiţii strămoşi solzoşi mişună în râurile insulei şi li se arată o cinste deosebită. Sunt ocrotiţi, răsfăţaţi, linguşiţi, hrăniţi, dându-li-se uneori chiar fete tinere;

[16] Somn neliniştit (în limba latină în text).

şi vai de străinul care ar îndrăzni să se atingă de reptilele sfinte!

Dar *Nautilus* n-a avut de-a face cu ele, fiindcă insula Timor nu s-a zărit decât o clipă, la amiază, când secundul lua poziția soarelui. Tot pentru o clipă am zărit şi mica insulă Rotti, care face parte din acelaşi grup. Femeile de acolo sunt vestite pentru frumusețea lor, pe toate piețele malaeze.

Din dreptul insulei Rotti, *Nautilus* îşi schimbă direcția, ca latitudine, îndreptându-se spre sud-vest, către Oceanul Indian. Încotro avea să ne ducă bunul plac al căpitanului Nemo? Va urca spre coastele Asiei ? Se va apropia de coastele Europei ? Nu prea credeam că va face asta, deoarece ştiam că fuge de continentele populate. Va înconjura Capul Bunei Speranțe, apoi Capul Horn şi o va lua spre Polul Sud? Se va întoarce oare în apele Pacificului, unde *Nautilus* putea să navigheze nestingherit? Viitorul avea să ne arate.

La 14 ianuarie eram departe de orice țărm. Trecuserăm pe lângă stâncile Cartier, Hibernia, Seringapatam şi Scott, ultimele bucăți de pământ, după care apa e atotstăpânitoare. *Nautilus* îşi încetini mersul şi începu să înainteze într-un fel plin de toane, când la suprafața apei, când pe sub apă. În această parte a călătoriei, căpitanul Nemo făcu experiențe interesante, măsurând diferitele temperaturi ale mării la mai multe adâncimi. În mod obişnuit, măsurătorile se fac cu instrumente destul de complicate, care mai totdeauna dau rezultate îndoielnice, fie că e vorba de sonde termometrice a căror sticlă se sparge adesea sub presiunea apei, fie că e vorba de aparate bazate pe variația rezistenței metalelor sub acțiunea electricității, care nici ele nu sunt prea exacte. Rezultatele astfel obținute nu pot fi controlate cu precizie. Căpitanul Nemo folosea cu totul alte metode. Cobora el însuşi

în adâncuri, iar termometrul pus astfel în legătură directă cu diferite straturi de apă îi arăta temperatura de îndată şi fără greş. Fie supraîncărcând rezervele, fie coborând oblic cu ajutorul planurilor înclinate. *Nautilus* atingea, una după alta, adâncimile de trei, patru, cinci, şapte, nouă şi zece mii de metri. Rezultatul măsurătorilor arăta că marea are o temperatură statornică de 4° şi jumătate la adâncimea de o mie de metri, la toate latitudinile.

Urmăream cu cel mai viu interes experiențele în care căpitanul Nemo punea o adevărată pasiune. Adesea mă întrebam în ce scop le făcea. Pentru folosul omenirii? Nu prea îmi venea să cred, fiindcă într-o bună zi lucrările aveau să dispară împreună cu el, în fundul cine ştie cărei mări necunoscute! Sau poate că avea de gând să-mi lase mie rezultatele experiențelor sale? Dar asta ar fi însemnat că ciudata mea călătorie va avea un sfârşit, şi acest sfârşit încă nu-l întrezăream.

Oricare i-ar fi fost scopul, căpitanul Nemo îmi împărtăşi unele cifre obținute de el, prin care se putea stabili raportul de densitate al apei în principalele mări ale globului. Din câte mi-a arătat, m-am ales cu o învățătură personală ce n-avea nimic ştiințific în ea.

În dimineața zilei de 15 ianuarie, pe când ne plimbam împreună pe punte, căpitanul mă întrebă dacă cunosc diferitele densități ale apelor mării. I-am răspuns că nu le cunosc, adăugând că ştiința nu are date precise asupra lor.

— Eu am calculat aceste date şi pot să vă asigur că sunt temeinice, îmi spuse căpitanul Nemo.

— Bine, răspunsei eu, dar *Nautilus* formează o lume aparte şi secretele savanților săi nu ajung pe pământ.

— Aveți dreptate, domnule profesor, îmi spuse căpitanul

Nemo, după câteva clipe de tăcere. *Nautilus* formează o lume aparte. Este tot atât de străin de pământ, pe cât sunt planetele care întovărăşesc globul pământesc în jurul soarelui, şi niciodată nu se vor cunoaşte lucrările savanților de pe Saturn sau de pe Jupiter. Cu toate acestea, pentru că soarta a hotărât să ne întâlnim, am să vă împărtăşesc rezultatul experiențelor mele.

— Vă ascult, căpitane.

— După cum ştiți, domnule profesor, apa mării este mai densă decât apa dulce, însă densitatea ei nu este aceeaşi peste tot. De fapt, dacă reprezentăm prin unu densitatea apei dulci, găsim unu şi douăzeci şi opt de miimi în apele Pacificului, unu şi treizeci de miimi în Mediterana...

«Aşadar, mă gândii eu, nu se teme să pătrundă şi în Mediterana».

— Unu şi optsprezece miimi în Marea Ionică şi unu şi douăzeci şi nouă miimi în Adriatica, continuă el.

Era limpede că *Nautilus* nu ocolea mările des străbătute de corăbii, cum sunt cele ale Europei, şi începui să nutresc nădejdea că ne va duce — poate în curând — spre continente mai civilizate. Mă gândii la bucuria lui Ned Land când va primi o asemenea veste. Timp de mai multe zile ne-am cufundat în experiențe de tot felul asupra gradului de salinitate a apei la diferite adâncimi, asupra încărcării ei electrice, a colorației, a transparenței; de fiecare dată căpitanul Nemo dădu dovadă de o pricepere deosebită şi se purtă cât se poate de prietenos. Apoi iar nu l-am mai revăzut câteva zile şi mă simții din nou singur şi părăsit.

La 16 ianuarie. *Nautilus* părea că doarme la o adâncime de câțiva metri. Aparatele electrice nu mai funcționau şi elicea nemişcată îl lăsa să rătăcească în voia valurilor. Îmi

închipuiam că echipajul se îndeletniceşte cu cine ştie ce reparații interioare cerute de mecanismul maşinii. Împreună cu Ned Land şi Conseil, am văzut atunci o privelişte neobişnuită. Obloanele salonului erau deschise şi, pentru că farul de pe *Nautilus* nu era aprins, în mijlocul apei domnea o uşoară întunecime. Cerul posomorât şi acoperit de nori răspândea o lumină palidă deasupra valurilor.

Priveam apa în care peştii cei mai mari abia se zăreau, ca nişte umbre nedesluşite, când dintr-o dată *Nautilus* se găsi în plină lumină. La început am crezut că a fost aprins farul şi că acesta îşi aruncă razele sale puternice asupra mării. Mi-am dat seama însă că mă înşelam.

Nautilus plutea în mijlocul unui strat fosforescent format din miliarde de mici animale luminoase, care străluceau orbitor din pricina întunericului. Lunecând pe învelişul metalic al aparatului, ele îşi măreau şi mai mult scânteierea. Prin fâşiile de lumină păreau că zvâcnesc fulgere, că se scurg valuri de plumb topit într-un cuptor fierbinte, sau şuvoaie de metal încinse până la alb. Datorită luminozității neegale, lumina însăşi avea ici, colo pete mai întunecate, în împărăția aceasta a focului din care părea izgonită orice umbră. Nu! Nu mai erau razele liniştite ale farului! În fața noastră se vădea o vigoare şi o mişcare cu totul neobişnuită. Simțeai că ai în față o lumină vie!

Ne găseam în mijlocul unei îngrămădiri nemărginite de infuzorii pelagice numite «noctiluca miliaris», adevărați stropi de gelatină străvezie, cu câte un tentacul filiform, şi care au putut fi număraţi până la douăzeci şi cinci de mii în treizeci centimetri cubi de apă. Lumina lor părea şi mai puternică datorită strălucirii deosebite a meduzelor, asteriilor, aureliilor şi a altor zoofite fosforescente, îmbibate de grăsimea materiilor

organice descompuse de apă şi poate şi de mucusul secretat de peşti.

Nautilus pluti timp de câteva ore prin undele luminoase, şi încântarea noastră crescu şi mai mult la vederea animalelor marine care spintecau apa ca nişte salamandre. Erau acolo, în mijlocul focului care nu ardea, marsuini iuți şi fercheşi, părând nişte clovni neobosiți ai mării; istioforii, lungi de trei metri, prevestitori ai uraganelor, loveau din când în când cu botul lor uriaş sticla salonului. Apoi se iviră tot felul de peşti mai mici, balişti, feluriți scomberozi săritori, nasoni-lupi şi alte câteva sute de soiuri, care în goana lor brăzdau lumina orbitoare.

Eram fermecați de priveliştea cu adevărat uluitoare! Poate că şi unele condiții atmosferice măreau intensitatea acestui fenomen; poate că la suprafața oceanului uraganul era gata să se dezlănțuie. Dar la o adâncime de numai câțiva metri, *Nautilus* nu-i simțea mânia şi se legăna încet pe întinderea liniştită a apelor.

Am mers aşa, întâlnind mereu tot alte şi alte minuni! Conseil clasifica zoofitele, articulatele, moluştele şi peştii. Zilele se scurgeau pe nesimțite. Ned, ca de obicei, căuta să facă ceva ca să-şi alunge plictiseala. Ne obişnuiserăm, ca nişte adevărați melci, cu cochilia noastră şi pot spune că e cât se poate de uşor să devii un melc perfect.

Viața pe care o duceam ni se părea lipsită de griji, firească şi uitasem cu totul că mai există o altă lume undeva pe uscat, când o întâmplare neaşteptată ne reaminti de starea ciudată în care ne aflam. În ziua de 18 ianuarie, *Nautilus* se găsea la 105° longitudine şi 15° latitudine meridională. Timpul nu făgăduia nimic bun. Marea era mohorâtă şi frământată. Dinspre răsărit vântul sufla cu putere. Barometrul, care de

câteva zile cobora întruna, vestea apropierea furtunii.

Ieşisem pe punte ca să privesc cum măsoară secundul unghiurile orare. Aşteptam să-l aud rostind fraza de fiecare zi. Dar în ziua aceea el pronunță alte cuvinte, la fel de străine pentru mine. Peste câteva clipe îl văzui apărând pe căpitanul Nemo. Cu o lunetă la ochi, el prinse să cerceteze orizontul.

Căpitanul privi neclintit un timp. Apoi, lăsă jos luneta, se întoarse spre secund şi îi spuse ceva. Secundul păru cuprins de o tulburare pe care încerca zadarnic să şi-o stăpânească. Căpitanul Nemo, mai sigur de sine, rămase liniştit. Mi se părea că pune unele întrebări secundului şi că acesta îi răspunde nesigur. Cel puțin atâta am înțeles din tonul şi din gesturile lor. Mă uitai şi eu, cu toată atenția, spre punctul arătat în zare, dar nu văzui nimic deosebit. Cerul şi marea se uneau într-acolo, formând o singură linie limpede şi neîntreruptă.

Un timp căpitanul Nemo se plimbă de la un capăt la altul al punții, fără să mă privească sau poate chiar fără să mă vadă. Pasul îi era sigur, deşi părea poate mai puțin regulat decât de obicei. Uneori se oprea şi, cu brațele încrucişate pe piept, privea marea. Ce putea să caute oare pe întinderea nesfârşită a valurilor? Doar *Nautilus* se găsea la o depărtare de câteva sute de mile de coasta cea mai apropiată!

Secundul îşi reluase luneta şi cerceta cu încăpățânare orizontul, mergând de-a lungul punții şi bătând din picior, cuprins de-o tulburare ce nu se potrivea deloc cu liniştea şefului său. De altfel, misterul acesta avea să se lămurească în curând, căci, la un ordin al căpitanului Nemo, maşina, mărindu-şi forța, imprimă elicei o rotație mai rapidă.

Deodată secundul se opri şi-i arătă din nou ceva căpitanului, care privi îndeaproape prin lunetă punctul indicat. La rândul meu, neliniştit de toate aceste taine, coborâi

în salon şi luai luneta pe care o foloseam de obicei; apoi, rezemându-mă de cuşca felinarului în partea din față a punții, mă pregătii să cercetez cu atenție toată linia cerului şi apei.

Nici n-am apucat să duc luneta la ochi, când cineva mi-o smulse din mâini cu putere. M-am întors. În fața mea se afla căpitanul Nemo; trăsăturile îi erau atât de schimbate, încât mi se păru cu totul de nerecunoscut. Ochii, strălucind de un foc sumbru, i se ascundeau sub sprâncenele încruntate. Gura îi rânjea, pe jumătate întredeschisă. Trupul înțepenit, pumnii încleştați, capul vârât între umeri dovedeau ura cumplită care îi cuprinsese întreaga făptură. Stătea neclintit. Luneta mea, scăpându-i din mână, i se rostogolise la picioare.

Eu îi stârnisem oare atâta mânie? Îşi închipuia cumva ființa aceasta de neînțeles că am pătruns vreuna din acele taine pe care oaspeții de pe *Nautilus* nu trebuiau să le afle?

Nu! Ura aceasta nu i-o pricinuisem eu, pentru că Nemo nici nu mă mai privea măcar; ochii săi rămaseră ațintiți asupra aceluiaşi punct din zare.

Apoi căpitanul se linişti. Chipul schimonosit de ură i se destinse. După ce schimbă câteva cuvinte cu secundul în limba lor necunoscută, se întoarse către mine:

— Domnule Aronnax, îmi spuse el cu un ton poruncitor, vă cer să împliniți unul din angajamentele pe care vi le-ați luat față de mine.

— Despre ce-i vorba, căpitane?

— Trebuie să vă lăsați închişi, dumneavoastră şi tovarăşii dumneavoastră, atâta timp cât voi crede eu de cuviință.

— Sunteți stăpân aici, îi răspunsei privindu-l drept în ochi. Pot, însă, să vă pun o întrebare?

— Nici una, domnule!

Nu-mi rămânea, aşadar, decât să mă supun: orice

împotrivire ar fi fost de prisos.

Am coborât în cabină, la Ned şi Conseil, şi le-am adus la cunoştinţă hotărârea căpitanului. E lesne de închipuit cum a primit canadianul o asemenea ştire. De altfel, n-am avut timp să-i dau alte lămuriri. Patru oameni din echipaj ne aşteptau la uşă şi ne-au condus în aceeaşi celulă în care petrecusem prima noapte pe bordul lui *Nautilus*. Zadarnic încercă Ned să protesteze. Drept orice răspuns, uşa se închise în urma noastră.

— Domnul este atât de bun să-mi spună ce înseamnă toate acestea? mă întrebă Conseil.

Am povestit tovarăşilor mei cele întâmplate. Se mirară tot atât de mult ca şi mine. dar rămaseră la fel de nelămuriţi.

Apoi m-au năpădit gândurile, în timp ce în minte îmi stăruia ciudata nelinişte a căpitanului Nemo. Îmi era cu neputinţă să leg două idei ca lumea şi-mi făuream tot felul de presupuneri, care mai de care mai nesăbuite, când m-au trezit din această caznă a minţii cuvintele lui Ned Land:

— Ia te uită, ni s-a adus mâncarea! Într-adevăr, masa era gata. Căpitanul Nemo se vede că se gândise la noi în acelaşi timp în care mărise şi viteza lui *Nautilus*.

Ochii săi rămăseseră aţintiţi asupra orizontului

— Domnul îmi îngăduie să-i dau un sfat? mă întrebă Conseil.

— Desigur, dragul meu.

— Ar fi bine ca domnul să ia masa. Nu-i rău să fim prevăzători, pentru că nu putem şti ce se va mai întâmpla.

— Ai dreptate, Conseil.

— Din nenorocire, spuse Ned Land, nu ne-au adus decât masa obişnuită.

— Prietene Ned, întrebă Conseil, ce-ai fi zis dacă nu ne-ar

fi adus nimic?

Cuvintele lui Conseil, atât de îndreptățite, îl siliră pe Ned Land să nu mai spună nimic.

Ne aşezarăm la masă. Nici unul dintre noi nu avea chef de vorbă. Eu am mâncat puțin şi fără poftă. Conseil «se sili», din prudență, să nu rămână flămând, iar Ned Land nu lăsă să-i scape nici o îmbucătură. Apoi ne-am ghemuit fiecare în câte un colț.

Deodată, lumina se stinse şi ne învălui un întuneric adânc. Ned Land adormi curând şi, spre marea mea uimire, Conseil căzu şi el într-un somn greu. Tocmai mă întrebam de unde putea veni nevoia aceasta crâncenă de somn, când simții o toropeală greoaie cuprinzându-mi creierul. Ochii, pe care mă străduiam să-i țin deschişi, mi se închideau fără voie. Eram în prada unei năluciri dureroase. Cu siguranță că ni se puseseră somnifere în mâncare. Aşadar, închisoarea nu era de ajuns ca să nu descoperim planurile căpitanului Nemo — trebuia să fim şi adormiți.

Mi s-a părut apoi că aud panourile închizându-se. Legănarea uşoară, cauzată de apele mării, încetă. Coborâsem oare din nou în adâncuri ?

Am vrut să mă împotrivesc somnului. Mi-a fost însă cu neputință. Respirația mi se îngreuna. Simțeam un frig de moarte înghețându-mi mâinile şi picioarele, care îmi încremeniseră. Pleoapele, ca de plumb, mi se închiseră fără voie. Mă zvârcoleam chinuit de coşmaruri. Apoi nălucirile dispărură şi m-am prăbuşit într-un somn adânc.

Capitolul XXIV. ÎMPĂRĂŢIA MĂRGEANULUI

M-am trezit a doua zi cu capul neobişnuit de limpede. Spre marea mea uimire, mi-am dat seama că nu mai sunt în celulă, ci în cameră, Fără îndoială că şi tovarăşii mei fuseseră duşi, ca şi mine, pe când dormeau, în cabina lor. Ceea ce se petrecuse în timpul nopţii avea să rămână pentru ei ca şi pentru mine o taină, pe care numai întâmplarea ar fi putut să ne-o dezvăluie în viitor.

M-am gândit atunci să ies din cameră. Eram oare din nou liber, sau mai eram prizonier? Da, liber cu desăvârşire. Am deschis uşa, am pornit pe culoare şi am urcat scara centrală. Panourile, care în ajun fuseseră închise, erau acum deschise. M-am suit pe punte.

Ned Land şi Conseil mă aşteptau acolo. I-am întrebat despre cele petrecute, dar nu ştiau nimic. Dormiseră un somn greu şi nu-şi mai aminteau nimic, în afară de faptul că, spre mirarea lor, se treziseră în cabină. Cât despre *Nautilus*, mi s-a părut liniştit şi tainic ca totdeauna. Plutea la suprafaţa valurilor cu o iuţeală potrivită. Pe bord, totul părea neschimbat.

Ned Land cercetă marea cu privirea lui pătrunzătoare. Era pustie. Canadianul nu descoperi nimic nou în zare — nici corăbii, nici pământ. O briză şuierătoare bătea dinspre asfinţit, şi valurile prelungi, destrămate de vânt, clătinau cu putere vasul.

După ce îşi primeni aerul, *Nautilus* rămase la o adâncime de aproape 15 metri, în aşa fel încât să poată reveni cu uşurinţă la suprafaţa apei; manevra aceasta, deşi neobişnuită, a fost făcută de mai multe ori în timpul acelei zile de 19 ianuarie. De câte ori vasul ieşea la suprafaţă, secundul se urca

pe punte şi obişnuita frază răsuna pe întreg vaporul.

Căpitanul Nemo nu se arătă deloc. Dintre oamenii de pe vas l-am zărit numai pe nepăsătorul steward, care-mi aduse masa cu aceeaşi punctualitate şi, ca de obicei, fără să scoată o vorbă.

Pe la ora două mă aflam în salon, orânduindu-mi notele în carnet, când se deschise uşa şi apăru fără veste căpitanul. Îl salutai. El abia îmi răspunse, fără să-mi spună vreun alt cuvânt. Am început să lucrez din nou, sperând că poate îmi va da vreo lămurire despre întâmplările din noaptea trecută. Nici gând! L-am privit. Părea ostenit; somnul nu-i limpezise încă ochii înroşiţi; chipul său vădea o tristeţe adâncă, o mâhnire adevărată. Umbla de ici-colo, se aşeza, se ridica, lua vreo carte la întâmplare şi o lăsa numaidecât, cerceta aparatele fără să-şi facă însemnările obişnuite şi părea că nu poate sta o clipă locului. În sfârşit, întorcându-se spre mine, îmi spuse:

— Sunteţi medic, domnule Aronnax?

Mă aşteptam atât de puţin la întrebarea asta, încât îl privii câteva clipe fără să răspund.

— Sunteţi medic? mă întrebă el din nou. Mulţi dintre colegii dumneavoastră au studiat şi medicina: Gratiolet, Moquin-Tandon şi alţii.

— Într-adevăr, îi răspunsei eu, sunt doctor şi intern de spital. Înainte de a intra la Muzeu, am practicat câţiva ani medicina.

— Bine, domnule.

Răspunsul meu se vedea că îl mulţumise pe căpitanul Nemo. Dar neştiind unde vrea să ajungă, am aşteptat să-mi pună şi alte întrebări, hotărât să răspund după împrejurări.

— Domnule Aronnax, îmi spuse el, aţi primi să îngrijiţi pe unul din oamenii mei?

— Aveți un bolnav?

— Da.

— Sunt gata să vă urmez.

— Veniți.

Mărturisesc că inima îmi bătea cu putere. Vedeam, nu ştiu de ce, o legătură între îmbolnăvirea unui om din echipaj şi întâmplările din ajun. Taina care le învăluia îmi dădea de gândit tot atât de mult cât şi bolnavul.

Căpitanul Nemo mă conduse în partea de dinapoi a vasului, într-o cabină aşezată lângă postul de pază al matelotilor. Acolo, pe un pat, era culcat un om de vreo patruzeci de ani, cu trăsături energice, un adevărat tip de anglo-saxon.

M-am aplecat asupra-i; nu era numai bolnav, ci şi rănit. Capul înfăşurat în cârpe însângerate i se odihnea pe o pernă. I-am desfăcut cârpele, şi rănitul, privindu-mă cu ochii săi mari şi ficşi, nu scoase nici un geamăt.

Rana era groaznică. Craniul, zdrobit cu un instrument tare, lăsa creierul descoperit, iar substanța cerebrală fusese strivită în adâncime. Cheagurile de sânge se formaseră în masa difluentă, care căpătase o culoare roşie-închisă. Aveam în față o contuzie şi o comoție cerebrală totodată. Respirația bolnavului se încetinise. Chipul i se schimonosise din pricina tresăririlor spasmodice ale muşchilor. Phlegmazia cerebrală era deplină şi adusese cu ea paralizia simțurilor şi a mişcării.

Cercetai pulsul rănitului. Abia mai bătea. Extremitățile corpului începuseră să i se răcească. Vedeam că i se apropie sfârşitul. După ce îl pansai pe bietul om, mă întorsei spre căpitanul Nemo:

— Cum a fost rănit? îl întrebai.

— Ce importanță are! căută el să ocolească răspunsul. O

ciocnire a vasului a zdrobit una dintre pârghiile maşinii, care s-a prăbuşit peste acest om. Dar ce credeţi despre starea lui? Îmi venea greu să arăt ce credeam.

— Puteţi vorbi, mă îndemnă căpitanul. Bietul om nu cunoaşte limba franceză. Îl privii din nou pe rănit, apoi spusei:

— Mai are două ore de trăit.

— Şi nu-l mai poate salva nimic?

— Nimic.

Mâna căpitanului Nemo se încleşta şi câteva lacrimi alunecară din ochii săi, pe care nu-i credeam făcuţi să plângă.

Mă mai uitai un timp la bietul muribund; viaţa i se scurgea încetul cu încetul. Părea şi mai palid sub strălucirea luminii electrice, care îi scălda patul de moarte. Îi privii chipul inteligent, brăzdat de zbârcituri timpurii, săpate de nenorocire sau poate de mizerie, cu multă vreme înainte. Căutam să-i prind taina vieţii din ultimele cuvinte pe care încerca să le rostească.

— Puteţi să plecaţi, domnule Aronnax, îmi spuse căpitanul Nemo.

Lăsându-l pe căpitan la căpătâiul muribundului, m-am dus în camera mea, tulburat de ceea ce văzusem. Până seara târziu m-au chinuit tot felul de presimţiri rele. Noaptea am dormit prost şi printre visele des întrerupte mi s-a părut că aud suspine îndepărtate şi cântece de moarte. Era oare o rugăciune pentru morţi, murmurată în limba aceea pe care n-o puteam înţelege? A doua zi dimineaţa m-am urcat pe punte. Căpitanul Nemo era acolo. De cum mă zări, se îndreptă spre mine:

— Domnule profesor, îmi spuse el, aţi vrea să faceţi astăzi o călătorie pe fundul mării?

— Împreună cu tovarăşii mei? întrebai eu.

— Dacă le face plăcere!

— Suntem la ordinele dumneavoastră, căpitane.

— Binevoiți atunci să îmbrăcați costumele de scafandru. Despre muribund sau despre mort nu-mi pomeni nimic. M-am dus la tovarăşii mei ca să le aduc la cunoştință propunerea căpitanului Nemo. Conseil o primi cu bucurie, iar canadianul se arătă de data aceasta gata să ne urmeze.

Era ora opt dimineața. La opt şi jumătate eram îmbrăcați pentru noua plimbare şi înarmați cu aparate de luminat şi de respirat. Uşa dublă se deschise înaintea noastră şi, întovărăşiți de căpitanul Nemo pe care îl urmau vreo doisprezece oameni din echipaj, am coborât la o adâncime de zece metri, pe fundul tare, unde se oprise *Nautilus*.

De acolo, un povârniş nu prea mare ducea spre un loc plin de suişuri şi de coborâşuri, adânc cam de vreo cincisprezece brațe. Fundul acesta nu semăna deloc cu cel străbătut în prima călătorie, sub apele Oceanului Pacific. Nu se vedeau aici nici nisipuri mărunte, nici crânguri submarine, nici păduri pelagice. Am recunoscut îndată ținutul acesta minunat pe care căpitanul Nemo ne făcea cinstea să ni-l înfățişeze. Era împărăția mărgeanului.

În încrengătura zoofitelor şi în clasa alcionarilor se numără ordinul gorgoniilor, care cuprinde trei grupe: gorgoniile, isidiile şi coralii. Din ultima grupă face parte mărgeanul, substanță curioasă care, rând pe rând, a fost clasată în regnul mineral, vegetal şi animal. Socotit drept leac în vremurile vechi, drept giuvaer în zilele noastre, el a fost abia în 1694 clasat definitiv în regnul animal de către marsiliezul Peysonnel.

Mărgeanul este o îngrămădire de animale mici, reunite pe un schelet fărâmicios şi pietros. Polipii aceştia au o substanță

comună, care le-a dat naştere prin înmugurire; fiecare îşi are viața lui proprie, luând totodată parte la viața întregii colonii. Prin urmare, este un fel de socialism natural. Cunoşteam ultimele lucrări cu privire la zoofitele acestea ciudate, care se mineralizează arborizându-se în acelaşi timp, după cum foarte just au observat naturaliştii. De aceea nimic nu putea să fie mai atrăgător pentru mine decât cercetarea uneia din aceste păduri pietrificate, pe care natura le-a plantat în fundul mărilor.

Am pus în funcțiune aparatele Ruhmkorff şi am pornit de-a lungul unui banc de mărgean în plină formație, care cu timpul va închide partea aceasta a Oceanului Indian. Drumul era mărginit de tufişuri greu de trecut, alcătuite din încâlciturile arbuştilor ce adăposteau sub crengile lor floricele înstelate, cu raze albe. Numai că, spre deosebire de plantele de pe pământ, aceste tufişuri fixate de stânci creşteau toate de sus în jos.

Lumina jucându-se prin ramurile lor viu colorate, stârnea mii de scânteieri minunate. Mi se părea că văd tuburile acelea membranoase şi cilindrice tremurând sub unduirea apelor. Mă simțeam ispitit să culeg corolele lor fragede împodobite cu tentacule plăpânde, unele abia îmbobocite, altele înflorite, pe care peştii sprinteni cu aripioare iuți le atingeau în treacăt ca păsările în zbor. Dar de cum încercam să-mi apropii mâna de florile acestea vii, simțitoare şi însuflețite, se alarma întreaga colonie. Corolele albe se ascundeau în tecile lor roşii, florile se topeau sub ochii mei şi tufişul se preschimba într-un bloc de bulgări pietroşi. Întâmplarea mă adusese în fața unora din cele mai rare specii de zoofite. Mărgeanul din părțile acelea era tot atât de prețios ca şi cel ce se pescuieşte în Mediterana, pe coastele Franței, ale Italiei şi ale Barbariei. Pentru culorile sale

vii, el merită pe drept numele poetic de «floarea sângelui» sau «spuma sângelui», cum li se spune în comerț celor mai frumoase exemplare. Mărgeanul, care se vinde până la cinci sute de franci kilogramul, era atât de numeros sub straturile de apă unde ne aflam, încât ar fi putut îmbogăți o întreagă lume de căutători de corali. Materia aceasta prețioasă, amestecată cu alte soiuri de polipi, alcătuia mormane dese şi încâlcite, numite «macciota», printre care am văzut şi câteva bucăți minunate de mărgean roz.

Curând tufişurile se îndesiră şi mai mult, iar ramurile deveniră tot mai mari. Înaintea noastră se înălțau acum adevărate crânguri pietrificate, printre care se deschideau bolți largi cu forme curioase.

Căpitanul Nemo porni printr-o galerie întunecată, care cobora lin până la o adâncime de o sută de metri. Lumina farurilor noastre făcea să strălucească uneori, ca într-o vrajă, pereții poroşi ai bolților naturale şi florile de mărgean spânzurate ca nişte candelabre cu luciri de foc în vârf. În sfârşit, după două ore de mers, am atins o adâncime de aproape trei sute de metri, adică limita de unde începe să se formeze mărgeanul. Acolo nu mai erau tufe singuratice şi nici crânguri joase, ci pădure întinsă, marea vegetație minerală, uriaşii arbori pietrificați uniți între ei prin ghirlande grațioase de plumarii, liane ale mării, împodobite în culori şi sclipiri.

Ce privelişte de nedescris! Vai, de ce nu ne puteam împărtăşi ceea ce simțeam! De ce eram închişi sub casca aceea de metal şi sticlă! Pentru ce nu ne puteam vorbi unul altuia! De ce nu puteam măcar să trăim asemeni peştilor acestora care mişună, sau mai curând asemeni amfibiilor care timp de ore întregi pot să parcurgă după bunul lor plac şi pământul, şi apele!

Căpitanul se oprise. Ne-am oprit si noi şi, întorcându-mă, am văzut că oamenii din echipaj stăteau în semicerc în jurul şefului lor. Privind cu mai multă atenţie, am observat că patru dintre ei purtau pe umeri un obiect de formă alungită.

Ne aflam în mijlocul unei poieni largi, împrejmuită de crengile înalte ale pădurii submarine. Farurile noastre aruncau o lumină blândă, care alungea peste măsură umbrele. În marginea poienii se lăsase din nou întunericul adânc prin care nu licăreau decât pâlpâirile slabe ce le arunca mărgeanul.

Ned Land şi Conseil erau lângă mine. Priveam şi dintr-o dată mi-a trecut prin minte că am să fiu martorul unui fapt neobişnuit. În faţa noastră, pe fundul mării, se ridicau ici-colo movile acoperite de depuneri calcaroase. Aşezarea lor arăta că sunt făcute de mâini omeneşti.

Deasupra unui piedestal de stânci puse una peste alta, în mijlocul poienii, se înălţa o cruce de mărgean, care îşi întindea lungile ei braţe ce păreau făcute din sânge pietrificat.

La un semn al căpitanului Nemo, unul din oamenii săi înaintă şi începu să sape o groapă la câţiva paşi de cruce, cu un târnăcop pe care-l scoase de la brâu.

Am înţeles totul! Poiana era un cimitir; groapa, un mormânt; obiectul prelung pe care îl purtau oamenii era corpul celui ce murise în noaptea trecută! Căpitanul Nemo împreună cu ai săi veniseră să-şi înmormânteze tovarăşul în lăcaşul acesta comun, în adâncurile de nepătruns ale oceanului.

Niciodată nu m-am simţit atât de mişcat! Niciodată nu mi-au năvălit în minte idei mai tulburătoare! Nu voiam să văd ceea ce vedeam! În vremea asta, groapa se adâncea încet. Peştii fugeau, ici-colo din ascunzişurile lor. Auzeam cum

izbeşte în calcar târnăcopul care sclipea din când în când, lovindu-se de vreo piatră de granit pierdută în fundul apelor. Groapa se lungea, se lărgea şi curând fu destul de adâncă spre a primi corpul.

Atunci, cei ce purtau cadavrul se apropiară. Trupul, învelit într-o țesătură de byssus alb, fu coborât în groapa umedă. Căpitanul Nemo, cu brațele încrucişate pe piept, şi toți ceilalți îngenunchează pentru rugăciune. Eu şi tovarăşii mei ne-am înclinat capetele.

Groapa fu acoperită cu bulgării smulşi de pe fund, care formară o uşoară ridicătură.

Când totul fu sfârşit, căpitanul Nemo şi oamenii săi se ridicară, apoi, apropiindu-se încă o dată de mormânt, îşi plecară genunchii şi întinseră mâna luându-şi cel de pe urmă rămas bun.

Apoi cortegiul funebru porni spre *Nautilus*, trecând din nou pe sub bolțile pădurii, prin mijlocul crângului, de-a lungul tufişurilor de mărgean şi urcând întruna. În cele din urmă, se iviră luminile vasului. Dâra lor luminoasă ne conduse până la *Nautilus*. La ora unu eram pe bord.

După ce mi-am scos costumul de scafandru, mă urcai pe punte, şi, în prada aceloraşi idei chinuitoare, mă aşezai lângă far.

Căpitanul Nemo se apropie de mine. Ridicându-mă, i-am spus:

— Deci, după cum prevăzusem, omul acela a murit astă-noapte?

— Da, domnule Aronnax.

— Şi se odihneşte acum lângă tovarăşii săi, în cimitirul de mărgean ?

— Da, uitat de toți, însă neuitat de noi! Polipii au grijă să

ne pecetluiască pentru veşnicie morţii în gropile pe care le săpăm!

Şi ascunzându-şi cu un gest brusc faţa în mâinile sale încleştate, căpitanul încercă în zadar să-şi înăbuşe un suspin. Apoi adăugă:

— Acolo e paşnicul nostru cimitir, la câteva sute de picioare adâncime!

— Morţii dumneavoastră dorm cel puţin netulburaţi, căpitane, rechinii nu-i pot atinge!

— Da, domnule, răspunse cu gravitate căpitanul Nemo, nu-i pot atinge nici rechinii şi nici oamenii!

Partea a Doua

Capitolul I. OCEANUL INDIAN

Aici începe a doua parte a călătoriei noastre sub mări. Cea dintâi luase sfârşit prin tulburătoarea scenă din cimitirul de mărgean, care-mi lăsase urme adânci în suflet. Aşadar, întreaga viață a căpitanului Nemo se desfăşura în cuprinsul nemărginit al mărilor; în străfundurile lor de nepătruns îşi pregătise până şi mormântul. Acolo, nici unul din monştrii oceanului n-ar fi putut să tulbure cel de pe urmă somn al călătorilor de pe *Nautilus*, al acestor prieteni strâns uniți în moarte ca şi în viață! «Şi nici oamenii!» adăugase căpitanul.

Mereu aceeaşi neîncredere sălbatică, de nepotolit, față de societatea omenească!

Mie unuia nu îmi mai erau de ajuns presupunerile care îl mulțumeau pe Conseil. Băiatul acesta cumsecade credea cu tărie că Nemo ar fi unul din acei savanți ale căror merite nu sunt prețuite cum trebuie şi care răspund prin disprețul lor la nepăsarea oamenilor. Pentru el, comandantul lui *Nautilus* era un geniu neînțeles care, dezamăgit de viața de pe pământ, se refugiase într-o lume de nepătruns ca să poată trăi nestingherit. După părerea mea, însă, toate astea nu lămureau decât în parte firea căpitanului Nemo.

Ultimele întâmplări îmi dovediseră că e vorba de cu totul altceva! Taina ce învăluia încă noaptea în care fuseserăm închişi şi adormiți, faptul că Nemo îmi smulsese cu forța luneta cu care mă pregăteam să cercetez orizontul, rana mortală a omului aceluia, pusă pe seama unei ciocniri de neînțeles a lui *Nautilus* — toate acestea îmi arătau că lucrurile

trebuie privite altfel. Nu! Căpitanul nu se mulțumea doar să fugă de oameni! Puternicul vas nu slujea numai unei dorințe de neînfrânt pentru libertate, era poate şi o armă pentru cine ştie ce răzbunări cumplite.

Deocamdată nimic nu-mi este încă limpede; abia dacă întrezăresc câteva pâlpâiri în bezna care ne înconjoară. Va trebui deci să mă mărginesc să scriu, ca să zic aşa, după cum îmi vor dicta evenimentele.

De altfel, nu suntem legați cu nimic de căpitanul Nemo. El ştie că e cu neputință să scăpăm de pe *Nautilus*. Nu ne-am dat nici măcar cuvântul de onoare că vom rămâne pe vas. Nu suntem decât nişte captivi, nişte prizonieri care, oarecum din politețe, suntem numiți oaspeți. Ned Land n-a renunțat deloc la speranța că-şi va recâştiga libertatea. E sigur că va folosi cel dintâi prilej pe care întâmplarea i-l va scoate în cale. Fără îndoială că şi eu am să fac la fel. Şi cu toate astea, mi-ar părea rău să plec ducând cu mine tainele lui *Nautilus* pe care generozitatea căpitanului ne-a lăsat să le pătrundem. Dar, la urma urmei, trebuie să-l urâm sau să-l admirăm pe căpitanul Nemo? Trebuie să-l socotim victimă sau călău? Şi apoi, ca să fiu sincer, înainte de a mă despărți de el pentru totdeauna, aş vrea să fac până la capăt înconjurul lumii submarine, ale cărui începuturi sunt atât de mărețe. Aş vrea să văd toate minunile îngrămădite sub mările globului. Aş vrea să văd ceea ce nu a mai văzut nimeni, chiar dacă va trebui să plătesc cu viața dorința aceasta nestinsă de a cunoaşte! Ce am descoperit până acum? Nimic sau aproape nimic, fiindcă de-abia am străbătut şase mii de leghe de-a lungul Pacificului!

Ştiam bine însă că *Nautilus* se apropie de pământuri locuite şi, dacă ni s-ar ivi vreun prilej de scăpare, ar fi o cruzime din partea mea să-mi sacrific tovarăşii pentru dorința

de a cunoaşte cât mai multe. Va trebui să-i urmez şi poate chiar să-i călăuzesc. Dar prilejul acesta se va ivi el vreodată? Ca om lipsit de libertate, îl doresc din toată inima, dar ca savant, ca cercetător, mă tem de el. În ziua de 21 ianuarie 1868, la prânz, pe când ofițerul secund lua înălțimea soarelui, m-am urcat pe punte şi, aprinzându-mi o țigară, m-am dus lângă el ca să privesc operația. Fără îndoială că omul acesta nu înțelegea limba franceză, pentru că, deşi am făcut de mai multe ori, cu voce tare, unele observații, secundul a rămas nepăsător şi mut. Dacă ar fi înțeles cuvintele mele, nu s-ar fi putut să nu dea, fără voia lui. măcar un semn de atenție. În timp ce el îşi făcea măsurătoarea cu ajutorul sextantului, unul din matelotii de pe *Nautilus* — voinicul acela care ne întovărăşise în prima călătorie submarină spre insula Crespo — veni să curețe geamurile farului. Am cercetat şi eu instalația aparatului, căruia nişte inele lenticulare, asemănătoare cu ale farurilor de pe coastă, îi însuteau puterea şi-i trimiteau lumina în direcția cerută. Lampa electrică era astfel construită încât dădea toată capacitatea ei de iluminare. Razele erau produse în vid, de aceea aveau asigurată şi regularitatea, şi intensitatea. Vidul cruța de asemenea şi vârfurile de grafit între care se desfăşoară arcul luminos. Asta însemna o economie importantă pentru căpitanul Nemo, deoarece vârfurile n-ar fi putut fi înlocuite cu una, cu două.

Aşa cum erau construite, însă, uzarea lor devenise cu totul neînsemnată.

Când *Nautilus* se pregăti să-şi reia drumul submarin, coborâi în salon. Panourile se închiseră şi se dădu îndată ordinul de scufundare.

Brăzdam valurile Oceanului Indian, vastă câmpie lichidă de cinci sute cincizeci milioane de hectare şi ale cărei ape sunt

atât de limpezi încât ameţeşti dacă te apleci asupra lor. *Nautilus* pluti câteva zile la o adâncime de o sută până la două sute de metri. Oricui, afară de mine, care eram stăpânit de o nesfârşită dragoste pentru mare, ceasurile i s-ar fi părut lungi şi plictisitoare; dar plimbările zilnice pe punte, unde sorbeam cu nesaț aerul dătător de viață al oceanului, priveliştea apelor bogate pe care o vedeam prin geamurile salonului, cititul cărților din bibliotecă, scrierea notelor mele zilnice îmi luau tot timpul, nelăsându-mi nici o clipă de oboseală sau de plictis.

Cu sănătatea toți o duceam destul de bine. Regimul de pe bord era cât se poate de potrivit, şi în ce mă priveşte m-aş fi putut lipsi şi de schimbările pe care Ned Nand, din dorința de a se împotrivi, se străduia să le facă. Temperatura constantă a vasului ne punea la adăpost de orice boală, în aşa fel încât nu ne puteam teme nici măcar de o răceală. De altfel, se afla pe bord o rezervă oarecare din madreporarul dendrophyllum, cunoscut în Provența sub numele de «mărar de mare», din care am fi putut face o pastă excelentă împotriva tusei.

Timp de câteva zile am văzut numeroase păsări de apă, palmipede, pescăruşi mici şi mari. Câteva dintre ele, vânate cu îndemânare şi preparate într-un anumit fel, ne-au dat o hrană destul de bună.

Plasele lui *Nautilus* au prins mai multe feluri de broaşte țestoase de mare cu spatele bombat, a căror carapace este foarte prețuită. Reptilele acestea se cufundă cu uşurință şi pot sta multă vreme sub apă, închizându-şi supapa cărnoasă de la deschizătura exterioară a canalului nazal. Când au fost prinse, unele dintre ele dormeau încă în carapace, la adăpost de animalele marine. Carnea broaştelor țestoase nu ni s-a părut tocmai bună, în schimb ouăle lor ne-au plăcut foarte mult.

Cât despre peşti, ei ne-au stârnit admirația ori de câte ori,

privind prin ferestre, am putut pătrunde în tainele vieții lor acvatice. Printre ei am observat mai multe specii pe care nu-mi fusese dat să le văd până atunci.

De la 21 la 23 ianuarie, *Nautilus* înainta cu două sute cincizeci de leghe în douăzeci şi patru de ore, ceea ce face tocmai douăzeci şi două de mile pe oră. Şi dacă în trecere puteam recunoaşte unele varietăți de peşti, aceasta se datora luminii electrice care îi atrăgea ademenindu-i să ne însoțească. Cei mai mulți însă rămâneau curând în urmă, din pricina vitezei vasului. Cu toate acestea, unii izbuteau să se mai țină un timp în preajma lui *Nautilus*.

În dimineața de 24 ianuarie, la 12°5' latitudine sudică şi 94°33' longitudine, am zărit insula Keeling, ridicătură madreporică plină de cocotieri minunați, care a fost vizitată de Darwin şi de căpitanul Fitz-Roy. *Nautilus* se ținu la o mică depărtare de coastele râpoase ale acestei insule nelocuite. Dragele aruncate prinseră numeroase specii de polipi şi de echinoderme şi câteva exemplare ciudate din încrengătura moluştelor. Curând, insula Keeling se pierdu în zare, iar vasul nostru luă direcția nord-vest, spre vârful Peninsulei indiene.

— Locuri civilizate! îmi spuse în ziua aceea Ned Land. Astea îmi plac mai mult decât insulele din Papuasia, în care sunt mai mulți sălbatici decât căprioare! Pe țărmul indian, domnule profesor, sunt drumuri, căi ferate, oraşe englezeşti, franceze şi indiene. N-ai nevoie să faci mai mult de cinci mile ca să dai de un compatriot! Hm! N-o fi venit cumva vremea să-i tragem chiulul căpitanului Nemo?

— Nu, Ned, nu! îi răspunsei eu hotărât. Să lăsăm lucrurile în voia lor. *Nautilus* se apropie de continente locuite. Se înapoiază spre Europa. Să-i îngăduim să ne ducă într-acolo. Când o să fim în mările noastre, vom vedea ce e de făcut. De

altfel, nu-mi închipui că Nemo o să ne lase să vânăm pe coastele Malabarului sau ale Coromandelului, ca în pădurile din Noua Guinee.

— Şi adică fără voia lui nu putem pleca, domnule?

Nu i-am mai răspuns canadianului. Nu voiam să încep o discuție pe tema aceasta, pentru că, de fapt, doream din toată inima să mă las până la capăt în voia sorții care mă aruncase pe bordul lui *Nautilus*.

De pe insula Keeling, mersul nostru se mai încetini şi începu să se schimbe, ducându-ne adesea la mari adâncimi. Planurile înclinate, care puteau fi aşezate oblic față de linia de plutire cu ajutorul unor pârghii din interior, au fost folosite de mai multe ori. Ne-am coborât astfel până la doi şi chiar trei kilometri, fără ca să putem însă măsura adâncimea Mării Indiilor, al cărei fund n-a putut fi atins nici cu sonde de treisprezece mii de metri. În straturile mai adânci, termometrul arăta întotdeauna peste 4°. Am observat că numai în straturile apropiate de suprafață apa era totdeauna mai rece, acolo unde fundul se găsea la o adâncime mai mică. În ziua de 25 ianuarie, oceanul fiind cu totul pustiu, *Nautilus* pluti toată ziua la suprafață, lovind valurile cu elicea lui puternică şi aruncând apa la o mare înălțime. Semăna atunci atât de bine cu un cetaceu uriaş, încât ar fi putut înşela pe oricine l-ar fi văzut. Trei sferturi de zi mi le-am petrecut pe punte, privind întinsul apelor. Nimic în zare, în afară de un steamer lung, care trecu pe la orele patru după-amiază în direcție opusă nouă, spre vest. Catargele steamerului se zăriră o clipă; el însă nu-l putea vedea pe *Nautilus* care se ridica abia cu puțin deasupra apei. Mi-am închipuit că nava aceea aparține Liniei peninsulare şi orientale care face serviciul de pe insula Ceylon la Sidney, trecând prin Roy-Georges şi

Melbourne.

Pe la cinci după-amiază, înaintea scurtei înserări care în zonele tropicale leagă ziua cu noaptea, am văzut, împreună cu Conseil, o privelişte ciudată.

Există un animal plăcut la vedere, a cărui întâlnire, după cum se credea în vechime, prevesteşte noroc. Aristotel, Ateneus, Plinius, Opianus îi studiaseră obiceiurile şi vorbiseră despre el cu toată arta poeților Greciei şi Romei. Ei îl numiseră «*Nautilus*» sau «pompilius». Dar ştiința modernă n-a păstrat denumirea aceasta: moluscă e cunoscută acum sub numele de «argonaut».

Un grup de câteva sute de asemenea argonauți, făcând parte din specia argonauților tuberculați, specifică Mării Indiilor, călătorea tocmai atunci la suprafața oceanului.

Moluştele acestea grațioase "mergeau cu spatele înainte, mişcându-se cu ajutorul unui tub locomotor, prin care aruncau afară apa pe care o aspiraseră. Din cele opt tentacule ale fiecărui argonaut, şase, lungi şi subțiri, pluteau pe apă, pe când celelalte două, lățite ca nişte palme, erau întinse în vânt asemenea unor pânze uşoare. Le vedeam cât se poate de desluşit găoacea ondulată şi în formă de spirală, pe care Cuvier o asemuieşte pe drept cuvânt cu o corăbioară elegantă. În adevăr, găoacea poartă ca o navă animalul care a secretat-o, fără ca acesta să fie lipit de ea.

— Argonautul poate să-şi părăsească găoacea, i-am spus lui Conseil, dar n-o părăseşte niciodată.

— Ca şi căpitanul Nemo, îmi răspunse, pe bună dreptate, Conseil. De aceea ar fi făcut mai bine să-şi numească vasul Argonautul.

Nautilus pluti aproape o oră printre moluşte — apoi, nu ştiu de ce, ele se speriară toate deodată. Ca la un semn,

pânzele fură trase, brațele se strânseră, corpurile se înghemuiră, găoacele se răsturnară schimbându-şi centrul de greutate şi întreaga flotilă dispăru sub valuri. Totul se petrecu într-o clipă şi nu cred ca vreodată vasele vreunei escadre să fi manevrat cu mai multă punctualitate. În acelaşi timp, noaptea coborî dintr-o dată şi valurile, abia mişcate de vânt, se prelinseră liniştite pe sub învelişurile de fier ale lui *Nautilus*.

A doua zi, 26 ianuarie, am tăiat Ecuatorul pe la al optzeci şi doilea meridian, intrând în Emisfera Boreală. În cursul zilei ne-a însoțit un alai fioros de rechini, fiare înspăimântătoare care mişună prin mările acelea, făcându-le foarte periculoase, în scurtă vreme, însă, *Nautilus*, sporindu-şi viteza, îi lăsă în urmă chiar şi pe cei mai repezi dintre aceştia.

La 27 ianuarie, în largul Golfului Bengal, am văzut de mai multe ori o privelişte înfiorătoare: cadavre care pluteau la suprafața apei. Erau morții oraşelor indiene, târâți de Gange până în larg. Pentru că vulturii, singurii gropari ai ținutului, nu isprăviseră de sfârtecat cadavrele, rechinii se grăbeau să le dea o mână de ajutor în funebra lor îndeletnicire.

Pe la orele şapte seara, *Nautilus*, pe jumătate cufundat, plutea într-o mare ca de lapte, ce părea că se întinde până dincolo de zări. Să fi fost efectul razelor lunii? Nu, pentru că luna nouă, abia de două zile, era încă sub orizont, în razele soarelui. Întregul cer, deşi luminat de stele, părea negru față de albeața apelor.

Conseil nu-şi credea ochilor; mă întrebă care sunt cauzele acestui fenomen ciudat. Din fericire am putut să-i răspund.

— Ai în față ceea ce se numeşte o mare de lapte, îi spusei, o întindere nesfârşită de apă albă, care poate fi văzută adesea în apropierea țărmurilor din Amboine ca şi prin meleagurile în care ne aflăm acum.

— N-ar putea domnul să-mi spună cauzele unei asemenea privelişti? Că doar nu s-o fi prefăcut apa în lapte!

— Nu, Conseil, albeața care te uimeşte e datorată numai nenumăraților infuzori, un fel de viermuşori[17] luminoşi, gelatinoşi şi fără culoare, subțiri cât firul de păr şi a căror lungime nu trece de-o cincime de milimetru. Parte din vietățile acestea se lipesc între ele pe o întindere de câteva leghe.

— Câteva leghe! strigă Conseil.

— Da, băiete, şi nu încerca să socoteşti numărul infuzorilor! N-ai să izbuteşti, fiindcă, dacă nu mă înşel, unii navigatori au plutit pe asemenea mări de lapte chiar şi mai mult de patruzeci de mile.

Nu ştiu dacă Conseil a ținut seama de sfatul meu, dar părea adâncit în gânduri, căuta pesemne să socotească câte cincimi de milimetru sunt în 40 de mile. Cât despre mine, mă uitam în continuare la acest fenomen.

Timp de mai multe ore. *Nautilus* brazdă cu pintenul său valurile alburii, alunecând fără zgomot pe apa ce părea săpunită, ca şi cum ar fi plutit prin vâltoarea de spumă pe care curenții şi contracurenții din golfuri o lasă uneori între ei.

Spre miezul nopții marea îşi reluă înfățişarea obişnuită, dar în urma noastră, până la marginea orizontului, cerul, oglindind albeața valurilor, păru multă vreme cufundat în luminile nedesluşite ale unei aurore boreale.

---

[17] Ca şi în alte pasaje ale textului original, unele clasificări de zoologie şi botanică sunt astăzi depăşite.

Capitolul II. O NOUĂ PROPUNERE A CĂPITANULUI NEMO

La 28 ianuarie, spre amiază, ieşind la suprafața apei, la 9°4' latitudine nordică, *Nautilus* se găsi în apropierea unui țărm aflat la opt mile înspre vest. Am zărit mai întâi o îngrămădire de munți, înalți de aproape două mii de picioare, cu forme foarte neregulate. După determinarea locului, m-am coborât în salon şi, cercetând harta, mi-am dat seama că ne aflam în fața insulei Ceylon, această perlă ce pare că atârnă la urechea Peninsulei indiene.

Căutând în bibliotecă vreo carte despre Ceylon, una din cele mai roditoare insule de pe glob, am dat de un volum scris de H. C. Sirr esq. şi având titlul: «Ceylon and the Cingalese». Reîntors în salon, mi-am notat mai întâi poziția geografică a insulei, căreia cei din antichitate îi dăduseră atâtea nume.

Tocmai atunci intră în salon căpitanul Nemo urmat de secundul său. După ce privi harta, căpitanul se întoarse spre mine.

— Insula Ceylon, spuse el, e un loc vestit pentru pescuitul perlelor. V-ar plăcea, domnule Aronnax, să vizitați una din pescăriile ei?

— Fireşte, domnule căpitan.

— Bine. Asta-i foarte uşor. Numai că, dacă vom vedea pescăriile, în schimb nu vom vedea pescarii. Exploatarea anuală încă n-a început. Dar n-are a face. Voi îndrepta vasul spre Golful Manaar, unde vom ajunge în timpul nopții.

Căpitanul Nemo spuse câteva cuvinte ofițerului secund, care ieşi îndată. *Nautilus* începu să se scufunde şi curând manometrul indică o adâncime de treizeci de picioare.

Cu harta în față căutai Golful Manaar. L-am găsit pe paralela a noua, pe coasta de nord-vest a Ceylonului, format dintr-o prelungire a micii insule Manaar. Pentru ca să ajungem acolo, trebuia să navigam de-a lungul întregii coaste apusene a Ceylonului.

— Domnule profesor, îmi spuse căpitanul Nemo, se pescuiesc perle în Golful Bengal, în Marea Indiilor, în mările Chinei şi Japoniei, în mările din sudul Americii, în Golful Panama, în Golful Californiei; dar nicăieri nu se obțin rezultate mai frumoase decât în Ceylon. Noi am sosit cam devreme, fără îndoială. Pescarii se adună abia în luna martie în Golful Manaar. Aici, timp de treizeci de zile, trei sute de corăbii de-ale lor se îndeletnicesc cu exploatarea fructuoasă a comorilor mării. Pe fiecare corabie sunt câte zece vâslaşi şi zece pescuitori. Aceştia, împărțiți în două grupuri, se scufundă rând pe rând până la doisprezece metri adâncime, cu ajutorul unor pietroaie pe care le țin între picioare. Pietroaiele sunt legate de corăbii cu nişte funii.

— Va să zică se mai folosesc şi acum mijloace atât de rudimentare?

— Da, cu toate că pescăriile acestea aparțin englezilor, cărora le-au fost cedate încă din 1802, prin tratatul de la Amiens.

— Mi se pare totuşi că haina de scafandru pe care o întrebuințați şi dumneavoastră ar fi de mare folos în munca asta.

— Desigur, pentru că bieții pescuitori nu pot rămâne mult timp sub apă. Descriindu-şi călătoria făcută în Ceylon, englezul Perceval vorbeşte despre un cafru care a stat cinci minute fără să se urce la suprafață, dar faptul mi se pare cam îndoielnic. Ştiu că unii scufundători pot sta în apă până la

cincizeci şi şapte de secunde, iar cei mai destoinici — şi ei sunt destui de rari — pot rămâne până la optzeci şi şapte de secunde. Când aceşti nefericiți revin la suprafață, din nas şi din urechi li se scurge apă amestecată cu sânge. Cred că în medie un pescuitor poate sta sub apă treizeci de secunde, în care timp se zoreşte să strângă într-o mică plasă cât mai multe scoici perlifere. De obicei însă scufundătorii nu trăiesc mult; vederea le slăbeşte, ochii li se acoperă de ulcerații; pe trup le apar plăgi şi de multe ori chiar pier loviți de apoplexie în fundul mării!

— Da, am spus, este o meserie nenorocită, care nu serveşte decât unor toane ale modei! Dar ați putea să-mi spuneți cam câte scoici poate să strângă într-o zi o corabie?

— Între patruzeci şi cincizeci de mii de bucăți. Se spune chiar că în 1814 guvernul englez a tocmit scufundători să pescuiască pentru el; în douăzeci de zile au fost culese şaptezeci şi şase de milioane de scoici.

— Dar cel puțin pescuitorii sunt de ajuns de bine plătiți? am întrebat.

— Abia dacă primesc ceva, domnule profesor. La Panama ei câştiga un dolar pe săptămână. De obicei li se dă un gologan pentru scoicile care au perle, dar îți dai seama câte adună ei fără perle!

— Un gologan pentru aceşti nefericiți care îşi îmbogățesc stăpânii. Ce mârșăvie!

— Aşadar, domnule profesor, îmi spuse căpitanul Nemo, o să vizitați împreună cu tovarăşii dumneavoastră bancul de scoici de la Manaar şi, dacă din întâmplare vom întâlni vreun pescar mai grăbit, îl veți vedea cum lucrează.

— Ne-am înțeles, căpitane.

— Dar ia spuneți, domnule Aronnax, vă temeți cumva de

rechini?

— De rechini? întrebai eu, încurcat, întrebarea mi se păru fără rost.

— De rechini, repetă căpitanul Nemo.

— Mărturisesc, domnule căpitan, că nu sunt încă obişnuit cu soiul acesta de peşti.

— Noi ne-am deprins cu ei şi cu timpul o să vă deprindeți şi dumneavoastră. De altfel, vom fi înarmați şi, în drum, poate că vom putea vâna vreunul. E o vânătoare interesantă. Aşadar, ne vedem mâine în zori, domnule profesor.

Spusese acestea ca şi cum ar fi fost vorba de-o mică plimbare, apoi ieşi din salon.

Dacă ați fi poftiți la o vânătoare de urşi în munții Elveției, ați zice: «Foarte bine, mâine mergem la vânătoare de urşi!» Dacă ați fi poftiți la o vânătoare de lei în câmpiile din Atlas sau de tigri în jungla indiană, ați zice: «Aha, vom vâna lei şi tigri!». Dar dacă ați fi invitați să vânați rechini sub apă, poate că v-ați mai gândi înainte de a accepta.

Mi-am trecut mâna peste fruntea îmbrobonită de o sudoare rece.

«Ia să mă gândesc puțin, îmi spusei eu. Ca să vânezi vidre prin pădurile submarine, cum am făcut noi în insula Crespo, mai merge. Dar să cutreieri fundul mărilor când eşti sigur că ai să întâlneşti rechini, asta mi se pare că e cu totul altceva! Ştiu că în unele ținuturi, mai ales în insulele Andamane, negrii nu şovăie să atace rechinul cu un pumnal într-o mână şi cu un laț în cealaltă; mai ştiu însă că mulți dintre cei care înfruntă fiarele acestea primejdioase nu se mai întorc vii. De altfel, nici nu sunt negru, şi chiar dacă aş fi, tot aş avea motive să şovăi.

Şi iată-mă numai cu gândul la rechini, la fălcile lor înarmate cu multe şiruri de dinți, în stare să taie un om în

două. Începusem să şi simt că mă dor şalele. Apoi nu-mi plăcea nici felul în care căpitanul îmi făcuse invitația asta blestemată. Parcă ar fi fost vorba să mergem într-un huceag să urmărim vreo biată vulpe. «Nu-i nimic, mi-am zis, Conseil n-o să meargă nici în ruptul capului şi asta mă va scuti să-l însoțesc pe căpitan». În înțelepciunea lui Ned Land, trebuie să mărturisesc că nu prea aveam încredere. O primejdie, oricât de mare ar fi fost ea, însemna totdeauna un îndemn pentru firea lui războinică.

Am vrut să citesc mai departe cartea lui Sirr, dar n-am făcut decât să o răsfoiesc cu gândul în altă parte. Printre rânduri vedeam deschizându-se fălci fioroase.

Tocmai atunci intrară Conseil şi canadianul, liniştiți, ba chiar voioşi, neavând habar de ce-i aşteaptă.

— Pe cinstea mea, domnule, îmi zise Ned Land, căpitanul Nemo al dumneavoastră— lua-l-ar dracu'! — ne-a făcut adineauri o propunere foarte plăcută.

— A! Va să zică ştiți?

— Dacă nu-i cu supărare, răspunse Conseil, comandantul lui *Nautilus* ne-a invitat să vizităm mâine, în tovărăşia dumneavoastră, pescăriile minunate din Ceylon. Ne-a vorbit foarte politicos, ca un adevărat gentleman.

— Afară de asta nu v-a mai spus nimic?

— Nimic altceva, spuse canadianul, decât că şi dumneavoastră ştiți despre plimbarea asta.

— Şi nu v-a spus nimic despre...?

— Nu, nimic, domnule naturalist. O să mergeți cu noi, nu-i aşa?

— Eu... fireşte! Văd că eşti încântat de asta, meştere Land.

— Da, fiindcă trebuie să fie ceva neobişnuit!

— Şi poate chiar primejdios! am adăugat eu, cu

subînțelesuri.

— Cum poate fi primejdioasă o simplă plimbare pe un banc de scoici? se miră Ned Land.

Desigur, căpitanul Nemo socotise că e mai înțelept să nu le pomenească nimic despre rechini tovarăşilor mei. Eu îi priveam cu ochii împăienjeniți, de parcă i-aş fi şi văzut sfârtecați. Ar fi trebuit oare să-i înştiințez? Desigur, numai că nu prea ştiam cum să încep.

— Domnul n-ar dori, spuse Conseil, să ne dea câteva amănunte despre pescuitul perlelor?

— Chiar despre pescuit, am întrebat, sau despre întâmplările care... ?

— Despre pescuit, răspunse canadianul. Înainte de a-l vedea la fața locului, e bine să-l cunoaştem.

— Atunci stați jos, prieteni, şi am să vă spun tot ce-am aflat acum de la englezul Sirr.

Ned şi Conseil se aşezară pe un divan şi prima întrebare mi-a pus-o canadianul:

— Ce e perla, domnule?

— Dragă Ned, i-am răspuns, perla sau mărgăritarul este pentru poet o lacrimă a mării; pentru orientali e o picătură de rouă solidificată; pentru femei, un juvaer de formă lunguiață, cu strălucire sticloasă, făcut dintr-o materie sidefie, pe care ele îl poartă la deget, la gât sau la urechi; pentru chimist, este un amestec de fosfat şi carbonat de calciu cu puțină gelatină, iar pentru naturalist este o simplă secreție bolnăvicioasă a organului care produce sideful la unele bivalve.

— Încrengătura moluştelor, spuse Conseil, clasa acefalelor, ordinul testaceelor.

— Dar, am continuat eu, dintre toate moluştele, aceea care mai ales produce perla este scoica perliferă numită

«meleagrina margaritifera». Perla nu-i decât o concrețiune, o îngroşare a sidefului, în formă rotundă. Ea poate fi sau lipită de peretele scoicii, sau încrustată în cutele animalului. Atunci când stă pe scoică, perla se lipeşte de ea; când creşte în carne, e liberă. Totdeauna are însă drept centru un corp mic şi tare, fie un grăuncior oarecare, fie un fir de nisip, împrejurul căruia se depune sideful timp de câțiva ani, treptat, în straturi subțiri şi concentrice.

— Se pot găsi mai multe perle într-o singură scoică ? întrebă Conseil.

— Da, băiete. Unele scoici, numite «pintadine», par nişte adevărate cutiuțe cu perle. Am auzit un lucru de care, e drept, mă cam îndoiesc că ar fi adevărat, totuşi am să vi-l spun: se zice că într-o scoică din acestea s-au găsit nu mai puțin de o sută cincizeci de rechini.

— O sută cincizeci de rechini? strigă Ned Land.

— Am zis rechini?! mă mirai eu. Vreau să zic o sută cincizeci de perle. Rechinii n-au ce căuta aici.

— Fireşte. Domnul e atât de bun să ne spună prin ce mijloace se scot perlele?

— Sunt mai multe metode, şi adesea, când perlele sunt lipite de valve, pescuitorii le smulg cu cleştele. De obicei, însă, scoicile sunt întinse pe rogojini la malul apei. Ele mor astfel în aer liber şi după zece zile sunt de ajuns de putrezite. Atunci sunt cufundate în rezervoare cu apă de mare, pe urmă sunt deschise şi spălate. Abia acum începe adevărata muncă. Se scot mai întâi plăcile de sidef, care se vând în lăzi de câte o sută douăzeci şi cinci şi o sută cincizeci de kilograme. Apoi se scoate parenchimul scoicii, se fierbe şi se trece prin sită, ca să nu se piardă nici cele mai mici perle.

— Perlele sunt prețuite după mărimea lor? mă întrebă

Conseil.

— Nu numai după mărime, i-am răspuns, ci şi după formă, după «apele» pe care le fac, adică după culoarea ca şi după luciul lor, după strălucirea pestriță care ne încântă ochiul. Cele mai frumoase dintre ele sunt numite perle-virgine sau parangone. Ele cresc libere în carnea moluştei, sunt albe, cel mai adesea opace, dar câteodată au o transparență opalină. De cele mai multe ori sunt rotunde sau în formă de pară. Fiind cele mai prețioase, se vând cu bucata. Celelalte perle cresc lipite de valvele scoicii; în sfârşit, cele mai puțin prețioase sunt perlele mici, cunoscute sub numele de semințe. Ele se vând cu măsura şi sunt folosite mai ales la broderiile de pe odăjdiile bisericeşti.

— Trebuie să fie o muncă anevoioasă şi de durată să alegi perlele după mărime.

— Nu, prietene. Munca asta se face cu ajutorul a unsprezece site găurite după nevoie. Perlele care rămân într-o sită cu 20 până la 24 de găuri sunt perle de cea mai mare valoare. Cele care rămân în site cu 100 şi 800 de găuri sunt de calitatea a doua. Iar cele pentru care sunt folosite sitele cu 900 până la 1000 de găuri sunt numite semințe.

— E un mijloc ingenios, spuse Conseil, si văd că împărțirea şi clasificarea perlelor se face în mod mecanic. Domnul ar putea să ne spună ce câştig aduce exploatarea bancurilor de scoici cu perle?

— Dacă ne luăm după ce spune Sirr, pescăriile din Ceylon sunt arendate în fiecare an cu suma de 3 milioane de rechini.

— De franci, vreți să spuneți.

— Da, de franci, trei milioane de franci. Dar cred că pescăriile astea nu mai aduc aceleaşi venituri ca altădată. La fel se întâmplă şi cu pescăriile americane care odinioară

aduceau 4 milioane de franci, iar acum câştigul e redus la două treimi. Tot în tot, venitul general adus de exploatarea perlelor poate fi evaluat la 9 milioane de franci.

— Există cumva şi perle celebre care au fost cotate la un preț foarte ridicat? întrebă Conseil.

— Da, băiete, se zice că Cezar a dăruit Servilliei o perlă în valoare de 20 000 de franci în moneda noastră.

— Am auzit chiar că una din cucoanele din antichitate bea oțet în care punea perle, vorbi canadianul.

— Cleopatra, răspunse Conseil.

— Trebuie să fi fost destul de rău la gust! se scutură Ned.

— Oribil, prietene Land, dar un păhărel cu oțet care costă 115 000 de franci, frumos preț!

— Îmi pare rău că nu m-am însurat cu cucoana asta, râse Ned.

— Cleopatra soția lui Ned Land! exclamă Conseil.

— Era să mă însor cu adevărat şi nu e vina mea dacă nu s-a făcut, răspunse serios canadianul, i-am cumpărat chiar un şirag de perle lui Kat Tander — logodnica mea — care de fapt s-a măritat cu un altul. Ei bine, şiragul de perle nu m-a costat mai mult de un dolar jumătate şi cu toate astea — domnul profesor poate să mă creadă — perlele acelea n-ar fi trecut prin sita cu 20 de găuri.

— Dragul meu Ned, îi răspunsei râzând, erau perle artificiale, simple boabe de sticlă unse în interior cu esență de Orient.

— Trebuie să coste mult esența asta de Orient!

— Aproape nimic! Nu e altceva decât o substanță argintată din solzi de plătică şi amoniac. N-are nici o valoare.

— Poate de asta s-a măritat Kat cu un altul, filozofă Ned Land cu glas tare.

— Dar ca să ne întoarcem la perlele de mare valoare, am spus eu, nu cred ca un rege să fi avut una mai valoroasă decât aceea a căpitanului Nemo.

— Asta, arătă Conseil spre vitrina în care era închisă minunata bijuterie.

— Cu siguranță că nu mă înşel dacă afirm că are o valoare de 2 milioane de...

— Franci, spuse iute Conseil.

— Da, două milioane de franci, şi pe căpitan nu 1-a costat decât oboseala de a o culege.

— Cine ştie, poate că mâine, în plimbarea noastră, o să găsim una la fel.

— Ei şi? spuse Conseil.

— Cum, ei şi ?

— La ce ne-ar servi 2 milioane pe *Nautilus* ?

— Pe *Nautilus* nu, dar poate... În altă parte! îi întoarse Ned vorba.

— În altă parte! oftă Conseil.

— Meşterul Land are dreptate. Dacă am aduce cu noi în Europa sau în America o perlă de câteva milioane, acest fapt ar întări şi adeveri spusele noastre cu privire la călătoria pe sub mări.

— Aşa cred şi eu, încuviință Ned Land.

— Este primejdios pescuitul perlelor? întrebă Conseil, care se întorcea mereu la partea practică a lucrurilor.

— Deloc, am răspuns eu repede, mai cu seamă dacă se iau oarecari măsuri de prevedere.

— Ce primejdii pot fi în meseria asta? făcu Ned Land. Doar să înghiți câteva guri de apă de mare...

— Chiar așa, Ned. Dar ia spune, l-am întrebat eu, încercând să imit tonul nepăsător al căpitanului Nemo, îți este

cumva teamă de rechini, bravul meu Ned?

— Mie, se miră canadianul, mie, care sunt de meserie vânător cu cangea? Nici nu-mi pasă de ei!

— Nu e vorba să-i pescuieşti cu cârligul şi să-i urci pe bordul unui vas, unde să le tai coada cu toporul, să le deschizi pântecele, să le scoți inima şi să o arunci în mare.

— Atunci e vorba să...?

— Sigur că da.

— În apă ?

— În apă.

— Pe legea mea! Cu o cange bună n-am de ce mă teme. Ştiți, domnule, rechinii ăştia sunt animale făcute cam fără socoteală. Ca să te poată înşfăca, trebuie mai întâi să se întoarcă pe burtă şi în timpul ăsta...

Ned Land spunea «înşfăca» în aşa fel, încât te treceau fiori auzindu-l.

— Dar tu, Conseil, ce crezi despre rechini?

— Eu, zise Conseil, voi fi sincer cu domnul. «Semn bun», mi-am spus.

— Dacă domnul înfruntă rechinii, urmă Conseil, nu văd de ce nu i-am înfrunta împreună?

Capitolul III. O PERLĂ DE ZECE MILIOANE

Veni şi noaptea. M-am culcat. Am dormit destul de prost. Rechinii jucară un rol însemnat în visele mele şi am găsit că-i foarte dreaptă şi foarte nedreaptă totodată etimologia după care cuvântul rechin vine de la «requiem».

A doua zi, pe la patru dimineața, m-a trezit stewardul pe care căpitanul Nemo mi-l pusese la dispoziție. Mă sculai în grabă, mă îmbrăcai şi intrai în salon.

Căpitanul Nemo mă aştepta.

— Sunteți gata de plecare, domnule Aronnax? mă întrebă el.

— Sunt gata.

— Vă rog să mă urmați.

— Dar tovarăşii mei, căpitane?

— Au fost înştiințați şi ne aşteaptă.

— Îmbrăcăm acum costumele de scafandri ? am întrebat.

— Nu încă. Nu l-am adus pe *Nautilus* prea aproape de coastă, aşa că suntem destul de departe de bancul Manaar; dar am pregătit luntrea care ne va duce exact la locul de debarcare, scutindu-ne o bucată bună de mers prin apă. În ea sunt şi aparatele de scufundare, pe care le vom pune când va începe explorarea submarină.

Căpitanul Nemo mă conduse spre scara centrală care răspundea pe punte. Ned Land şi Conseil erau acolo, încântați de «petrecerea» care se pregătea. Cinci marinari de pe *Nautilus* ne aşteptau gata de vâslit, în luntrea ce fusese trasă lângă bord.

Era încă întuneric. Ici-colo printre norii care acopereau cerul, se zărea câte o stea. Uitându-mă spre țărm, văzui doar o linie nedesluşită cuprinzând trei sferturi din orizont, de la

sud-vest la nord-est. *Nautilus*, care în timpul nopții înaintase de-a lungul coastei de apus a Ceylonului se găsea la vest de golful format de coastă şi de insula Manaar. Aici, sub apele întunecate, se întindea bancul de pintadine, nesecat izvor de perle, a cărui lungime trecea de douăzeci de mile.

Căpitanul Nemo, Conseil, Ned Land şi cu mine ne aşezarăm în partea de dinapoi a bărcii. Cârmaciul îşi luă locul, ceilalți patru tovarăşi ai lui prinseră vâslele şi pornirăm în larg.

Luntrea se îndrepta spre sud. Vâslaşii nu se grăbeau. Am observat că ei cufundau bine vâslele în apă, dar le trăgeau numai din zece în zece secunde, după metoda folosită de marina de război. În timp ce luntrea luneca uşor, picăturile de apă loveau fundul negru al valurilor, sfârâind ca nişte stropi de plumb topit; luntrea sălta uşor pe valurile venite din larg, ale căror creste plescăiau lovindu-i prova ascuțită.

Tăceam cu toții. La ce s-o fi gândind căpitanul Nemo? Poate la pământul spre care ne îndreptam şi care i se părea prea aproape, spre deosebire de canadian, căruia țărmul i se părea încă prea departe. Cât despre Conseil, el se bucura de plimbare şi atâta tot.

Pe la cinci şi jumătate, în cele dintâi lumini ale dimineții se desluşiră mai bine înălțimile coastei, care se arăta a fi mai turtită spre est şi mai ridicată spre sud. Aveam încă cinci mile de străbătut până la malul ei pierdut în apele acoperite de pâclă. Între noi şi țărm se întindea marea pustie. Nici o barcă, nici un pescar. Singurătatea adâncă stăpânea peste locul de întâlnire al pescuitorilor de perle. După cum spusese căpitanul Nemo, ar fi trebuit să venim abia peste o lună pe meleagurile acestea.

Pe la ora şase se lumină dintr-o dată, aşa cum se luminează în regiunile tropicale, unde nu sunt nici zori, nici

amurguri. Razele soarelui străpunseră perdeaua norilor îngrămădiți pe orizontul răsăritean şi astrul lucitor se înălță cu repeziciune.

Se vedea desluşit pământul, cu câțiva copaci împrăştiați ici, colo. Luntrea înainta spre insula Manaar, care se rotunjea spre sud. Căpitanul Nemo se ridicase în picioare, cercetând marea.

La un semn al lui fu coborâtă ancora, care abia de-şi târî puțin lanțul, pentru că fundul apei era doar la un metru adâncime, formând în locul acela unul din punctele cele mai ridicate ale bancului de scoici. Luntrea se răsuci în jurul ancorei, împinsă de curentul ce o mâna spre larg.

— Iată-ne ajunşi, domnule Aronnax, spuse căpitanul Nemo. Vedeți golfulețul acesta? Aici, peste o lună, se vor aduna numeroasele corăbii ale exploratorilor şi scufundătorilor, care vor scotoci cu îndrăzneală apele. Golful este cât se poate de bine aşezat pentru un asemenea pescuit. E la adăpost de vânturile cele mai puternice şi marea aici nu-i niciodată prea agitată, fapt care înlesneşte munca scufundătorilor. Acum să îmbrăcăm costumele de scafandri şi să începem plimbarea.

N-am răspuns nimic şi, privind bănuitor valurile, am început să îmbrac hainele grele, ajutat de marinarii din luntre. Căpitanul Nemo şi cei doi tovarăşi ai mei se îmbrăcară şi ei. Nici unul dintre oamenii de pe *Nautilus* nu avea să ne întovărăşească în călătoria noastră.

Peste câteva clipe eram închişi în îmbrăcămintea de cauciuc, purtând pe spate, prinse de bretele, aparatele cu aer. Cât despre aparatele Ruhmkorff, nici urmă. Înainte de a-mi vârî capul în casca de aramă, îi amintii căpitanului Nemo de ele.

— Aparatele Ruhmkorff ne-ar fi de prisos, îmi răspunse el. Nu mergem la mari adâncimi şi ca să avem calea luminată ne sunt de ajuns razele soarelui. De altfel, nici n-ar fi prudent să luăm cu noi acum lanterne electrice. Lumina lor ar putea atrage pe neaşteptate vreun locuitor primejdios de prin partea locului.

Pe când căpitanul Nemo îmi vorbea, m-am întors spre locul unde se găseau Conseil şi Ned Land; dar cei doi prieteni îşi şi vârâseră capetele în căştile de metal şi nu mai puteau nici auzi, nici răspunde. Mai voiam să-i pun doar o întrebare căpitanului Nemo.

— Şi armele noastre, puştile?

— Puştile? La ce bun? Muntenii din țara dumneavoastră nu atacă ursul doar cu un pumnal în mână, şi oțelul nu e mai sigur decât plumbul? Iată un pumnal zdravăn. Prindeți-l la cingătoare şi să plecăm.

Mă uitai la tovarăşii mei. Erau înarmați ca şi noi; Ned Land însă îşi mai luase cu el o cange uriaşă, pe care o pusese în luntre înainte de a pleca de pe *Nautilus*.

Apoi, urmând pilda căpitanului, lăsai să mi se pună pe cap casca grea de aramă şi îndată rezervoarele de aer intrară în funcțiune.

După aceea marinarii ne debarcară unul câte unul pe nisipul neted, la un metru şi jumătate sub apă. Căpitanul Nemo ne făcu un semn cu mâna şi noi îl urmarăm dispărând sub valuri pe o pantă uşoară.

Ajunşi în apă, am uitat toate gândurile care mă frământaseră până atunci. Mă simțeam nespus de liniştit. Uşurința cu care mă mişcam îmi întări curajul, iar ciudățenia priveliştii mă fermeca.

Soarele trimitea destulă lumină sub apă ca să putem

desluşi şi cele mai mici obiecte. După zece minute de mers, ne aflam la cinci metri sub apă şi terenul devenise aproape neted. În mersul nostru stârneam, aşa cum stârnesc becaţinele în baltă, roiuri de peşti ciudaţi din genul monopterelor, care în afară de coadă n-au alte înotătoare. În timpul acesta, lumina soarelui care se înălţa străbătea tot mai mult adâncimea apei. Fundul se schimba încetul cu încetul; după nisipul mărunt urma o adevărată şosea de pietre rotunjite, acoperite cu un covor de moluşte şi zoofite. De mai multe ori am întâlnit crabul uriaş, observat de Darwin, un animal hidos, înzestrat de natură cu instinctul şi puterea de a se hrăni cu nuci de cocos; el se caţără pe arborii de pe ţărm, dă jos nucile care se sparg căzând şi le sfarmă cu cleştii lui puternici. Crabul acesta fugea cu o vioiciune neîntrecută prin apa limpede, în timp ce broaştele ţestoase, din specia care trăieşte pe coastele Malabarului se mişcau încet printre stâncile prăbuşite.

Pe la orele şapte, am ajuns în sfârşit la bancul unde pintadinele se înmulţesc cu milioanele.

Moluştele acestea preţioase sunt strâns lipite de pietre printr-un byssus de culoare castanie, care nu le îngăduie să se mişte. În privinţa aceasta ele sunt inferioare altor moluşte, cărora natura le-a lăsat putinţa de-a se mişca.

Scoicile acestea, numite şi «meleagrine», adevărate mame ale perlelor, au valvele aproape egale şi rotunjite, cu pereţii groşi şi foarte aspri pe dinafară. Am văzut printre ele unele brăzdate de fâşii verzi, pornind dinspre vârf. Acestea erau scoici tinere.

Altele, aspre şi negre pe deasupra şi care aveau zece ani sau chiar mai mulţi, ajungeau până la o lăţime de cincisprezece centimetri.

Căpitanul Nemo îmi arătă îngrămădirea uimitoare de

pintadine; mi-am dat seama că am în față o mină nesecată, pe care puterea creatoare a naturii o făcea să întreacă instinctul de distrugere al omului. Ned Land, împins de acest instinct de distrugere, se grăbea să umple cu cele mai frumoase moluşte plasa pe care o purta la brâu.

Dar nu ne puteam opri. Trebuia să-l urmăm pe căpitan, care părea că se îndreaptă spre poteci cunoscute numai de el. Fundul oceanului urca uşor şi uneori brațul pe care-l ridicam ieşea deasupra apei. Apoi nivelul bancului cobora din nou. Treceam pe lângă stânci asemănătoare unor piramide ascuțite. Din cotloanele lor întunecoase, crustacei mari, înălțați pe picioare lungi, ca nişte maşini de război, ne țințeau cu privirea, în timp ce pe sub picioare ni se târau miriane, gliceride, viermi din genul aricia şi alte anelide, lungindu-şi peste măsură antenele şi tentaculele. În fața noastră se deschise dintr-o dată o grotă uriaşă, scobită într-o îngrămădire pitorească de stânci acoperite cu plante submarine. La început, grota mi s-a părut întunecoasă. Înăuntrul ei razele soarelui păreau că se sting treptat. Abia mai puteam zări prin lumina aceea înecată.

Căpitanul Nemo intră, iar noi îl urmarăm. Ochii mi se obişnuiră repede cu întunericul. Am început să desluşesc arcadele întortocheate ale bolții care se sprijinea pe coloane naturale, înțepenite solid pe temelia de granit şi semănând cu greoaiele coloane ale arhitecturii toscane. Pentru ce ne conducea tainicul nostru ghid spre fundul criptei aceleia submarine? Peste puțină vreme aveam să aflu.

După ce am coborât o pantă destul de abruptă, păşirăm pe fundul unui fel de fântâni rotunde. Acolo, căpitanul Nemo se opri şi ne arătă un obiect pe care încă nu-l zărisem.

Era o scoică de o mărime extraordinară, o tridacnă uriaşă,

ca un aghiazmatar care ar fi putut cuprinde un lac de apă sfinţită sau un bazin larg de peste doi metri. Tridacna aceasta o întrecea deci în mărime pe aceea care împodobea salonul lui *Nautilus*.

M-am apropiat de moluscă gigantică. Byssusul ei o lipea de o lespede de granit şi ea creştea acolo singură în apele liniştite ale grotei. Părea să aibă o greutate de vreo trei sute de kilograme. Astfel de scoici au câte cincisprezece kilograme de carne şi numai stomacul unui Gargantua ar fi în stare să înghită câteva duzini din ele.

Căpitanul Nemo cunoştea existenţa acestui bivalv. Fără îndoială că nu-l vizita acum pentru prima oară şi mi-am închipuit că ne adusese aici numai ca să ne arate o ciudăţenie a naturii. Mă înşelam însă. Căpitanul Nemo avea un interes anumit: să vadă cum îi merge tridacnei.

Cele două valve ale scoicii erau întredeschise. Căpitanul se apropie şi, punându-şi pumnalul între ele pentru a le împiedica să se închidă, ridică cu mâna învelişul membranos şi dantelat pe margini care forma mantaua animalului.

Acolo, între cutele ca nişte foi, am văzut o perlă de mărimea unei nuci de cocos. Rotunjimea, limpezimea desăvârşită şi luciul ei minunat îi dădeau o valoare de nepreţuit. Împins de curiozitate, am întins mâna ca s-o apuc, să o cântăresc, să o pipăi! Căpitanul însă mă opri cu un semn şi, retrăgându-şi repede pumnalul, cele două valve se închiseră deodată.

Am înţeles atunci planul căpitanului Nemo. Lăsând perla în mantaua tridacnei, îi dădea putinţa să crească încetul cu încetul. An de an secreţiunile moluştei îi adăugau straturi concentrice. Numai căpitanul cunoştea grota în care «se cocea» acest minunat fruct al naturii; el singur îl creştea, ca să zic

aşa, pentru ca să-l aducă într-o bună zi în muzeul său. Şi cine ştie dacă nu cumva, după pilda chinezilor şi indienilor, nu făcuse el însuşi să se nască perla punând între cutele moluştei vreo bucățică de sticlă sau de metal, care se acoperea încetul cu încetul în materia sidefie. Oricum, asemuind perla aceasta cu celelalte din colecția căpitanului, am prețuit-o la cel puțin zece milioane de franci. Era o ciudățenie a naturii, nespus de frumoasă, dar care nu putea fi socotită drept juvaer de purtat, pentru că nu ştiu care ureche de femeie ar fi putut-o ține!

Vizita la tridacnă purtătoare de bogății luase sfârşit. Căpitanul Nemo părăsi grota şi ne urcarăm din nou pe bancul de scoici în apa limpede, netulburată încă de munca scufundătorilor.

Mergeam despărțiți unul de altul, hoinărind, oprindu-ne ici, colo, fiecare după cheful lui. Uitasem de primejdiile pe care închipuirea mea le exagerase cu atâta uşurință. Fundul apei urca simțitor şi curând, adâncimea ajungând numai de un metru, am ieşit cu capul deasupra nivelului oceanului. Conseil mă ajunse şi, apropiindu-şi casca metalică de a mea, mă salută prieteneşte, clipind din ochi. Podişul de pe fundul apei n-avea însă decât vreo câțiva stânjeni, de aceea am reintrat curând în «elementul nostru». (Cred că acum am dreptul să-l numesc astfel.)

După vreo zece minute, căpitanul Nemo se opri deodată. Credeam că se oprise pentru că voia să ne întoarcem. Dar nu era aşa. Printr-un semn, el ne porunci să ne ghemuim alături, în fundul unei adâncituri mari. Mâna sa întinsă arăta spre un punct al apei; am privit cu atenție.

La cinci metri de mine o umbră se ivi şi se aplecă spre fund. Teama de rechini mă cuprinse din nou; dar mă înşelam, pentru că nici de data asta n-aveam de-a face cu monştrii

oceanului.

Era un om, un om în carne şi oase, un indian, un negru, un pescuitor, un om sărman, desigur, care venise să culeagă scoici înainte de recoltă. Îi zăream fundul luntrei la câteva picioare deasupra capului său. Omul se scufunda şi se urca întruna. Ca să poată coborî mai repede la fund, se ținea cu picioarele de o piatră în formă de căpățână de zahăr, legată cu o funie de luntre. Asta era singura lui unealtă. Odată ajuns pe fund, la vreo cinci metri adâncime, se arunca în genunchi şi-şi umplea sacul cu scoici culese la întâmplare. Apoi urca, îşi golea sacul, - trăgea sus piatra şi reîncepea operația, care ținea numai treizeci de secunde.

Scufundătorul nu ne vedea, fiindcă eram ascunşi în umbra stâncii. De altfel, cum i-ar fi putut da prin minte bietului indian că nişte oameni, semeni de-ai lui, sunt acolo, sub apă, pândindu-i mişcările, nepierzând nici un amănunt din pescuitul său. El se urcă şi coborî astfel de mai multe ori. La fiecare scufundare nu putea lua mai mult de zece pintadine; era nevoit să le smulgă de pe bancul unde se aflau înțepenite prin byssusul lor rezistent. Şi câte din scoicile acestea nu erau cu totul lipsite de perlele pentru care îşi punea el viața în primejdie!

Îl observam cu mare băgare de seamă. Îşi făcea manevra cu regularitate şi timp de o jumătate de oră nici o primejdie nu păru să-l amenințe. Mă obişnuisem cu priveliştea acestui pescuit interesant, când deodată, în clipa în care indianul era îngenuncheat pe fund, îl văzui făcând o mişcare de spaimă, ridicându-se şi luându-şi avânt ca să iasă la suprafața apei.

I-am înțeles spaima. O umbră uriaşă se ivise deasupra nenorocitului scufundător. Era un rechin, care venea pieziş, cu ochii strălucitori, cu fălcile căscate. Eram împietrit de

groază, fără să mai pot face vreo mişcare.

Cu o puternică bătaie a înotătoarelor, fiara se aruncă lacomă asupra indianului. Acesta se feri în lături, scăpând de muşcătură, dar nu şi de izbitura cozii care-l lovi în piept trântindu-l la pământ.

Totul durase doar câteva secunde. Rechinul se întoarse şi, răsturnându-se pe spate, se pregătea să-l taie în două pe indian, când simții cum căpitanul Nemo, care era lângă mine, se ridică dintr-o dată. Cu pumnalul în mână, el merse de-a dreptul spre fiară, gata să se lupte corp la corp cu ea. În clipa în care era gata să-l înşface pe nenorocitul pescar, rechinul îşi zări noul adversar şi, întorcându-se pe spate, se îndreptă cu repeziciune spre el.

Văd parcă şi acum înfățişarea căpitanului Nemo. Se aplecase gata să sară, aşteptând, cu un neîntrecut sânge rece, fiara; iar când aceasta se năpusti asupra lui, căpitanul Nemo, sărind în lături cu o iuțeală uluitoare, se feri de lovitura monstrului şi-i împlântă pumnalul în pântece. Dar cu asta lupta nu se sfârşi. Ea abia începea, pe viață şi pe moarte.

Rechinul mugi, ca să zic aşa. Sângele îi curgea şiroaie din rană. Marea se înroşise şi prin lichidul opac n-am mai putut vedea nimic, până când într-un luminiş îl zării pe neînfricatul căpitan agățat de una din înotătoarele animalului, luptând corp la corp cu monstrul, spintecându-i burta cu lovituri de pumnal, fără a putea totuşi să-i dea lovitura de moarte, adică să-i atingă inima. Zbătându-se, rechinul frământa apa cu furie şi vârtejurile amenințau să mă răstoarne.

Aş fi vrut să alerg în ajutorul căpitanului, dar, țintuit de groază, nu mă mai puteam mişca.

Priveam cu ochii rătăciți, vedeam cum se schimbă fazele luptei. Căpitanul căzu la pământ, răsturnat de greutatea

enormă care-l apăsa. Apoi rechinul deschise nişte fălci uriaşe, ca nişte foarfeci de uzină, şi căpitanul ar fi fost fără îndoială doborât dacă Ned Land, iute ca gândul, nu s-ar fi repezit spre rechin, izbindu-l cu temuta lui cange.

Un puhoi de sânge umplu valurile agitate de mişcările monstrului, care se zvârcolea cu o furie de nedescris. Ned Land nu-şi greşise ținta. Fiara horcăia, lovită în inimă. Ea se zbătu în spasme atât de înspăimântătoare, încât mişcarea apei îl trânti jos pe Conseil. În timpul acesta, Ned Land îl eliberase pe căpitan. Nemo se ridică teafăr şi, mergând drept spre indian, tăie repede frânghia care-l lega de piatră, îl luă în brațe şi-şi făcu vânt cu putere, urcând la suprafața apei.

L-am urmat toți trei şi în câteva clipe, salvați ca prin minune, ne-am urcat în luntrea pescuitorului.

Prima grijă a căpitanului Nemo a fost să-l readucă la viață pe sărmanul om. Nu ştiam dacă va izbuti, dar puteam spera, pentru că acesta nu rămăsese prea mult timp sub apă. Mă temeam însă ca izbitura cozii rechinului să nu fi fost mortală.

Din fericire, după fricțiunile zdravene făcute de Conseil şi de căpitan, pescuitorul îşi reveni încetul cu încetul în simțiri şi deschise ochii. Cât de uimit şi chiar înspăimântat trebuie să fi fost, văzând aplecate deasupra lui patru mari capete de aramă.

Şi mai cu seamă ce-o fi gândit când căpitanul Nemo, scoțând dintr-un buzunar al hainei un săculeț cu perle, i-l puse în mână ?

Darul măreț al omului apelor fu primit cu mâini tremurânde de bietul indian din Ceylon. Ochii lui înspăimântați arătau, de altfel, că nu ştia cărui fel de ființe supraomeneşti le datora în acelaşi timp şi viața, şi bogăția.

La un semn al căpitanului, ne-am întors pe bancul de

pintadine şi, urmând drumul pe care venisem, am dat, după vreo jumătate de oră de mers, peste ancora ce ținea în loc luntrea lui *Nautilus*. După ce ne-am îmbarcat, fiecare dintre noi şi-a scos cu ajutorul marinarilor casca grea de aramă.

Cel dintâi cuvânt, căpitanul Nemo îl adresă canadianului:

— Mulțumesc, meştere Land! spuse el.

— E o revanşă, domnule căpitan, răspunse Ned Land. Vă eram dator...

Un zâmbet uşor apăru pe chipul căpitanului şi nimic altceva.

— Spre *Nautilus*, spuse el.

Luntrea parcă zbura pe valuri. După câteva minute am întâlnit cadavrul rechinului plutind pe apă. După culoarea neagră a capetelor înotătoarelor am recunoscut melanopterul fioros al Mării Indiilor. Avea o lungime de mai bine de douăzeci şi cinci de picioare; botul lui uriaş se întindea pe o treime din corp. Era un adult — asta se vedea după cele şase rânduri de dinți aşezați ca nişte triunghiuri isoscele pe maxilarul superior. În timp ce priveam grămada de carne neînsuflețită, se mai iviră deodată în jurul luntrii noastre încă vreo doisprezece rechini hulpavi. Fără să ne ia măcar în seamă, ei se aruncară asupra cadavrului, sfâşiindu-l în bucăți.

La ora opt şi jumătate am ajuns pe bordul lui *Nautilus*. Acolo, gândindu-mă la întâmplările din timpul călătoriei noastre pe bancul Manaar, două lucruri îmi veniră mai întâi în minte: pe de o parte curajul nemaipomenit al căpitanului Nemo, şi pe de altă parte faptul că el nu şovăise să se jertfească pentru un om, pentru unul dintre reprezentanții speciei din pricina căreia se refugiase sub mări. Orice s-ar fi spus, ființa aceasta ciudată nu ajunsese încă să-şi înăbuşe cu totul simță-mintele omeneşti.

Când îi spusei lucrul acesta, el îmi răspunse cu o uşoară tulburare în glas:

— Indianul, domnule profesor, era un locuitor din țara asupriților, şi până la ultima mea suflare am să fiu de partea celor asupriți.

Capitolul IV. MAREA ROŞIE

În ziua de 29 ianuarie, insula Ceylon dispăru sub orizont şi *Nautilus* se strecură cu o viteză de douăzeci de mile pe oră prin labirintul de canaluri care desparte insulele Maledive de Lacadive. Astfel trecurăm şi pe lângă Kittan, insulă de origine madreporică, descoperită de Vasco da Gama în 1499, şi una din cele nouăsprezece insule principale ale arhipelagului Lacadivelor, situată între 10° şi 14°30' latitudine nordică şi 69° şi 51°12' longitudine estică.

De la plecarea noastră din mările Japoniei şi până la Kittan străbătusem şaisprezece mii două sute douăzeci de mile, sau şapte mii cinci sute de leghe.

A doua zi, 30 ianuarie, când *Nautilus* se ridică la suprafață, nu se mai vedea nici urmă de pământ. Ne îndreptam către nord-nord-vest spre Marea Oman, săpată între Arabia şi Peninsula indiană, în prelungirea Golfului Persic.

Marea aceasta era fără doar şi poate o înfundătură fără nici o ieşire. Încotro ne conducea oare căpitanul Nemo ? N-aş fi putut spune. Şi bineînțeles că asta îl nemulțumea pe Ned Land, care în aceeaşi zi mă întrebă încotro mergem.

— Mergem, dragă Ned, acolo unde ne duce fantezia căpitanului, i-am răspuns.

— În felul ăsta n-o să ajungem departe. Golful Persic n-are ieşire, şi dacă intrăm în el, o să ne întoarcem tot pe unde am venit.

— Nu-i nimic, o să ne întoarcem, meştere Land, iar dacă *Nautilus* va voi să viziteze după aceea Marea Roşie, n-are decât să treacă prin Strâmtoarea Bab-el-Mandeb.

— Ştiți tot atât de bine ca şi mine, îmi răspunse Ned Land,

că Marea Roşie e la fel de închisă ca şi golful. Istmul Suez nu-i încă tăiat până la capăt şi, chiar dacă ar fi, un vas misterios ca al nostru nu s-ar încumeta să-i străbată canalurile pline de stăvilare. Cu alte cuvinte, prin Marea Roşie n-o să ne putem întoarce în Europa.

— Nici n-am spus că ne întoarcem în Europa.

— Atunci ce credeți ?

— Cred că după ce o să vizităm meleagurile ciudate ale Arabiei şi Egiptului, *Nautilus* va coborî în Oceanul Indian, poate prin Canalul Mozambic, poate prin largul Mascarenelor, căutând să ajungă la Capul Bunei Speranțe.

— Şi după ce va ajunge la Capul Bunei Speranțe ? stărui canadianul.

— Atunci va pătrunde în Atlanticul pe care nu-l cunoaştem încă. Ce, prietene Ned, te-ai şi plictisit să călătoreşti pe sub mări? Te-ai săturat de priveliştea veşnic nouă a minunilor submarine? Eu, îți spun drept, aş fi mâhnit să văd sfârşindu-se călătoria asta pe care nu mulți oameni pot s-o facă.

— Dar ştiți, domnule Aronnax, că peste câteva zile se împlinesc trei luni de când suntem închişi pe bordul lui *Nautilus*?

— Nu, Ned, nu ştiu, nu vreau să ştiu şi nu socotesc nici zilele, nici orele.

— Atunci ce ne rămâne de făcut?

— O să vedem asta când va veni vremea. Acum nu-i nimic de făcut şi vorbim degeaba. Dacă tu, dragul meu, ai fi venit să-mi spui, de pildă: «Iată un prilej să evadăm», am mai fi putut discuta. Dar acum nu poate fi nici vorbă de aşa ceva şi, de fapt, nu cred că Nemo se va avânta vreodată prin mările europene.

Timp de patru zile, până la 3 februarie, *Nautilus* străbătu Marea Oman cu viteze diferite şi la adâncimi diferite. Părea că merge la întâmplare, ca şi cum nu se putea hotărî pe ce drum să apuce, dar nu trecu nici o clipă măcar de Tropicul Cancerului.

Părăsind această mare, am zărit oraşul Mascat, cel mai însemnat din întregul ținut Oman. Am admirat aspectul lui ciudat, înconjurat cum era de stânci negre, cu casele şi forturile sale conturate în alb. Am zărit domul rotund al moscheelor, minaretele sale ascuțite şi elegante, acoperişurile învelite în verdeață. Dar priveliştea n-a durat decât o clipă, căci *Nautilus* se cufundă curând în apele meleagurilor acestora întunecate.

Am mers apoi, ținându-ne la o depărtare de sase mile de țărm, de-a lungul coastei arabe, de la Mahrah şi Hadramant, pe care se înălțau munții împodobiți cu ruini străvechi. La 5 februarie am intrat în sfârşit în Golful Aden, care seamănă atât de bine cu o pâlnie vârâtă în gâtlejul Bab-el-Mandeb-ului. Prin ele, apele indiene se scurg în Marea Roşie.

La 6 februarie am văzut de pe bordul lui *Nautilus* oraşul Aden, cățărat pe o limbă de pământ legată de continent printr-un istm îngust. Eram sigur că, odată ajuns aici, căpitanul Nemo se va întoarce; dar mă înşelam, şi spre marea mea mirare n-a fost aşa.

A doua zi, 7 februarie, pătrunserăm în Strâmtoarea Bab-el-Mandeb, al cărei nume înseamnă în limba arabă «Poarta lacrimilor». Deşi e lată de douăzeci de mile, strâmtoarea are o lungime de numai cincizeci şi doi de kilometri, aşa că lui *Nautilus* i-a trebuit numai o oră de mers, cu toată viteza, ca să o străbată. Dar n-am putut vedea nimic, nici măcar insula Perim, cu care guvernul britanic a întărit

poziția oraşului Aden. Treceau pe acolo prea multe vapoare engleze şi franceze ale liniilor ce duc de la Suez la Bombay, Calcutta, Melbourne, Bourbon şi Maurice, şi, ca să nu fie văzut de ele, *Nautilus* pluti prevăzător tot timpul sub apă. În sfârşit, aproape de amiază am intrat în apele Mării Roşii.

Marea Roşie, vestitul lac al tradițiilor biblice, pe care ploile nu-l împrospătează niciodată, în care nu se varsă nici un fluviu mai de seamă, pe care o evaporare excesivă o seacă neîncetat şi care pierde în fiecare an un strat de apă înalt de un metru şi jumătate! Golf ciudat, care, dacă ar fi închis cu totul, ar seca poate în întregime.

N-aveam de gând să-mi bat capul pentru a înțelege ce toană l-a împins pe căpitanul Nemo să ne aducă aici, dar eram foarte mulțumit că ne găsim acolo; *Nautilus* înainta cu o viteză mijlocie, când plutind deasupra apei, când afundându-se, aşa că am putut vedea şi dedesubturile, şi suprafața mării acesteia ciudate.

La 8 februarie, în zorii zilei, se ivi înaintea noastră oraşul Meca, acum numai ruine, ale cărui ziduri se prăbuşesc numai la zgomotul tunului şi unde mai vezi ici şi colo câțiva curmali înverziți. Era un oraş însemnat odinioară, cu şase piețe publice, cu 26 moschee şi ale cărui ziduri, apărate de 14 forturi, formau o centură de trei kilometri. Apoi *Nautilus* se apropie de țărmurile africane, unde marea este mai adâncă. Acolo, privind prin geamurile salonului apele limpezi, ca de cristal, am admirat minunatele tufişuri de mărgean strălucitor şi pereții uriaşi ai stâncilor ce păreau acoperiți cu o blană verde, făcută din alge şi fucuşi. Ce privelişte de nedescris şi ce bogăție de peisaje şi de poziții pitoreşti la temelia stâncilor şi insulițelor vulcanice de lângă coasta libiană! Dar vegetația ne-a apărut în toată frumusețea ei abia spre țărmul

răsăritean, pe coasta Tehama, unde *Nautilus* ajunse în scurtă vreme; acolo, zoofitele creşteau nu numai sub nivelul mării, ci formau împletituri nespus de frumoase chiar la câțiva metri deasupra ei; împletiturile acestea mi s-au părut mai variate, dar totodată şi mai puțin colorate decât cele din apă, a căror prospețime era întreținută de umezeală.

Câte ceasuri fermecătoare am petrecut astfel la fereastra salonului! Si cât de mulți reprezentanți noi ai florei şi faunei submarine am admirat la lumina farului nostru electric!

La 9 februarie. *Nautilus* plutea în partea cea mai largă a Mării Roşii. Acolo, marea atinge un diametru de o sută nouăzeci de mile.

În aceeaşi zi, la amiază, după determinarea locului, căpitanul Nemo se urcă pe punte, unde îl aşteptam. Aveam de gând să nu-l las să plece până nu aflu ceva despre planurile sale viitoare. De cum mă zări, el veni spre mine şi, oferindu-mi prietenos o țigară, îmi spuse:

— Vă place Marea Roşie, domnule profesor? Ați cercetat îndeajuns minunățiile ei, peştii şi zoofitele, fundul plin de bureți şi pădurile de mărgean? Ați zărit oraşele de pe țărm?

— Da, domnule căpitan, i-am răspuns. *Nautilus* este cum nu se poate mai potrivit pentru un astfel de studiu. E foarte priceput, ca să zic aşa.

— Priceput, îndrăzneț şi de nevătămat! Nu se teme nici de furtunile groaznice ale Mării Roşii, nici de curenții şi nici de stâncile ei.

— În adevăr, spusei eu, marea aceasta e socotită printre cele mai rele şi, dacă nu mă înşel, a avut şi în vechime o faimă proastă.

— Cum nu se poate mai proastă, domnule Aronnax! Istoricii greci şi latini o vorbesc de rău, iar Strabon spune că-i

primejdioasă mai cu seamă în epoca vânturilor de nord din timpul verii şi în anotimpul ploilor. Arabul Edrisi, care o descrie sub numele de Golful Colzum, povesteşte că vasele piereau în mare număr izbite de bancurile ei de nisip şi că nimeni nu îndrăznea s-o străbată în timpul nopții. După cum spune el, e o mare cu vijelii groaznice şi cu insule neprimitoare şi «care nu are nimic bun» nici în adâncime şi nici la suprafață.

— Se cunoaşte că istoricii aceştia n-au călătorit pe bordul lui *Nautilus*!

— Fără îndoială, îmi răspunse căpitanul zâmbind, dar în privința asta nici modernii nu stau mai bine decât cei vechi. Le-au trebuit secole ca să descopere puterea mecanică a aburului! Cine ştie dacă peste o sută de ani va mai exista un al doilea *Nautilus*! După cum vedeți, se merge greu înainte, domnule Aronnax.

— Aşa este, am răspuns, vasul dumneavoastră a depăşit cu un secol sau poate cu mai mult epoca noastră. Păcat că un asemenea secret va trebui să piară odată cu inventatorul său!

Căpitanul Nemo nu răspunse.

— După mine, domnule Aronnax, spuse el, după un timp, numele Mării Roşii vine de la cuvântul ebraic «Edrom», şi cei din vechime i-au spus aşa din pricina culorii deosebite a apelor ei.

— Până acum n-am văzut totuşi decât apă limpede, fără nici o culoare deosebită.

— Fireşte; dar înaintând mai adânc în golf, veți vedea că apa îşi schimbă culoarea. Mi-aduc aminte că am văzut Golful Tor roşu de tot, ca un lac de sânge.

— Şi culoarea asta o puneți pe seama unei alge microscopice?

— Da, pe seama unei materii mucilaginoase, roşii, produsă

de nişte plante mărunte, cunoscute sub numele de «tricodesmii», atât de mici, încât patruzeci de mii dintre ele încap într-un spaţiu de un milimetru pătrat. Poate că o să le vedeţi când vom fi la Tor.

— Aşadar, căpitane, nu-i prima oară când străbateţi Marea Roşie cu *Nautilus*?

— Nu, domnule. Din nefericire, urmă el, nu vă pot duce prin Canalul de Suez; dar veţi putea vedea mările zăgăzuite de la Port Said, poimâine, când vom fi în Mediterana.

— În Mediterana! strigai eu.

— Da, domnule profesor. Vă miraţi?

— Mă mir, căpitane, cu toate că de când sunt pe bordul vasului dumneavoastră m-am obişnuit să nu mă mai mir de nimic!

— Dar ce vă miră?

— Viteza nemaipomenită cu care va trebui să meargă *Nautilus* ca să ajungă poimâine în Mediterana, după ce va înconjura Africa, trecând pe la Capul Bunei Speranţe!

— Dar cine v-a spus că vom face înconjurul Africii, domnule profesor?

— Atunci, numai dacă *Nautilus* poate pluti şi pe uscat, şi ar putea să treacă pe deasupra Istmului Suez...

— Sau pe dedesubt, domnule Aronnax.

— Pe dedesubt ?

— Fireşte, răspunse căpitanul Nemo. Natura a făcut de multă vreme sub limba aceasta de pământ ceea ce oamenii fac acum la suprafaţa ei.

— Cum! Există o trecătoare?

— Da, o trecătoare subterană pe care am numit-o Arabian-Tunnel. Se deschide sub Canalul de Suez şi răspunde în Golful Peluza.

— Dar istmul e alcătuit din nisipuri mişcătoare.

— Până la o anumită adâncime. Începând de la cincizeci de metri, are o temelie tare, de piatră.

— Cum aţi descoperit trecătoarea aceasta? Din întâmplare? îl întrebai din ce în ce mai uimit.

— Întâmplare şi raţionament, domnule profesor, ba chiar mai mult raţionament decât întâmplare.

— Vă ascult, căpitane, deşi aproape că nu-mi vine să-mi cred urechilor.

— *Aures habent et non audient*[18]; totdeauna a fost aşa. Nu numai că trecătoarea există, dar am şi străbătut-o de mai multe ori. Altfel nu m-aş fi încumetat să intru azi în înfundătura asta a Mării Roşii.

— Vi s-ar părea prea mult dacă v-aş întreba cum aţi descoperit tunelul acesta?

— Între oameni care nu se vor despărţi niciodată nu mai pot fi secrete, îmi răspunse căpitanul Nemo.

Am tăcut, ca şi cum n-aş fi înţeles ultimele cuvinte ale căpitanului, şi am aşteptat să aud povestea.

— Domnule profesor, un simplu raţionament de naturalist m-a dus la descoperirea tunelului, pe care numai eu îl cunosc. Observasem că în Marea Roşie şi în Mediterana trăiesc mai multe specii de peşti absolut identici — ofidii, peşti din genul julis, lavraci sau lupi de mare, aterine, exoceţi etc. Fiind sigur de asta, m-am întrebat dacă nu cumva există vreo trecătoare între cele două mări. Dacă există, curentul subteran trebuia să meargă fără îndoială de la Marea Roşie spre Mediterana, din cauza diferenţei de nivel. Am pescuit deci o mulţime de peşti în preajma Suezului, le-am prins de coadă câte un inel de aramă şi le-am dat drumul în mare. După câteva luni am pescuit pe

[18] Au urechi si nu aud (în limba latină în text).

coastele Siriei câțiva din aceşti peşti cu inele indicatoare. Astfel era dovedită comunicația între cele două mări. Am căutat cu *Nautilus* locul unde se afla, l-am descoperit, mi-am încercat norocul şi în curând, domnule profesor, veți trece şi dumneavoastră prin Tunelul meu arab!

Capitolul V. ARABIAN-TUNNEL

În aceeaşi seară am povestit lui Conseil şi lui Ned Land, ştiind că-i va interesa, ceea ce aflasem de la căpitan. Când le-am spus că peste două zile vom fi în apele Mediteranei, Conseil bătu din palme de bucurie, dar canadianul înălță din umeri.

— Un tunel submarin, strigă el, o comunicație între cele două mări! Cine a mai pomenit una ca asta?

— Prietene Ned, îi tăie vorba Conseil, despre *Nautilus* ai mai auzit vreodată? Nu! Şi cu toate astea există. Aşa că nu mai ridica din umeri cu atâta uşurință şi nu te mai îndoi de existența unor lucruri numai fiindcă tu n-ai auzit vorbindu-se despre ele.

— O să vedem noi! spuse Ned Land, clătinând din cap. Aş vrea din toată inima să cred în acest tunel, să-l cred pe căpitan, şi facă Cerul ca Nemo să ne conducă în Mediterana!

Chiar în seara aceea, *Nautilus*, plutind la suprafața mării, se apropie de coasta arabă, la 21°30' latitudine nordică. Pe țărm se zărea Djedah, important centru comercial al Egiptului, Siriei, Turciei şi Indiilor.

A doua zi, la 10 februarie, ivindu-se câteva nave care pluteau în preajmă, *Nautilus* se cufundă, dar la amiază, când trebuia determinat punctul în care ne aflam, marea fiind pustie, vasul nostru urcă din nou până la linia de plutire. Atunci am ieşit pe punte împreună cu Ned şi cu Conseil. Spre răsărit se zărea nedesluşit coasta învăluită într-o ceață umedă. Cum stăteam de vorbă despre una, despre alta, rezemați de luntre, Ned Land, arătând cu mâna spre un punct al mării, îmi spuse pe neaşteptate:

— Vedeți ceva acolo, domnule profesor?

— Nu, Ned, am răspuns, ştii că n-am ochii dumitale.

— Uitaţi-vă bine, zise Ned, acolo, în faţă, la tribord, aproape la înălţimea farului! Nu vedeţi ceva care parcă se mişcă?

— Adevărat, spusei, după ce m-am uitat cu atenţie, zăresc ceva lung şi negru plutind pe apă.

— N-o fi cumva încă un *Nautilus*? îşi dădu părerea Conseil.

— De unde! răspunse canadianul. Dar aş putea să jur că-i un animal marin.

— Balenele trăiesc în Marea Roşie? se interesă Conseil.

— Da, băiete, i-am răspuns, au fost întâlnite uneori şi pe aici.

— Nici vorbă nu poate fi de balenă! făcu Ned Land, care nu pierdea din ochi obiectul semnalat. Balenele îmi sunt cunoştinţe vechi, aşa că nu m-aş putea înşela cu una, cu două.

— Să avem răbdare! spuse Conseil. *Nautilus* se îndreaptă într-acolo şi o să ştim îndată despre ce-i vorba. În adevăr, pata neagră ajunse curând la numai o milă de noi. Părea o stâncă mare, ieşită în mijlocul apelor. Dar ce anume era, încă n-aş fi putut spune.

— Ia te uită! Merge! Se cufundă! strigă Ned Land. Mii de draci! Ce animal o fi ăsta? N-are coada despărţită în două cum au balenele sau caşaloţii, iar înotătoarele lui par nişte membre ciuntite.

— Atunci… am spus.

— Aha, urmă canadianul, s-a întors pe spate şi i se văd mamelele.

— E o sirenă, strigă Conseil, o sirenă adevărată, dacă nu vă e cu supărare.

Cuvântul «sirenă» m-a pus pe calea cea bună şi am înţeles

că animalul acela făcea parte dintre vieţuitoarele mării pe care basmele le-au schimbat în sirene —jumătate femei şi jumătate peşti.

— Nu, i-am spus lui Conseil, nu-i o sirenă, ci o făptură ciudată, ai cărei semeni abia dacă au mai rămas câţiva aici, în Marea Roşie. E un dugong.

— Ordinul sirenienelor, grupul pisciformelor, subclasa monodelfinelor, clasa mamiferelor, încrengătura vertebratelor, răspunse Conseil.

Şi când Conseil vorbea aşa, nu mai rămânea nimic de adăugat. În timpul acesta Ned Land urmărea animalul şi ochii îi sclipeau de poftă. Îşi ridicase mâna ca şi cum s-ar fi pregătit să arunce o cange. S-ar fi spus că abia aştepta clipa în care avea să se azvârle în apă să-l atace.

— Ah, domnule, făcu el cu glas tremurând de emoţie, n-am vânat încă niciodată un animal «din ăsta»...

Vorbea ca un adevărat vânător de balene.

Tocmai atunci căpitanul Nemo ieşi pe punte şi zări dugongul. Înţelegând dorinţa canadianului, îl întrebă de-a dreptul:

— Dacă ai avea o cange în mână, meştere Land, n-ai arde de nerăbdare s-o arunci?

— Nici nu mai încape vorbă, domnule căpitan!

— Ţi-ar plăcea să-ţi reiei pentru o zi meseria de vânător şi să adaugi cetaceul acesta la lista celor pe care i-ai doborât până acum?

— Nu m-aş da înapoi.

— Bine, atunci poţi să încerci!

— Vă mulţumesc, domnule, răspunse Ned Land, cu privirea înflăcărată.

— Numai că te sfătuiesc să nu dai greş, urmă căpitanul. Şi

asta, spre binele dumitale!

— Dugongul este primejdios când îl ataci? am întrebat eu, cu toate că Ned Land ridica din umeri.

— Da, câteodată, răspunse căpitanul. Animalul se întoarce spre cei ce-l atacă şi le răstoarnă luntrea. Dar pentru meşterul Land nu-i nici o primejdie. El ocheşte repede şi are mâna sigură. Dacă l-am sfătuit să nu-l scape, e fiindcă dugongul e foarte gustos şi ştiu că meşterul Land nu se dă în lături de la o bucată bună.

— A! făcu Ned Land. Animalul ăsta mai e şi bun de mâncat, pe deasupra!

— Da, meştere Land. Carnea lui este foarte preţuită şi este păstrată în întreaga Malaezie numai pentru mesele prinţilor. Din pricina asta dugongul e vânat cu înverşunare, încât, ca şi lamantinul, care-i este rudă, se împuţinează văzând cu ochii.

— Atunci, domnule căpitan, se amestecă în vorbă, plin de seriozitate, Conseil, dacă din întâmplare acesta este ultimul supravieţuitor al speciei sale, n-ar trebui cruţat în folosul ştiinţei?

— Poate că da, îi tăie vorba canadianul; dar în folosul bucătăriei este mai bine să-l vânăm!

— Atunci, apucă-te de lucru, meştere Land! spuse căpitanul. În clipa aceea, şapte oameni din echipaj, muţi şi netulburaţi ca întotdeauna, se urcară pe punte. Unul dintre ei ducea o cange şi o undiţă asemănătoare celor pe care le întrebuinţează vânătorii de balene. Luntrea fu scoasă de la locul ei şi coborâtă pe mare. Şase vâslaşi prinseră vâslele, cârmaciul îşi luă locul său, iar Ned, Conseil şi cu mine ne aşezarăm în partea de dinapoi a luntrii.

— Dumneavoastră nu veniţi, căpitane? am întrebat.

— Nu, domnule, dar vă doresc vânătoare bună!

Împinsă de cele şase vâsle, luntrea se îndreptă repede spre dugongul care plutea la vreo două mile de *Nautilus*.

Când numai câteva sute de metri ne mai despărțeau de cetaceu, luntrea își încetini mersul şi vâslele fură mânuite fără zgomot în apa liniştită. Ned Land, cu cangea în mână, trecu în partea din față a luntrii, unde rămase în picioare. Cangea folosită la vânarea balenelor este legată de obicei cu o frânghie foarte lungă, care se desfăşoară repede când animalul rănit începe să fugă. Dar de data asta frânghia n-avea mai mult de douăzeci de metri, iar capătul ei era prins de un butoiaş care, plutind, trebuia să ne arate fuga dugongului pe sub apă.

Ridicându-mă în picioare, l-am văzut cât se poate de lămurit pe adversarul canadianului. Dugongul, căruia i se mai spune şi halicor, semăna foarte mult cu lamantinul. Corpul lui lung se termina cu o coadă foarte alungită, iar înotătoarele laterale se sfârşeau prin nişte adevărate degete. Spre deosebire de lamantin, dugongul avea pe falca de sus doi colți lungi şi ascuțiți.

Exemplarul acesta, pe care Ned Land se pregătea să-l atace, era uriaş, având o lungime de cel puțin şapte metri. Plutea nemişcat, părând că doarme la suprafața apei, lucru care nu putea decât să înlesnească prinderea lui.

Luntrea se apropie cu băgare de seamă până la cinci metri de el. Vâslele rămaseră nemişcate, afară din apă. Mă ridicai. Ned Land, puțin aplecat pe spate, îşi cumpănea cu dibăcie cangea.

Deodată se auzi o şuierătură şi dugongul dispăru. Fără îndoială că, deşi aruncată cu putere, cangea lovise numai apa.

— Mii de draci! strigă canadianul, furios. L-am scăpat.

— Nu, îi spusei eu, l-ai rănit, fiindcă se vede sânge, dar cangea n-a rămas înfiptă în corpul lui.

Marinarii vâsliră iarăşi şi cârmaciul îndreptă luntrea spre butoiaşul care plutea pe apă. După ce cangea fu scoasă din apă, reîncepu urmărirea animalului.

Acesta se ridica din când în când la suprafață, ca să respire. Rana nu-l slăbise deloc, fiindcă fugea cu o viteză uimitoare. Luntrea, mânuită de brațe voinice, zbura pe urmele lui. De mai multe ori ea se apropia până la câțiva metri de animal şi canadianul se pregătea să-şi arunce arma; dar dugongul se ferea, cufundându-se pe neaşteptate, şi nu mai putea fi atins.

E uşor de închipuit cât de furios şi nerăbdător era Ned Land. Îi trimitea bietului animal cele mai grozave înjurături ale limbii engleze. Cât despre mine, mi-era ciudă văzând cum ştie dugongul să scape de toate şiretlicurile noastre.

L-am urmărit fără răgaz timp de o oră şi începusem să cred că va fi foarte greu să-l prindem, când animalului îi veni ideea nefericită de a se răzbuna, idee de care avea să se căiască mai apoi. Intenția dugongului nu-i scăpă lui Ned Land.

— Atenție! strigă canadianul.

Cârmaciul rosti în limba lui neînțeleasă câteva cuvinte, prin care fără îndoială că le spunea vâslaşilor să fie gata. Ajuns la douăzeci de picioare de luntre, dugongul se opri şi adulmecă fără de veste aerul cu nările lui largi aşezate nu pe marginile botului, ci deasupra lui. Apoi se avântă, aruncându-se asupra noastră.

Luntrea, neputându-se feri de lovitură, se aplecă mult într-o parte, luând o tonă sau două de apă; însă, datorită îndemânării cârmaciului, fu lovită oblic şi nu în plin, astfel că nu se răsturnă. Ned Land, proptindu-se zdravăn, ciurui cu lovituri de cange animalul uriaş, care, înfigându-și dinții în marginea de sus a luntrii, o ridică aşa cum un leu ar ridica o

căprioară. Căzuserăm de-a valma, unii peste alții, şi nu prea ştiu cum s-ar fi sfârşit întâmplarea aceasta, dacă până la urmă canadianul, lovindu-l cu îndârjire, n-ar fi nimerit vânatul drept în inimă.

Se auzi hârjâitul dinților pe tablă şi dugongul dispăru trăgând după el cangea. Dar curând butoiaşul reveni la suprafață şi după câteva clipe se ivi corpul animalului răsturnat pe spate. Luntrea se apropie, îl remorcă şi apoi se îndreptă spre *Nautilus*. Ca să urcăm dugongul pe punte a fost nevoie de macarale puternice: vânatul cântărea cinci mii de kilograme. Tăierea lui s-a făcut sub supravegherea canadianului, care ținea să ia parte la toate amănuntele operației. În aceeaşi zi stewardul îmi servi la prânz câteva felii din carnea animalului pe care bucătarul bordului o gătise cu pricepere. Am găsit că era cum nu se poate mai bună, întrecând chiar carnea de vițel sau de vacă.

A doua zi, 11 februarie, bucătăria lui *Nautilus* a avut parte de încă un vânat bun. Un stol de rândunele de mare din specia «stera nilotica» s-a abătut peste *Nautilus*. Aceste păsări ce trăiesc în Egipt au ciocul negru, capul cenuşiu punctat, ochiul tivit cu puncte albe, spatele, aripile şi coada cenuşii, pântecele şi gâtul alb, iar labele roşii. Au mai fost prinse şi câteva duzini de rațe de Nil, păsări sălbatice, foarte bune la gust, care au gâtul şi partea de sus a capului albe, împestrițate cu negru.

Nautilus înainta cu o viteză potrivită. Hoinărea, cum s-ar spune. Am observat că, pe măsură ce ne apropiam de Suez, apa Mării Roşii devenea din ce în ce mai puțin sărată. Pe la cinci seara am ajuns în apropierea Canalului Ras Mohamed care formează extremitatea Africii pietroase, cuprinsă între Golful Suez şi Golful Acabah.

Nautilus pătrunse apoi în Strâmtoarea Jubal care duce la

Golful Suez. În fața noastră se înălța un munte ce părea că stăpâneşte cele două golfuri ale Capului Ras Mohamed. Era muntele Oreb.

La ora şase, *Nautilus*, plutind când deasupra, când sub apă, trecu de-a lungul Tor-ului aflat în fundul unui golf ale cărui ape par vopsite în roşu, aşa după cum îmi spusese căpitanul Nemo. Veni apoi noaptea, cu liniştea ei adâncă, întreruptă doar din când în când de țipătul pelicanului şi al unor păsări de noapte, de zgomotul valurilor ce se spărgeau în țărmul stâncos sau de mugetul îndepărtat al vreunui steamer.

Între orele opt şi nouă, *Nautilus* rămase la câțiva metri sub apă. După socoteala mea trebuia să fim foarte aproape de Suez. Prin geamul salonului vedeam funduri stâncoase viu luminate de farul nostru electric. Strâmtoarea părea că se îngustează din ce în ce mai mult.

La nouă şi un sfert, vasul se ridică din nou la suprafață. M-am urcat pe punte. Nerăbdător să străbat tunelul căpitanului Nemo, nu mai puteam sta locului şi am ieşit să respir aerul proaspăt al nopții. Curând se zări în întuneric o lumină ştearsă, decolorată de ceață, strălucind la o milă depărtare de noi.

— Un far plutitor, spuse cineva lângă noi. M-am întors şi l-am recunoscut pe căpitan.

— E farul plutitor de la Suez, adăugă el. Peste puțin ajungem la intrarea tunelului.

— Cred că intrarea nu e uşoară.

— Nu, domnule. De aceea obişnuiesc să stau în cabina cârmaciului, ca să conduc eu însumi manevra. Acum vă rog să coborâți fiindcă *Nautilus* se va scufunda şi nu va mai ieşi la suprafață decât după ce vom străbate Arabian-Tunnel.

L-am urmat pe căpitan. Capacul se închise, rezervele de

apă se umplură şi submarinul se cufundă la vreo zece metri adâncime. În clipa când mă pregăteam să pornesc spre camera mea, căpitanul mă opri.

— Domnule profesor, mă întrebă el, v-ar plăcea să mă însoțiți în cabina cârmaciului?

— Desigur, dar nu îndrăzneam să vă spun…

— Poftiți, atunci. Veți vedea tot ce poate fi văzut într-o navigație subterană şi submarină în acelaşi timp.

Căpitanul mă conduse spre scara centrală. Pe la mijlocul ei deschise o uşă, merse de-a lungul culoarului de sus şi ajunse la cabina pilotului, care, după cum am arătat, era la capătul punții.

Cabina aceasta măsura vreo şase picioare pe fiecare latură şi semăna întrucâtva cu cele în care stau cârmacii vaselor cu aburi de pe Mississippi sau de pe Hudson. În mijloc se mişca roata aşezată vertical, legată de cablurile cârmei care duceau în partea de dinapoi a lui *Nautilus*. Patru ferestre rotunde de sticlă, tăiate în pereții cabinei, îngăduiau omului de la cârmă să vadă în toate direcțiile. Încăperea era întunecoasă, dar în scurtă vreme ochii mi se deprinseră cu întunericul şi-l zării pe cârmaci, un om voinic, cu mâinile sprijinite de obada roții. Afară, apele erau viu luminate de farul care bătea dinspre spatele cabinei, în celălalt capăt al punții.

— Acum să căutăm intrarea! spuse căpitanul Nemo.

Cabina cârmaciului era legată prin fire electrice de sala maşinilor şi căpitanul putea astfel să comande în acelaşi timp şi direcția, şi mişcarea vasului. Apăsând pe un buton de metal, el micşoră îndată viteza elicei.

Priveam în tăcere zidul înalt şi foarte abrupt care ne mărginea drumul, formând o temelie puternică masivului nisipos de pe coastă. Am mers astfel timp de o oră de-a lungul

lui, la o depărtare de numai câțiva metri. Căpitanul Nemo nu pierdea din ochi busola, fixată în cabină pe două cercuri concentrice de suspensie. Făcea doar câte un semn şi cârmaciul schimba în fiecare clipă direcția lui *Nautilus*.

Stând lângă fereastra de la babord, puteam vedea minunatele îngrămădiri de mărgean, zoofite, alge şi crustaceii ce-şi mişcau labele uriaşe pe care le scoteau din scobiturile stâncilor.

La zece şi un sfert, căpitanul Nemo trecu el însuşi la cârmă. În fața noastră se deschidea o galerie întunecoasă şi adâncă. *Nautilus* pătrunse în ea cu îndrăzneală. Se auzi un zgomot neobişnuit. Erau apele Mării Roşii, pe care înclinarea tunelului le zvârlea spre Mediterana. *Nautilus* urma curentul cu iuțeala unei săgeți, în ciuda sforțărilor maşinii care bătea apa mişcând elicea în sens contrar, ca să reziste.

De-a lungul pereților înguşti ai trecătorii, nu mai vedeam acum decât fâşii strălucitoare, linii drepte, brazde de flăcări, datorite vitezei şi luminii electrice. Îmi apăsam inima cu mâna, încercând să-i potolesc bătăile.

La zece şi treizeci şi cinci de minute, căpitanul Nemo, lăsând cârma, se întoarse spre mine:

— Mediterana, îmi spuse el.

Târât de curent. *Nautilus* străbătuse Istmul Suez în mai puțin de douăzeci de minute.

Capitolul VI. ARHIPELAGUL GRECESC

A doua zi, 12 februarie, în zori, *Nautilus* se ridică la suprafața valurilor. Alergai într-un suflet pe punte. La trei mile spre sud se zăreau abia desluşit înălțimile Peluzei. Un curent ne purtase dintr-o mare într-alta. Dar tunelul acela, uşor de coborât, cred că era cu neputință de urcat.

Pe la ora şapte, Ned şi Conseil veniră să-mi țină tovărăşie. Cei doi prieteni nedespărțiți dormiseră liniştiți, fără să se sinchisească de isprăvile lui *Nautilus*.

— Ei, domnule naturalist, mă întrebă canadianul, pe un ton oarecum ironic, cum e cu Mediterana?

— În clipa asta plutim pe apele ei, prietene Ned.

— Cum! strigă Conseil. Noaptea trecută…

— Da, noaptea trecută am străbătut în câteva minute istmul acela de nestrăbătut.

— Nu cred nimic, răspunse canadianul.

— Să ştii că greşeşti, meştere Land, i-am spus eu. Vezi coasta aceea joasă care se rotunjeşte spre sud? E coasta egipteană.

— Astea-s poveşti, domnule! ripostă încăpățânatul canadian.

— Odată ce domnul spune, nu poate fi altfel! îl contrazise Conseil.

— De altfel, Ned, însuşi căpitanul Nemo mi-a făcut cinstea de a-mi împărtăşi tainele tunelului său şi am stat lângă el, în cabina cârmaciului, cât timp l-a condus pe *Nautilus* prin strâmtoarea aceea îngustă.

— Auzi, Ned? făcu Conseil.

— Dumneata, Ned, care ai ochii atât de buni, adăugai, ai putea zări uşor zăgazurile Port Said-ului, care se prelungesc în

mare.

Canadianul se uită atent.

— În adevăr, aveți dreptate, spuse el, iar căpitanul e un om şi jumătate. Iată-ne în Mediterana. Bun! Hai atunci să vorbim despre trebuşoara noastră, dar în aşa fel încât să nu ne audă nimeni.

Am înțeles unde voia să bată canadianul. M-am gândit că tot mai bine e să stăm de vorbă dacă are chef, aşa că ne-am tras toți trei sub far, unde nu ne puteau ajunge stropii valurilor.

— Şi acum, Ned, te ascultăm. Ce ai să ne spui?

— Ce am eu de spus e foarte simplu, răspunse canadianul. Acum suntem în Europa; cer să plecăm de pe *Nautilus*, mai înainte ca toanele căpitanului Nemo să ne târască în fundul mărilor polare sau în Oceania.

Mărturisesc că discuțiile acestea cu Ned Land mă puneau totdeauna în mare încurcătură. N-aş fi vrut să fiu cât de cât o piedică a libertății tovarăşilor mei, dar, în acelaşi timp, nu simțeam deloc dorința să-l părăsesc pe căpitanul Nemo. Datorită lui şi aparatului său, îmi completam în fiecare zi studiile submarine şi-mi refăceam cartea despre adâncurile mărilor, la fața locului. Voi mai găsi vreodată un asemenea prilej de-a cerceta minunile oceanului? Cu siguranță că nu! Iată de ce nu mă puteam împăca cu gândul plecării de pe *Nautilus* înainte de a se fi împlinit ciclul cercetărilor noastre.

— Prietene Ned, l-am întrebat, mărturiseşte cinstit, te plictiseşti pe bord? îți pare rău că soarta te-a aruncat în mâinile căpitanului Nemo?

Canadianul rămase câteva clipe tăcut.

— Să vă spun drept, îmi răspunse apoi, încrucişându-şi brațele pe piept, nu-mi pare rău de călătoria asta pe sub mări.

Ba chiar voi fi totdeauna mulțumit că am făcut-o. Dar dacă am început-o, apoi odată trebuie s-o şi sfârşim, cel puțin aşa mi se pare.

— O vom sfârşi, Ned.

— Unde şi când?

— Unde? Habar n-am. Când? Nu ți-aş putea spune, sau mai degrabă îmi închipui că se va sfârşi atunci când mările nu vor mai avea să ne arate nimic nou. Orice început trebuie să aibă şi un sfârşit pe lumea asta.

— Sunt de aceeaşi părere cu domnul, interveni Conseil, şi cred că s-ar putea ca, după ce vom fi cutreierat toate mările globului, căpitanul Nemo să îngăduie ca să ne luăm zborul.

— Să ne luăm zborul! strigă canadianul. Poate vrei să zici să ne zboare creierii!

— Să nu vorbim fără rost, meştere Land, spusei eu. N-avem de ce ne teme din partea căpitanului, dar nu împărtăşesc nici părerea lui Conseil. Cunoaştem tainele lui *Nautilus* şi nu cred că Nemo ar primi să le afle toată lumea numai pentru plăcerea de a ne da nouă drumul.

— Atunci, ce mai nădăjduiți? întrebă canadianul.

— Că se vor ivi anumite împrejurări, pe care le vom putea folosi şi pe care va trebui să le folosim poate peste şase luni, tot atât de bine ca şi azi.

— He-he! făcu Ned Land. Şi unde o să fim mă rog peste şase luni, domnule naturalist?

— Poate aici, poate în China. Ştii că *Nautilus* e un alergător sprinten. Străbate oceanele aşa cum străbate o rândunică aerul sau un tren expres continentele. Nu ocoleşte mările umblate şi nu m-aş mira deloc dacă într-o bună zi s-ar apropia de coastele Franței, ale Angliei sau ale Americii, de unde am putea încerca să fugim tot atât de bine ca şi de aici.

— Domnule Aronnax, răspunse canadianul, spusele dumneavoastră sunt greşite din capul locului. Vorbiți mereu la viitor: «Vom fi acolo! Vom fi aici!» Eu, unul, vorbesc la prezent: «Suntem aici şi nu trebuie să pierdem prilejul».

Strâns în chingi de judecata lui Ned Land, simțeam cum îmi fuge pământul de sub picioare. Ce să-i mai spun, ca să-l trag de partea mea ?

— Să ne închipuim, domnule, ceva imposibil, urmă Ned. Să ne închipuim, de pildă, că ar veni acum căpitanul Nemo şi v-ar oferi libertatea. Ați primi-o?

— Nu ştiu, răspunsei.

— Şi dacă ar adăuga că a doua oară nu v-ar mai face hatârul acesta ? Am rămas tăcut.

— Dar prietenul Conseil ce părere are? întrebă Ned Land.

— Prietenul Conseil, răspunse liniştit cel întrebat, n-are nimic de spus. E cu totul dezinteresat în chestiunea asta. Ca şi stăpânul său, ca şi prietenul său Ned, el e holtei. Nu-l aşteaptă acasă nici nevastă, nici copii, nici părinți. Deoarece se află în slujba domnului profesor, gândeşte şi vorbeşte ca el şi, spre marea lui părere de rău, nu trebuie să vă bizuiți pe el ca să aveți majoritatea. De față sunt numai două persoane: domnul profesor, de o parte, şi Ned Land, de cealaltă. Acestea fiind zise, prietenul Conseil ascultă, şi-i gata să ia note.

Am zâmbit fără să vreau când am văzut în ce măsură îşi nimiceşte Conseil personalitatea. La drept vorbind, însă, canadianul putea să se bucure că nu-l are împotriva lui.

— Atunci, domnule, zise Ned Land, fiindcă Conseil nu există, să discutăm numai noi doi. Eu am spus ce am avut de spus şi m-ați auzit. Care vă este răspunsul?

Eram nevoit să ajung la o concluzie şi nu puteam suferi şiretlicurile.

— Prietene Ned, spusei, iată-mi răspunsul: dreptatea şi argumentele mele sunt slabe față de ale dumitale. Nu trebuie să ne bizuim pe bunăvoința căpitanului Nemo. Ar trebui să fie cu totul neprevăzător ca să ne redea libertatea. Pe de altă parte, pe noi, aceeaşi prevedere ne îndeamnă să folosim cel dintâi prilej ca să fugim de pe *Nautilus*...

— Bravo, domnule Aronnax! Astea zic şi eu că sunt cuvinte înțelepte.

— Numai că aş vrea să-ți atrag atenția asupra unui singur lucru: trebuie ca prilejul să fie serios, trebuie ca întâia noastră încercare de fugă să izbutească; dacă dă greş cumva, nu mai găsim al doilea prilej, iar căpitanul Nemo n-are să ne-o ierte niciodată.

— Asta e cât se poate de drept! răspunse canadianul. Dar e acelaşi lucru dacă încercăm să fugim peste doi ani sau peste două zile. Deci problema rămâne aceeaşi: dacă împrejurările ne sunt prielnice, trebuie să le folosim.

— Ne-am înțeles! Şi acum te-aş ruga să-mi spui, Ned, ce înțelegi prin împrejurări prielnice?

— De pildă, dacă *Nautilus* s-ar apropia într-o noapte întunecoasă de țărmul european.

— Ai încerca să scapi, înotând?

— Da, dacă țărmul ar fi de ajuns de aproape şi dacă vasul ar pluti la suprafața apei; nu, însă, dacă țărmul ar fi departe şi vasul la adâncime.

— Şi în cazul acesta?

— Atunci aş încerca să pun mâna pe luntre. Mă pricep s-o conduc. Ne suim în ea, dăm drumul şuruburilor şi ne ridicăm la suprafață, fără ca măcar pilotul, care stă în partea de dinainte a vasului, să bage de seamă că am şters-o.

— Bine, Ned! Pândeşte deci prilejul ăsta, dar nu uita că

dacă dăm greş suntem pierduți.

— N-am să uit, domnule Aronnax.

— Şi acum, Ned, vrei să ştii tot ce cred eu despre planul dumitale?

— Fireşte, domnule.

— Ei bine, îmi închipui — nu spun nădăjduiesc — îmi închipui că prilejul despre care vorbeşti n-are să se ivească niciodată.

— Şi de ce, mă rog?

— Pentru că Nemo ştie prea bine că vom încerca să ne eliberăm, aşa că va fi cu ochii în patru, mai cu seamă când vom ajunge pe lângă țărmul european.

— Sunt de aceeaşi părere cu domnul! spuse Conseil.

— Vom vedea! se împotrivi Ned Land, scuturând îndârjit din cap.

— Şi acum, Ned, să ne oprim aici. Nici un cuvânt mai mult. În ziua când vei fi gata, dă-ne de veste şi te urmăm. Mă bizui cu totul pe dumneata.

Astfel se sfârşi o discuție care avea să aibă mai târziu urmări dintre cele mai grave. Trebuie să arăt acum că faptele părură să adeverească prevederile mele, spre marea deznădejde a canadianului. N-avea oare căpitanul Nemo încredere în noi sau voia doar să se ferească de numeroasele nave ale tuturor națiunilor, care brăzdau Mediterana ?

N-aş putea spune; dar *Nautilus* pluti aproape tot timpul sub apă şi departe de țărmuri, când ridicându-se la suprafață, atât cât să se ivească deasupra valurilor numai cabina pilotului, când scufundându-se la adâncimi mari; între Arhipelagul grecesc şi Asia Mică n-am dat de fund nici la două mii de metri.

N-aş fi ştiut că trecem pe lângă insula Carpathos, una din

Sporade, dacă Nemo nu mi-ar fi arătat cu degetul un punct de pe hartă, amintindu-mi cunoscutul vers al lui Vergiliu:

Est în Carpathio Neptuni gurgite vates

Coeruleus[19].

Situată între Rodos şi Creta, insula aceasta, numită astăzi Scarpanto, se spune că a fost odinioară sălaşul lui Proteu, bătrânul păstor al turmelor lui Neptun. Prin ferestrele salonului n-am putut vedea decât temeliile ei de granit.

A doua zi, 14 februarie, mă hotărâi să-mi petrec câteva ore studiind peştii din arhipelag. Nu ştiu însă din ce pricină obloanele rămaseră închise. Determinând poziția lui *Nautilus*, băgai de seamă că se îndrepta spre Candia, vechea insulă Creta. În clipa îmbarcării mele pe *Abraham Lincoln*, locuitorii acestei insule se ridicaseră de la mic la mare împotriva despotismului turcesc. Dar ce urmări avusese răscoala nu puteam şti, şi nici căpitanul Nemo, care n-avea nici o legătură cu uscatul, n-ar fi putut să mi-o spună.

De aceea, seara, când am rămas numai noi doi în salon, n-am pomenit nici o vorbă despre răscoală. Dealtminteri, căpitanul părea tăcut, îngrijorat. Apoi, împotriva obiceiului, el porunci să se deschidă ambele obloane ale salonului şi, mergând de la o fereastră la alta, cercetă cu atenție apele. Cu ce scop? Nu puteam ghici; aşa că, văzând cum stau lucrurile, începui să studiez peştii care mi se perindau prin fața ochilor. Nu-mi puteam desprinde privirea de la minunile mărilor când, deodată, am fost izbit de o apariție cu totul neaşteptată.

Din mijlocul apelor se ivi un om, un scufundător, purtând la cingătoare o pungă de piele. Nu era un trup dus de valuri, ci un om viu care înota voiniceşte, dispărând din când în când ca

---

[19] În insula Carpathos, într-o lagună a mării se afla un proroc (în limba latină în text).

să respire la suprafață şi scufundându-se apoi din nou.

M-am întors tulburat spre căpitanul Nemo.

— Un om, un naufragiat! strigai eu. Trebuie să-l salvăm cu orice preț.

Căpitanul se apropie de fereastră, fără să-mi răspundă. Omul se apropiase şi ne privea, cu fața lipită de geam.

Spre marea mea uimire, căpitanul Nemo îi făcu un semn. Scufundătorul îi răspunse mişcându-şi mâna, apoi se ridică la suprafața mării şi nu se mai ivi.

— Nu vă neliniştiți, îmi răspunse căpitanul. E Nicolai, de la Capul Matapan, poreclit Peştele. E binecunoscut în toate Cicladele ca un scufundător fără pereche! Trăieşte mai mult în apă, unde se simte mai în elementul său decât pe pământ, umblând neîncetat de la o insulă la alta, până la Creta.

— Îl cunoaşteți, domnule căpitan?

— De ce nu, domnule Aronnax?

După acest schimb de cuvinte, căpitanul Nemo se îndreptă spre un dulap de lângă fereastra stânga a salonului. În apropierea acelui dulap se afla un cufăr legat în cercuri de fier, pe al cărui capac era prinsă o placă de aramă cu inițiala lui *Nautilus* şi cu deviza: *Mobilis în mobile*.

Fără să pară stânjenit de faptul că mă aflam acolo, căpitanul deschise dulapul, care semăna cu o casă de bani. Înăuntrul lui se aflau numeroase lingouri de aur.

De unde venea metalul acela prețios, care reprezenta o sumă uriaşă ? De unde culesese căpitanul atâta bogăție şi ce voia să facă cu aurul?

Priveam fără să scot un cuvânt. Căpitanul Nemo luă una câte una bucățile de metal şi le aşeză cu grijă în cufăr, până ce îl umplu. Am socotit că pusese acolo peste o mie kilograme de aur, adică cinci milioane de franci. Închizând cu grijă cufărul,

căpitanul scrise pe capac o adresă în greaca modernă, după cât mi-am dat seama. El apăsă apoi pe un buton, al cărui fir făcea legătura cu postul echipajului. Patru oameni intrară îndată în salon şi împinseră cu greu cufărul afară. Am auzit apoi cum îl urcau pe scara de fier cu ajutorul macaralei. În clipa aceea, căpitanul Nemo se întoarse spre mine:

— Ați spus ceva, domnule profesor? mă întrebă el.

— Nu, nimic, domnule căpitan.

— Atunci dați-mi voie să vă urez noapte bună! Şi părăsi salonul.

Vă închipuiți cât de nedumerit m-am întors în camera mea. Zadarnic am încercat să dorm. Căutam să fac o legătură între apariția scufundătorului şi cufărul plin de aur. Curând simții, după legănarea vasului, că *Nautilus* se ridică la suprafață. Urmă un zgomot de paşi pe punte. Am înțeles că dezlegau luntrea şi o lăsau pe apă. Ea izbi o clipă învelişul lui *Nautilus*, apoi se făcu tăcere.

Două ore mai târziu, aceleaşi zgomote şi aceleaşi tropăituri răsunară din nou. Luntrea fu ridicată şi potrivită în găoacea ei, după care *Nautilus* se scufundă iar.

Aşadar, milioanele fuseseră trimise cuiva. În care punct al continentului? Cui le trimisese căpitanul Nemo?

A doua zi am povestit lui Conseil şi canadianului întâmplările din timpul nopții care-mi stârniseră atât de mult curiozitatea. Tovarăşii mei fură la fel de nedumeriți.

— De unde o fi luând atâtea milioane? se minună canadianul. La asta nu puteam să dau nici un răspuns. După dejun m-am dus să lucrez în salon. Mi-am scris însemnările până la cinci seara. Atunci — poate datorită unei stări personale — mi s-a părut că e atât de cald, încât a trebuit să-mi scot haina de byssus. Nu puteam înțelege de unde venea

atâta căldură, căci nu ne aflam la latitudini înalte. Şi apoi, atâta timp cât *Nautilus* se afla sub apă, nu puteau avea loc schimbări de temperatură. M-am uitat la manometru. Arăta o adâncime de şaizeci de picioare, pe care căldura atmosferică n-ar fi putut să o atingă.

Am lucrat mai departe, dar căldura creştea din ce în ce, devenind de nesuferit.

«Nu s-o fi aprins ceva pe bordul vasului?» mă întrebai. Tocmai voiam să ies din salon, când intră căpitanul Nemo. Se apropie de termometru şi, după ce îl cercetă, se întoarse spre mine:

— Patruzeci şi două de grade, zise el.

— Văd, căpitane, răspunsei eu, şi dacă mai creşte căldura, s-a isprăvit cu noi.

— Ei, domnule profesor, căldura n-are să mai crească dacă n-o să vrem noi.

— Puteți s-o micşorați când vreți ?

— Nu, dar pot să mă îndepărtez de focarul care o produce.

— E un focar în afară?

— Fireşte. Plutim într-un curent de apă clocotită.

— E cu putință? strigai eu.

— Priviți!

Obloanele se dădură în lături şi în fața ochilor mei se ivi marea, în întregime albă. O pâclă de vapori sulfuroşi se desfăşura în mijlocul valurilor, care clocoteau ca apa dintr-un cazan. Mi-am sprijinit mâna pe geam, dar era atât de fierbinte, încât a trebuit să mi-o retrag numaidecât.

— Unde ne aflăm? am întrebat.

— Aproape de insula Santorin, domnule profesor; mai exact, în canalul care desparte Nea-Kamenni de Palea-Kamenni. Am vrut să vă arăt priveliştea neobişnuită a

unei erupții submarine.

— Credeam că a luat sfârşit formarea acestor noi insule, răspunsei eu.

— Nimic încă n-a luat sfârşit pe meleagurile astea vulcanice, îmi răspunse căpitanul Nemo, şi globul nostru e veşnic frământat aici de focuri lăuntrice. După Pliniu şi Cassiodor, în anul nouăsprezece al erei noastre a apărut o insulă nouă, Theia cea sfântă, chiar în locul pe care s-au format de curând insulițele acestea. Apoi ea s-a prăbuşit într-o bună zi sub valuri, ca să se ivească din nou în anul şaizeci şi nouă şi să se prăbuşească pentru a doua oară. Din vremurile acelea şi până în zilele noastre activitatea plutonică a fost întreruptă. Dar la 3 februarie 1866, o nouă insuliță, numită insula George, răsări în mijlocul unui nor sulfuros lângă Nea-Kamenni, cu care se uni în a şasea zi a aceleiaşi luni. După 7 zile, la 13 februarie, apăru insulița Aphroessa, lăsând un canal de 10 metri între ea şi Nea-Kamenni. Eram în apele acelea când s-a produs fenomenul, aşa că i-am putut observa toate fazele. Insulița Aphroessa, de formă rotundă, avea un diametru de 300 de picioare, alcătuită fiind din lavă neagră, sticloasă, amestecată cu bucăți de feldspat. În sfârşit, la 10 martie, se ivi lângă Nea-Kamenni încă o insulă, şi mai mică, numită Reka; de atunci, cele trei insulițe, unite laolaltă, formează o singură insulă.

— Şi canalul în care ne aflăm acum? întrebai eu.

— Iată-l! răspunse căpitanul Nemo, arătându-mi o hartă a arhipelagului. Vedeți, am însemnat aici şi insulițele cele noi.

— Dar canalul se va astupa oare cândva?

— S-ar putea, domnule Aronnax, fiindcă din 1866 au mai apărut opt insulițe de lavă, în fața portului Sf. Nicolae de pe Palea-Kamenni. E deci limpede că Nea şi Palea au să se

unească în curând. Dacă în mijlocul Pacificului insulele sunt formate de infuzori, aici ele iau naştere datorită fenomenelor eruptive. Iată, domnule, ce se petrece sub valuri.

M-am întors spre fereastră. *Nautilus* nu mai înainta. Căldura devenise de nesuferit. Marea se colorase din alb în roşu, datorită unor săruri de fier care se aflau acolo din belşug. Cu toate că salonul se închidea ermetic, înăuntru pătrunsese un miros nesuferit de pucioasă şi zăream flăcări purpurii, a căror strălucire întuneca lumina electrică.

Eram transpirat din cale-afară, mă înăbuşeam, simțeam că încep să fierb. Da, simțeam cu adevărat că fierb!

— Nu mai putem rămâne în apa asta clocotită, i-am spus căpitanului.

— Nu, n-ar fi prudent, îmi răspunse netulburat Nemo. Căpitanul dădu ordin şi *Nautilus* viră, îndepărtându-se de cuptorul pe care nu-l putea înfrunta. Un sfert de oră mai târziu, respiram deasupra valurilor.

Atunci m-am gândit că dacă Ned Land ar fi ales meleagurile acelea să fugim, n-am fi scăpat cu viață din marea de foc!

A doua zi, la 16 februarie, *Nautilus* ieşi din bazinul care atinge adâncimi de trei mii de metri între Rodos şi Alexandria şi, trecând prin fața insulei Cerigo, părăsi Arhipelagul grecesc, după ce înconjurase Capul Matapan.

Capitolul VII. MEDITERANA ÎN PATRUZECI ŞI OPT DE ORE

Mediterana, cea mai albastră dintre mări, împrejmuită de portocali, aloeşi, cactuşi şi pini maritimi, îmbălsămată de parfumul mirților, mărginită de munți măreți, binecuvântată cu un aer limpede şi străveziu, dar frământată veşnic de focurile dinăuntrul pământului, este un adevărat câmp de bătălie, pe care Pluton şi Neptun se luptă încă pentru împărțirea lumii. Pe țărmurile şi pe apele ei, spunea Michelet, omul se căleşte trăind într-una din cele mai sănătoase clime de pe fața pământului.

Dar, oricât de frumoasă ar fi fost, n-am putut să arunc decât o privire fugară asupra acestei mări, care se întinde pe o suprafață de două milioane de kilometri pătrați. Nici de cunoştințele căpitanului Nemo nu m-am putut folosi, pentru că omul acesta misterios nu se arătă deloc în tot timpul drumului. *Nautilus* a mers cu cea mai mare viteză, parcurgând pe sub valurile mării şase sute de leghe în patruzeci şi opt de ore. Plecați din apropierea țărmului grecesc în dimineața zilei de 16 februarie, în zori, am trecut prin Strâmtoarea Gibraltar.

Se vedea cât de colo că Mediterana, închisă între țărmuri de care nu voia să se apropie, îi era nesuferită căpitanului Nemo. Valurile şi vânturile ei îi stârneau prea multe amintiri, dacă nu chiar păreri de rău. Aici nu se putea mişca în voie ca în largul oceanelor şi *Nautilus* se simțea la strâmtoare între malurile apropiate ale Africii şi Europei.

Din pricina asta am mers cu o viteză de douăzeci şi cinci de mile pe oră. E lesne de înțeles cât de necăjit a fost Ned Land, care se văzu silit să lase baltă planurile sale de fugă. De luntre

nu se putea folosi, fiindcă ar fi fost târâtă de curent cu doisprezece până la treisprezece metri pe secundă. Să-l părăseşti pe *Nautilus* în asemenea împrejurări era ca şi cum ai fi vrut să te arunci din mersul unui tren în plină viteză, încercare deosebit de primejdioasă. De altfel, aparatul nostru nu ieşea la suprafață decât noaptea, ca să-şi împrospăteze provizia de aer, şi se orienta numai după busolă şi după indicatorul de viteză.

N-am văzut deci în Mediterana decât ceea ce zăreşte călătorul unui tren expres din priveliştea care-i fuge pe dinaintea ochilor, adică zările îndepărtate, fiindcă ceea ce era aproape de noi se pierdea cu viteza unui fulger. Totuşi, Conseil şi cu mine am putut privi câțiva peşti din Mediterana, din cei ce se puteau menține o vreme pe lângă *Nautilus*, datorită puterii înotătoarelor. Şi dacă n-am fost în stare să urmăresc toate speciile comune oceanului Atlantic şi Mării Mediterane, aceasta se datoreşte doar uriaşei viteze cu care străbătea *Nautilus* aceste ape îmbelşugate.

Dintre mamiferele marine, cred că am recunoscut în dreptul Adriaticei vreo doi, trei caşaloți cu înotătoare dorsale, din genul fizeterelor, câțiva delfini din genul globicefalilor, specifici Mediteranei, având partea de dinainte a capului vărgată cu linioare deschise, şi o duzină de foci cu pântecele alb şi blana neagră, cunoscute sub denumirea de călugări şi având în adevăr înfățişarea unor călugări dominicani, lungi de vreo trei metri.

La rândul său, Conseil credea că a zărit şi o broască țestoasă lată de şase picioare, împodobită cu trei rânduri de creste ascuțite, aşezate de-a lungul spinării. Îmi părea rău că n-am văzut această reptilă, căci, după descrierea lui Conseil, trebuia să fi fost un «luth», specie rară.

Cât despre zoofite, am putut admira în treacăt un splendid exemplar portocaliu care se agățase de geamul de la babord; era ca un filament lung ce se desfăcea în nenumărate rămurele, terminate la vârf cu cea mai fină dantelă împletită vreodată de rivalele păianjenilor. Din păcate n-am putut pescui acel exemplar şi desigur că n-aş fi putut vedea nici un zoofit mediteranean dacă în seara zilei de 16 februarie *Nautilus* n-ar fi încetinit viteza. Şi iată în ce împrejurări:

Treceam atunci printre Sicilia şi coasta Tunisului, în spațiul îngust dintre Capul Bon şi Strâmtoarea Messina, unde fundul mării se ridică aproape dintr-o dată. Aici s-a format o adevărată creastă, deasupra căreia sunt numai 17 metri de apă, în timp ce de-o parte şi de alta a crestei adâncimea ajunge la 70 de metri. *Nautilus* a fost silit să manevreze cu băgare de seamă, ca să nu se izbească de bariera submarină. Îi arătai lui Conseil, pe harta Mediteranei, locul unde se afla reciful.

— Dacă nu vă e cu supărare, seamănă foarte bine cu un istm care leagă Europa de Africa, observă Conseil.

— Da, băiete, îi răspunsei eu, reciful închide toată Strâmtoarea Libiei; sondajele lui Smith au dovedit că odinioară continentele erau unite între Capul Boco şi Capul Furina.

— Aşa cred şi eu, întări Conseil.

— Să ştii, adăugai eu, că între Gibraltar şi Ceuta mai există o barieră asemănătoare care, în timpurile geologice, închidea în întregime Mediterana.

— Şi dacă vreo erupție vulcanică va ridica într-o bună zi aceste două bariere deasupra valurilor? întrebă Conseil.

— Aşa ceva nu se poate întâmpla, dragul meu. Între timp, Conseil se apucase să studieze liniştit fundul ridicat al mării, pe care *Nautilus*, mergând cu viteză redusă, aproape că îl

atingea.

După ce trecu de ridicătura din strâmtoarea Libiei, *Nautilus* îşi reluă viteza obişnuită în apele adânci. În noaptea de 16 spre 17 februarie am intrat în al doilea bazin mediteranean, a cărui adâncime maximă atinge trei mii de metri. Alunecând sub impulsul elicei pe planurile lui înclinate. *Nautilus* se scufundă până la ultimele straturi ale mării.

Aici, în locul minunilor naturale, adâncurile îmi dezvăluiră privelişti tulburătoare şi groaznice. Străbăteam regiunea cea mai bogată în naufragii din Mediterana. De pe coasta algeriană până pe țărmurile Provenței, nenumărate nave s-au scufundat, nenumărate corăbii au dispărut! Mediterana nu-i decât un lac în comparație cu Pacificul, dar e un lac cu toane, cu valuri schimbătoare, când blajine şi binevoitoare, când furioase, frământate, răscolite de vânturi, sfărâmând cele mai puternice corăbii, cu lovituri dese de valuri.

Astfel, în timpul scurtei noastre plimbări la mari adâncimi, am văzut zăcând pe fund, năpădite de corali sau numai învelite într-o pojghiță de rugină, ancore, tunuri, obuze, bucăți de fier, brațe de elice, părți de maşini, coşuri sfărâmate, cazane sparte, apoi schelete de corăbii, unele drepte, altele răsturnate, plutind între două straturi de apă.

Corăbiile acelea scufundate pieriseră fie ciocnindu-se unele de altele, fie izbindu-se de vreo stâncă de granit. Am văzut unele care căzuseră drept în jos, cu catargele țepene, cu pânzele şi funiile întărite de ape. Păreau ancorate într-o uriaşă radă străină, aşteptând momentul plecării. Când *Nautilus* trecea printre ele, învăluindu-le în luminile sale electrice, corăbiile păreau gata să-l salute, ridicându-şi pavilioanele şi trimițându-ne numărul lor de ordine! Dar numai tăcerea de moarte stăruia prin acele meleaguri ale nenorocirii.

Pe măsură ce ne apropiam de Gibraltar, fundul mării era tot mai plin de rămăşiţe înfiorătoare. Ţărmurile Africii şi ale Europei se strâng unul lângă altul şi, în spaţiul strâmt, ciocnirile sunt foarte dese. Am văzut acolo o mulţime de carene de fier, ruini fantastice de vapoare, unele culcate, altele în picioare, ca nişte animale uriaşe. Unul dintre ele, cu flancurile deschise, cu coşul strâmb, cu roţi din care nu mai rămăsese decât scheletul, cu cârma atârnând numai de un lanţ de fier, cu inscripţia de pe pupa roasă de sărurile marine, avea o înfăţişare cumplită. Câte vieţi distruse în naufragiu, câte victime înecate sub valuri! O mai fi supravieţuit oare vreun marinar, ca să povestească groaznica nenorocire, sau numai valurile singure au păstrat taina naufragiului?

Nu ştiu de ce îmi trecu prin gând că vasul acesta îngropat în mare trebuie să fie Atlas, dispărut fără urmă de vreo 20 de ani şi de care nu s-a mai auzit niciodată! Ce sinistră istorie s-ar putea scrie despre fundul Mediteranei, acest întins cimitir unde atâtea bogăţii s-au pierdut, unde atâtea victime şi-au găsit moartea! În tot acest timp, *Nautilus*, sprinten şi nepăsător, trecea în plină viteză prin mijlocul ruinelor. În ziua de 18 februarie, spre ora trei dimineaţa, ne aflam în faţa Strâmtorii Gibraltar.

Există acolo doi curenţi: unul superior, cunoscut de multă vreme, care aduce apele oceanului în bazinul Mediteranei, şi altul, un contra-curent, inferior, a cărui existenţă a fost dovedită de curând pe cale logică. În adevăr, volumul apelor Mediteranei, care sporeşte necontenit datorită valurilor Atlanticului şi fluviilor pe care le primeşte, ar trebui să crească an de an, dat fiind că evaporaţia nu e îndestulătoare ca să restabilească echilibrul. Or, fiindcă nu se întâmplă aşa, s-a ajuns la concluzia că trebuie să existe un curent inferior, care

prin strâmtoarea Gibraltar varsă în Atlantic prisosul apelor Mediteranei.

Contracurentul acesta există. De el s-a folosit *Nautilus* ca să înainteze cu repeziciune prin strâmtoare. Am întrezărit o clipă minunatele ruine ale Templului lui Hercule, scufundat, după spusele lui Pliniu şi Avienus, odată cu insula pe care fusese clădit, şi câteva minute mai târziu pluteam pe valurile Atlanticului.

Capitolul VIII. GOLFUL VIGO

Atlanticul! Uriaşă întindere de apă care acoperă suprafața a douăzeci şi cinci milioane de mile pătrate, lungă de nouă mii şi având o lățime mijlocie de două mii şapte sute de mile. Întindere de apă deosebit de însemnată şi totuşi aproape necunoscută celor vechi. În afară poate de cartaginezi, aceşti olandezi ai antichității, care în drumurile lor comerciale vizitau țărmurile vestite ale Europei şi Africii. Ocean ale cărui țărmuri cu cotituri paralele cuprinde un perimetru uriaş, udat de cele mai mari fluvii din lume: Saint Laurent, Mississippi, Amazonul, La Plata, Orinocoul, Nigerul, Senegalul, Elba, Loara, Rinul, care îi aduc ape din țările cele mai civilizate ca şi din ținuturile cele mai sălbatice. Câmp măreț, brăzdat fără încetare de corăbiile tuturor națiunilor, adăpostit sub toate pavilioanele din lume şi străjuit de cele două groaznice capuri temute de toți navigatorii: Capul Horn şi Capul Furtunilor! *Nautilus* îi despica apele cu ascuțişul pintenului său, după ce străbătuse în trei luni şi jumătate aproape zece mii de leghe, drum mai lung decât circumferința pământului. Încotro ne duceam acum şi ce ne aştepta în viitor? După trecerea Gibraltarului, *Nautilus* porni spre larg. Ridicându-se la suprafață, ne-am putut relua plimbările zilnice pe punte.

M-am urcat îndată însoțit de Ned Land şi Conseil. La douăsprezece mile depărtare se zărea Capul Sf. Vincențiu, care formează vârful sud-vestic al Peninsulei spaniole. Vântul bătea cu tărie dinspre sud. Marea, furioasă, ne clătina cu putere vasul. Era aproape cu neputință să stai pe puntea biciuită în fiecare clipă de valuri. Am coborât, după ce respirasem câteva guri de aer proaspăt. Mă retrăsesem în camera mea, în timp ce Conseil se îndrepta spre cabină, când

Ned Land veni îngrijorat după mine. Goana noastră prin Mediterana nu-i îngăduise să-şi ducă planurile la îndeplinire, de aceea canadianul abia îşi putea ascunde mâhnirea.

După ce închise uşa, el se aşeză privindu-mă tăcut.

— Dragă Ned, i-am spus, te înțeleg, dar să ştii că n-ai nici o vină. Aşa cum a călătorit până acum *Nautilus*, ar fi fost o nebunie să te gândeşti la fugă!

Ned Land nu-mi răspunse. Numai sprâncenele lui încruntate şi buzele strânse dovedeau îndârjirea unei idei fixe.

— Ascultă, Ned, am urmat eu, nu trebuie să deznădăjduieşti.

Mergem de-a lungul coastei portugheze. Franța şi Anglia sunt la doi paşi şi vom găsi uşor un refugiu acolo. Dacă *Nautilus* s-ar fi îndreptat spre sud, după trecerea Gibraltarului, ducându-ne spre regiunile fără continente, ți-aş împărtăşi îngrijorarea. Dar acum ştim că Nemo nu fuge de mările civilizate, şi în câteva zile cred că ai să poți încerca să evadezi, fără nici o teamă.

Ned Land mă privi şi mai neclintit, apoi se hotărî să-şi descleşteze gura:

— În seara asta! zise el.

Am sărit în picioare. Mărturisesc că nu eram pregătit pentru o asemenea veste. Aş fi voit să-i răspund canadianului, dar îmi pierise graiul.

— Ne-am înțeles să aşteptăm o împrejurare prielnică, urmă Ned Land. Acum o avem. Astă-seară vom fi numai la câteva mile de coasta spaniolă. Noaptea e întunecoasă. Vântul suflă dinspre larg. Mi-ai dat cuvântul, domnule Aronnax. Mă bizui pe dumneata.

Pentru că tăceam, canadianul se ridică, apropiindu-se de mine:

— Astă-seară la ora nouă, spuse el. L-am înştiinţat şi pe Conseil. La ora aceea, căpitanul Nemo se închide în odaia lui şi se culcă. Nici mecanicii şi nici oamenii echipajului nu ne pot vedea. Conseil şi cu mine ne vom urca pe scara principală. Dumneata, domnule Aronnax, vei rămâne ca să aştepţi semnalul nostru în bibliotecă, la doi paşi de noi. Vâslele, catargul şi pânzele sunt în luntre. Am izbutit să pun acolo şi nişte provizii. Mi-am făcut rost şi de o cheie franceză, ca să dau drumul şuruburilor ce ţintuiesc luntrea de *Nautilus*. Aşa că totul e gata. Pe astă-seară, deci!

— Marea e agitată...

— E drept, îmi răspunse canadianul, dar trebuie să îndrăznim. Pentru libertate trebuie să faci orice. De altfel, luntrea e solidă, şi câteva mile cu ajutorul vântului nu-i mare lucru. Cine ştie dacă mâine nu vom fi la o sută de leghe în larg! Dacă împrejurările ne ajută, între orele zece şi unsprezece ori punem piciorul pe uscat, ori pierim. Aşadar, cu voia Domnului, pe deseară!

Spunând acestea, canadianul plecă, lăsându-mă buimăcit. Îmi închipuisem că, atunci când se va ivi prilejul de fugă, voi avea vreme să mă gândesc, să ne sfătuim pe îndelete. Acum însă încăpăţânatul meu tovarăş nu-mi îngăduia asta. Şi, la urma urmei, ce aş fi putut să-i spun? Ned Land avea de-o sută de ori dreptate! împrejurarea aproape că se ivise şi el o folosea. Puteam oare să-mi calc cuvântul şi să pun în cumpănă viitorul tovarăşilor mei pentru un interes personal? Poate că mâine căpitanul Nemo avea să ne ducă departe de orice ţărm. În clipa aceea, o şuierătură puternică mă încunoştinţă că rezervoarele s-au umplut şi că *Nautilus* se scufundă sub valurile Atlanticului.

Am rămas în camera mea, pentru că nu voiam să mă

întâlnesc cu Nemo, în fața căruia mi-aş fi putut ascunde cu greu tulburarea. Am petrecut astfel o zi tristă, frământându-mă între dorința de a mă vedea liber şi părerea de rău că-l părăsesc pe minunatul *Nautilus*, lăsându-mi studiile submarine neterminate! Să părăsesc astfel «Atlanticul meu», cum îmi plăcea să-i spun, fără să-i cercetez adâncurile, fără să-i fur tainele pe care mi le dezvăluiseră mările Indiilor şi Pacificului! Ar însemna să scap din mână romanul de la primul volum, să-mi întrerup visul în clipa cea mai frumoasă! Câte ceasuri grele se scurseră astfel, când închipuindu-mi că sunt în afară de orice primejdie, pe uscat, împreună cu tovarăşii mei, când dorind, împotriva voinței mele, ca vreo întâmplare neaşteptată să împiedice realizarea planurilor lui Ned Land. De două ori m-am dus în salon. Voiam să cercetez busola. Voiam să ştiu dacă direcția lui *Nautilus* ne apropia, într-adevăr, sau ne depărta de țărm. Dar submarinul plutea încă în apele portugheze îndreptându-se spre nord, de-a lungul țărmului. Trebuia deci să mă supun şi să-mi pregătesc fuga. Bagajul nu-mi era greu: notele zilnice— şi atât. Mă întrebam ce va gândi căpitanul Nemo despre fuga noastră, câte griji, cât rău îi va pricinui ea, poate, şi ce va face dacă o va descoperi sau dacă noi nu vom izbuti! În ce mă priveşte, nu-i găseam nici o vină, dimpotrivă, fusese o gazdă cum nu se poate mai primitoare. Dar nici noi nu puteam fi învinuiți de nerecunoştință pentru că îl părăseam. Doar nu făcuserăm nici un jurământ care să ne lege pentru totdeauna de el. Nemo se bizuise numai pe puterea împrejurărilor. Cerința lui de-a rămâne veşnic prizonieri pe vas, mărturisită pe față, ne îndreptățea încercările de fugă.

Nu-l mai văzusem pe căpitan de când fuseserăm pe insula Santorin. Aveam să-l mai văd oare înaintea plecării ? Aş fi dorit

— dar totodată mă temeam. Căutam să-mi dau seama dacă nu cumva i se aud paşii în camera de alături. Nici un zgomot. Camera părea pustie. Oare se mai afla pe bord omul acesta ciudat? Din noaptea în care luntrea plecase de pe *Nautilus* într-o misiune tainică, mi se schimbaseră oarecum părerile despre căpitanul Nemo. Eram încredințat, orice ar fi spus, că tot mai avea anumite legături cu uscatul. Oare nu-şi părăsea niciodată submarinul? Se scurgeau uneori săptămâni de-a rândul fără să-l întâlnesc. Ce făcea el în timpul acesta? Nu cumva, atunci când eu îl credeam retras în singurătate, căpitanul Nemo îndeplinea undeva, departe, vreo misiune despre care nu puteam şti nimic?

Mă munceau tot felul de gânduri. Într-o stare ca aceea în care mă găseam, întrebările şi presupunerile vin cu nemiluita. Mă cuprinsese o nelinişte groaznică. Ziua părea că nu se mai sfârşeşte. În aşteptare, orele treceau mai încet ca oricând, parcă în ciuda nerăbdării mele. Mi se aduse masa, în cameră, ca de obicei. Am mâncat fără poftă, din pricina gândurilor care mă năpădiseră. La ora şapte m-am ridicat de la masă. O sută douăzeci de minute — le socotisem bine — mă mai despărțeau de clipa în care trebuia să-l întâlnesc pe Ned Land. Mă simțeam din ce în ce mai neliniştit. Pulsul îmi bătea cu putere. Nu mai puteam sta locului. Mă plimbam întruna, încercând să-mi liniştesc prin mişcare frământările minții. Teama că am putea pieri în timpul îndrăznețel noastre încercări de fugă nu mă tulbura defel; dar îmi bătea inima numai la gândul că s-ar putea ca planurile să ne fie descoperite înainte de a fugi de pe *Nautilus* şi că va trebui să dau ochi cu căpitanul Nemo, mânios sau, şi mai rău, mâhnit de trădarea mea.

Voiam să revăd salonul pentru ultima oară. Străbătând coridorul, ajunsei în muzeul unde petrecusem atâtea ore

plăcute şi folositoare.

Priveam toate bogățiile, toate comorile acelea, ca un om aflat în pragul unui surghiun veşnic, al unei plecări fără întoarcere. Minunile naturii, capodoperele de artă în mijlocul cărora îmi petrecusem viața în ultimul timp, trebuia acum să le părăsesc pentru totdeauna. Aş fi vrut să mă mai uit o dată prin fereastra salonului în apele Atlanticului, dar obloanele erau închise ermetic şi o placă de metal mă despărțea de oceanul pe care nu-l cunoşteam încă.

Plimbându-mă astfel prin salon, am ajuns lângă uşa care dădea în camera căpitanului. Spre uimirea mea, îmi dădui seama că uşa e întredeschisă. Fără voie, m-am tras înapoi. Dacă Nemo era în cameră, putea să mă vadă. Neauzind însă nici un zgomot m-am apropiat din nou. Încăperea era goală. Am deschis uşa şi am păşit înăuntru. Camera avea aceeaşi înfățişare aspră, semănând cu chilia unui pustnic. Privirile mi se opriră pe câteva gravuri prinse în perete, pe care la prima vizită nu le observasem. Erau portretele acelor oameni vestiți, a căror viață a fost o jertfă neîntreruptă în folosul unei mărețe idei omeneşti: Kosciuzko, eroul care a murit strigând: «Finis Poloniae!»; Botzaris, Leonida al grecilor moderni; O'Connel, apărătorul Irlandei; Washington, întemeietorul Uniunii Americane; Manin, patriot italian, Lincoln, ucis de glonțul unui partizan al sclaviei, şi, în sfârşit, luptătorul pentru dezrobirea negrilor, martirul John Brown, atârnat în spânzurătoare, aşa cum l-a desenat Victor Hugo. Ce legătură exista între sufletele acelea eroice şi sufletul căpitanului Nemo? Puteam ghici, din colecția de portrete, taina vieții lui? Era oare şi el apărătorul popoarelor subjugate, eliberatorul sclavilor? Luase parte la ultimele ciocniri politice sau sociale ale secolului nostru?

Deodată, ornicul bătu ora opt. Prima bătaie mă smulse din visuri. Tresării ca şi cum un ochi nevăzut mi-ar fi citit gândurile cele mai ascunse şi fugii afară din cameră. În salon, privirea mi se opri pe busolă. Ne îndreptam mereu spre nord. Indicatorul arăta o viteză potrivită, iar manometrul o adâncime de aproape şaizeci de picioare. Împrejurările erau deci prielnice planurilor canadianului.

M-am reîntors în camera mea, ca să îmbrac hainele groase: cizme de mare, căciulă de lutru şi cazaca de byssus căptuşită cu piele de focă. Eram gata. Aşteptam. Doar vâjâitul elicei mai tulbura liniştea. Ascultam atent dacă nu cumva se aude vreo larmă de voci care să mă înştiinţeze că Ned Land a fost prins pe când se pregătea de fugă. Mă năpădise o îngrijorare de moarte.

La ora nouă fără câteva minute mi-am lipit urechea de uşa camerei căpitanului. Nici un zgomot. Am ieşit din camera mea şi m-am întors în salonul pustiu, cufundat în întuneric.

Am deschis uşa care dădea în bibliotecă. Aceeaşi întunecime, aceeaşi singurătate. M-am aşezat lângă uşa dinspre scara centrală, hotărât să aştept acolo semnalul lui Ned Land. În clipa aceea, vâjâitul elicei începu să slăbească, apoi se opri cu totul. De ce îşi schimbase oare *Nautilus* mersul? Oprirea va înlesni sau va zădărnici planurile lui Ned Land? N-aş fi putut spune. Tăcerea era atât de adâncă, încât îmi auzeam bătăile inimii. Deodată simţii o zguduitură uşoară. Am înţeles că *Nautilus* s-a oprit pe fundul oceanului şi asta îmi mări îngrijorarea. Semnalul canadianului întârzia. Mă simţeam îndemnat să-l caut pe Ned Land şi să-l conving să-şi amâne încercarea, îmi dădeam seama că nu mai navigam în condiţiile obişnuite... În clipa aceea uşa salonului se deschise şi apăru căpitanul Nemo.

— Ah, domnule profesor, mi se adresă el prieteneşte, vă căutam. Cunoaşteți istoria Spaniei?

Chiar dacă cineva ar fi cunoscut pe de rost istoria patriei sale, fiind atât de buimăcit şi de tulburat cum eram eu în clipa aceea, sunt sigur că nu şi-ar fi amintit o iotă măcar.

— Ei, domnule profesor, repetă căpitanul Nemo, ați auzit ce v-am întrebat? Cunoaşteți istoria Spaniei?

— Foarte puțin, bâiguii eu.

— Aşa sunt savanții, spuse căpitanul, nu ştiu şi pace! Atunci luați loc, adăugă el. Să vă povestesc un episod curios din istoria acestei țări.

Căpitanul se întinse pe divan şi eu, vrând, nevrând, mă aşezai lângă el, în semiîntuneric.

— Domnule profesor, îmi spuse el, vă rog să mă ascultați cu atenție. Povestirea are să vă intereseze dintr-un anumit punct de vedere, pentru că răspunde unei probleme pe care sunt sigur că n-ați putut-o rezolva.

— Vă ascult, domnule căpitan, zisei eu, neştiind unde vrea să ajungă şi întrebându-mă dacă ceea ce voia să-mi povestească avea vreo legătură cu planurile noastre de fugă.

— Domnule profesor, începu căpitanul Nemo, cu voia dumneavoastră o să ne reîntoarcem la anul 1702. Ştiți prea bine că în epoca aceea regele Ludovic al XIV-lea, crezând că-i destul să facă un gest de despot ca să vâre Pirineii în pământ, i-a silit pe spanioli să-l recunoască drept rege pe ducele de Anjou, nepotul său. Ducele, care a domnit sub numele de Filip al V-lea, a avut duşmani puternici în afară. Într-adevăr, cu un an înainte, casele regale ale Olandei, Austriei şi Angliei încheiaseră un tratat de alianță la Haga, cu scopul de a-i răpi lui Filip al V-lea coroana Spaniei, ca să o pună pe capul unui arhiduce numit, dinainte, Carol al III-lea.

Filip trebuia deci să țină piept coaliției. Dar n-avea aproape deloc soldați şi nici marinari. Bani ar fi avut, dacă navele spaniole, încărcate cu aur şi argint din America, ar fi putut răzbate până la porturi. Deci, spre sfârşitul lui 1702, se aştepta un convoi bogat. Dar fiindcă marina puterilor coalizate străbătea Atlanticul în lung şi în lat, paza convoiului trebuia făcută de Franța, care trimisese în acest scop o flotă de douăzeci şi trei de vase, comandată de amiralul Château-Renaud.

Convoiul era aşteptat să sosească la Cadix, când amiralul, aflând că flota engleză stă la pândă prin meleagurile acelea, se hotărî să debarce într-un port francez.

Comandanții spanioli ai convoiului se ridicară împotriva acestei hotărâri. Ei țineau morțiş să debarce într-un port spaniol şi, fiindcă nu se putea la Cadix, cerură să fie duşi în Golful Vigo, situat pe coasta nord-vestică a Spaniei, care nu era blocată. Amiralul Château-Renaud se supuse, într-o clipă de slăbiciune, cererii lor, şi corăbiile intrară în Golful Vigo. Din nenorocire, golful formează o radă deschisă, care nu poate fi apărată în nici un fel. Corăbiile trebuiau deci să fie descărcate înainte de sosirea flotei inamice şi ar fi fost timp de ajuns pentru aceasta, dacă nu s-ar fi ivit pe negândite o ceartă nenorocită iscată din rivalitate. Urmăriți înlănțuirea faptelor? mă întrebă căpitanul Nemo.

— Da, îi răspunsei neştiind încă unde voia să ajungă cu lecția lui de istorie.

— Atunci să vă povestesc mai departe. Iată ce s-a întâmplat: negustorii din Cadix aveau privilegiul ca să primească numai ei mărfurile aduse din Indiile occidentale. Deci, a debarca aurul corăbiilor în Golful Vigo, însemna să le încalci privilegiul. Aşa că se plânseră la Madrid şi obținură de la nechibzuitul Filip al V-lea hotărârea ca întreg convoiul, cu

mărfuri cu tot, să rămână sechestrat în rada de la Vigo, până când flotele duşmane se vor depărta.

În timp ce se lua hotărârea asta, la 22 octombrie 1702, vasele engleze sosiră în Golful Vigo. Amiralul Château-Renaud se luptă vitejeşte, cu toate că avea mai puține forțe. Dar când văzu că bogățiile convoiului sunt pe cale să cadă în mâna duşmanului, el dădu foc şi găuri corăbiile, care se scufundară împreună cu comorile lor uriaşe.

Căpitanul Nemo se opri. Mărturisesc că încă nu vedeam în ce măsură putea să mă privească povestirea asta.

— Şi apoi? îl întrebai.

— Ei bine, domnule Aronnax, ne aflăm în Golful Vigo şi dacă vreți, puteți să-i pătrundeți tainele.

Căpitanul se ridică şi mă îndemnă să-l urmez. Avusesem vreme să-mi vin în fire. Salonul era întunecat, dar prin ferestrele străvezii sclipeau valurile. Am privit afară. În jurul lui *Nautilus*, pe o întindere de o jumătate de milă, razele electrice luminau apa. Fundul nisipos era neted şi curat. Oamenii echipajului, în costume de scafandri, se străduiau să deşerte mai multe butoaie putrezite şi lăzi sparte care zăceau în mijlocul unor resturi de nave înnegrite de vreme. Din butoaiele şi lăzile acelea se rostogoleau bucăți de aur şi argint, cascade de pietre prețioase şi juvaeruri, acoperind nisipul. Oamenii încărcați cu prețioasa lor pradă urcau pe bordul lui *Nautilus* şi se reîntorceau apoi ca să reînceapă nesfârşitul pescuit de aur şi argint. Înțelesei. Aici avusese loc bătălia din 22 octombrie 1702. Chiar în locul acesta se scufundaseră corăbiile cu încărcătura lor aşteptată de guvernul spaniol. Aici venea căpitanul Nemo să încaseze, după trebuință, milioanele cu care îşi încărca vasul. Pentru el, şi numai pentru el, trimisese America metalele ei prețioase. El era singurul

moştenitor direct al comorilor smulse de la incaşii învinşi de Fernando Cortez.

— V-ați închipuit, domnule profesor, că marea ar putea ascunde atâtea bogății ? mă întrebă el zâmbind.

— Ştiam că argintul care se află în mări este socotit la două milioane de tone.

— Fără îndoială; dar ca să extragi argintul acesta, cheltuielile ar întrece câştigul. Aici nu fac decât să culeg ceea ce oamenii au pierdut; şi nu numai în Golful Vigo, ci şi în mii de alte locuri unde s-au petrecut naufragii şi care sunt notate pe harta mea submarină. Acum înțelegeți de ce sunt miliardar?

— Înțeleg, domnule căpitan. Dați-mi voie cu toate astea să vă spun că, exploatând Golful Vigo, n-ați făcut altceva decât să o luați înainte unei alte societăți.

— Nu vă înțeleg…

— Există o societate care a obținut de la guvernul spaniol privilegiul de a căuta corăbiile înecate. Acționarii sunt momiți de câştigurile nemaipomenite care îi aşteaptă, fiindcă valoarea comorilor naufragiate este prețuită la cinci sute de milioane.

— Cinci sute de milioane! Nemo surâse. Au fost, dar nu mai sunt.

— Într-adevăr! îi răspunsei. Ar fi bine să se milostivească cineva cu acționarii şi să-i înştiințeze. Dar te pomeneşti că au să se şi supere pe cel care îi va înştiința, fiindcă, de obicei, jucătorilor le pare mai rău când îşi pierd speranțele nesăbuite, decât atunci când îşi pierd banii. La urma urmei, îi plâng mai puțin pe acționari decât pe miile de nenorociți cărora bogățiile astea le-ar folosi cu adevărat. Aşa, ele rămân pierdute pentru totdeauna. Înainte încă de a termina, am simțit că vorbele mele îl răniseră pe căpitanul Nemo.

— Pierdute! spuse el, cu înflăcărare. Credeți că bogățiile astea sunt pierdute, dacă le culeg eu? Credeți că pentru mine le adun? Cine vă spune că nu le folosesc cum trebuie? Vă închipuiți că nu ştiu că sunt pe lume ființe care suferă, popoare asuprite, nenorociți de ajutat, victime de răzbunat? Nu pricepeți?....

Căpitanul Nemo se opri deodată. Poate îi părea rău că-mi spusese prea multe. Dar eu ghicisem. Orice motive l-ar fi împins să-şi caute libertatea în fundul mărilor, el rămăsese înainte de toate om! Înțelegeam acum cui trimisese milioanele, când *Nautilus* trecuse prin apele Cretei răsculate!

Capitolul IX. UN CONTINENT DISPĂRUT

A doua zi, în dimineața de 19 februarie, canadianul intră în camera mea. Eram sigur că o să vină. Aşa cum mă aşteptam, părea foarte dezamăgit.

— Ce mai spuneți? mă întrebă el.

— Ce să mai spun, Ned! Soarta ne-a fost potrivnică ieri.

— Da! A trebuit ca tocmai în clipa când voiam să fugim, blestematul de căpitan să oprească vasul!

— Da, Ned, a avut treabă cu bancherul lui.

— Cu bancherul ?

— Cu banca, mai bine-zis. Vreau să spun, cu oceanul ăsta, în care bogățiile lui stau mai la adăpost decât în tezaurul unui stat.

I-am povestit apoi canadianului întâmplările din ajun, nutrind speranța că am să-l înduplec să nu-l părăsească pe căpitanul Nemo. Dar povestirea mea stârni din partea lui Ned numai părerea de rău că n-a putut face pe socoteala lui o plimbare prin locurile unde s-a desfăşurat lupta de la Vigo.

— În sfârşit, încheie el, nu-i încă totul pierdut! N-am nimerit-o acum, dar altă dată o să izbutim, şi chiar la noapte, dacă trebuie...

— Ce direcție are *Nautilus*.? l-am întrebat.

— Habar n-am, răspunse Ned.

— La amiază o să cercetăm harta.

Canadianul plecă să-l întâlnească pe Conseil, iar eu mă îmbrăcai şi intrai în salon. Busola îmi dădu de gândit. *Nautilus* se îndrepta spre sud-sud-est. Întorsesem spatele Europei.

Am aşteptat cu oarecare nerăbdare să fie însemnat pe hartă punctul în care ne aflam. Aproape de ora unsprezece şi jumătate, rezervoarele se goliră şi aparatul nostru urcă la

suprafața apei. Am alergat pe punte. Ned Land mi-o luase înainte.

Uscatul nu se mai vedea deloc. Jur împrejurul nostru lucea numai întinderea nemărginită a apelor. La orizont se zăreau câteva pânze. Erau fără îndoială nişte corăbii ce se îndreptau spre Capul San Roque în căutarea vânturilor prielnice, care să le poarte dincolo de Capul Bunei Speranțe. Cerul se înnorase; în aer plutea furtuna.

Spumegând de furie, Ned încerca să străpungă cu privirea zările încețoşate. Mai nădăjduia încă să vadă, dincolo de pâcle, țărmul atât de dorit.

La amiază, soarele se mai ivi o clipă. Secundul folosi înseninarea aceasta ca să-i măsoare înălțimea. Apoi, pentru că marea devenea din ce în ce mai furioasă, am părăsit puntea, iar capacul a fost închis. O oră mai târziu, cercetând harta, am văzut că poziția lui *Nautilus* era însemnată la 16°17' longitudine şi 33°22' latitudine, adică la o sută cincizeci de leghe de coasta cea mai apropiată. Nici gând să mai putem fugi! Şi e lesne de închipuit furia canadianului când i-am lămurit situația.... În ce mă priveşte, nu prea eram supărat. Parcă mi se luase o greutate de pe inimă. De aceea, simțindu-mă oarecum liniştit, mi-am reînceput lucrările obişnuite.

Pe la unsprezece noaptea, căpitanul Nemo veni pe neaşteptate să mă vadă. Mai întâi mă întrebă prieteneşte dacă nu mă simt ostenit după veghea din noaptea trecută, l-am răspuns că sunt destul de odihnit.

— Atunci, domnule Aronnax, am să vă propun o plimbare neobişnuită.

— Vă ascult, domnule căpitan.

— N-ați vizitat fundurile mărilor decât ziua şi la lumina

soarelui. Ce ați spune să le vedeți noaptea, pe întuneric?

— Aş fi încântat.

— Vă spun însă dinainte că va fi o plimbare obositoare. Vom umbla mult şi va trebui să urcăm un munte. Drumurile nu prea sunt bine întreținute.

— Ceea ce-mi spuneți, domnule căpitan, îmi stârneşte şi mai mult curiozitatea. Sunt gata să vă urmez.

— Atunci, domnule profesor, să ne îmbrăcăm costumele de scafandri!

Când am ajuns în vestiar, am văzut că nici unul dintre tovarăşii mei sau dintre oamenii echipajului nu avea i să ne întovărăşească. Căpitanul Nemo nu pomeni nici un cuvânt despre Ned sau despre Conseil. În câteva clipe, ne-am îmbrăcat costumele şi ni s-au pus pe spate rezervoarele încărcate din plin. M-a mirat însă faptul că nu ni se pregătiseră lămpile electrice. Am atras atenția căpitanului asupra acestui lucru.

— Nu ne-ar fi de nici un folos, îmi răspunse el.

Am crezut că nu auzisem bine, dar n-am putut să-i mai spun încă o dată, pentru că Nemo îşi şi pusese pe cap casca de metal. După ce mi-am încheiat costumul, am simțit că mi se pune în mână un baston de fier, şi câteva clipe mai târziu păşii pe fundul Atlanticului, la o adâncime de trei sute de metri.

Se apropia miezul nopții. Apele erau învăluite într-un întuneric de nepătruns, dar căpitanul Nemo îmi arăta în depărtare un punct roşiatic, un fel de flacără, strălucind la vreo două mile de *Nautilus*. Ce era focul acela, din ce şi cum se iscase în mijlocul apelor, ce materii îl alimentau, n-aş fi putut spune. În orice caz, ne lumina destul de slab, e drept, dar m-am obişnuit cu întunericul acela ciudat şi am înțeles de ce nu era nevoie de aparatele Ruhmkorff.

Mergeam alături de căpitanul Nemo spre focul din zare. Fundul neted urca pe nesimțite. Înaintam cu paşi mari, ajutându-ne de bastoane. Dar drumul nostru era anevoios, căci deseori ni se înfundau picioarele într-un soi de mâl amestecat cu alge şi presărat cu pietre lunecoase. În timp ce înaintam, auzii deodată un fel de țârâit deasupra capului. Zgomotul se mărea din timp în timp, semănând cu o pârâitură neîntreruptă. Am înțeles cine îl făcea: era ploaia care cădea cu violență, izbind valurile. Fără să vreau, mi-a trecut prin minte că o să fiu muiat până la piele de apă, în mijlocul apei! M-a pufnit râsul la ideea asta caraghioasă. Dar, la drept vorbind, sub hainele groase de scafandru nu se mai simte apa şi te poți foarte bine crede în mijlocul unei atmosfere ceva mai dense decât atmosfera terestră — şi atâta tot.

După o jumătate de oră de mers, pământul deveni pietros. Meduzele, crustaceii microscopici şi penatulele îl luminau uşor cu lucirea lor fosforescentă. Zăream movile de pietre acoperite cu milioane de zoofite şi tufe de alge. Piciorul îmi aluneca întruna pe covorul acela vâscos de iarbă de mare şi aş fi căzut de mai multe ori dacă n-aş fi avut bastonul de fier. Întorcându-mă, vedeam cum lucea în depărtare farul de pe *Nautilus*.

Movilele de pietre despre care am amintit erau aşezate pe fundul oceanului cu o anumită regularitate, şi asta mi se păru de neînțeles. Zăream brazde enorme pierzându-se în întunericul unei depărtări nesfârşite. M-au uimit şi alte lucruri, la fel de ciudate, pe care nu le puteam înțelege. Mi se părea că tălpile mele greoaie, de plumb, strivesc un strat de oseminte care pârâiau, sfărâmându-se. Ce era oare valea aceasta întinsă de-a lungul căreia ne purtau paşii? Aş fi vrut să-l întreb pe căpitan, dar nu pricepeam încă vorbirea prin

semne, folosită de el şi de tovarăşii săi atunci când se găseau pe fundul apelor. Între timp, lumina roşiatică spre care ne îndreptam creştea, înflăcărând orizontul. Vatra aceasta din mijlocul apelor îmi stârnea grozav curiozitatea. Să fi fost vreo manifestare electrică? Aveam de-a face cu un fenomen natural, necunoscut încă de savanți? Nu cumva — îmi dădu deodată prin minte — era la mijloc tot mâna omului? Ea ațâțase focul? Te pomeneşti că voi întâlni în fundul apelor tovarăşi sau prieteni de-ai căpitanului Nemo, trăind aceeaşi viață ciudată ca şi el. Poate că Nemo se ducea să-i vadă. Poate că acolo se afla o întreagă colonie de exilați, sătui de ticăloşiile de pe pământ, care căutaseră şi găsiseră libertatea în adâncurile oceanului. Tot felul de idei, una mai năstruşnică decât alta, îmi treceau prin minte. Mă găseam într-o asemenea stare sufletească încât, fermecat de minunile ce mi se perindau mereu pe dinaintea ochilor, nu m-aş fi mirat deloc dacă aş fi descoperit în fundul oceanului unul din oraşele submarine visate de căpitanul Nemo!

Drumul nostru se făcea din ce în ce mai luminos. O lumină albicioasă îşi împrăştia razele din vârful unui munte înalt de vreo opt sute de picioare. Dar ceea ce zăream nu era decât răsfrângerea luminii aceleia în cristalul straturilor de apă. Focarul luminos se afla de cealaltă parte a muntelui.

Căpitanul Nemo înainta fără şovăire prin labirintul pietros care brăzda fundul Atlanticului. El cunoştea bine drumul acesta întunecat. Fără îndoială că îl străbătuse de multe ori şi nu se putea rătăci. Îl urmam cu o încredere oarbă. Îmi părea un geniu al mărilor, şi, când mi-o lua înainte, îi admiram statura înaltă profilându-se pe fundul luminos al zării.

Pe la unu noaptea ne apropiarăm de primele povârnişuri ale muntelui. Dar, ca să ajungem la ele, mai aveam de

străbătut potecile încâlcite ale unui desiş uriaş.

Da! Un desiş de copaci morți, desfrunziți, fără sevă, copaci mineralizați sub acțiunea apelor, străjuiți ici şi colo de pini gigantici. Părea o mină de cărbuni, încă în picioare, ținându-se cu rădăcinile de pământul prăbuşit, cu ramurile desenându-se ca o dantelă de hârtie neagră pe fundul apelor. Închipuiți-vă o pădure din Hartz cățărată pe coasta unui munte, dar o pădure înecată. Printre potecile ei pline de alge şi fucuşi, mişuna o întreagă lume de crustacei. Înaintam urcându-ne pe stânci, sărind peste trunchiuri răsturnate, rupând lianele de mare ce se legănau de la un arbore la altul, înspăimântând peştii care zburau din creangă în creangă. Îmi urmam neobosita călăuză încântat, aproape fără să mai simt oboseala.

Cum să descriu o asemenea privelişte? Cum să înfățişez pădurea şi stâncile înecate în întunecimile sălbatice din adâncuri, deasupra cărora pâlpâiau lumini roşiatice, crescând în oglindirea apelor! Urcam pe stânci care se prăvăleau în urma noastră, rostogolindu-se în mormane uriaşe, cu un zgomot de tunet. De o parte şi de alta se adânceau luminişuri largi, părând a fi făcute de mâna omului, şi uneori mă aşteptam să-mi iasă înainte, fără de veste, vreun locuitor al ținuturilor submarine.

Dar căpitanul Nemo înainta mereu. Nevoind să rămân în urmă, mă sileam să merg aproape de el. Bastonul mă ajuta foarte mult. Un pas greşit ar fi fost primejdios pe potecile acelea mărginite de prăpăstii; dar mergeam cu încredere şi hotărâre, fără să simt amețeala. Uneori săream peste vreo spărtură atât de adâncă, încât, dacă aş fi întâlnit-o pe uscat, în mijlocul ghețurilor, n-aş fi îndrăznit nici în ruptul capului să o trec; alteori mă încumetam să păşesc pe deasupra

prăpăstiilor, peste trunchiuri de copaci prăbuşiţi. Nu mă uitam pe unde calc, fiindcă n-aveam ochi decât ca să admir frumuseţile sălbatice ale locurilor prin care treceam. Colo, stânci măreţe, plecându-se spre temeliile lor tăiate neregulat, păreau că sfidează legile echilibrului. Dintre genunchii de piatră le ţâşneau, ca sub o presiune nemaipomenită, arborii care le sprijineau şi care, la rândul lor, se sprijineau pe stânci. Dincolo, turnuri ridicate de natură, cu metereze în vârfuri, se înclinau până la un unghi pe care legile gravitaţiei nu le-ar fi încuviinţat pe uscat. Simţeam eu însumi diferenţa pricinuită de densitatea puternică a apei, când, cu toate hainele mele grele, casca de aramă şi tălpile de metal, mă căţăram pe povârnişuri neînchipuit de abrupte, trecându-le, ca să zic aşa, cu uşurinţa unei capre negre! Îmi dau bine seama că ceea ce povestesc nu poate fi crezut. Dar întâmplările acestea au numai o aparenţă de neadevăr, ele sunt de fapt reale, de necontestat. N-a fost un vis. Am simţit şi am văzut totul cu propriii mei ochi.

După două ore de la plecarea de pe *Nautilus*, străbătusem zona împădurită şi vedeam înălţându-se la o sută de picioare deasupra capetelor noastre piscul întunecat al muntelui, profilându-se în lumina strălucitoare a povârnişului din partea cealaltă. Ici-colo se înşirau câţiva copăcei împietriţi, formând zig-zaguri ameninţătoare. Peştii se înălţau în cârduri la trecerea noastră, ca nişte păsări întâlnite pe neaşteptate în stuf. În coasta muntelui se deschideau scorburi de nepătruns, peşteri adânci, grote întunecoase în fundul cărora auzeam cum se mişcă vietăţi înfricoşătoare. Îmi îngheţa sângele în vine de câte ori zăream vreo antenă uriaşă barându-mi drumul sau vreun cleşte înspăimântător închizându-se cu zgomot în întunericul grotelor! În mijlocul întunericului străluceau mii

de puncte luminoase: erau ochii crustaceilor gigantici, pitiți în ascunzătorile lor, ai homarilor care se înălțau ca nişte lăncieri, mişcându-şi cleştii cu zgomot, ca şi cum s-ar fi ciocnit două săbii, erau ochii crabilor uriaşi care stăteau proptiți ca tunurile pe afeturi şi ai caracatițelor groaznice care-şi încolăceau tentaculele ca un mărăciniş de şerpi vii. În ce lume nefirească şi necunoscută mă aflam? Din ce ordin făceau parte articulatele acelea, care se serveau de stânci ca de o a doua carapace? Unde găsise natura taina vieții lor vegetative şi de câte secole trăiau ele astfel, în apele cele mai adânci ale oceanului?

Dar nu era timp de stat. Căpitanul Nemo, obişnuit cu vietățile acelea fioroase, nici nu se mai uita la ele. Ajunsesem la primul podiş, unde mă aşteptau alte minunății. Acolo se zăreau ruine pitoreşti care fără îndoială că fuseseră făcute, cândva, de mâna omului. Printre mormanele de pietre se desluşeau forme nelămurite de castele şi de temple, înveşmântate de zoofite înflorite, construcții pe care, în lipsa iederii, algele şi fucuşii le acopereau ca nişte mantii vegetale.

Ce fusese oare partea aceasta a globului, prăbuşită de cataclisme? Cine aşezase stâncile şi pietrele ca pe nişte temple din timpuri preistorice? Unde mă aflam şi încotro mă târa voia căpitanului Nemo?

Aş fi vrut să-l întreb, dar fiindcă nu puteam, l-am oprit, apucându-l de braț. El clătină capul şi-mi arătă ultimul pisc al muntelui, ca şi cum ar fi voit să-mi spună:

— Haide! Haide înainte!

L-am urmat cu o ultimă sforțare şi îndată am ajuns pe piscul care se înălța cu vreo zece metri deasupra grămezilor de stânci.

Am privit povârnişul pe care-l urcasem. Muntele se ridica

numai cu şapte-opt sute de picioare deasupra văii, dar pe cealaltă parte, unde fundul oceanului era mult mai adânc, povârnişul atingea de două ori înălțimea aceasta. În fața ochilor mei se întindea, până departe, un câmp larg, învăluit într-o lumină orbitoare. Mi-am dat seama că muntele pe care ne aflam era un vulcan.

Cu cincizeci de metri mai jos de pisc, în mijlocul unei ploi de pietre şi de zgură, un crater uriaş vărsa puhoaie de lavă, care se împrăştiau în cascade de foc în sânul apelor. Astfel, vulcanul, ca o faclă uriaşă, lumina câmpul până în străfundurile zării.

Am spus despre craterul submarin că zvârlea lavă şi nu flăcări, pentru că flăcările au nevoie de oxigenul din aer şi nu se pot aprinde în apă; dar râurile de lavă pot să se înfierbânte până la roşu, să învingă în luptă apa şi s-o vaporizeze apoi la atingerea ei. Curenți repezi purtau gazele care se împrăştiau, iar puhoaiele de lavă alunecau până la poalele muntelui, semănând cu revărsările Vezuviului pe un alt Torre del Greco.

Acolo, sub ochii mei, se iveau ruinele unui oraş — distrus, năruit, cu acoperişurile prăvălite, cu templele prăbuşite, cu arcadele desfăcute, cu coloanele dărâmate la pământ — ruine în care se mai simțeau încă proporțiile armonioase ale unui gen de arhitectură toscană. Mai departe se zăreau rămăşițele unui apeduct uriaş; apoi, înălțimile năclăite ale unei acropole ale cărei forme aminteau de Parthenon; ici, urmele unui chei, ca şi cum vreun port antic ar fi adăpostit odinioară, la țărmurile unui ocean dispărut, corăbiile comerciale şi triremele de război; dincolo, crestele prelungi ale unor ziduri năruite, străzi largi, pustii, un întreg Pompei îngropat sub apă, pe care căpitanul Nemo îl reînvia în fața ochilor mei!

Unde mă aflam? Unde mă aflam? Voiam să ştiu cu orice

preț, voiam să vorbesc, voiam să-mi smulg casca de aramă care îmi acoperea capul.

Dar căpitanul Nemo, venind spre mine, mă opri cu un semn. Apoi ridică de jos o piatră cretoasă, şi, apropiindu-se de o stâncă de bazalt negru, scrise un singur cuvânt:

ATLANTIDA

M-am luminat dintr-o dată! Atlantida, vechea Meropidă despre care vorbeşte Teopomp, Atlantida lui Platon, continentul acesta în a cărui existență Origen, Porphir, Jamblique, d'Anville, Malte-Brun şi Humboldt nu credeau, socotindu-i dispariția drept o legendă, continentul acesta în a cărui existență au crezut Possidonius, Pliniu, Amian-Marcellinus, Tertulian, Engel, Sherer, Tournefort, Buffon şi d'Avezac se afla înaintea ochilor mei cu mărturia de nezdruncinat a catastrofei sale! Acesta era deci ținutul înghițit de ocean, care existase în afara Europei, Asiei şi Libiei, dincolo de Coloanele lui Hercule, unde trăia puternica seminție a atlanților, împotriva cărora au purtat grecii vechi cele dintâi războaie!

Platon însuşi este istoricul care, în scrierile sale, a depus drept mărturii unele fapte din timpurile acelea eroice. Iar dialogul dintre Timeu şi Critias, în care Platon aminteşte de Atlantida, i-a fost inspirat, ca să zic aşa, de poetul şi legiuitorul Solon. Într-o zi, Solon stătea la sfat cu câțiva bătrâni înțelepți din Sais, oraş care încă de pe atunci avea o vechime de opt sute de ani, după cum arătau analele săpate pe pereții sacri ai templelor. Unul dintre bătrânii aceia povesti istoria unui alt oraş, cu o mie de ani mai vechi decât Sais. Această primă cetate ateniană, veche de când lumea, fusese cucerită şi distrusă în bună parte de către atlanți. Atlanții, povestea bătrânul din Sais, trăiseră pe un continent uriaş, mai mare

decât Africa şi Asia luate laolaltă şi care se întindea pe un pământ cuprins între 12° şi 14° latitudine nordică! Ei stăpâneau până şi Egiptul şi voiau să cucerească cetățile greceşti, dar au fost siliți să dea înapoi în fața împotrivirii înverşunate a elinilor. Se scurseră veacuri. Veni apoi un cataclism cu potop şi cutremure de pământ. O zi şi o noapte au fost de ajuns ca să dispară de pe fața pământului întreaga Atlantidă, ale cărei piscuri înalte, Madera, Azorele, Canarele şi insulele Capului Verde, mai răsar încă deasupra apelor.

Inscripția căpitanului Nemo îmi adusese în minte toate amintirile acestea istorice. Aşadar, mânat de cea mai ciudată întâmplare, păşeam pe unul din munții continentului scufundat, pipăiam cu mâinile ruinele acelea vechi de mii de veacuri, din vremea erelor geologice! Călcam chiar pe locuri prin care trecuseră contemporanii primului om! Striveam sub tălpile mele grele scheletele animalelor preistorice pe care arborii, acum pietrificați, le adăpostiseră odinioară la umbra frunzişului lor!

Ah! De ce n-aveam vreme de ajuns! As fi voit să cobor povârnişurile repezi ale muntelui, să cutreier tot continentul acela uriaş, care fără îndoială lega Africa de America, şi să cercetez marile oraşe clădite înaintea potopului. Poate că acolo, sub ochii mei, se înălțase de mult cetatea Makhimos cea războinică, sau cucernica Eusebes, ai căror locuitori uriaşi trăiau secole întregi şi aveau destulă putere ca să ridice lespezile enorme care şi acum mai rezistau apelor. Poate că, într-o zi, vreo nouă erupție va aduce iar la suprafața valurilor ruinele scufundate, în regiunea aceasta oceanică au fost semnalați numeroşi vulcani submarini, şi multe corăbii, navigând deasupra apelor zbuciumate, au simțit zguduituri înfricoşătoare. Unii au auzit zgomote înăbuşite ce vesteau

lupta elementelor din adâncuri, alții au cules din valuri cenuşă vulcanică. Tot solul, până la Ecuator, e încă frământat de forțele plutonice. Şi cine ştie dacă într-o epocă îndepărtată nu vor apărea, deasupra Atlanticului, munți din care vor țâşni flăcări, născuți din revărsările vulcanice si din păturile de lavă care se depun necontenit! În timp ce mă gândeam la toate acestea încercând să nu scap nici unul din amănuntele acelei privelişti mărețe, căpitanul Nemo, sprijinit de o coloană sfărâmată şi năpădită de plante, rămăsese ca împietrit, pierdut într-o visare adâncă. Se gândea oare la generațiile dispărute, cerându-le să-i dezvăluie taina destinului omenesc? Aici era locul unde venea să-şi reîmprospăteze forțele, retrăind străvechi amintiri istorice, omul acesta ciudat care fugise de viața modernă? Ce n-aş fi dat să-i cunosc gândurile, să i le împărtăşesc, să i le înțeleg!

Am stat astfel o oră întreagă, contemplând nesfârşita câmpie luminată de strălucirea lavei, care căpăta uneori o intensitate uimitoare. Fierberea lăuntrică zguduia scoarța muntelui. Apele făceau să se audă şi mai limpede zgomotele adânci însoțite de ecouri puternice. În acelaşi timp, se ivise prin pânza apelor luna, aruncând câteva raze palide deasupra continentului scufundat. N-a fost decât o licărire, de o frumusețe cu neputință de zugrăvit. Căpitanul se ridică, mai privi pentru ultima oară întinderea, apoi îmi făcu semn să-l urmez.

Am coborât repede muntele. După ce am trecut de pădurea împietrită, am zărit farul de pe *Nautilus* strălucind ca o stea. Căpitanul porni drept spre el şi am ajuns împreună pe bord în clipa în care primele licăriri ale zorilor albeau valurile oceanului.

Capitolul X. CĂRBUNELE SUBMARIN

A doua zi, 20 februarie, mă trezii târziu, pe la unsprezece, din pricina oboselii din timpul nopții. M-am îmbrăcat în grabă, nerăbdător să aflu direcția lui *Nautilus*. Instrumentele arătau că înaintam mereu spre sud, cu o viteză de douăzeci de mile pe oră, la o adâncime de o sută de metri.

Peste câtăva vreme veni şi Conseil în salon. I-am povestit călătoria noastră nocturnă, şi, fiindcă obloanele mai erau încă deschise, a putut să vadă şi el o parte din continentul scufundat.

Nautilus, plutind la numai zece metri deasupra pământului Atlantidei, gonea ca un balon dus de vânt deasupra câmpiilor terestre; stând la ferestrele salonului, ni se părea că suntem nişte călători într-un vagon al unui tren rapid. Prin fața ochilor ni se perindau stânci cioplite în forme nemaivăzute şi păduri de arbori trecuți din regnul vegetal în cel animal, ale căror siluete neclintite se strâmbau sub valuri. Mormanele de pietre, pitite în covoare de axidii şi de anemone sau împodobite cu lungi hidrofite verticale, cât şi blocurile de lavă răsucite nefiresc stăteau mărturie a furiei erupțiilor plutonice. În timp ce priveliştile acelea ciudate străluceau în lumina farurilor noastre. Îi povestii lui Conseil istoria atlanților. Îi povestii luptele eroice purtate şi-i înfățişai problema existenței Atlantidei ca pe un fapt ce nu mai putea fi pus la îndoială. Dar Conseil părea că se gândeşte în altă parte şi că nu mă prea ascultă. Am înțeles îndată nepăsarea lui față de problemele istorice. Într-adevăr, privirile îi erau atrase de o sumedenie de peşti, şi atunci când îi avea în față, pierdut în noianul clasificării, uita pe ce lume trăieşte. În asemenea împrejurări, n-am putut face altceva decât să-l urmez,

reluând, alături de el, studiile noastre ihtiologice.

De altfel, peştii aceia ai Atlanticului nu se deosebeau mult de cei pe care-i studiasem până atunci.

Dar pe când cercetam feluriţii reprezentanţi ai faunei marine, nu mă mai săturam privind văile Atlantidei. Uneori neregularităţile fundului oceanic îl sileau pe *Nautilus* să-şi încetinească viteza şi să se strecoare cu îndemânarea unui cetaceu printre trecătorile strâmte ale colinelor. Dacă labirintul devenea prea încâlcit, submarinul se înălţa ca un balon, apoi, după ce trecea piedica, îşi relua mersul la numai câţiva metri deasupra solului. Minunată şi încântătoare călătorie, semănând cu o plimbare aerostatică, de care o deosebea doar faptul că *Nautilus* se supunea cu desăvârşire mâinii cârmaciului său!

Pe la patru după-amiază, terenul, care până atunci fusese milos şi acoperit de crengi mineralizate, începu să se schimbe încetul cu încetul: deveni mai stâncos, părând presărat cu conglomerate, cu tufuri bazaltice şi urme de lavă şi de obsidian sulfuros. Mă gândeam că după şesurile lungi vor urma în curând munţii şi, într-adevăr, când *Nautilus* făcu unele mişcări, am văzut spre sud un fel de zid înalt care părea că acoperă orice ieşire. Pesemne că era un continent sau măcar o insulă, fie una dintre insulele Canare, fie una dintre insulele Capului Verde. Poziţia vasului nefiind însemnată — poate dinadins — nu ştiam unde ne aflăm. În orice caz, zidul mi se părea că trebuie să fie marginea Atlantidei, din care nu străbătusem decât o părticică. Îmi continuai observaţiile şi în timpul nopţii. Rămăsesem singur, fiindcă Conseil plecase să se culce în cabina lui. Încetinindu-şi mersul, *Nautilus* sălta pe deasupra colinelor învăluite în umbră când atingându-le, ca şi cum ar fi vrut să se aşeze pe ele, când ridicându-se la

suprafața valurilor. Prin cristalul apelor se vedeau câteva constelații strălucitoare, dintre care am recunoscut cele cinci sau şase stele zodiacale care vin după Orion.

Aş fi rămas încă multă vreme în fața ferestrei ca să admir marea şi cerul, dacă nu s-ar fi închis obloanele. În clipa aceea, *Nautilus* ajunsese la poalele zidului. Cum avea să iasă de acolo, nu puteam ghici. M-am dus în camera mea. *Nautilus* stătea nemişcat. Adormii cu gândul să mă scol peste câteva ore, dar nu m-am putut trezi decât a doua zi la ora opt. Am intrat atunci în salon şi, privind manometrul, îmi dădui seama că *Nautilus* pluteşte la suprafața oceanului. De altfel, se auzi curând şi zgomot de paşi deasupra, pe punte.

Cu toate acestea, nici o clătinare de val nu legăna vasul. M-am urcat până aproape de punte. Capacul era deschis. Am scos capul, dar în loc să dau de lumina zilei, m-am pomenit înconjurat de un întuneric de nepătruns. Unde ne aflam? Mă înşelasem? Să nu fi trecut încă noaptea? Nu se vedea totuşi nici o stea, iar bezna era cu mult mai neagră decât întunericul nopții. Nu ştiam ce să cred, când deodată cineva mă întrebă:

— Dumneavoastră sunteți, domnule profesor ?

— Ah! Domnule căpitan! Unde ne aflăm?

— Sub pământ, domnule profesor.

— Sub pământ? strigai eu. Şi *Nautilus* mai pluteşte?

— Pluteşte.

— Nu înțeleg...

— Aşteptați câteva clipe. Farul se va aprinde îndată şi dacă vă plac situațiile limpezi, veți fi mulțumit.

Mă suii pe punte şi aşteptai. Întunericul era atât de adânc, încât nu-l vedeam nici măcar pe căpitanul Nemo. Dar, uitându-mă spre zenit, exact deasupra capului meu, mi se păru că întrevăd o licărire, un fel de semiîntuneric, străbătând

printr-o scobitură rotundă. În clipa aceea farul se aprinse şi lucirea lui orbitoare întunecă geana de lumină de deasupra.

După ce am închis o clipă ochii, orbiți de puterea luminii, mă uitai în jurul meu. *Nautilus* plutea pe lângă un mal, zidit ca un chei. Marea în care se oprise era un fel de lac, închis într-un cerc de ziduri, cu diametrul de două mile, adică având vreo şase mile de jur împrejur. Nivelul lacului — după cum arăta manometrul — nu putea fi decât cel exterior, fiindcă trebuia neapărat să existe o comunicație între lac şi mare. Pereții înalți, aplecați spre bază, se rotunjeau formând un fel de pâlnie răsturnată, a cărei înălțime atingea cinci sau şase sute de metri. În vârf se deschidea scobitura rotundă prin care zărisem licărirea datorită, fără îndoială, luminii zilei. Înainte de a cerceta mai cu atenție aşezarea grotei aceleia uriaşe, înainte de a mă întreba dacă e făcută de natură sau de mâna omului, m-am îndreptat spre căpitanul Nemo.

— Unde suntem? îl întrebai.

— În mijlocul unui vulcan stins, îmi răspunse el; un vulcan înecat de apele mării, în urma unor cutremure. În timp ce dumneavoastră dormeați, *Nautilus* a pătruns în lacul acesta printr-un canal natural, deschis la zece metri sub valurile oceanului. Aici e portul său, un port sigur, tainic şi la adăpostul tuturor vânturilor! Dacă puteți, găsiți-mi pe țărmurile continentelor sau insulelor dumneavoastră o radă asemănătoare cu adăpostul acesta sigur împotriva furiei uraganelor.

— Aici într-adevăr sunteți în siguranță, domnule căpitan. Cine v-ar putea urmări în inima unui vulcan? Dar mi s-a părut că văd o deschizătură în vârful lui…

— E craterul vulcanului. Un crater odinioară plin de lavă, vapori şi flăcări, prin care acum pătrunde aerul înviorător pe

care-l respirăm.

— Dar ce munte vulcanic e acesta? întrebai eu.

— E un munte situat pe una din numeroasele insule cu care-i presărat oceanul. O stâncă oarecare pentru vapoare; pentru noi însă este o adevărată peşteră uriaşă. Am descoperit-o printr-o întâmplare; o întâmplare fericită însă.

— Oare n-ar putea coborî cineva prin gura craterului?

— Nu, domnule profesor. Până la o sută de picioare spre baza interioară a muntelui mai merge, dar de la o sută de picioare pereții au asemenea povârnişuri încât sunt de netrecut.

— Văd, domnule căpitan, că natura vă ajută totdeauna şi pretutindeni. Vă aflați în siguranță pe lacul acesta şi nimeni nu poate intra aici. Nu înțeleg însă la ce vă trebuie un adăpost? Doar, *Nautilus* n-are nevoie de port!

— Aşa e, domnule profesor, dar are nevoie de electricitate ca să se mişte, de elemente care să-i dea electricitatea, de sodiu ca să-i alimenteze elementele, de cărbune ca să facă sodiul şi de o mină din care să se scoată cărbunele. Or, tocmai în locurile acestea, marea acoperă păduri întregi, înecate încă din timpurile geologice şi care sunt acum, pentru noi, o mină nesecată de cărbuni.

— Aşadar, domnule căpitan, oamenii dumneavoastră lucrează aici ca mineri.

— Da, domnule profesor. Minele de aici se întind, ca şi cele de la Newcastle, pe sub valuri. Oamenii mei, îmbrăcați în haine de scafandru, cu târnăcopul şi hârlețul în mină, scot de aici cărbunele, pe care altfel ar trebui să-l iau din minele de pe continente. Iar când ard combustibilul pentru fabricarea sodiului, fumul care iese prin crater face ca muntele să semene cu un vulcan în activitate.

— Îi vom vedea la lucru pe tovarăşii dumneavoastră?

— De data asta nu, fiindcă mă grăbesc să continui ocolul submarin al lumii. De aceea mă voi mulțumi cu rezervele de sodiu pe care le mai am aici. Vom rămâne aici o zi, adică timpul de care e nevoie ca să urcăm sodiul pe bord, apoi ne vom urma călătoria. Aşa că, dacă doriți să vizitați grota şi să faceți înconjurul lacului, folosiți ziua aceasta, domnule Aronnax.

I-am mulțumit căpitanului şi m-am dus să-i caut pe cei doi tovarăşi ai mei. Ei nu ieşiseră încă din cabină. Îi rugai să mă întovărăşească pe punte, fără să le spun unde ne aflam. Lui Conseil, care nu se mira niciodată de nimic, i se păru tot atât de firesc să se trezească sub un munte, pe cât i se păruse de firesc să adoarmă sub apă. Ned Land însă avea un singur gând: să cerceteze grota ca să găsească vreo ieşire.

După ce am mâncat, pe la ora zece am coborât pe mal.

— Iată-ne din nou pe pământ! spuse Conseil.

— Asta nu se cheamă «pământ», îi răspunse canadianul, şi nici nu ne aflăm «pe el», ci «sub el». Între pereții muntelui şi apa lacului se întindea un mal nisipos, care în locul cel mai lat avea cinci sute de picioare. Pe malul acela se putea face uşor înconjurul lacului. Dar baza pereților înalți era formată dintr-un sol frământat pe care zăceau, într-o îngrămădire pitorească, blocuri vulcanice şi pietre ponce uriaşe, pe care flăcările subterane le acoperiseră cu un smalț lucios ce scânteia în lumina farului. Sub paşii noştri, pulberea de mică de pe țărm zbura ca un nor de scântei.

Solul se ridica tot mai mult, cu cât ne îndepărtam de apă. Curând ajunserăm la nişte dâmburi lungi şi întortocheate, adevărate urcuşuri, pe care ne-am putut cățăra; dar a trebuit să păşim cu băgare de seamă, fiindcă piciorul aluneca pe

trahitele acelea sticloase, neunite între ele şi făcute din cristale de silicat şi cuarț. Natura vulcanică a grotei se vădea pretutindeni; le atrasei atenția tovarăşilor mei asupra acestui lucru.

— Vă puteți închipui, îi întrebai eu, cum era pâlnia asta atunci când se umplea de lavă clocotită şi când nivelul lichidului incandescent se ridica până la deschizătura muntelui, ca fonta pe pereții unui cuptor?

— Îmi închipui cât se poate de bine, răspunse Conseil. Dar domnul ar putea să-mi spună de ce uriaşul topitor şi-a oprit munca şi cum se face că acum în locul cuptorului sunt apele liniştite ale unui lac?

— După câte s-ar părea, dragă Conseil, vreo zguduire lăuntrică a deschis în apele oceanului canalul pe care a trecut şi *Nautilus*. Atunci, apele au năvălit înăuntrul muntelui. O luptă înspăimântătoare s-a dat între cele două elemente, luptă care a luat sfârşit cu victoria lui Neptun. Dar secole nenumărate s-au scurs până ce vulcanul înecat a devenit o grotă liniştită.

— Foarte bine, spuse Ned Land. N-am nimic împotriva explicației acesteia, numai că îmi pare rău pentru noi, că deschizătura de care vorbiți nu s-a făcut deasupra nivelului mării.

— Păi, dragă Ned, îl luă în primire Conseil, dacă trecerea n-ar fi fost submarină. *Nautilus* n-ar fi putut pătrunde prin ea.

— Şi mai am să adaug, meştere Land, că apele n-ar fi năvălit sub munte, iar vulcanul ar fi rămas vulcan. Aşa că n-are de ce să-ți pară rău.

Urcam mereu. Dâmburile erau din ce în ce mai abrupte şi mai înguste. Uneori dădeam de şanțuri adânci peste care trebuia să sărim, alteori ne târam pe genunchi sau pe burtă şi

ocoleam povârnişurile ca să trecem peste crestele ascuțite. Dar dibăcia lui Conseil şi forța canadianului învinseră toate piedicile. La vreo treizeci de metri înălțime, natura solului începu să se schimbe. Drumul rămase însă la fel de anevoios. Bazalturile negre înlocuiau acum conglomeratele şi trahitele; aici se formaseră prisme regulate, exemple minunate de arhitectură naturală, asemeni unor coloane care susțineau arcadele bolții uriaşe. Între bazalturi şerpuiau fluvii împietrite de lavă răcită, încrustate cu fâşii bituminoase, iar pe alocuri se întindeau covoare largi de sulf. Lumina zilei, care pătrundea acum cu putere prin craterul de sus, scălda într-un luciu palid resturile vulcanice, îngropate pentru totdeauna în inima stinsă a muntelui.

Mai sus cu vreo două sute cincizeci de picioare a trebuit să ne oprim, în fața noastră se ridicau obstacole de netrecut. Bolta lăuntrică se înclina în aşa fel, încât nu mai urcam, ci ne învârteam pe loc. La înălțimea aceea, regnul vegetal începea lupta cu regnul mineral. Câțiva copăcei şi ici-colo chiar copaci în toată puterea cuvântului ieşeau din scobiturile stâncilor. Am recunoscut câteva euforbii din care picura sevă caustică. Eliotrope ce nu-şi justificau numele, pentru că razele soarelui nu le mângâiau niciodată, îşi aplecau trist capetele decolorate şi fără mireasmă; crizantemele creşteau sfioase la rădăcina unor aloeşi cu frunze lungi, mohorâte, bolnăvicioase. Dar în torentul împietrit de lavă am găsit câteva violete mici, slab parfumate, pe care le-am mirosit cu nesaț. Parfumul e sufletul florii, dar florile mării, splendidele hidrofite n-au suflet!

Tocmai ajunseserăm lângă o tufă de liliac neobişnuit de mare, când Ned Land strigă:

— Ia uitați-vă, un stup!

— Un stup ? întrebai eu neîncrezător.

— Da, un stup, repetă canadianul. Şi albinele zumzăie în jurul lui. M-am apropiat şi a trebuit să recunosc că aşa era. În scorbura unui trunchi roiau câteva mii de albine, atât de răspândite în insulele Canare şi ale căror produse sunt foarte prețuite. Fireşte, canadianul a vrut mai întâi să-şi strângă o provizie de miere şi n-am avut ce-i face. Aprinzând cu bricheta un mănunchi de frunze uscate amestecate cu pucioasă, el începu să afume albinele. Zumzetul se stinse treptat şi din scorbura deschisă Ned Land strânse câteva livre de miere aromată pe care o vârî în tolbă.

— Să vedeți ce prăjitură straşnică am să fac din miere şi făină de artocarpus! ne spuse el.

— Tii! se bucură Conseil. O să fie ca turta dulce.

— Fie şi ca turta dulce, spusei eu, numai hai să mergem mai departe. La unele coturi ale potecii pe care mergeam se vedea lacul, în toată întinderea lui. Farul îi lumina întreaga suprafață, pe care nu tresărea nici un val, nici o unduire. *Nautilus* părea încremenit. Pe punte şi pe mal forfoteau oamenii echipajului, ca nişte năluci negre în mijlocul luminii.

Pe când înconjuram vârful înalt al stâncilor care sprijineau bolta, am descoperit că albinele nu erau singurele viețuitoare dinăuntrul vulcanului. Păsări de pradă pluteau din loc în loc, rotindu-se în umbră, sau îşi luau zborul din cuiburile lor cocoțate pe vârfuri de stâncă. Erau ulii cu pântecul alb şi un fel de şoimi care poartă numele de vânturei. Pe povârnişuri alergau cât le țineau picioarele dropii dolofane. E lesne de închipuit ce poftă l-a cuprins pe Ned la vederea unui vânat atât de gustos şi cât de rău i-a părut că n-avea o puşcă la îndemână. El încercă să înlocuiască plumbul cu pietre şi, după câteva încercări nereuşite, izbuti să rănească una din dropiile acelea minunate. Dacă aş arăta că şi-a primejduit de

zeci de ori viața ca să prindă vânatul, n-aş minți deloc. Dar până la urmă izbuti să vâre dropia în tolbă, lângă fagurii de miere.

A trebuit să coborâm apoi spre țărm, pentru că era cu neputință să mai urcăm creasta. Deasupra noastră, craterul larg deschis părea o gură uriaşă de fântână. Din locul în care ne aflam zăream desluşit cerul şi vedeam alergând norii răvăşiți de vântul din apus, care-şi târau până în vârful muntelui peticele neguroase. Asta arăta că norii nu sunt prea sus, fiindcă muntele se înălța abia cu opt sute de picioare deasupra oceanului.

La o jumătate de oră după ultima ispravă a canadianului, ajunserăm din nou jos, pe malul interior. Aici creşteau lanuri întregi de mărar de mare, un fel de plantă mică din familia umbeliferelor, bună de gătit. Conseil culese câteva buchete. Dintre animale, am întâlnit mii de crustacei de toate soiurile, homari, crabi, palemoni, mysis şi nesfârşit de multe scoici şi ghiocuri.

Acolo se deschidea o peşteră minunată, pe al cărei nisip ne-am întins toți trei cu plăcere. Focul lustruise pereții smălțuiți şi strălucitori ai peşterii, presărați în întregime cu pulbere de mică. Ned Land pipăia stânca, încercând să-i măsoare grosimea, ceea ce m-a făcut să zâmbesc fără voie. Vorbind apoi despre veşnicele sale planuri de evadare, i-am dat canadianului o oarecare speranță, spunându-i că Nemo n-a venit spre sud decât ca să-şi împrospăteze provizia de sodiu. N-ar fi fost de mirare ca *Nautilus* să pornească spre coastele Europei şi ale Americii, înlesnind astfel canadianului o nouă încercare de fugă. Stăteam tolăniți de o oră în peştera aceea fermecătoare. Discuția, care la început fusese aprinsă, lâncezea acum. Ne cuprinse moleşeala. Fiindcă n-aveam de ce

să mă împotrivesc somnului, m-am lăsat în voia lui.

Deodată mă trezi vocea lui Conseil.

— Alarmă! Alarmă! strigă el.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebai ridicându-mă pe jumătate.

— Năvăleşte apa peste noi!

Am sărit în picioare. Marea năvălea în peşteră ca un puhoi şi, fiindcă nu eram moluşte, trebuia, nici vorbă, să fugim, în câteva minute ne aflam la adăpost, pe vârful grotei.

— Ce-o fi asta? întrebă Conseil. Vreun fenomen nou?

— Nicidecum, prietene, îi răspunsei. E fluxul care era cât p-aci să ne prindă pe neaşteptate, ca pe eroul lui Walter Scott! Oceanul se umflă în afară şi, printr-o lege firească a echilibrului, creşte şi nivelul lacului. Ne-am ales numai cu o baie. Haidem pe *Nautilus* să ne schimbăm hainele!

Trei sferturi de oră mai târziu, plimbarea noastră în jurul lacului luă sfârşit şi ne urcarăm pe bord. Oamenii echipajului tocmai sfârşeau de cărat provizia de sodiu şi *Nautilus* ar fi putut pleca de îndată. Cu toate astea, căpitanul Nemo nu dădu nici un ordin. Aştepta oare să se înnopteze, ca să poată ieşi în taină prin trecătoarea submarină? Se prea poate. A doua zi dimineața, însă, *Nautilus*, părăsindu-şi portul, naviga în larg, la câțiva metri sub valurile Atlanticului.

Capitolul XI. MAREA SARGASELOR

Direcția lui *Nautilus* nu se schimbase. Prin urmare, orice nădejde de a ne reîntoarce spre mările europene trebuia lăsată la o parte, până una, alta. Căpitanul Nemo mergea întins către sud. Unde ne ducea? Nici nu îndrăzneam să mă gândesc. În ziua aceea, *Nautilus* străbătu o regiune ciudată a Oceanului Atlantic. Nu există om care să nu fi auzit despre existența marelui curent de apă caldă, cunoscut sub numele de Golf-Stream. După ce iese din canalele Floridei, curentul se îndreaptă spre Spitzberg; dar înainte de a pătrunde în Golful Mexic, cam pe la 44° latitudine nordică, el se desparte în două brațe: cel principal porneşte spre coastele Irlandei şi ale Norvegiei, pe când cel de-al doilea coteşte spre sud, la înălțimea insulelor Azore; apoi, lovind țărmurile africane şi descriind un oval alungit, se întoarce către insulele Antile.

Acest al doilea braț — care-i mai degrabă o salbă decât un braț — înconjură cu inelele lui de apă caldă o porțiune din Atlantic, rece, liniştită şi nemişcată, care poartă numele de Marea Sargaselor şi care formează un adevărat lac în mijlocul oceanului. Pentru a face înconjurul mării acesteia, apele marelui curent au nevoie de nu mai puțin decât trei ani.

La drept vorbind, Marea Sargaselor acoperă toată partea scufundată a Atlantidei. Unii autori au fost chiar de părere că ierburile numeroase cu care este împânzită sunt smulse din câmpiile vechiului continent. Totuşi s-ar putea ca ierburile acestea, alge şi fucus, să fie smulse de pe țărmurile Europei şi Americii şi târâte până acolo de Golf-Stream. Acesta a fost unul din motivele care îl făcură pe Columb să bănuiască existența unui nou continent. Odată ajunse în Marea Sargaselor, corăbiile acestui îndrăzneț călător au înaintat cu

greu printre ierburi, fiind silite să se oprească uneori, spre marea spaimă a echipajelor, şi astfel traversarea acestei mări dură trei săptămâni.

Aceasta era regiunea în care naviga *Nautilus*, o adevărată livadă, un covor de alge, de fucus-natans, de struguri tropicali, atât de des şi de compact, încât orice vas cu greu îl putea străpunge. De aceea, căpitanul Nemo, care nu voia să vâre elicea în maldărul acela de ierburi, se ţinu la câţiva metri adâncime sub valuri.

Numele de Sargase vine de la cuvântul spaniol «sargazzo» care înseamnă varec, adică un soi de iarbă de mare. Din iarba aceasta, numită şi varec-plutitor, e făcută cea mai mare parte a bancului uriaş. După savantul Maury, autorul lucrării «Geografia fizică a globului», iată din ce pricină se adună hidrotitele acestea în bazinul liniştit al Atlanticului:

«Explicaţia ce s-ar putea da, spune el, pare să reiasă dintr-o experienţă cunoscută de toată lumea. Dacă se pun într-un vas bucăţele de plută sau nişte corpuri plutitoare şi se dă apei din vas o mişcare circulară, se va vedea că bucăţelele împrăştiate se adună laolaltă în centrul suprafeţei lichide, adică în punctul cel mai liniştit. În fenomenul de care ne ocupăm, vasul este Atlanticul, Golf-Stream-ul este curentul circular, iar Marea Sargaselor e punctul central în care se adună corpurile plutitoare». Împărtăşesc părerea lui Maury şi am putut să studiez fenomenul în mediul acesta special, în care rareori pătrund navele. Deasupra noastră pluteau tot felul de corpuri îngrămădite printre ierburile cafenii, trunchiuri de copaci smulse din Anzi sau din Munţii Stâncoşi şi cărate de Amazon sau Mississippi, numeroase epave, resturi de tălpoaie de corăbii, din carene şi din învelişuri atât de îngreuiate de scoici şi crustacei, încât nu se mai puteau ridica

la suprafața oceanului.

Toată ziua de 22 februarie o petrecurăm în Marea Sargaselor, în care peştii amatori de plante acvatice şi de crustacei găsesc hrană din belşug. A doua zi oceanul îşi reluă înfățişarea lui obişnuită.

Începând de la 23 februarie şi până la 12 martie, timp de nouăsprezece zile, *Nautilus* naviga în mijlocul Atlanticului, ducându-ne cu o viteză constantă de o sută de leghe în douăzeci şi patru de ore. Nu mai încăpea îndoială că Nemo voia să-şi ducă la îndeplinire programul submarin şi că, pentru aceasta, se gândea să revină în mările australe ale Pacificului, după ce ar depăşi Capul Horn.

Aşadar, temerile lui Ned Land fuseseră îndreptățite. În apele acestea atât de întinse, în care insulele lipsesc, nici vorbă nu putea fi să fugim de pe bord; pe de altă parte, n-aveam cum să ne împotrivim voinței căpitanului. Singurul lucru pe care-l puteam face era să ne supunem; dar nădăjduiam să ajungem prin convingere la ceea ce forța sau viclenia nu ne puteau duce. Poate că la sfârşitul călătoriei, căpitanul Nemo se va învoi să ne redea libertatea, dacă îi vom jura să nu-i destăinuim existența... Jurământul ni l-am fi ținut cu cinste. Dar lucrurile acestea anevoioase trebuiau discutate mai întâi cu căpitanul. Cum va primi Nemo cererea noastră de a ne reda libertatea? Nu ne spusese el însuşi de la început, destul de limpede, că era silit să ne oprească pentru totdeauna pe bordul lui *Nautilus* ca să poată fi păstrat secretul vieții sale ? Faptul că tăcusem timp de patru luni nu însemna oare că suntem de aceeaşi părere cu el ? Şi dacă am aduce din nou vorba despre toate acestea, nu i-am trezi anumite bănuieli care ne-ar putea zădărnici planurile, dacă mai târziu ni se va ivi vreun prilej potrivit ca să le reluăm? Cântăream şi

răsuceam în minte toate întrebările acestea şi apoi i le puneam lui Conseil, care era la fel de încurcat ca şi mine. Pe scurt, cu toate că nu mă descurajez uşor, îmi dădeam seama că nădejdea de a-mi revedea semenii trebuia să-mi scadă din zi în zi, mai cu seamă acum, când căpitanul Nemo gonea plin de îndrăzneală spre sudul Atlanticului. În cursul acestor nouăsprezece zile de călătorie nu s-a petrecut nimic deosebit. Pe căpitan îl vedeam rar: lucra. În bibliotecă găseam adesea cărți deschise, mai ales cărți de ştiințe naturale. Răsfoise şi lucrarea mea asupra fundurilor submarine, făcând numeroase note marginale, câteodată în contrazicere cu teoriile şi sistemele mele. Căpitanul însă se mulțumea să-mi limpezească în felul acesta lucrarea şi numai rareori stăteam de vorbă amândoi. Uneori auzeam răsunând sunetele melancolice ale orgii la care cânta cu multă căldură, dar asta se întâmpla numai noaptea, în întunericul cel mai deplin, atunci când *Nautilus* adormea în adâncurile oceanului. În timpul acestei perioade a călătoriei navigam zile întregi la suprafața apei. Marea era cu totul pustie; abia câteva corăbii cu pânze, în drum spre Indii, se îndreptau spre Capul Bunei Speranțe. Într-o zi ne-a urmărit o balenieră, care fără doar şi poate că ne lua drept o balenă uriaşă, de mare preț. Dar căpitanul Nemo, nedorind ca bieții oameni să-şi piardă timpul şi să se ostenească degeaba, a încheiat vânătoarea cufundându-se sub apă. Întâmplarea aceasta păru că-l interesează foarte mult pe Ned Land. Cred că nu mă înşel spunând că bravului canadian trebuie să-i fi părut tare rău că pescarii n-au izbutit să ucidă cu cangea cetaceul nostru de tablă.

Peştii observați de Conseil şi de mine în răstimp erau cam aceiaşi pe care îi studiasem şi mai înainte, la alte latitudini.

Mai deosebiți au fost doar câțiva reprezentanți ai fiorosului gen de cartilaginoşi care se împart în trei subgenuri, numărând nu mai puțin de treizeci şi două de specii: rechini dungați, lungi de cinci metri, cu capul turtit şi mai lat decât corpul, cu înotătoarele codale rotunjite; rechinii aceştia au pe spate dungi mari negre, paralele şi longitudinale; erau apoi rechini cenuşii, având şapte deschideri branhiale şi înzestrați cu o singură înotătoare dorsală, aşezată aproape de mijlocul corpului.

Am întâlnit de asemenea şi câini de mare, peşti grozavi de lacomi. Avem tot dreptul să ne îndoim de povestirile pescarilor, dar iată ce ne spun ei: Odată s-a găsit în corpul unui astfel de animal un cap de bivol şi un vițel întreg. Într-un altul s-au găsit doi thoni şi un marinar în uniformă, în altul un soldat cu sabie la şold şi, în sfârşit, în alt exemplar au dat peste un cal, cu călăreț cu tot. La drept vorbind, toate astea nu prea sunt de crezut. E însă adevărat că nici unul din aceste animale nu s-a lăsat prins în năvoadele lui *Nautilus*, aşa că n-am putut să le verific lăcomia.

Turme nebunatice de delfini ne însoțiră zile de-a rândul. Înotau câte cinci, şase laolaltă, vânând în haite ca lupii în câmpie. Se pare că sunt la fel de lacomi ca şi câinii de mare, dacă e să dăm crezare unui profesor din Copenhaga care a scos din stomacul unui delfin treisprezece marsuini şi cincisprezece foci. E drept că delfinul acela aparținea unei specii de giganți, cu o lungime de mai bine de douăzeci şi patru de picioare. Familia aceasta de delfini cuprinde zece genuri şi cei pe care-i vedeam aparțineau genului delfinoringilor, cu botul foarte îngust, de patru ori mai lung decât capul. Corpul lor, lung de trei metri, e negru pe spinare, iar pe burtă sunt de culoare albă-trandafirie, presărată cu pete mici şi rare. În

mările acestea mai există nişte peşti din ordinul acantopterigienilor, familia scenoizilor. Unii autori — mai mult poeți decât naturalişti — pretind că aceşti peşti cântă melodios şi că vocile lor alcătuiesc un concert pe care nici un cor de voci omeneşti nu l-ar egala. Nu pot să contrazic asemenea afirmații, dar aceşti peşti nu ne-au făcut nici o serenadă, fapt pe care nu pot decât să-l regret.

Până la urmă, Conseil a clasat şi o mulțime de peşti zburători, pe care delfinii îi vânau cu o dibăcie neîntrecută. O asemenea vânătoare e cât se poate de interesantă. Oricât de departe ar fi încercat să zboare, oriîncotro s-ar fi îndreptat, chiar dacă ar fi sărit pe deasupra lui *Nautilus*, bieții peşti nimereau totdeauna în botul deschis al delfinului, care aştepta gata să-i înhațe. Printre peştii aceştia, Conseil a notat pirapezii, un fel de rândunele de mare, cu gura luminoasă, care în timpul nopții, lăsând dâre de foc în aer, se aruncă în apele întunecoase ca nişte stele căzătoare.

Aşa s-a desfăşurat călătoria noastră până în ziua de 13 martie, când *Nautilus* a făcut mai multe sondaje pe care le-am urmărit cu toată atenția.

Până atunci străbătusem aproape treisprezece mii de leghe de la punctul nostru de plecare, din mările de sus ale Pacificului. Ne aflam la 45° 37' latitudine sudică şi 37° 53' longitudine vestică. Eram pe aceleaşi meleaguri în care căpitanul Denham de pe *Herald* a desfăşurat paisprezece mii de metri de sondă, fără să dea de fund. Tot aici locotenentul Parker de pe fregata americană *Congress* nu putuse atinge solul submarin nici la cincisprezece mii o sută patruzeci de metri.

Căpitanul Nemo hotărî să-l cufunde pe *Nautilus* la cea mai mare adâncime, ca să controleze sondajele de care am

pomenit. M-am pregătit să-mi notez rezultatele experienței. Obloanele salonului s-au deschis şi au început manevrele de cufundare spre regiunile acelea nemaipomenit de adânci.

E lesne de închipuit că nu putea fi vorba de cufundare prin umplerea rezervoarelor, pentru că nu era sigur dacă ele ar fi sporit îndeajuns greutatea specifică a lui *Nautilus*. De altfel, la urcare, suprasarcina de apă ar fi trebuit înlăturată şi pompele n-ar fi fost destul de puternice ca să învingă presiunea exterioară.

Căpitanul Nemo hotărî să atingă fundul oceanului coborând într-o diagonală alungită, cu ajutorul planurilor laterale, care au fost aşezate sub un unghi de 45° față de linia de plutire a lui *Nautilus*. Apoi se dădu viteză maximă elicei, care bătu apa cu o forță de nedescris.

Sub impulsul ei puternic, *Nautilus* vibra ca o coardă întinsă şi se cufundă treptat sub apă. Stăteam împreună cu Nemo în salon şi urmăream acul manometrului care devia cu repeziciune. Curând trecurăm dincolo de zona în care trăiesc cei mai mulți peşti. Dacă unii peşti nu pot trăi decât la suprafața mărilor sau a fluviilor, alții, mai puțin numeroşi, stau numai la adâncimi destul de mari. Printre aceştia din urmă am văzut un fel de câine de mare, înzestrat cu şase deschideri respiratorii, cu ochi enormi, în formă de telescop; apoi un soi de peşte cu aripioarele pectorale negre şi care-i apărat de un plastron de plăci osoase roş-palide, şi în sfârşit grenadierul, care trăieşte la o mie două sute de metri adâncime, suportând deci o presiune de o sută douăzeci de atmosfere.

L-am întrebat pe căpitan dacă întâlnise peşti la adâncimi şi mai mari.

— Peşti? mi-a răspuns el. Rareori. Dar, în stadiul actual al

ştiinței, ce se cunoaşte, sau, mai bine zis, ce se bănuieşte în privința aceasta?

— Iată ce se cunoaşte, domnule căpitan: cu cât pătrundem mai mult în adâncul oceanului, viața vegetală dispare mai repede decât viața animală. Se ştie, de asemenea, că acolo unde se mai văd încă ființe vii, nu mai găseşti nici urmă de hidrofite. Se ştie că scoicile trăiesc la două mii de metri sub apă şi că Mac Clintock, eroul mărilor polare, a scos o stea de mare de la o adâncime de două mii cinci sute de metri. Se mai ştie că echipajul de pe Bull-Dogy al marinei regale, a pescuit o stea de mare la două mii şase sute douăzeci de brase[20], adică de la mai mult de o leghe adâncime. Dar poate o să spuneți că nu se ştie nimic?

— Nu, domnule profesor, n-o să fiu atât de nepoliticos. Totuşi, v-aş întreba cum explicați dumneavoastră faptul că unele ființe pot să trăiască la asemenea adâncimi?

— Iată cum îmi explic: în primul rând curenții verticali, determinați de diferențele de salinitate şi de densitate a apelor, produc o mişcare suficientă spre a menține viața primitivă a crinilor şi a stelelor de mare.

— E drept, încuviință căpitanul.

— Apoi, deoarece oxigenul stă la baza vieții, se ştie că o cantitate de oxigen dizolvată în apă sporeşte odată cu adâncimea, în loc să descrească, şi că presiunea păturilor joase de apă contribuie la comprimarea lui.

— A! Se ştie acest lucru ? se miră căpitanul Nemo. E bine că se ştie, fiindcă acesta e adevărul. Trebuie să mai adaug doar că vezica înotătoare a peştilor cuprinde mai mult azot decât oxigen, când aceştia sunt pescuiți la suprafața apei, şi, dimpotrivă, mai mult oxigen decât azot când sunt scoşi de la

[20] Bras — unitate de măsură folosită în marină, egală cu 1.62 m.

adâncimi mari, ceea ce îndreptăţeşte explicaţia dumneavoastră. Să ne continuăm însă observaţiile.

M-am uitat spre manometru. Arăta o adâncime de şase mii de metri. De o oră ne cufundam întruna. Alunecând pe planurile lui înclinate, *Nautilus* cobora mereu. Apele pustii erau de-o limpezime minunată şi nespus de străvezii. Peste încă o oră am ajuns la treisprezece mii de metri — aproape trei leghe şi un sfert — dar fundul oceanului tot nu se zărea.

Pe la paisprezece mii de metri au început să se desluşească nişte piscuri negre, care se înălţau în mijlocul apelor. Piscurile însă puteau fi ale unor munţi cât Himalaia sau Mont Blanc, dacă nu şi mai înalţi, aşa că tot nu ne-am putut da seama de adâncimea oceanului.

Cu toată presiunea puternică pe care o suporta, *Nautilus* coborî şi mai mult. Simţeam cum îi tremură învelişul de fier la încheieturile niturilor; barele începuseră să se îndoaie, pereţii gemeau; geamurile salonului păreau că se coşcovesc sub presiunea apei, şi *Nautilus*, cât era el de zdravăn, ar fi cedat fără doar şi poate, dacă, aşa cum spusese căpitanul, n-ar fi fost făcut ca să reziste ca un bloc plin.

Când am atins povârnişurile acestor munţi cufundaţi sub apă, se mai zăreau încă scoici, serpule, spinorbişi vii şi câteva specimene de stele de mare.

Curând însă dispărură şi ultimii reprezentanţi ai vieţii animale şi *Nautilus*, cufundat la mai mult de trei leghe, trecu de hotarele vieţii submarine, aşa cum un balon se ridică în înălţimi deasupra zonelor respirabile. Atinsesem o adâncime de şaisprezece mii de metri — patru leghe — şi învelişul lui *Nautilus* suporta o presiune de o mie şase sute de atmosfere, adică o mie şase sute de kilograme pe fiecare centimetru pătrat al suprafeţei sale.

— Vă dați seama, am strigat eu, ce înseamnă să străbați regiunile acestea adânci prin care omul n-a ajuns încă niciodată! Priviți, domnule căpitan, stâncile mărețe, peşterile nelocuite, aceste ultime lăcaşuri ale Pământului, în care viața nu mai este cu putință! Atâtea privelişti necunoscute, şi totuşi suntem siliți să ne mulțumim numai cu amintirea lor!

— V-ar place să păstrați ceva mai mult decât amintirea? mă întrebă căpitanul.

— Ce vreți să spuneți ?

— Că nimic nu-i mai uşor decât să fotografiem regiunea aceasta submarină.

Nici n-am apucat să-mi arăt întreaga uimire pe care mi-o stârniseră cuvintele lui neaşteptate, când, la un ordin al căpitanului, un obiectiv fu adus în salon. Prin obloanele larg deschise, apele, luminate electric, se desluşeau cu o limpezime desăvârşită. Nici o umbră, nici o degradare a luminii noastre artificiale. Nici soarele n-ar fi fost mai bun pentru ceea ce ne pregăteam să facem. Împins de elice şi silit de înclinarea planurilor lui, *Nautilus* stătea nemişcat. Aparatul fu îndreptat asupra priveliştilor fundului oceanic şi în câteva secunde obținurăm un clişeu de o mare claritate.

Dar eu am să încerc să descriu originalul: în față se înalță stâncile care stau acolo de la începuturile lumii, fără să fi văzut vreodată lumina cerurilor, graniturile inferioare care alcătuiesc puternica temelie a globului, peşterile adânci scobite în masa pietroasă, profilurile tăiate în stâncă, neasemuit de clare, cu vârfuri negre, ieşite parcă din pensula vreunui pictor flamand. Departe, în zare, linia întortocheată a unor munți minunați închide priveliştea. Mi se pare cu nepu-tință de redat frumusețea îngrădirii aceleia de pietre netede, negre şi lucioase, fără un fir de muşchi, fără o pată pe ele,

tăiate în forme ciudate şi stând neclintite pe covorul de nisip care scânteia în razele luminii electrice!

Sfârşindu-şi experiențele, căpitanul Nemo îmi spuse:

— Acum să urcăm, domnule profesor. Nu trebuie să întrecem măsura expunându-l prea mult timp pe *Nautilus* la o asemenea presiune.

— Să urcăm! răspunsei eu.

— Țineți-vă bine!

Nici n-am avut vreme să mă gândesc de ce-mi dăduse căpitanul sfatul acesta, că m-am şi pomenit aruncat la podea.

Cu elicea în mişcare şi cu planurile îndreptate vertical, *Nautilus*, purtat ca un balon în aer, se ridica fulgerător de repede, străpungând grosimea apei cu un freamăt răsunător. Prin ferestrele salonului nu se mai putea vedea nimic. În patru minute vasul străbătu cele patru leghe care îl despărțeau de suprafața oceanului şi, după ce țâşni ca un peşte zburător, recăzu în apă împroşcând valurile până la o înălțime amețitoare.

Capitolul XII. CAŞALOŢI ŞI BALENE

În timpul nopții de 13 spre 14 martie, *Nautilus* îşi reluă direcția spre sud. Nădăjduiam că, de îndată ce va ajunge în dreptul Capului Horn, va cârmi spre vest, ca să ajungă în mările Pacificului şi să încheie astfel înconjurul Pământului. Dar n-a făcut aşa, ci a continuat să urce spre regiunile australe. Încotro avea de gând să meargă? La pol? Ar fi fost o nebunie. Începeam să cred că îndrăzneala căpitanului îndreptățea îndeajuns temerile lui Ned Land.

De câteva zile canadianul nu-mi mai vorbea despre planurile sale de fugă. Devenise mai puțin vorbăreț, aproape că tăcea tot timpul, îmi dădeam bine seama cât îl apăsa captivitatea prelungită pe care o îndura. Simțeam cât sânge rău îşi face. De câte ori îl întâlnea pe căpitan, ochii i se aprindeau de mânie şi mă temeam de fiece dată ca firea lui nepotolită să nu-l împingă la cine ştie ce fapte nechibzuite. În ziua aceea de 14 martie, canadianul, urmat de Conseil, intră în camera mea. I-am întrebat care era rostul vizitei lor.

— Vrem să vă punem o mică întrebare, domnule, mi-a răspuns canadianul.

— Vorbeşte, Ned.

— Câți oameni credeți că sunt pe bordul lui *Nautilus*?

— N-aş putea să-ți spun, dragul meu.

— Cred, reluă Ned Land, că, aşa cum este făcut, vasul nu are nevoie de un echipaj prea numeros.

— Adevărat, îi răspunsei eu, n-ar trebui mai mult de zece oameni pentru manevrele lui *Nautilus*.

— Atunci, spuse canadianul, de ce ar avea mai mulți?

— De ce? l-am întrebat, la rândul meu. Îl priveam țintă pe Ned Land, ghicindu-i gândurile.

— Ştii de ce, Ned? am vorbit eu mai departe. Dacă mă încred în presimțirile mele şi dacă am înțeles viața căpitanului, atunci *Nautilus* nu este numai o navă; submarinul acesta trebuie să fie şi un loc de refugiu pentru acei care, la fel ca şi comandantul, au rupt orice legături cu uscatul.

— Tot ce se poate, încuviință Conseil. Cu toate astea, *Nautilus* nu poate adăposti decât un număr anumit de oameni. N-ar vrea domnul să ne arate care ar putea fi acest număr maxim?

— Dar cum să-l aflu, Conseil?

— Păi, faceți socoteala: cunoaşteți capacitatea navei şi deci cantitatea de aer pe care o conține; dacă ne gândim, pe de altă parte, cât aer consumă fiecare om prin respirație şi socotim datele astea față de nevoia lui *Nautilus* de-a ieşi la suprafață la fiecare douăzeci şi patru de ore...

Conseil nu şi-a isprăvit fraza, dar mi-am dat seama unde avea să ajungă.

— Înțeleg, i-am răspuns. Păcat însă că socoteala asta, care nu-i grea deloc, ne dă numai rezultate foarte nesigure.

— N-are a face! insistă Ned Land.

— Atunci să socotim, mă învoii eu. Un om consumă într-o oră oxigenul cuprins într-o sută de litri de aer; iar în douăzeci şi patru de ore oxigenul din două mii patru sute de litri. Deci se cere să ştim de câte ori *Nautilus* cuprinde două mii patru sute de litri de aer.

— Întocmai! spuse Conseil.

— Or, continuai eu, capacitatea lui *Nautilus* fiind de o mie cinci sute de tone, iar o tonă având o mie de litri. *Nautilus* conține un milion cinci sute de mii de litri de aer care, împărțit la două mii patru sute... Am calculat repede cu creionul:...dau un cât de şase sute douăzeci şi cinci. Ceea ce înseamnă că

aerul din *Nautilus* ar ajunge pentru şase sute douăzeci şi cinci de oameni timp de douăzeci şi patru de ore.

— Şase sute douăzeci şi cinci! repetă Ned.

— Dar fii sigur, am adăugat, că pasageri, mateloți şi ofițeri laolaltă nu suntem nici a zecea parte din numărul acesta.

— Şi tot e prea mult pentru trei oameni! murmură Conseil.

— Aşa încât, dragă Ned, nu te pot sfătui decât să ai răbdare.

— Şi chiar mai mult decât răbdare, adăugă Conseil, trebuie resemnare. Conseil găsise cuvântul potrivit. La urma urmei, continuă el, căpitanul Nemo nu poate merge numai spre sud! Va trebui să se oprească odată şi odată, măcar în fața gheţurilor, şi să se întoarcă spre mări mai civilizate! Atunci o să fie timpul să reluăm planurile lui Ned Land.

Canadianul clătină din cap şi îşi trecu mâna peste frunte. Apoi plecă fără să mai spună nimic.

— Îngăduiți-mi să vă spun ce cred eu, mi se adresă atunci Conseil. Bietul Ned visează la ce ar putea avea. Îşi aminteşte întruna de viața lui de înainte. Tot ce ne lipseşte i se pare de preț. Îl copleşesc amintirile şi e amărât. Trebuie să-l înțelegem. Ce rost are el aici? Nici unul. Nu-i nici savant, ca dumneavoastră, şi nici nu se bucură ca noi de minunățiile mării. Ar fi în stare de orice ca să mai ajungă să pună o dată piciorul într-o crâşmă, în țara lui!

Neîndoios că monotonia de pe bord trebuia să-i fie nesuferită canadianului, care era obişnuit cu o viață liberă şi activă. Rar se mai întâmpla câte ceva care să-l poată scoate din amorțeală. Şi totuşi, în ziua aceea s-a petrecut un fapt ce i-a amintit din plin frumoasele timpuri când era vânător de balene.

Cam pe la unsprezece dimineața, când *Nautilus* plutea la

suprafața apei, am nimerit în mijlocul unei turme de balene. Întâlnirea nu m-a mirat, deoarece ştiam că animalele acestea, hăituite din cale afară de vânători, se adăpostesc în apele latitudinilor înalte.

Rolul pe care l-a jucat balena în lumea navigatorilor şi influența ei asupra descoperirilor geografice a fost dintre cele mai însemnate. Atrăgând în urmărirea ei mai întâi pe basci, apoi pe asturieni, englezi şi olandezi, i-a deprins cu primejdiile oceanului şi i-a condus de la un capăt la celălalt al Pământului.

Balenelor le plac mările australe şi boreale. Vechi legende spun că aceşti cetacei au adus pe pescari până la şapte leghe depărtare de Polul Nord. Dacă aceasta nu e adevărat, va fi totuşi cândva, şi poate că în felul acesta, vânând balene în regiunile arctice sau antarctice, oamenii vor păşi pe aceste ținuturi încă necunoscute ale globului.

Stăteam pe punte. Marea era liniştită; prin meleagurile acestea, în luna octombrie sunt zile frumoase de toamnă. Canadianul — care nu se putea înşela — semnală o balenă la orizont, spre răsărit. Privind cu atenție, puteai vedea o spinare neagră, ridicându-se şi coborându-se ritmic în mijlocul valurilor, la cinci mile de *Nautilus*.

— Ah! strigă Ned Land. Câtă plăcere mi-ar face întâlnirea asta, dacă aş fi pe bordul unei baleniere! E un animal cât toate zilele; uitați-vă numai cu ce putere aruncă coloane de aburi şi aer! Mii de draci! De ce-oi fi blestemat să stau pironit pe tinicheaua asta?!

— Hei, Ned, îi răspunsei eu, încă nu te-ai săturat de vânătoare?

— Credeți, domnule, că un vânător de balene poate să-şi uite meseria? Poți să te saturi vreodată de o asemenea

vânătoare?

— N-ai vânat niciodată în mările astea, Ned ?

— Niciodată, domnule. Numai în mările nordice, în Strâmtoarea Bering şi Davis.

— Atunci nu cunoşti încă balenele din sud. Până acum ai vânat numai din cele obişnuite, care nu s-ar încumeta să treacă apele calde ale Ecuatorului.

— Ce vorbiți, domnule profesor! spuse cam neîncrezător canadianul.

— Spun ce este.

— Ei, comedie! Eu, ăsta care vă vorbesc, în anul şaizeci şi cinci, adică acum doi ani şi jumătate, am prins lângă Groenlanda o balenă în care mai era înfiptă o cange cu semnul unei baleniere din Bering. Şi atunci vă întreb: cum se putea ca animalul rănit în vestul Americii să fi venit în est, unde l-am ucis, dacă n-ar fi trecut Ecuatorul fie pe la Capul Horn, fie pe la Capul Bunei Speranțe?

— Sunt de aceeaşi părere cu prietenul Ned, întări Conseil, şi aş fi curios să aud ce o să-i răspundeți.

— Am să vă răspund, dragii mei, că balenele trăiesc, fiecare după soiul din care face parte, în anumite mări, din care nu ies niciodată; şi dacă una din ele a venit din Strâmtoarea Bering în Strâmtoarea Davis, înseamnă pur şi simplu că există vreo trecere dintr-o mare într-alta, fie pe coastele nordice ale Americii, fie pe cele ale Asiei.

— Să vă cred oare? mă întrebă canadianul, închizând un ochi.

— Trebuie să-l credem pe domnul, răspunse Conseil.

— Atunci, urmă canadianul, fiindcă n-am vânat niciodată prin meleagurile astea, înseamnă că nu cunosc deloc balenele care umblă pe aici?

— Aşa îmi închipui, Ned.

— Un motiv mai mult ca să faci cunoştinţă cu ele, adăugă Conseil.

— Ia priviţi! strigă canadianul, emoţionat. Se apropie! Vine spre noi! Nici nu-i pasă de mine; ştie că nu pot să-i fac nimic!

Ned bătea din picior. Îi tremura mâna în care învârtea o cange închipuită.

— Cetaceii ăştia sunt tot atât de mari ca şi cei din apele Nordului? mă întrebă el.

— Aproape tot atât, Ned.

— Eu am văzut balene mari, domnule, balene care aveau şi o sută de picioare lungime; i-am auzit pe unii spunând că hullamock-ul şi umgallick-ul din insulele Aleutine trec câteodată de o sută cincizeci de picioare.

— Asta mi se pare cam prea mult, i-am răspuns eu. Şi unele, şi altele nu sunt decât balenoptere, cu înotătoare dorsale, şi, asemenea caşaloţilor, sunt în general mai mici decât balena adevărată.

— Hei! exclamă canadianul, cu privirea aţintită pe valuri. Se apropie, vine în apele lui *Nautilus*.

Apoi reluă:

— Vorbiţi de caşalot ca de un animal mărunt. Există totuşi şi caşaloţi giganţi, foarte inteligenţi. Se spune că unii dintre ei se acoperă cu alge şi fucus şi sunt luaţi drept insule. Marinarii debarcă pe ele, se instalează acolo, fac foc…

— Şi clădesc case, râse Conseil.

— Da, glumeţule, şi într-o bună zi animalul se scufundă, trăgând toţi locuitorii în adânc.

— Ca în călătoriile lui Sindbad marinarul, i-am întors eu vorba râzând. Ei, jupâne Land, mi se pare că-ţi plac povestiri din acestea extraordinare. Sper că nu crezi în ele!

— Domnule naturalist, spuse Ned serios, din partea balenelor poți să te aştepți la orice. Ia uite la asta cum înoată, cum se ascunde. Se spune că cetaceii pot face înconjurul lumii în 15 zile.

— Nu te contrazic.

— Şi ştiți că la începutul lumii balenele înotau mult mai repede?

— Serios ? De ce oare ?

— Pentru că atunci aveau coada la fel ca peştii, şi loveau cu ea apa de la stânga la dreapta şi de la dreapta la stânga. Dar Creatorul, băgând de seamă că merg prea repede, le-a răsucit coada, şi de atunci ele bat de sus în jos, pierzând din iuțeală.

— Şi vrei să te cred?

— Nu cuvânt cu cuvânt, şi nici dacă vă spun că există balene care cântăresc o sută de mii de livre.

— Cam mult. Într-adevăr. Totuşi trebuie spus că unii cetacei sunt destul de dezvoltați şi pot da până la 120 de tone de untură.

— Am văzut asemenea exemplare.

— Te cred, Ned, şi mai cred că unele balene sunt la fel de groase ca 100 de elefanți. Gândeşte-te ce efect produc asemenea exemplare înotând cu toată viteza!

— E adevărat, întrebă Conseil, că pot scufunda un vas?

— Nu cred, dar se povesteşte totuşi că în 1820, în Mările Sudului, o balenă s-a repezit asupra vasului Essex care se scufundă cât ai clipi.

Ned mă privi cu un aer ironic.

— Pe mine, spuse el, m-a lovit o balenă cu coada, eu fiind în barcă. Am fost zvârlit cu tovarăşii mei la o înălțime de 6 metri. Dar pe lângă balena domnului profesor, a mea nu-i

decât un pui.

— Animalele astea trăiesc mult ? întrebă Conseil.

— O mie de ani, răspunse canadianul, fără să clipească.

— De unde ştii?

— Aşa se spune.

— Şi de ce se spune aşa?

— Pentru că aşa se ştie.

— Nu, Ned, nu se ştie, se presupune, şi uite de ce: acum 400 de ani, pe vremea când pescarii vânau pentru prima dată balene, animalele astea erau mai mari decât acum. Logica te face deci să presupui că balenele de azi sunt inferioare celor de odinioară pentru că n-au avut timpul necesar să se dezvolte complet. De aceea a afirmat Buffon că cetaceii pot trăi 1000 de ani.

Ned Land nu mai asculta nimic şi nu mai auzea nimic. Balena se apropia mereu! Canadianul o privea cu nesaț.

— Ah! strigă el. Nu-i numai una, sunt zece, douăzeci, o turmă întreagă! Şi eu stau aici, legat de mâini şi de picioare, şi nu pot să fac nimic.

— Ascultă, dragă Ned, îi spuse Conseil, de ce nu-i ceri voie căpitanului Nemo?

Nici nu apucase Conseil să-şi sfârşească vorba şi Ned Land se şi repezise să-l caute pe căpitan. După câteva clipe, amândoi ieşeau pe punte.

Căpitanul Nemo se uită la turma de cetacei care se zbenguia în apă la o milă depărtare de *Nautilus*.

— Sunt balene australe, spuse el. E aici o comoară pentru o întreagă flotă de baleniere!

— Domnule căpitan, întrebă canadianul, n-aş putea să vânez vreo câteva, măcar ca să nu-mi uit meseria ?

— La ce-ar folosi? îi răspunse căpitanul Nemo. Vrei să

vânezi doar ca să distrugi? Noi n-avem ce face pe bord cu uleiul de balenă.

— Cu toate astea, domnule, în Marea Roşie ne-ați lăsat să urmărim un dugong.

— Atunci ne trebuia carne proaspătă pentru echipaj. Acum însă ar însemna să ucidem pentru a ucide. Ştiu, omul şi-a păstrat pentru el dreptul de a face asta, dar eu sunt împotriva petrecerilor de ucigaşi.

Distrugând balena australă ca şi balena obişnuită, care sunt nevătămătoare şi paşnice, vânătorii, meştere Land, săvârşesc o faptă necugetată. Până acum au distrus toate balenele din Golful Baffin şi sunt pe cale să nimicească o clasă întreagă de animale folositoare. Dă-le pace nenorociților cetacei; au ei de ajuns de luptat cu duşmanii fireşti, caşaloții, peştii-spadă şi peştii-ferăstrău, ce să te mai amesteci şi dumneata!

E lesne de închipuit cum asculta canadianul discursul acesta moralizator. Pentru un vânător de balene, asemenea idei erau sortite să se piardă în vânt. Ned Land se uita la căpitan, fără ca să priceapă o iotă din tot ce auzea. Căpitanul avea însă dreptate: îndârjirea sălbatică şi nesocotită a vânătorilor va face să dispară într-o bună zi şi ultima balenă din ocean.

Ned Land şuieră printre dinți «Yankee doodle», îşi vâri mâinile în buzunare şi ne întoarse spatele. În timpul acesta, căpitanul cercetă turma de cetacei.

— Pe bună dreptate spuneam că balenele au în afară de om destui duşmani fireşti. Şi cele din fața noastră vor avea de dus în curând o luptă grea. Ia uitați-vă, domnule Aronnax, vedeți punctele acelea negre care înaintează la opt mile de aici în direcția vântului?

— Da, domnule căpitan.

— Sunt caşaloți, nişte animale fioroase, pe care uneori le-am întâlnit în turme, câte două, trei sute la un loc. Fiarele astea crude şi răufăcătoare trebuiesc stârpite.

Auzind ultimele cuvinte, canadianul se întoarse repede spre noi.

— Atunci, domnule căpitan, îmi dădui eu părerea, ar mai fi timp, chiar în interesul balenelor...

— N-are nici un rost, domnule profesor. *Nautilus* poate să împrăştie singur caşaloții. Are un pinten de oțel, care cred că nu-i cu nimic mai prejos decât cangea meşterului Land.

Canadianul ridică din umeri. Să ataci cetaceii cu un pinten! Cine a mai auzit una ca asta?

— Aveți puțină răbdare, domnule Aronnax, urmă căpitanul Nemo. Am să vă arăt o vânătoare cum n-ați mai văzut. Cetaceii aceştia lacomi, care sunt mai mult gură şi dinți, trebuiesc ucişi fără milă.

Gură şi dinți! Nici că s-ar putea descrie mai bine caşalotul macrocefal, a cărui lungime trece uneori de douăzeci şi cinci de metri. Numai capul singur cuprinde aproape o treime din întregul corp. Mult mai bine înarmat decât balena, al cărei maxilar superior are numai fanoane, caşalotul este înzestrat cu douăzeci şi cinci de dinți mari, cilindrici şi cu vârful conic, lungi de câte douăzeci de centimetri, cântărind două livre fiecare. În partea superioară a capului, în nişte adâncituri mari despărțite prin zgârciuri, se găsesc trei până la patru sute de kilograme de ulei prețios, numit «alb de balenă». Între timp turma monştrilor se apropia mereu. Ea zărise balenele şi se pregătea să le atace. Se vedea cât de colo că izbânda va fi de partea caşaloților care, pe lângă faptul că sunt mai bine înarmați decât paşnicii lor adversari, pot să stea şi sub apă

mai multă vreme decât balenele, fără să iasă la suprafață ca să respire.

Venise timpul să ne grăbim în ajutorul balenelor. *Nautilus* se cufundă puțin. Conseil, Ned şi cu mine am coborât în salon şi ne-am instalat în fața ferestrelor. Căpitanul Nemo trecuse lângă cârmaci, cu gândul să-şi folosească submarinul ca armă de distrugere. Am simțit îndată cum sporesc bătăile elicei şi cum creşte viteza vasului.

Când *Nautilus* sosi pe locul de luptă, bătălia dintre caşaloți şi balene începuse. Submarinul manevră, căutând să împrăştie turma de macrocefali. La început, aceştia nu se sinchisiră prea mult la vederea noului monstru care intrase în luptă. Curând însă au fost nevoiți să se ferească de loviturile lui.

Ce luptă! Până şi Ned Land se înflăcărase şi începuse să aplaude. *Nautilus* nu mai era altceva decât o cange nemaipomenită, zvârlită de mâna căpitanului său. Năpustindu-se asupra grămezilor de carne, el le tăia de la un capăt la celălalt, lăsând în urmă jumătățile încă vii ale animalelor. Fără să-i pese de puternicele lovituri de coadă ale fiarelor, *Nautilus*, de îndată ce isprăvea cu un caşalot, se repezea după altul, întorcându-se în loc ca să nu-şi scape prada, năpustindu-se înainte, dându-se înapoi, ascultând de cârmă, cufundându-se când cetaceul cobora în adâncime, urcând după el când acesta se întorcea la suprafață, lovindu-l în plin sau pieziş, oricare i-ar fi fost direcția sau iuțeala, tăindu-l şi sfârtecându-l cu pintenul său înfricoşător.

Ce măcel! Ce zgomot deasupra apei! Cum mai şuierau şi cum mai grohăiau fiarele înspăimântate! Cozile lor stârneau adevărate vijelii în apele acelea, de obicei atât de liniştite.

Masacrul nemaipomenit, din care macrocefalii nu mai

aveau scăpare, a ținut o oră. De mai multe ori cașaloții, adunați câte zece, doisprezece laolaltă, încercară să strivească vasul sub greutatea lor. Prin geamuri le vedeam gurile enorme înțesate de dinți și ochii fioroși. Nemaiputându-se stăpâni, Ned Land îi amenința și-i înjura. Cașaloții se țineau după submarin ca niște câini care hăituiesc un mistreț prin desișuri. Dar *Nautilus*, forțându-și elicea, îi ducea după el, îi târa sau îi urca spre suprafața apei, fără să-i pese nici de greutatea, nici de strânsoarea lor puternică. În cele din urmă, grămada de cașaloți se rări și apele se liniștiră.

Simțeam că ne ridicăm la suprafața oceanului. Panoul se deschise și ne repezirăm pe punte.

Marea era acoperită de cadavre sfârtecate. Nici o explozie, oricât de grozavă, n-ar fi putut să sfărâme, să rupă și să sfâșie cu mai multă furie grămezile acelea de carne. Pluteam printre corpuri uriașe, albăstrui pe spate, alburii pe pântece și presărate cu umflături. În zare fugeau câțiva cașaloți înspăimântați. Valurile se înroșiseră pe o întindere de mai multe mile și *Nautilus* plutea în mijlocul unei mări de sânge. Căpitanul Nemo veni spre noi.

— Ei, ce zici, meștere Land ?

— Ce să zic, domnule? răspunse canadianul, care se mai potolise. E o priveliște grozavă, ce-i drept, dar eu nu sunt măcelar, ci vânător, și aici a fost un măcel în toată regula.

— Aici au fost ucise niște animale răufăcătoare, îi răspunse căpitanul iar *Nautilus* nu-i cuțit de măcelar.

— Cangea mea îmi place totuși mai mult...

— Fiecare cu arma lui! răspunse căpitanul, privindu-l țintă. Mă temeam ca Ned să nu se lase cuprins de furie, ceea ce ar fi putut să aibă urmări rele. Dar el își uită mânia dând cu ochii de o balenă pe lângă care *Nautilus* tocmai trecea. Era o

balenă australă, cu capul negru, zdrobit, care nu izbutise să scape de dinții cașaloților. Nefericitul cetaceu murise culcat pe o parte. La capătul înotătoarei sale sfârtecate plutea puiul, pe care nu-l putuse scăpa de la moarte. Din botul deschis, printre fanoane, i se scurgea apa, murmurând ca un pârâu.

Căpitanul Nemo îl duse pe *Nautilus* lângă cadavrul balenei. Doi dintre oamenii lui se urcară pe corpul ei şi, spre mirarea mea, îi scoaseră din uger tot laptele pe care-l avea, adică vreo două-trei tone.

Căpitanul îmi întinse o ceaşcă cu lapte, cald încă. Băgând de seamă sila pe care nu mi-o puteam stăpâni în fața băuturii aceleia, el mă asigură că laptele de balenă este cât se poate de bun şi că nu se deosebeşte cu nimic de laptele de vacă.

L-am gustat şi am fost de aceeaşi părere. Era deci o rezervă folositoare pentru noi. Laptele, sub formă de unt sărat sau brânză, avea să ne îmbogățească hrana. În ziua aceea am băgat de seamă cu îngrijorare că Ned Land e din ce în ce mai pornit împotriva căpitanului şi am luat hotărârea să supraveghez de aproape faptele şi gesturile canadianului.

Capitolul XIII. BANCHIZA

Nautilus îşi reluă direcția, mereu spre sud, mergând cu mare viteză de-a lungul meridianului al cincilea. Voia oare să ajungă până la pol? N-aş fi crezut, fiindcă până atunci toate încercările de a se atinge polul dăduseră greş. De altfel, nici timpul nu era potrivit, deoarece 13 martie al pământurilor antarctice corespunde cu 13 septembrie al regiunilor boreale, când începe perioada echinoxială. În ziua de 14 martie, la 55° latitudine, am zărit gheţuri plutitoare, nişte sfărâmături neînsemnate, de douăzeci până la douăzeci şi cinci de picioare, ca nişte praguri de care se spărgeau valurile. *Nautilus* plutea la suprafaţa oceanului. Ned Land, care vânase prin mările arctice, era obişnuit cu priveliştea gheţurilor. Conseil şi cu mine le vedeam pentru întâia oară. În zare, spre sud, se întindea o fâşie albă, orbitor de sclipitoare, căreia balenierele engleze i-au dat numele de «iceblinck». Fâşia asta pe care norii, oricât de deşi ar fi, nu o pot întuneca, vesteşte prezenţa unui pack sau a unui banc de gheaţă. În adevăr, curând se iviră blocuri tot mai mari, a căror strălucire se schimba mereu, după toanele ceţii. Unele din ele erau străbătute de vine verzi, ca nişte dungi şerpuite, trase cu sulfat de cupru. Prin altele, care semănau cu nişte ametiste uriaşe, lumina pătrundea nestânjenită. Unele oglindeau razele de lumină pe miile de faţete ale cristalelor lor; altele, colorate de reflexele vii ale calcarului, ar fi ajuns pentru construirea unui întreg oraş de marmură. Cu cât coboram mai spre sud, cu atât insulele acestea plutitoare se înmulţeau şi se măreau. Mii de păsări polare îşi făcuseră cuiburi pe ele. Notaliţele, damierii, furtunarii ne asurzeau cu ţipetele lor, ba chiar, luându-l pe *Nautilus* drept un cadavru de balenă, se aşezau pe el lovind cu

ciocul în tabla sonoră. În timpul navigației printre gheţuri, căpitanul Nemo stătea adesea pe punte, cercetând cu atenție ținuturile pustii. Câteodată, privirea lui liniştită părea că se însufleţeşte. Se gândea că în mările acestea polare, nestrăbătute de oameni, era la el acasă, stăpân peste întinderile de netrecut? Tot ce se poate. Dar nu spunea o vorbă. Stătea ca împietrit şi nu-şi venea în fire decât când simțul său de cârmaci îl îndemna s-o facă. Îl conducea pe *Nautilus* cu o măiestrie desăvârşită, ferindu-l de ciocnirile cu gheţarii, dintre care unii măsurau o lungime de mai multe mile şi o înălțime de şaptezeci până la optzeci de metri. Adesea, orizontul părea pe de-a-ntregul închis. La 60° latitudine nu se mai vedea nici un loc de trecere. Cu toate astea, cercetând cu grijă, căpitanul Nemo găsea totdeauna vreo deschizătură îngustă, prin care se strecura cu îndrăzneală, ştiind bine că ea se va închide în urma noastră. În felul acesta, *Nautilus*, condus cu îndemânare, străbătu gheţurile, clasificate după forma sau după mărimea lor cu o precizie ce-l încânta pe Conseil: iceberguri sau munți de gheață, icefielduri sau câmpii întinse şi nesfârşite, driftice sau gheţuri plutitoare, packuri sau câmpuri de sfărâmături, numite şi palkuri atunci când sunt circulare sau streamuri, când sunt alcătuite din fâşii lungi.

Temperatura era destul de scăzută: termometrul de afară arăta două sau trei grade sub zero. Noi însă aveam haine călduroase, făcute din pielea focilor şi a urşilor marini. Interiorul lui *Nautilus*, încălzit cu regularitate de aparatele lui electrice, putea să înfrunte şi frigurile cele mai mari. De altfel, n-aveam decât să ne cufundăm câţiva metri sub valuri, ca să dăm de o temperatură potrivită.

Dacă am fi călătorit prin locurile acestea cu două luni în

urmă, am fi nimerit în timpul când ziua este neîntreruptă; acum, însă, noaptea ținea trei sau patru ore, şi mai târziu avea să întunece pentru şase luni regiunile din jurul polului.

La 15 martie am depăşit latitudinea insulelor New Sethland şi Orkney.

Căpitanul îmi spuse că odinioară numeroase turme de balene locuiau în ținuturile acelea, dar balenierele engleze şi americane, în setea lor de distrugere, au măcelărit masculii şi femelele adulte şi au lăsat în urma lor pustiu şi moarte.

La 16 martie, pe la opt dimineața, *Nautilus*, urmând meridianul al cincizeci şi cincilea, trecu peste Cercul polar antarctic. Ghețurile ne înconjurau din toate părțile. Nemo înainta mereu, mergând din trecătoare în trecătoare.

— Oare încotro o fi mergând? întrebai eu.

— Drept înainte! îmi răspunse Conseil. Până la urmă, dacă n-o să poată merge mai departe, o să se oprească.

— Nu-mi prea vine să cred!

Şi, la drept vorbind, excursia aceea aventuroasă nu-mi displăcea deloc. Cu greu aş putea să arăt cât mă încânta frumusețea regiunilor pe care le străbăteam! Ghețurile luau forme minunate: îngrămădirea lor înfățişa când un oraş oriental cu nenumărate minarete şi geamii, când o cetate prăbuşită, doborâtă la pământ de vreun cutremur. În mijlocul furtunilor de zăpadă, priveliştea se schimba necontenit sub razele piezişe ale soarelui sau sub cețurile fumurii. Auzeam şi vedeam pretutindeni detunături, surpări, prăbuşiri de ghețari, care se schimbau asemeni vederilor dintr-o lanternă magică.

Dacă *Nautilus* era scufundat în timpul acestor ruperi de echilibru, zgomotul se propaga prin apă cu o intensitate înspăimântătoare şi prăbuşirea uriaşelor grămezi isca vârtejuri primejdioase până în straturile cele mai adânci ale

oceanului. *Nautilus* sălta şi se clătina atunci ca o corabie lăsată pradă furiei elementelor naturii. De multe ori nu se mai vedea nici o trecere şi credeam că vom rămâne acolo, prinşi pentru totdeauna. Dar căpitanul Nemo, călăuzit de instinct, descoperea noi trecători, după cele mai mici semne. Nu se înşela niciodată, observând firişoarele de apă albăstrie care brăzdau icefield-urile. De aceea eram sigur că se va aventura în mările antarctice.

Dar în ziua de 16 martie, câmpurile de gheață ne închiseră calea cu desăvârşire. Nu ajunseserăm încă la banchiză, dar aveam în față icefielduri, înțepenite laolaltă de ger. O asemenea piedică nu-l putea opri însă pe căpitanul Nemo şi el se aruncă împotriva icefield-ului cu o furie înspăimântătoare. *Nautilus* intră ca o daltă în masa sfărâmicioasă, despicând-o cu trosnituri grozave. Semăna atunci cu un berbece antic, împins de o putere nemărginită. Sfărâmăturile de gheață, aruncate la mari înălțimi, cădeau ca grindina în jurul nostru. Prin forța propriului său impuls, submarinul nostru îşi croia un canal. Uneori, dus de vânt, se ridica deasupra câmpului de gheață, strivindu-l sub greutatea sa. Alteori, vârât sub icefield, îl făcea să plesnească printr-o simplă clătinare, pricinuindu-i spărturi largi. În zilele acelea am avut de înfruntat furtuni puternice. Câteodată pâcla era atât de deasă, încât nu se mai vedea nici de la un capăt la celălalt al punții. Vântul se schimba pe neaşteptate dintr-o direcție în alta. Zăpada se grămădea în troiene atât de tari, încât ar fi trebuit sfărâmată cu târnăcopul. La numai cinci grade sub zero, tot învelişul lui *Nautilus* se acoperea de gheață. O corabie n-ar fi putut să se mişte, căci toate funiile i s-ar fi încurcat în scripeți. Numai un vas fără pânze, împins de motoare electrice şi nefolosind cărbuni, ar fi fost în stare să înfrunte latitudini atât de înalte.

În condițiile acestea, barometrul rămânea mereu coborât, atingând chiar 73°5'. Nici pe indicațiile busolei nu ne mai puteam bizui. Cu cât ne apropiam de Polul magnetic meridional, care nu trebuie confundat cu Polul Sud al globului, cu atât acele înnebunite ale busolei arătau mai anapoda. După Hansten, polul acesta se afla cam la 70° latitudine şi 130° longitudine, iar după observațiile lui Duperrey, la 135° longitudine şi 70° 30' latitudine. Trebuia deci să facem cercetări numeroase, ducând compasurile în diferite locuri ale navei, şi să ne oprim la o medie. Adesea însă ne mulțumeam să trasăm drumul străbătut după calcule aproximative, metodă puțin satisfăcătoare pentru trecătorile şerpuite, ale căror puncte de reper se schimbau necontenit. În sfârşit, la 18 martie, după douăzeci de încercări zadarnice, *Nautilus* se văzu stăvilit de-a binelea. Nu mai erau nici streamuri, nici palkuri şi nici icefield-uri, ci doar o nesfârşită şi neclintită barieră clădită din munți uniți între ei.

— Banchiza! îmi spuse canadianul.

Am înțeles că pentru Ned Land, ca şi pentru toți navigatorii dinaintea noastră, banchiza însemna un hotar de netrecut. Pentru că soarele se ivise o clipă spre sud, căpitanul Nemo făcu o măsurătoare destul de exactă, care ne situa la 51°30' longitudine şi 67°39' latitudine meridională. Era un punct înaintat al regiunilor antarctice. În fața ochilor noştri nu mai era nici urmă de mare, de suprafață lichidă. Sub pintenul lui *Nautilus* se întindea o nesfârşită câmpie frământată, plină de movile încâlcite, cu tot amestecul acela întortocheat care se poate vedea pe un fluviu înainte de topirea ghețurilor. Aici, însă, toate acestea aveau proporții uriaşe. Ici şi colo se ridicau până la o înălțime de două sute de picioare vârfuri ascuțite, ca nişte piscuri subțiri; în altă parte, un şir de faleze cenuşii,

tăiate drept, păreau oglinzi nesfârşite, reflectând cele câteva raze de soare pe jumătate înecate de ceață. Peste priveliştea pustiită plutea o tăcere sălbatică, tulburată doar de aripile notoliților şi furtunarilor. Totul era înghețat, chiar şi zgomotul! *Nautilus* se văzu nevoit să-şi oprească goana sa aventuroasă printre gheţuri.

— Domnule, îmi spuse în ziua aceea Ned Land, dacă ar merge mai departe căpitanul...

— Ce s-ar întâmpla ?

— Ar fi un om grozav.

— De ce, Ned?

— Fiindcă nimeni nu poate trece de banchiză. E tare căpitanul, dar, mii de draci! n-o fi mai tare decât natura; şi acolo unde a pus ea un hotar, trebuie să te opreşti, vrând, nevrând!

— Adevărat, Ned. Şi totuşi aş fi vrut să ştiu ce se află îndărătul banchizei. Nimic nu mă supără mai mult decât un zid!

— Aveți dreptate, încuviință Conseil. Zidurile au fost născocite numai ca să-i necăjească pe savanți. Nicăieri n-ar trebui să fie ziduri!

— Bun! făcu canadianul. Dar se ştie foarte bine ce este după banchiză.

— Ce este? am întrebat.

— Gheață şi iar gheață!

— Dumneata eşti sigur de lucrul ăsta, Ned, dar eu nu sunt. Iată de ce aş vrea să mă duc să văd.

— Renunțați la asemenea idei, domnule profesor, îmi răspunse canadianul. Ați ajuns la banchiză, şi asta nu-i puțin. Mai departe n-o să mergeți nici dumneavoastră, nici căpitanul Nemo şi nici *Nautilus*. De voie, de nevoie o să ne întoarcem spre

nord, adică spre țările oamenilor de treabă.

Trebuie să recunosc că Ned Land avea dreptate şi că atât timp cât navele nu vor fi făcute ca să meargă pe câmpuri de gheață, vor fi nevoite să se oprească în fața banchizei. În adevăr, cu toate sforțările şi cu toate mijloacele puternice întrebuințate ca să spargă ghețurile, *Nautilus* trebui să se oprească. De obicei, cine nu poate merge mai departe se întoarce pe unde a venit. Aici, însă, a te înapoia era tot atât de imposibil ca şi a înainta, pentru că trecătorile se închiseseră în urma noastră. Şi orice oprire în loc a lui *Nautilus* nu putea să aibă altă urmare decât înțepenirea lui în scurtă vreme. Asta s-a şi întâmplat, de altfel, pe la două noaptea, când cu o iuțeală uimitoare s-a format o nouă gheață pe ambele laturi ale vasului. Eram silit să recunosc că purtarea căpitanului Nemo fusese mai mult decât nechibzuită.

În clipa aceea eram pe punte. Căpitanul, care cercetase câtva timp situația, îmi spuse:

— Ei, domnule profesor, ce credeți?

— Cred că suntem prinşi, domnule căpitan.

— Prinşi ? Ce înțelegeți prin asta ?

— Vreau să spun că nu mai putem merge nici înainte, nici înapoi şi nici în lături. Cred că asta, cel puțin pe continentele locuite, înseamnă «a fi prins».

— Aşadar, domnule Aronnax, credeți că *Nautilus* nu se va putea libera?

— E greu, domnule căpitan, fiindcă anotimpul este prea înaintat ca să vă puteți bizui pe topirea gheții.

— Ah, domnule profesor, răspunse cu un ton ironic căpitanul Nemo, sunteți mereu acelaşi! Pretutindeni vedeți doar piedici şi greutăți! Vă spun însă că *Nautilus* nu numai că o să scape, dar va merge şi mai departe încă!

— Mai departe, spre sud? îl întrebai mirat.

— Da, domnule, va merge la pol.

— La pol! strigai eu neîncrezător.

— Da, răspunse căpitanul, la Polul Sud, în punctul necunoscut încă, unde se întretaie toate meridianele globului. Doar ştiţi că pot face cu *Nautilus* tot ce vreau.

Da! Ştiam. Ştiam că îndrăzneala omului acestuia mergea până la vitejie! Dar ca să învingi piedicile nenumărate ale Polului Sud, care n-a fost încă atins nici de cei mai îndrăzneţi navigatori şi care, de fapt, e mai greu de cucerit decât Polul Nord, însemna să începi o faptă cu totul nechibzuită, pe care numai mintea unui nebun putea să o plăsmuiască.

M-am gândit atunci să-l întreb pe căpitan dacă descoperise polul acesta, necălcat încă de nici un picior omenesc.

— Nu, domnule, mi-a răspuns el, dar îl vom descoperi împreună. N-am să mă împotmolesc acolo unde s-au împotmolit alţii. Încă nu l-am dus niciodată pe *Nautilus* atât de departe în mările australe, dar vă repet că va merge şi mai departe.

— Aş vrea să vă cred, domnule căpitan, i-am răspuns eu, cu oarecare ironie în glas, vă cred chiar! Haidem înainte! Pentru noi nu există piedici! Să sfărâmăm banchiza! S-o aruncăm în aer şi, dacă tot mai rezistă, să-i punem aripi lui *Nautilus*, ca s-o poată trece pe deasupra!

— Pe deasupra, domnule profesor? mă întrebă liniştit căpitanul Nemo. Nu pe deasupra, ci pe dedesubt.

— Pe dedesubt! strigai eu.

Planurile căpitanului mi se arătară limpezi dintr-o dată. Înţelesesem. Minunatele calităţi ale lui *Nautilus* aveau să-i servească iarăşi în încercarea aceea supraomenească!

— Văd că începem să ne înțelegem, domnule profesor, îmi spuse căpitanul, zâmbind uşor; ai întrevăzut posibilitatea — aş spune succesul — încercării mele. Pentru o navă obişnuită ea ar fi cu neputință, dar pentru *Nautilus* nu-i mare lucru. Dacă până la pol este un continent, vasul se va opri. Dar dacă, dimpotrivă, e o mare liberă, vom merge pe ea până la pol!

— Asta-i, am spus, urmând raționamentul căpitanului; dacă marea este înghețată la suprafață, în schimb straturile ei inferioare sunt libere, pentru motivul binecuvântat că apa de mare cu cât e mai densă, cu atât îngheață mai greu. Şi, dacă nu mă înşel, partea scufundată a banchizei este de patru ori mai mare decât partea dinafară.

— Cam atât, domnule profesor. Pentru fiecare picior înălțime deasupra apei, icebergul are trei picioare grosime sub apă. Fiindcă munții aceştia de gheață nu sunt mai înalți de o sută de metri, înseamnă că nici sub apă nu au o adâncime mai mare de trei sute de metri. Or, ce înseamnă trei sute de metri pentru *Nautilus*?

— Nimica toată.

— Ar putea chiar să coboare la adâncimi şi mai mari ca să caute temperatura obişnuită a mărilor, şi atunci nici nu ne-ar păsa măcar când afară ar fi un ger de treizeci sau patruzeci de grade.

— E drept, domnule căpitan, foarte drept! răspunsei eu.

— Singura greutate, urmă căpitanul, ar fi dacă am rămâne cufundați mai multe zile, fără să ne împrospătăm provizia de aer.

— Numai asta ne opreşte ? întrebai eu. *Nautilus* are rezervoare uriaşe pe care le putem umple şi ele ne vor da tot oxigenul de care vom avea nevoie.

— Ați judecat bine, domnule Aronnax, răspunse zâmbind

căpitanul; dar ca să nu se poată spune că sunt nechibzuit, am să vă arăt de pe acum ce greutăți ar mai putea fi.

— Ar mai putea fi vreuna?

— Una singură. Dacă există mare la Polul Sud, s-ar putea tot aşa de bine ca ea să fie înghețată peste tot şi prin urmare să nu ne putem urca deloc la suprafață!

— Bine, dar uitați că *Nautilus* e înarmat cu un pinten straşnic şi că am putea să-l lansăm pieziş, contra câmpului de gheață care ar trebui spart?

— Ei, domnule profesor, aveți multe idei astăzi!

— Şi pe urmă, domnule căpitan, am adăugat însuflețindu-mă şi mai mult, de ce să nu fie apă la Polul Sud ca şi la Polul Nord? Polii frigului nu se confundă cu polii pământului nici în Emisfera Australă, nici în Emisfera Boreală şi trebuie să presupunem că în punctele acestea ale globului se află ori un continent, ori un ocean fără gheață.

— Şi eu cred la fel, domnule Aronnax, răspunse căpitanul. Am să vă atrag numai atenția că, după ce ați avut atâtea de spus împotriva planului meu, acum mă dați gata cu argumente în favoarea lui.

Căpitanul Nemo avea dreptate. Ajunsesem să fiu mai îndrăzneț decât el. Îl îndemnam să meargă la pol! îl întreceam, i-o luam înainte... Aş! Cum ar fi cu putință una ca asta, biet zăpăcit! Căpitanul Nemo cunoaşte mai bine decât tine toate laturile problemei, şi acum se distrează privindu-te purtat de visuri spre lucruri cu neputință de realizat.

Dar căpitanul nu-şi pierdea timpul. La un semnal al său apăru secundul. Stătură de vorbă amândoi, repede, în limba lor de neînțeles, iar secundul, fie că fusese înştiințat de mai înainte, fie că socotea planul destul de bun, nu păru deloc surprins. Dar, oricât a fost secundul de calm, Conseil tot 1-a

întrecut în privința asta atunci când i-am făcut cunoscut planul nostru de a ne îndrepta spre Polul Sud. El a primit vestea mea cu un «cum doreşte domnul» şi a trebuit să mă mulțumesc cu atât. Cât despre Ned Land, cred că nimeni n-a ridicat vreodată din umeri mai sus decât i-a ridicat el atunci.

— Să vă spun drept, mi-e milă de dumneavoastră şi de căpitanul Nemo al dumneavoastră, făcu el.

— Vom merge la pol, meştere Land.

— Tot ce se poate, dar de întors n-o să vă mai întoarceți de acolo! Şi Ned Land intră în cabina lui, «ca să nu se întâmple vreo nenorocire», după cum spunea el. Între timp începuseră pregătirile pentru îndrăzneața încercare. Puternicele pompe ale lui *Nautilus* împingeau aerul în rezervoare şi îl înmagazinau la presiune înaltă. Pe la orele patru, căpitanul Nemo mă înştiința că panourile de pe punte vor fi închise. Am aruncat o ultimă privire spre banchiza pe care urma s-o străbatem. Timpul era senin, atmosfera destul de limpede, ger puternic, 12° sub zero; dar fiindcă vântul se liniştise, frigul nu părea de neîndurat.

Vreo zece oameni se urcară ca să sfărâme cu târnăcoapele gheața din jurul carenei lui *Nautilus*. Treaba a mers repede, fiindcă gheața era încă subțire. Ne întoarserăm cu toții înăuntru. Rezervoarele obişnuite, goale în timpul plutirii la suprafață, fură umplute cu apă şi *Nautilus* începu să se scufunde.

Stăteam în salon, împreună cu Conseil. Priveam prin geam straturile inferioare ale Oceanului Austral. Termometrul urca. Acul manometrului se mişca pe cadran.

Cam pe la trei sute de metri, aşa cum prevăzuse căpitanul Nemo, am început să plutim pe sub banchiză. Dar *Nautilus* se cufundă şi mai mult, atingând o adâncime de opt sute de

metri. Temperatura apei, care fusese de 12° la suprafață, era acum numai de 11°. E de la sine înțeles însă că temperatura din interiorul lui *Nautilus*, menținută cu aparatele de încălzit, era cu mult mai ridicată. Toate manevrele se îndeplineau cu o precizie extraordinară.

— Vom trece, dacă nu-i cu supărare, spuse Conseil.

— Sunt sigur că vom trece! îi răspunsei eu, convins.

Sub apele libere, *Nautilus* pornise de-a dreptul spre pol, fără să se depărteze de meridianul al cincizeci şi doilea. Ne rămâneau de străbătut douăzeci şi două de grade şi jumătate de latitudine, de la 67°30' până la 90°, adică ceva mai mult de cinci sute de leghe. *Nautilus* înainta cu o viteză de douăzeci şi şase de mile pe oră, viteză egală cu aceea a unui tren expres. Dacă mergea mereu aşa, îi erau de ajuns patruzeci de ore ca să atingă polul.

Atras de noutatea situației, am rămas împreună cu Conseil o parte din noapte la fereastra salonului. Marea, luminată de razele farului, era pustie. Peştii nu locuiau în apele ei captive, pe care le foloseau doar pentru trecerea din Oceanul Antarctic în marea liberă a polului, înaintam cu repeziciune şi simțeam asta după tresăririle corpului de oțel al vasului.

Pe la orele două noaptea m-am dus să mă odihnesc puțin. Conseil îmi urmă pilda. Străbătând coridoarele, nu l-am întâlnit pe căpitanul Nemo. Mi-am închipuit că este în cabina cârmaciului.

A doua zi, la 19 martie, pe la cinci dimineața, îmi reluai postul în salon. Indicatorul electric arăta că viteza lui *Nautilus* nu se micşorase. Vasul se ridica spre suprafață cu băgare de seamă, golindu-şi rezervoarele.

Îmi bătea inima. Aveam să ieşim şi să dăm de aerul liber al

polului? Nu. O zguduitură mă făcu să-mi dau seama că *Nautilus* se lovise de fundul banchizei, foarte groasă încă, judecând după sunetul înăbuşit al loviturii. Într-adevăr, o «atinsesem» — după cum spun marinarii — dar în sens invers şi la trei mii de picioare adâncime. Asta arăta că gheața de deasupra avea patru mii de picioare grosime, dintre care o mie erau deasupra apei. Banchiza era acolo mult mai groasă decât fusese la margine, ceea ce nu era deloc îmbucurător. În timpul zilei, *Nautilus* repetă de mai multe ori încercarea şi de fiecare dată se lovi de zidul de deasupra. Uneori dădea de el la nouă sute de metri, ceea ce făcea o mie două sute de metri grosime, dintre care trei sute se ridicau deasupra oceanului — adică o grosime de două ori mai mare decât în locul unde *Nautilus* se scufundase sub apă.

Mi-am notat cu grijă diferitele adâncimi şi am obținut astfel profilul submarin al lanțului de ghețari.

Seara nu se produsese nici o schimbare în situația noastră. Mereu gheață, de patru sau cinci sute de metri adâncime! Banchiza se subțiase destul de mult, dar mai aveam încă o grosime serioasă între noi şi suprafața oceanului! Se făcu ora opt. După regulile zilnice ale bordului, aerul ar fi trebuit să fie împrospătat cu patru ore mai înainte. Totuşi nu suferеam prea mult, deşi căpitanul Nemo nu dăduse încă drumul unui supliment de oxigen din rezervoare. În noaptea aceea n-am dormit bine. Speranța şi teama mă năpădiră rând pe rând. M-am trezit de mai multe ori. *Nautilus* continua să dibuie. Pe la trei dimineața observai că suprafața inferioară a banchizei era numai de cincizeci de metri adâncime. O sută cincizeci de picioare ne mai despărțeau de suprafața apei. Banchiza se schimba încetul cu încetul în icefield. Muntele se prefăcea în câmpie. Priveam cu atenție

manometrul. Vasul nostru urca întruna, urmând pieziş o suprafață lucioasă ce scânteia sub razele luminii electrice. Banchiza se micşora sus şi jos prin povârnişuri domoale, subțiindu-se din leghe în leghe. În sfârşit, pe la şase dimineața, în neuitata zi de 19 martie, uşa salonului se deschise şi căpitanul Nemo apăru.

— Mare liberă! spuse el.

Capitolul XIV. POLUL SUD

Alergai pe punte.

Da! Mare liberă! Se zăreau ici-colo câteva bucăți de gheață împrăştiate, dar în fața noastră se întindea până departe marea; în aer zburau o mulțime de păsări şi miliarde de peşti înotau în apele a căror culoare se schimba după adâncime, de la albastru până la verde măsliniu. Termometrul arăta 3° peste zero. Părea că primăvara e închisă dincolo de banchiza ai cărei munți îndepărtați se profilau în zare, spre nord. Îmi simțeam inima bătând cu putere.

— Am ajuns la pol ? îl întrebai pe căpitan.

— Nu ştiu, îmi răspunse el. La amiază vom determina locul în care ne aflăm.

— Dar va ieşi oare soarele din ceața asta? urmai eu privind cerul cenuşiu.

— Cât de puțin ar ieşi, tot o să-mi ajungă, îmi răspunse căpitanul. La zece mile de *Nautilus*, înspre sud, o insulă singuratică se înălța cu vreo două sute de metri deasupra. Ne-am îndreptat spre ea, dar cu băgare de seamă, pentru că marea putea să aibă stânci.

După o oră am ajuns la insulă. După alte două ore îi şi făcusem înconjurul. Avea o circumferință de vreo patru sau cinci mile. Un canal îngust o despărțea de un țărm întins, un continent, poate, ale cărui hotare se pierdeau departe în zare. Existența acestui pământ părea că îndreptățeşte ipotezele americanului Maury, care, făcând observația că între Polul Sud şi paralela şaizeci marea este acoperită cu ghețuri plutitoare uriaşe, cum nu se întâlnesc niciodată în Atlanticul de Nord, a tras de aici concluzia ingenioasă după care Cercul Antarctic trebuie să cuprindă uscaturi întinse, dat fiind că

gheţarii nu se pot forma în mijlocul mării, ci numai pe coaste. După calculele lui, grămada de gheţuri ce acoperă polul austral formează o calotă, a cărei lăţime trebuie să atingă patru mii de kilometri.

Ca să nu se împotmolească, *Nautilus* se oprise la vreo şase sute de metri depărtare de plaja în spatele căreia se ridica o îngrămădire măreaţă de stânci. Luntrea fu lăsată la apă. Căpitanul, doi oameni care duceau instrumentele, Conseil şi cu mine ne-am urcat în ea. Era pe la zece dimineaţa. Nu-l văzusem încă pe Ned Land care, pesemne, se ferea de noi, ca să nu fie nevoit să ne dea dreptate. Din câteva vâsliri, luntrea se opri pe nisipul plajei. Conseil se şi pregătea să sară pe uscat, dar l-am oprit.

— Căpitane, am spus, dumneavoastră vi se cuvine cinstea de-a pune cel dintâi piciorul pe pământul acesta.

— Da, răspunse căpitanul, şi dacă nu şovăi păşind pe pământul polului, e fiindcă până acum nici o fiinţă omenească nu şi-a lăsat pe aici urmele paşilor.

Spunând acestea, el sări sprinten pe nisip. Emoţia făcea ca inima să-i bată cu putere. Suind o stâncă, în vârful căreia locul era neted, căpitanul Nemo rămase acolo cu braţele încrucişate şi cu privirea aprinsă, neclintit şi mut, părând că pune stăpânire pe ţinuturile australe. După ce stătu astfel câteva minute, se întoarse spre noi.

— Poftiţi, domnule! îmi strigă el.

Am coborât, urmat de Conseil, lăsând în barcă pe cei doi marinari.

Pe o întindere mare, solul semăna cu un tuf roşiatic, ca şi cum ar fi fost făcut din cărămidă pisată. Era acoperit cu zgură, lavă întărită şi piatră ponce. Originea lui vulcanică era neîndoielnică. Pe alocuri, unele crăpături, din care se ridica un

miros de pucioasă, dovedeau că focul din adâncimi îşi păstra încă puterea. Cu toate acestea, deşi m-am urcat în vârful unei stânci înalte, n-am văzut nici urmă de vulcan, pe o întindere de câteva mile. Se ştie că în aceste ținuturi antarctice James Ross a găsit în plină activitate craterele lui Erebus şi ale lui Terror, pe meridianul al şaizeci şi şaptelea si la 77°32' latitudine.

Vegetația acestui continent pustiu mi s-a părut foarte săracă. Câțiva licheni din specia *usnea melanoxantha* se întindeau pe pietrele negre.

Țărmul era presărat cu moluşte, cu midii mici, patele, izocordii lucioase în formă de inimă, clioşi cu corpul lunguieț şi membranos. al căror cap e compus din doi lobi rotunjiți. În aer însă era viață din belşug. Mii de păsări de diferite specii zburau şi ne asurzeau cu țipetele lor. Altele stăteau îngrămădite pe stânci, privindu-ne fără frică pe când treceam sau ținându-se după noi. Erau pinguini, tot atât de îndemânatici şi mlădioşi în apă, unde pot fi asemănați cu peştii cei mai iuți, pe cât de stângaci şi de greoi pe uscat. Ei scoteau țipete caraghioase, adunându-se în grupuri. Aveau gesturi cumpătate, dar făceau un zgomot asurzitor.

Dar ceața nu se ridică şi pe la unsprezece soarele nu apăruse încă. Eram neliniştit, pentru că fără soare nu puteam şti dacă am ajuns sau nu la pol.

Căutându-l pe căpitanul Nemo, l-am găsit cu coatele sprijinite de o stâncă, privind cerul. Era nerăbdător, necăjit. Dar ce putea face? Omul acesta îndrăzneț şi puternic nu putea să-i comande soarelui aşa cum îi comanda mării.

Veni şi amiaza, fără ca soarele să se fi arătat măcar o clipă. Nici nu puteam ghici măcar locul unde se găsea, în dosul perdelei de ceață. Curând, ceața se schimbă în ninsoare.

— Pe mâine! îmi spuse căpitanul şi ne-am întors pe *Nautilus* prin vârtejurile viscolului. În lipsa noastră fuseseră întinse plasele şi am cercetat cu atenție peştii care tocmai erau încărcați pe bord. În mările antarctice se adăposteşte un număr foarte mare de peşti migratori, care fug de furtunile din latitudini mai puțin înalte, ca apoi să cadă în gura marsuinilor şi a focilor. Viforul nu încetă. Era cu neputință de stat pe punte. Auzeam din salon, unde îmi însemnam întâmplările călătoriei pe continentul polar, țipetele petrelilor şi albatroşilor, cărora puțin le păsa de furtună. *Nautilus* nu rămase pe loc, ci înainta de-a lungul coastei cu încă zece mile spre sud, prin lumina scăzută a soarelui ce atingea marginea zării.

A doua zi, la 20 martie, ninsoarea încetă. Frigul se întețise. Termometrul arăta 2° sub zero. Ceața se împrăştia şi nădăjduiam că vom putea stabili locul unde ne aflam.

Căpitanul Nemo nu se arătase încă, aşa că luntrea ne duse la țărm numai pe mine şi pe Conseil. Şi aici natura solului era tot vulcanică, întâlneam pretutindeni urme de lavă, zgură, bazalturi, fără ca să pot zări vulcanul care le aruncase. Şi aici, ca şi în cealaltă parte, nenumărate păsări populau țărmul polar. Dar aici ele locuiau alături de turme mari de mamifere marine, care ne priveau cu ochi blânzi. Erau foci de felurite specii, unele stând lungite pe pământ, altele culcate pe bucățile de gheață aduse de curenții apei, altele ieşind din apă ori intrând. Fiindcă nu mai avuseseră până atunci de-a face cu omul, nu fugeau de noi când ne apropiam. Am făcut socoteala că erau destule ca să aprovizioneze câteva sute de vase.

— Pe legea mea, bine că Ned Land n-a venit cu noi, zise Conseil.

— De ce?

— Pentru că, vânător pasionat cum e, ar fi ucis toate animalele astea.

— Chiar toate nu, dar cred într-adevăr că nu l-am fi putut împiedica să arunce cangea în câțiva cetacei. Şi căpitanul Nemo s-ar fi supărat, căci el nu varsă fără rost sângele acestor animale inofensive.

— Şi are dreptate.

— Bineînțeles, dragul meu Conseil. Dar, ia spune, n-ai clasat încă aceste splendide mostre ale faunei marine?

— Domnul ştie bine că nu prea sunt tare în practică. Dacă domnul mi-ar spune numele lor...

— Sunt foci şi morse.

— Două genuri care aparțin familiei pinipedelor, se grăbi să spună Conseil, ordinul carnasierelor, grupa unghicularelor, subclasa monodelfinilor, clasa mamiferelor, încrengătura vertebratelor.

— Bravo, Conseil! De altfel, focile şi morsele, aceste două genuri, se împart şi în specii şi, dacă nu mă înşel, aci vom avea prilejul să le studiem. Şi acum, hai să mergem.

Era ora opt dimineața. Mai aveam patru ceasuri până când puteam lua înălțimea soarelui. Ne-am îndreptat spre un golf larg, săpat în faleza de granit a țărmului.

De jur împrejur, cât vedeam cu ochii, pământul şi sloiurile de gheață erau năpădite de animalele marine (şi fără să vreau l-am căutat din ochi pe bătrânul Proteu, păstorul din mitologie, care păzea uriaşele turme ale lui Neptun). Erau mai cu seamă foci care stăteau în grupuri deosebite, bărbat cu femelă. Tatăl veghea asupra familiei, iar mama îşi alăpta puii, dintre care unii mai măricei îndrăzneau să se îndepărteze cu câțiva paşi. Când voiau să meargă, focile înaintau prin salturi mici, contractându-şi corpul şi ajutându-se destul de stângaci

cu înotătoarele imperfecte, care la lamantin, rubedenia lor, formează un adevărat antebraț. Trebuie să spun că în apă, în elementul lor, animalele acestea, cu şira spinării mobilă, cu bazinul îngust, cu blana scurtă şi netedă, cu picioare palmate, înoată admirabil. Stând pe loc, pe pământ, ele făceau mişcări cât se poate de grațioase. Cei din antichitate, văzând înfățişarea lor blândă, privirea frumoasă ca de femeie, ochii catifelați şi limpezi, pozițiile fermecătoare pe care le luau, poetizau în felul lor aceste animale, transformând bărbații în tritoni şi femeile în sirene.

I-am atras atenția lui Conseil asupra dezvoltării foarte mari a lobilor cerebrali la aceşti cetacei inteligenți. Nici un mamifer, în afară de om, nu are materia cerebrală atât de bogată. De aceea focile pot primi cu uşurință o oarecare educație. Ele pot fi uşor domesticite, şi cred, ca şi alți naturalişti, de altfel, că, dresate cum se cuvine, ele ar putea servi foarte bine drept câini de pescuit.

Cele mai multe dintre animalele acestea dormeau pe pietre sau pe nisip. Printre ele se strecurau elefanți de mare, un fel de foci cu trompă scurtă şi mobilă, uriaşii speciei, având o circumferință de douăzeci de picioare şi o lungime de zece metri. Nu se fereau deloc la apropierea noastră.

— Nu sunt periculoase? mă întrebă Conseil.

— Nu, afară de cazul când le ataci. Când o focă îşi apără puiul, furia ei e grozavă, şi în asemenea cazuri se întâmplă adesea să sfarme luntrile pescarilor.

— E în legitimă apărare! îşi dădu părerea Conseil.

— Aşa cred şi eu.

Ne-am oprit la două mile mai departe, în fața stâncii care apăra golful împotriva vânturilor din sud şi care cobora drept în marea înspumată de bătaia valurilor. Dinapoia ei se auzeau

răgete asurzitoare, cum numai o cireada de rumegătoare poate scoate.

— N-o fi cumva un concert de tauri? mă întrebă Conseil.

— De unde, i-am răspuns eu, e un concert de morse.

— Se luptă?

— Se luptă sau se joacă.

— Dacă nu-i cu supărare, aş vrea să le vedem.

— Hai să le vedem, Conseil.

Şi iată-ne străbătând stâncile negre, printre surpături ce se iveau pe neaşteptate şi printre pietroaiele pe care gheața le făcea foarte lunecoase. De mai multe ori am căzut, lovindu-mă destul de tare. Conseil, mai prevăzător sau mai îndemânatic, nu se poticnea deloc, ba chiar mă ridica spunându-mi: «Dacă domnul ar fi bun să-şi țină picioarele mai depărtate, şi-ar păstra mai bine echilibrul».

Ajuns pe creasta unei limbi de pământ, am zărit o câmpie albă, întinsă, plină de morse care se jucau. Răgetele erau răgete de bucurie şi nu de mânie.

Prin forma trupului şi a membrelor, morsele se aseamănă cu focile. Ele n-au canini şi incisivi pe maxilarul de jos, iar caninii de deasupra sunt doi fildeşi lungi de optzeci de centimetri, cu o circumferință de treizeci şi trei de centimetri spre gură. Aceşti colți, dintr-un fildeş compact şi fără striuri, mai tari decât ai elefanților şi mai puțin supuşi îngălbenirii, sunt foarte prețuiți. Morsele sunt vânate fără nici o socoteală, şi în scurtă vreme vor fi nimicite până la ultima, fiindcă vânătorii măcelăresc fără deosebire şi femelele, şi puii, ucigând în fiecare an mai mult de patru mii dintre ele.

Trecând pe lângă animalele acestea curioase, am putut să le observ în toată voia, fiindcă lor nici nu le păsa de noi. Pielea le era groasă şi aspră, de culoare roşcată, iar blana scurtă şi

destul de rară. Unele aveau patru metri lungime. Fiind mai liniştite şi mai puţin sperioase decât rudele lor din nord, nu puseseră santinele care să le supravegheze împrejurimile taberei.

După ce am cercetat oraşul morselor, ne-am hotărât să ne întoarcem. Era ora unsprezece şi dacă Nemo avea condiţii prielnice pentru determinarea locului, voiam să fiu şi eu de faţă. Dar nu prea nădăjduiam ca în ziua aceea să se ivească soarele! Norii îngrămădiţi la orizont ni-l ascundeau vederii. Părea că astrul, gelos, nu voia să dezvăluie unor fiinţe omeneşti punctul de neatins al globului pământesc.

Ca să ne întoarcem spre *Nautilus*, coborârăm râpa dreaptă care ducea spre ţărm. La unsprezece şi jumătate ajunsesem la punctul de debarcare. Luntrea era trasă la mal. Îl adusese pe căpitan. L-am zărit stând în picioare pe o lespede de bazalt, cu instrumentele de măsurat înălţimea soarelui lângă el. Îşi aţintise privirea spre orizontul de nord, spre partea în care soarele îşi descria curba sa alungită.

Mă aşezai lângă căpitan, aşteptând în tăcere. Dar, ca şi în ziua trecută, la amiază soarele nu se arătă. Parcă era un făcut. Astfel măsurătoarea n-a putut fi efectuată. Dacă nu izbuteam s-o facem nici a doua zi, trebuia să renunţăm pentru totdeauna la aflarea punctului în care ne găseam.

Toate astea se întâmplau în ziua de 20 martie. Or, după ea urma 21 martie, ziua echinocţiului, când, dacă lăsam la o parte refracţia, soarele trebuia să dispară sub orizont pentru şase luni, şi odată cu dispariţia lui avea să înceapă lunga noapte polară. De la echinocţiul din septembrie el ieşise de sub orizontul septentrional, ridicându-se prin spirale alungite până la 21 decembrie, ziua solstiţiului ţinuturilor boreale. De atunci, soarele începuse să coboare şi în ziua următoare avea

să arunce ultimele lui raze. Îi împărtăşii căpitanului Nemo observațiile şi temerile mele.

— Aveți dreptate, domnule Aronnax, îmi spuse el. Dacă mâine nu obținem înălțimea soarelui, nu voi putea să reiau operația decât peste şase luni. Fiindcă din întâmplare suntem aici tocmai la 21 martie, determinarea ar fi mai uşor de făcut dacă soarele s-ar arăta la amiază.

— De ce, domnule căpitan?

— Pentru că atunci când soarele descrie spirale atât de lungi, este greu să-i măsori exact înălțimea deasupra orizontului, fiindcă instrumentele pot face greşeli mari.

— Atunci, cum veți proceda?

— Am să întrebuințez numai cronometrul, îmi răspunse căpitanul Nemo. Dacă mâine, 21 martie, la amiază, discul soarelui, ținând seama de refracție, este tăiat exact pe orizontul de nord, înseamnă că suntem la Polul Sud.

— Adevărat! încuviințai. Totuşi măsurătoarea asta nu va fi exactă matematiceşte, fiindcă echinoxul nu cade neapărat la amiază.

— Fără îndoială; dar devierea n-ar fi mai mare de o sută de metri şi n-avem nevoie de mai mult. Aşadar, pe mâine!

Căpitanul Nemo se întoarse pe bord. Conseil şi cu mine am rămas până la ora cinci, cutreierând plaja, observând şi studiind. Singurul lucru pe care l-am luat cu noi a fost un ou de pinguin, deosebit de mare şi pe care un amator ar fi dat mai mult de o mie de franci. Era de culoarea cafelei cu lapte, înfrumusețat cu dungi şi semne, ca o podoabă rară! I l-am încredințat grijuliului Conseil, care ştia să se țină bine pe picioare; purtându-l ca pe un porțelan chinezesc de mare preț, el 1-a dus nevătămat până la *Nautilus*. Aici l-am aşezat într-o vitrină a muzeului. La masă am mâncat cu poftă o bucată de

ficat de focă, foarte gustos, asemănător la gust cu carnea de porc. Pe urmă m-am culcat, după ce am invocat, ca un hindus, bunăvoința soarelui.

A doua zi, 21 martie, pe la cinci dimineața, m-am urcat pe punte, unde l-am găsit pe căpitanul Nemo.

— Vremea se limpezeşte puțin, îmi spuse el. Sunt speranțe. După ce mâncăm, vom coborî pe uscat ca să alegem un post de observație. Înțelegându-ne cu privire la aceasta, m-am dus să-l caut pe Ned Land, pe care aş fi vrut să-l iau cu mine. Încăpățânatul canadian n-a vrut să meargă şi am băgat de seamă că era din ce în ce mai tăcut şi mai morocănos. La urma urmelor, nu mi-a părut rău de încăpățânarea lui; pe uscat erau prea multe foci şi vânătorul cel nestăpânit nu trebuia supus ispitei.

După ce am mâncat, pornii spre uscat. *Nautilus* mai străbătuse câteva mile în timpul nopții. Acum se afla în larg, la câteva mile de o coastă pe care se înălța un pisc ascuțit, înalt de patru sau cinci sute de metri. În afară de mine şi de căpitanul Nemo, se mai aflau în luntre doi oameni din echipaj şi instrumentele trebuincioase, adică un cronometru, o lunetă şi un barometru.

Până să ajungem la țărm, am văzut o mulțime de balene. Adunate în turme, ele se zbenguiau în apele liniştite. Fără nici o îndoială că bazinul acela al polului antarctic servea de adăpost cetaceilor, urmăriți cu prea multă râvnă de vânători!

La ora nouă am coborât pe țărm. Cerul se limpezea, norii alergau spre sud, negurile părăseau fața rece a apelor. Căpitanul se îndreptă spre piscul ascuțit de unde voia să-şi facă măsurătorile. Urcuşul a fost greu din pricina lavei colțuroase, a pietrei ponce şi a atmosferei adeseori saturată de emanațiile sulfuroase ale fumarolelor. Deşi se dezobişnuise să

calce pe pământ, căpitanul urca povârnişurile cele mai aspre cu o sprinteneală şi o agerime pe care le-ar fi invidiat şi un vânător de capre sălbatice. Abia mă puteam ține după el.

Ne-au trebuit două ore ca să ajungem pe creasta piscului format jumătate din porfir şi jumătate din bazalt. De aici îmbrățişai cu privirea o întindere uriaşă de apă, care îşi desena limpede linia orizontului spre nord, pe fondul cerului; la picioarele noastre, câmpuri orbitor de albe; deasupra capului, un cer albăstrui fără nori; înspre nord, discul soarelui, ca un glob de foc ştirbit de tăietura orizontului. Din sânul apelor se ridicau în mănunchiuri mărețe sute de coloane lichide, în depărtare, *Nautilus* părea un cetaceu adormit. În spatele nostru, spre sud si est, se desfăşura o întindere nesfârşită de pământ, o amestecătură haotică de pietre şi de ghețuri.

După ce urcă creasta, căpitanul Nemo îi stabili înălțimea cu ajutorul barometrului, fiindcă avea nevoie de ea în observația pe care urma să o facă.

La douăsprezece fără un sfert, soarele, care se vedea numai prin refracție, se arătă ca o minge de aur, aruncându-şi ultimele raze peste continentul pustiu şi peste mările pe care omul nu le brăzdase încă.

Cu ajutorul unei lunete cu reticul, prevăzută cu o oglindă pentru corectat refracția, căpitanul Nemo observă astrul ce se cufunda încetul cu încetul sub orizont, urmând o diagonală foarte lungă. Eu țineam în mână cronometrul. Inima îmi bătea cu putere: dacă dispariția jumătății soarelui avea să coincidă cu ora douăsprezece, indicată de cronometru, atunci însemna că suntem chiar la pol.

— Douăsprezece! strigai.

— Polul Sud! răspunse căpitanul Nemo, cu o voce gravă, dându-mi luneta prin care se vedea soarele, tăiat de orizont în

două jumătăți egale.

Privii cum cele din urmă raze luminau piscul şi cum întunericul urca încet, încet spre noi.

Punându-mi mâna pe umăr, căpitanul Nemo rosti:

— Astăzi, 21 martie 1868, eu, căpitanul Nemo, am atins Polul Sud la gradul al nouăzecilea şi pun stăpânire pe regiunea aceasta a globului, care-i a şasea parte ca întindere față de continentele cunoscute.

— În numele cui, domnule căpitan?

— În numele meu, domnule!

Spunând aceasta, căpitanul Nemo desfăşură un drapel negru, pe care era brodată cu aur litera N. Pe urmă, întorcându-se spre astrul zilei ale cărui ultime raze atingeau orizontul mării, strigă:

— Adio, soare! Apune sub ocean, astru luminos, şi lasă noaptea de şase luni să-şi întindă umbrele pe noul meu domeniu!

Capitolul XV. ACCIDENT SAU INCIDENT?

A doua zi, 22 martie, la şase dimineața, se începură pregătirile de plecare. Ultimele lumini ale amurgului se topeau în noapte. Era un frig pătrunzător. Stelele sclipeau cu o tărie uimitoare. La zenit strălucea minunata Cruce a Sudului, Steaua polară a ținuturilor antarctice.

Termometrul arăta 12° sub zero. Când vântul se întețea, frigul devenea înțepător. Sloiurile de gheață se înmulțiseră; marea începuse să înghețe pe toată întinderea. Pe suprafața ei, numeroase pete de culoare închisă arătau locurile în care începuse să se formeze pojghița de gheață. Desigur că în bazinul central, care îngheța timp de şase luni, cât ținea iarna, nu se putea pătrunde. Ce se făceau atunci bietele balene? Fără îndoială că porneau pe sub banchiză spre alte mări. Cât despre foci şi morse, obişnuite cu climele cele mai aspre, ele rămâneau prin meleagurile acelea înghețate. Instinctul le învăța să găurească icefield-urile şi să le țină astfel veşnic deschise; prin găurile acestea ies ca să respire. Când păsările alungate de frig emigrează spre nord, mamiferele marine rămân singurii stăpâni ai continentului polar.

Rezervoarele de apă fură umplute şi *Nautilus* se cufundă încet până la adâncimea de o mie de picioare, unde se opri. Elicea bătu apa şi vasul înainta drept spre nord, cu o viteză de cincisprezece mile pe oră. Spre seară pluteam pe sub uriaşa carapace înghețată a banchizei.

Obloanele salonului erau închise, pentru că *Nautilus* s-ar fi putut lovi de vreun ghețar scufundat. De aceea mi-am petrecut întreaga zi trecându-mi însemnările pe curat. Retrăiam în minte toate peripețiile călătoriei noastre pe pol. Ajunsesem la punctul acela de neatins, fără oboseală şi fără

primejdii, ca şi cum vagonul nostru plutitor ar fi alunecat pe nişte şine de cale ferată. Şi acum începea adevărata întoarcere. Ce ne mai aştepta? Puteam să-mi închipui orice, fiindcă şirul minunilor submarine este nesfârşit! De cinci luni şi jumătate, de când întâmplarea ne aruncase pe bordul lui *Nautilus*, străbătusem paisprezece mii de leghe; şi în drumul nostru, mai lung decât Ecuatorul, se petrecuseră nenumărate întâmplări ciudate sau groaznice: vânătoarea în pădurile din Crespo, naufragiul din strâmtoarea Torres, cimitirul de mărgean, pescăriile din Ceylon, Tunelul arab, focurile din Santorin, milioanele din Golful Vigo, Atlantida, Polul Sud! Toată noaptea, amintirile mi-au frământat mintea şi nu m-au lăsat să mă odihnesc nici o clipă.

Pe la trei dimineața m-a trezit o zguduitură puternică. Mă ridicai ascultând în întuneric. Deodată m-am pomenit aruncat în mijlocul camerei. Mi-am dat seama că *Nautilus* se izbise de ceva şi se lăsa pe o parte. Sprijinindu-mă de pereți, mă târâii până în salon, unde ardea încă lumina. Mobilele erau răsturnate. Din fericire, vitrinele, fixate solid în perete, rezistaseră. Tablourile dinspre tribord se apropiaseră mult de perete, pe când cele dinspre babord se depărtaseră. *Nautilus* era deci culcat pe partea dreaptă şi stătea complet nemişcat.

Dinăuntrul vasului se auzeau zgomote de paşi şi voci nedesluşite. Căpitanul Nemo însă nu se ivi. Tocmai când voiam să ies din salon, intrară Ned Land şi Conseil.

— Ce s-a întâmplat? îi întrebai.

— Tocmai asta voiam şi eu să-l întreb pe domnul, îmi răspunse Conseil.

— Mii de draci! strigă canadianul. Eu ştiu ce s-a întâmplat. *Nautilus* s-a ciocnit şi, după cât stă de aplecat, nu cred s-o mai scoată la capăt cum a scos-o atunci în strâmtoarea Torres.

— Dar cel puțin o fi ajuns la suprafața apei ?

— Nu ştim, răspunse Conseil.

— O să aflăm îndată, spusei eu.

Am cercetat manometrul. Spre marea mea mirare, el arăta o adâncime de trei sute şaizeci de metri.

— Ce înseamnă asta? am strigat uimit.

— Ar trebui să-l întrebăm pe căpitanul Nemo, îşi dădu părerea Conseil.

— Dar unde să-l găsim? întrebă Ned Land.

— Urmați-mă! le spusei tovarăşilor mei.

Ieşirăm din salon. În bibliotecă, nimeni. Mi-am închipuit că Nemo trebuie să fie în cabina cârmaciului. Cel mai bun lucru era să aşteptăm. Ne întoarserăm tustrei din nou în salon.

Voi trece sub tăcere cuvintele canadianului, care găsise clipa prielnică să se înfurie iar. L-am lăsat să-şi descarce veninul în voie, fără ca să-i răspund.

De vreo douăzeci de minute stăteam aşa, căutând să prindem şi cele mai mici zgomote din interiorul lui *Nautilus*, când îşi făcu apariția căpitanul Nemo. Părea că nici nu ne vede. Înfățişarea lui, atât de liniştită de obicei, trăda îngrijorarea. El cercetă în tăcere busola şi manometrul, apoi puse degetul pe un punct al planisferei, în partea care reprezenta mările australe.

Nu voiam să-l întrerup. Dar după câteva clipe, când se întoarse spre mine, l-am întrebat, folosind o expresie pe care o mai auzisem de la el, în strâmtoarea Torres:

— Un «incident», căpitane?

— Nu, domnule, de data asta un accident.

— Grav ?

— Poate.

— Este vreun pericol imediat ?

— Nu.

— *Nautilus* a eşuat?

— Da.

— Şi asta din pricina…

—…unei toane a naturii şi nu din nepriceperea oamenilor. În manevră n-a fost făcută nici o greşeală. Totuşi, efectele echilibrului nu pot fi împiedicate. Poţi să înfrunţi legile omeneşti, dar nu te poţi împotrivi legilor naturii!

Ciudată clipă îşi alesese căpitanul ca să filozofeze. De fapt, răspunsul lui nu lămurise nimic.

— S-ar putea şti, l-am întrebat, care-i cauza accidentului ?

— S-a răsturnat un bloc uriaş de gheaţă, îmi răspunse. Centrul de greutate al gheţarilor se urcă atunci când ape mai calde sau lovituri repetate îi sapă pe dedesubt. În asemenea cazuri, gheţarii se răstoarnă, se dau peste cap. Aşa s-a întâmplat şi acum. Răsturnându-se, un gheţar l-a lovit pe *Nautilus*, care plutea pe sub el. Apoi, alunecând pe învelişul lui şi ridicându-l cu o putere de neînvins, gheţarul l-a atras în straturi mai puţin dense şi l-a culcat pe o coastă.

— Nu s-ar putea cumva să-l desprindem pe *Nautilus* golind rezervoarele cu apă şi făcându-l astfel să-şi recapete echilibrul ?

— Chiar asta se şi face acum! Se poate auzi cum funcţionează pompele. Iată, acul manometrului arată că *Nautilus* se ridica, dar şi gheţarul se ridică odată cu el. Poziţia noastră rămâne neschimbată până când gheţarul nu va întâlni o stavilă care să-i oprească urcarea. Într-adevăr, *Nautilus* rămăsese tot atât de înclinat la tribord. Fără îndoială că el urma să se îndrepte odată cu oprirea gheţarului. Dar dacă asta avea să aibă loc în momentul ciocnirii de banchiza care

plutea deasupra noastră, atunci cele două suprafețe de gheață ne-ar fi strivit fără milă. Îmi frământam mintea gândindu-mă la ceea ce putea să ni se întâmple. Căpitanul privea necontenit spre manometru. De la ciocnirea cu ghețarul. *Nautilus* se ridicase cu aproape o sută cincizeci de picioare, dar își păstrase aceeași înclinare. Deodată simții o ușoară mișcare. *Nautilus* se îndreptase puțin. Obiectele atârnate pe perete în salon își recăpătau încetul cu încetul poziția normală. Pereții se apropiau de verticală. Nici unul dintre noi nu mai vorbea. Adânc tulburați, vedeam și simțeam cum vasul se îndreaptă. Sub picioarele noastre podeaua devenea orizontală. Se scurseră astfel zece minute.

— În sfârșit, ne-am îndreptat! strigai eu.

— Da, spuse căpitanul Nemo, pășind spre ușa salonului.

— Dar vom mai putea pluti? l-am întrebat.

— Desigur, îmi răspunse. Cum se vor goli rezervoarele, *Nautilus* va urca la suprafața apei.

Căpitanul plecă și peste câtva timp am observat că, din ordinul lui, *Nautilus* își încetase ridicarea. Era bine să plutim așa, între două ape, altfel ne-am fi putut ciocni de partea de jos a banchizei.

— Am scăpat ca prin urechile acului! spuse Conseil.

— Da, puteam fi striviți între ghețuri sau, în cel mai bun caz, puteam rămâne țintuiți pe loc și atunci n-am fi avut cum să ne primenim aerul... Da, am scăpat ușor!

— Dacă ar fi numai asta! mormăi Ned Land.

Nu voiam să încep o discuție fără rost cu canadianul; de aceea nu i-am răspuns. De altfel, obloanele se deschiseră în aceeași clipă și lumina de afară năvăli prin ferestre.

Eram încă sub apă, după cum am spus; de fiecare parte a lui *Nautilus*, la o depărtare de zece metri, se înălța câte un zid

de gheață care-ți lua ochii cu strălucirea lui; deasupra şi dedesubt, alte ziduri; deasupra era fundul banchizei, întinzându-se ca un tavan uriaş, dedesubt era ghețarul care, răsturnându-se încetul cu încetul, îşi găsise pe zidurile laterale două puncte de sprijin, rămânând între ele. *Nautilus* se găsea închis într-un adevărat tunel de gheață, larg de aproape douăzeci de metri, plin cu apă liniştită. I-ar fi fost deci uşor să iasă, mergând fie înainte, fie înapoi, şi găsind după aceea, la câteva sute de metri mai încolo, vreo trecere liberă pe sub banchiză.

Becurile fuseseră stinse şi totuşi salonul strălucea în lumina vie pe care o dădeau razele farului, răsfrânte în pereții de gheață. Îmi este cu neputință să descriu frumusețea oglindirii razelor electrice pe blocurile nesfârşite, tăiate mereu în alte forme. Lumini colorate, după cum erau vinele care brăzdau gheața, țâşneau din fiecare unghi, din fiecare creastă, din fiecare fațetă. Ne simțeam ca într-o mină de pietre prețioase, mai ales de safire, care-şi amestecau scânteierile cu licăririle verzi ale smaraldelor. Ici şi colo, nuanțe de opal nespus de dulci se iveau în mijlocul unor puncte aprinse, adevărate diamante de foc, foarte strălucitoare. Puterea razelor era însutită, ca lumina ce țâşneşte din lamelele lenticulare ale celui mai puternic far.

— Cât e de frumos! se minună Conseil.

— Da, e o privelişte cum nu se poate mai frumoasă, spusei eu. Nu-i aşa, Ned?

— Mii de draci! E nemaipomenită! încuviință canadianul. Turbez de necaz că n-am încotro şi trebuie să recunosc. E nemaivăzut!

Ned avea dreptate. Era ceva nemaivăzut! Deodată un strigăt al lui Conseil mă făcu să mă întorc.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebai.

— Domnul să închidă ochii, să nu se uite! Nu vă uitați! Spunând aceasta, Conseil își acoperi repede fața cu mâinile.

— Dar ce-ai pățit?

— Sunt orbit, nu mai văd!

M-am uitat fără voie spre fereastră, dar n-am putut îndura focul care o mistuia.

Am înțeles ce se întâmplase: *Nautilus* pornise cu mare viteză. Toate sclipirile liniştite ale pereților de gheață se prefăcuseră în mănunchiuri fulgerătoare. Focurile acestor miliarde de diamante se amestecau între ele. Împins de elice, *Nautilus* gonea parcă învăluit în fulgere.

Atunci, obloanele salonului se închiseră. Ne-am apărat cu palmele ochii în care ne jucau nenumărate globuri şi luminițe, ca atunci când te uiți prea mult spre soare. Ne-a trebuit destulă vreme ca să ne potolim vederea tulburată. În cele din urmă ne-am luat palmele de la ochi.

— Pe legea mea! N-aş fi crezut că poate exista aşa ceva, spuse Conseil.

— Mie nici acum nu-mi vine să cred! adăugă canadianul.

— Când vom fi înapoi pe uscat, spuse Conseil, după ce am văzut atâtea minuni ale naturii, cât de nevrednice şi de neînsemnate au să ni se pară continentele şi măruntele înfăptuiri ale omului! Nu! Lumea aceea nu mai este demnă de noi!

Asemenea cuvinte, ieşite din gura unui om de obicei atât de calm, arătau cât era el de înfierbântat. Dar canadianul nu scăpă prilejul să pună paie pe foc.

— Lumea! făcu el clătinându-şi capul. Fii pe pace, prietene Conseil. N-o să ne mai întoarcem niciodată la ea!

Acestea se petreceau pe la orele cinci dimineața. Şi tot

atunci avu loc o ciocnire în partea din față a lui *Nautilus*. Îmi dădui seama că vârful vasului se lovise de un bloc de gheață. Pesemne că fusese o manevră greşită, fiindcă nu era deloc uşor să navighezi prin tunelul submarin, printre sloiuri de gheață. Îmi spuneam că, schimbându-şi drumul, căpitanul Nemo va ocoli piedicile, urmând cotiturile tunelului. În orice caz, înaintarea noastră nu putea fi împiedicată cu desăvârşire. Totuşi, împotriva aşteptărilor mele, *Nautilus* dădu înapoi destul de mult.

— Ne întoarcem? întrebă Conseil.

— Se vede că da, răspunsei eu. Pesemne că în partea asta tunelul nu are ieşire.

— Şi atunci?...

— Atunci e foarte simplu; ne întoarcem pe unde am venit şi ieşim prin partea de sud. Atâta tot.

Vorbind astfel, voiam să par mai liniştit decât eram în realitate, între timp se accelerase mişcarea înapoi a lui *Nautilus* care, mergând de-a-ndăratelea, ne ducea cu o viteză tot mai mare.

— O să avem o întârziere, făcu Ned.

— Ce contează câteva ore mai mult ori mai puțin ? Măcar de-am ieşi odată...

— Da, repetă Ned Land. Numai de-am ieşi.

Mă plimbai câtva timp de la salon la bibliotecă. Tovarăşii mei tăceau. Mă întinsei apoi pe un divan cu o carte în mână. După un sfert de oră, Conseil, apropiindu-se de mine, mă întrebă:

— E interesantă cartea pe care o citiți ?

— Foarte interesantă, îi răspunsei.

— Cred şi eu! Doar citiți cartea pe care chiar dumneavoastră ați scris-o!

— Cartea mea?

În adevăr, țineam în mâini, fără să ştiu, lucrarea mea «Misterele din adâncul mărilor». Am închis cartea şi mi-am reluat plimbarea. Ned şi Conseil se ridicară să plece.

— Mai stați, prieteni, le spusei eu. Să fim împreună până când vom ieşi din încurcătura asta.

— Cum doreşte domnul! îmi răspunse Conseil.

Mai trecură câteva ceasuri, în care timp cercetai întruna instrumentele atârnate pe pereții salonului. Manometrul arăta că *Nautilus* pluteşte mereu la o adâncime de trei sute de metri, busola arăta că se îndreaptă înspre sud, iar indicatorul de viteză — că merge cu douăzeci de mile pe oră, ceea ce însemna prea mult pentru un spațiu atât de îngust. Căpitanul Nemo însă ştia că trebuie să se grăbească. Acum, fiecare minut prețuia cât un secol.

La orele opt şi douăzeci avu loc cea de-a doua ciocnire, de data asta în partea de dinapoi a vasului. Pălii. Tovarăşii mei se apropiară de mine. L-am luat de mână pe Conseil. Ne înțelegeam din priviri mai bine decât prin cuvinte. În clipa aceea intră în salon căpitanul. M-am îndreptat către el.

— Drumul spre sud ne este închis? îl întrebai.

— Da, domnule. Icebergul, răsturnându-se, ne-a închis orice ieşire.

— Suntem blocați?

— Da.

Capitolul XVI. FĂRĂ AER

Astfel, de o parte şi de alta, deasupra şi dedesubt, *Nautilus* se găsea împrejmuit de un zid de gheață, de nepătruns. Eram prizonierii banchizei! Canadianul izbi în masă cu pumnul lui puternic. Conseil tăcea. M-am uitat la căpitan. Chipul său îşi recăpătase calmul obişnuit. Stătea cu brațele încrucişate, gândindu-se. *Nautilus* nu mai mişca.

După un timp, căpitanul vorbi:

— Domnilor, spuse el cu glas liniştit, în împrejurările de față există două feluri de a muri.

Omul acesta de neînțeles avea aerul unui profesor de matematici care face o demonstrație elevilor.

— Primul, continuă el, este să murim striviți. Al doilea, să murim asfixiați. Nu vorbesc despre posibilitatea de-a muri de foame, pentru că proviziile lui *Nautilus* pot ține, fără îndoială, mai mult decât noi.

Să ne ocupăm deci de posibilitățile de strivire şi de asfixie.

— De asfixie nu trebuie să ne temem, domnule căpitan, fiindcă rezervoarele de aer sunt pline, îi răspunsei eu.

— E drept, observă căpitanul Nemo, dar ele nu ne pot ajunge decât pentru două zile. Au trecut treizeci şi şase de ore de când suntem sub apă şi până acum ar fi trebuit să primenim aerul îngreuiat al lui *Nautilus*. În patruzeci şi opt de ore provizia de aer se va sfârşi.

— Atunci, domnule căpitan, să ne eliberăm înainte de-a trece patruzeci şi opt de ore!

— Vom face-o, cel puțin încercând să spargem zidul care ne înconjoară.

— Prin care parte?

— Asta o să ne-o arate sonda. Îl voi culca pe *Nautilus* peste

ghețarul de dedesubt, iar oamenii mei, îmbrăcați în costume de scafandri, vor ataca muntele de gheață acolo unde va fi mai subțire.

— Putem deschide obloanele salonului?

— Fără îndoială, doar stăm pe loc.

Căpitanul Nemo ieşi. Curând se auziră şuierăturile apei care umplea rezervoarele. *Nautilus* începu să se cufunde încet şi se aşeză pe ghețar la o adâncime de trei sute de picioare.

— Prieteni, spusei eu, situația e gravă, dar mă bizui pe curajul şi pe energia voastră.

— Domnule, îmi răspunse canadianul, acum n-o să vă mai bat capul cu cârtelile mele. Sunt gata să fac orice pentru salvarea tuturor!

— Bine, Ned! i-am spus întinzându-i mâna.

— Am de adăugat că, ştiind să mânuiesc cu tot atâta îndemânare târnăcopul ca şi cangea, sunt la dispoziția căpitanului.

— Nu-ți va refuza ajutorul. Vino, Ned!

L-am condus pe canadian în camera în care echipajul lui *Nautilus* îşi îmbrăca hainele de scafandri. Am făcut cunoscută căpitanului propunerea lui Ned, care fu primită. Canadianul îşi îmbrăcă costumul şi fu gata odată cu ceilalți tovarăşi de muncă. Fiecare purta în spate câte un aparat Rouquayrol, plin cu aer curat, scos din rezervoare. Era un împrumut mare pentru rezerva de aer a lui *Nautilus*, dar trebuia făcut. Cât despre lămpile Ruhmkorff, ele n-ar fi avut nici un rost în apa luminată de farul electric.

După ce Ned se îmbrăcă, m-am întors în salon, unde obloanele fură deschise, şi, stând lângă Conseil, am privit stratul de gheață pe care se sprijinea *Nautilus*. Peste câteva clipe se iviră vreo doisprezece oameni din echipaj, mergând pe

bancul de gheață, şi printre ei am recunoscut statura înaltă a lui Ned Land. Căpitanul Nemo îi întovărăşea.

Înainte de a se începe săparea pereților, se făcură câteva sondaje pentru a se hotărî în ce parte trebuiau pornite lucrările. În pereții laterali fură înfipte sonde lungi, dar ele se opriră din pricina zidului gros, după ce pătrunseseră cincisprezece metri. Cât despre gheața de deasupra, era zadarnic să se încerce străpungerea ei. Acolo se înălța banchiza care măsura mai mult de patru sute de metri grosime. Căpitanul Nemo puse să fie sondată gheața de dedesubt. Aici doar zece metri ne despărțeau de apă, căci grosimea ghețarului se dovedi a nu fi mai mare de atât. Rămânea acum să se taie o bucată a cărei suprafață să fie egală cu linia de plutire a lui *Nautilus*, Cu alte cuvinte, trebuiau desprinşi peste şase mii de metri cubi, pentru a se face o scobitură prin care *Nautilus* să poată coborî sub câmpul de gheață.

Munca începu îndată şi continuă cu înverşunare. În loc sa se sape în jurul lui *Nautilus*, ceea ce ar fi sporit greutățile, căpitanul Nemo însemnă locul spărturii cam la opt metri de coasta stângă a vasului. Apoi, oamenii sfredeliră în mai multe puncte locul ales şi îndată după aceea târnăcoapele începură să taie cu putere gheața, desprinzând blocuri mari. Printr-un efect curios al greutății specifice, blocurile acestea, fiind mai uşoare decât apa, zburau, ca să spun aşa, spre bolta tunelului, care se îngroşa în sus cu ceea ce pierdea din partea de jos. Dar lucrul acesta nu putea să ne supere, fiindcă zidul de dedesubt se subția în aceeaşi măsură.

După două ore de muncă îndârjită, Ned Land se întoarse sleit de puteri. EI şi tovarăşii lui fură înlocuiți cu alți lucrători, la care ne-am alăturat şi noi, eu şi Conseil. Ne-a condus

secundul lui *Nautilus*. La început, apa mi s-a părut foarte rece, dar mânuind târnăcopul m-am încălzit. Cu toate că ne aflam la o presiune de treizeci de atmosfere, ne puteam mişca cu destulă uşurinţă.

Când după două ore de lucru m-am întors ca să mănânc ceva şi să mă odihnesc, am simţit diferenţa dintre aerul curat pe care ni-l dădea aparatul Rouquayrol şi atmosfera din *Nautilus*, încărcată cu acid carbonic. Aerul nu mai fusese reînnoit de patruzeci şi opt de ore şi puterea lui înviorătoare era mult slăbită. În douăsprezece ore de muncă fusese săpat, pe întinderea unde lucram, numai un strat gros de un metru, adică vreo şase sute de metri cubi. Dacă săpam tot atât în fiecare douăsprezece ore, ne-ar mai fi trebuit încă cinci nopţi şi patru zile ca să ducem lucrul la bun sfârşit.

— Cinci nopţi şi patru zile! le spusei tovarăşilor mei. Iar aer în rezervoare nu mai avem decât pentru două zile.

— Fără să mai ţinem socoteala că, odată ieşiţi din închisoarea asta blestemată, vom fi închişi sub banchiză, fără să putem ieşi la aer! adăugă Ned.

Era adevărat. Cine ar fi fost în stare să prevadă timpul cel mai scurt care ne-ar fi trebuit ca să ne eliberăm ? Nu ne puteam asfixia mai înainte ca *Nautilus* să revină la suprafaţa apei ? Situaţia părea groaznică. Dar noi o priveam plini de curaj, hotărâţi să ne facem datoria până la capăt.

După cum socotisem, în timpul nopţii fu desprins un nou strat de un metru din alveola uriaşă. Dar dimineaţa, când îmbrăcat cu costumul meu de scafandru am străbătut apa la o temperatură de şase sau şapte grade sub zero, observai că zidurile laterale se apropiau încetul cu încetul. Straturile de apă, aflate mai departe de groapă, nefiind încălzite de oamenii care lucrau şi de loviturile uneltelor, începuseră să se

solidifice. Care erau şansele noastre de scăpare în fața acestei noi primejdii şi cum puteam împiedica înghețarea apei, care ar fi sfărâmat pereții lui *Nautilus* ca pe o bucată de sticlă?

N-am spus nimic celor doi tovarăşi ai mei despre noul pericol care ne pândea. La ce ar fi folosit să-i descurajez, când munceau cu atâta râvnă pentru salvare? Dar când am revenit pe bord, îi arătai căpitanului Nemo cum stau lucrurile.

— Ştiu, îmi spuse el cu tonul lui liniştit, pe care nici împrejurările cele mai groaznice nu i l-ar fi putut schimba. E încă un pericol, dar nu văd cum l-am putea înlătura. Singura posibilitate de scăpare este să lucrăm mai repede decât înghețul, să i-o luăm înainte, asta-i tot!

Să i-o luăm înainte! Adevărat, ar fi trebuit ca până acum să mă fi obişnuit cu felul acesta de-a vorbi. În ziua aceea am mânuit târnăcopul cu îndârjire ore întregi. Munca îmi dădea puteri. De altfel, a lucra însemna a pleca de pe bord, însemna a părăsi un aer sărac şi stricat şi a respira aerul proaspăt din aparate.

Spre seară, groapa se mai adâncise cu un metru. Când m-am întors pe bord, era cât pe-aci să mă asfixieze acidul carbonic din submarin. Ah, de am fi avut mijloace chimice cu care să înlăturăm gazul acesta înăbuşitor! Oxigenul nu ne lipsea; se găsea în apă oricât de mult. Ar fi fost de ajuns să descompunem apa cu ajutorul unor pile electrice, ca să căpătăm fluidul dătător de viață. Mă gândisem la asta, dar la ce-ar fi folosit, de vreme ce acidul carbonic produs de respirația noastră cuprinsese toate colțurile vasului? Spre a-l absorbi, ar fi trebuit să agităm fără încetare nişte vase umplute cu sodă caustică; dar n-aveam substanța asta şi n-am fi putut-o înlocui cu nimic altceva.

Seara, căpitanul Nemo trebui să deschidă robinetele

rezervoarelor şi să dea drumul la câteva coloane de aer în interiorul lui *Nautilus*. Dacă n-ar fi făcut asta, în dimineața următoare nu ne-am mai fi trezit.

A doua zi, 26 martie, îmi reîncepui munca de miner, săpând împreună cu tovarăşii mei al cincilea metru. Pereții laterali şi fundul banchizei se îngroşau văzând cu ochii. Nu mai era nici o îndoială că aveau să se unească mai înainte ca *Nautilus* să poată ieşi. Eram cât pe-aci să las târnăcopul din mână. De ce să mai sap, când tot trebuia să mor înăbuşit, în chinuri pe care nu le-ar fi putut născoci nici chiar cruzimea unor sălbatici ? Mi se părea că sunt între fălcile formidabile ale unui monstru, iar ele se strângeau necruțătoare.

Căpitanul Nemo, care conducea lucrările şi muncea el însuşi, trecu pe lângă mine. L-am atins cu mâna şi i-am arătat pereții închisorii noastre. Zidul dinspre tribord înaintase până la aproape patru metri de învelişul lui *Nautilus*.

Căpitanul mă pricepu şi-mi făcu semn să-l urmez. Ne-am întors pe bord. După ce mi-am scos costumul, l-am însoțit în salon.

— Domnule Aronnax, trebuie să încercăm un mijloc eroic, altfel rămânem cimentați în apa asta întărită.

— Da, spusei eu, dar ce putem face?

— O, dacă *Nautilus* ar fi destul de tare ca să suporte presiunea gheții fără să fie strivit!

— Atunci? am întrebat neştiind la ce vrea să ajungă.

— Nu pricepeți că înghețarea apei ne-ar putea veni în ajutor? Nu vă dați seama că ea ar putea face să crape câmpul de gheață care ne ține închişi, aşa cum face să crape şi pietrele cele mai tari? Nu vă dă prin gând că ar putea să ne salveze în loc să ne ucidă ?

— Tot ce se poate, domnule căpitan; dar oricât de rezistent

la strivire ar fi *Nautilus*, tot n-ar putea să suporte presiunea asta înspăimântătoare şi s-ar turti ca o foaie de tablă.

— Ştiu, de asta nu trebuie să ne bizuim pe ajutorul naturii, ci pe noi înşine. Trebuie să stăvilim îngheţul. Trebuie să-l oprim! Nu numai pereţii laterali se strâng, dar şi în faţă, şi în spate n-au mai rămas nici zece picioare de apă. Gheaţa ne prinde din toate părţile.

— Cât timp ne mai ajunge aerul? îl întrebai eu. Căpitanul mă privi drept în ochi.

— Poimâine rezervoarele vor fi goale! spuse el.

Simţii cum îmi îngheaţă sângele în vine. Şi totuşi nu puteam să mă aştept la alt răspuns. În ziua de 22 martie, *Nautilus* se cufundase în apele libere ale polului. Acum eram în 26. Trăisem cinci zile numai cu rezervele de pe bord! Iar aerul curat care mai rămăsese trebuia păstrat pentru lucrători. Şi astăzi, când scriu, îmi amintesc atât de bine de toate astea, încât mă năpădeşte fără voie spaima şi simt cum mă sufoc.

Căpitanul Nemo se gândea, tăcut, nemişcat. Se vedea bine că-i venise o idee, pe care însă părea că o respinge. În sfârşit, lăsă să-i scape câteva cuvinte.

— Apă clocotită! murmură el.

— Apă clocotită?! mă mirai eu.

— Da. Suntem închişi într-un spaţiu destul de mic. Oare apa clocotită, pe care ar arunca-o necontenit pompele lui *Nautilus*, n-ar ridica temperatura acestui loc, încetinind îngheţul?

— Trebuie să încercăm! spusei eu hotărât.

— Să încercăm, domnule profesor!

Termometrul arăta că afară erau mai puţin de şapte grade sub zero. Căpitanul Nemo mă duse în bucătărie, unde funcţionau puternicele aparate de distilare care prin evaporare

dădeau apa de băut. Ele fură umplute cu apă şi întreaga căldură electrică a pilelor năpădi serpentinele cufundate în lichid. În câteva minute, apa atinse 100° şi fu trimisă spre pompe, în timp ce alta proaspătă o înlocuia. Căldura dezvoltată de pile era atât de mare, încât apa rece trasă din mare ajungea clocotită în pompe de îndată ce trecea prin aparate.

Pomparea începu. După trei ore termometrul arăta că afară sunt 6° sub zero. Câştigasem un grad. Două ore mai târziu, termometrul arăta doar 4°.

— Vom izbuti! îi spusei căpitanului, după ce urmărisem şi controlasem prin numeroase observații mersul lucrărilor.

— Şi eu cred acelaşi lucru, îmi răspunse el. Nu vom fi striviți. Nu ne mai amenință acum decât pericolul sufocării. În timpul nopții temperatura apei se urcă la un grad sub zero. Era tot ce puteau face pompele. Dar cum înghețul apei de mare începe numai de la două grade sub zero, m-am simțit în sfârşit liniştit în privința asta.

A doua zi, 27 martie, fuseseră scoşi din groapă şase metri de gheață. Mai rămâneau de scos patru metri. Asta însemna încă patruzeci şi opt de ore de muncă. Aerul nu mai putea fi împrospătat în interiorul lui *Nautilus*, astfel că din ziua aceea lucrurile au mers din ce în ce mai greu.

Simțeam cum mă apasă o greutate de nesuferit. Pe la orele trei noaptea mă copleşise o nelinişte de neînvins. Căscam de-mi trosneau fălcile şi gâfâiam, căutând să găsesc oxigenul care se rărea tot mai mult. Zăceam fără să mă mai pot gândi, fără putere, aproape fără cunoştință. Bietul Conseil, căzut în aceeaşi stare, îndurând aceleaşi suferințe, nu mă părăsea. Îmi lua mâna, mă încuraja şi-l auzeam murmurând:

— Ah! Dacă aş putea să nu respir, ca să vă las mai mult

aer! îmi dădeau lacrimile când îl auzeam vorbind astfel.

Dacă situația tuturor era de neîndurat înăuntrul vasului, e lesne de închipuit cu ce grabă, cu câtă fericire ne îmbrăcam hainele de scafandri atunci când ne venea rândul ca să lucrăm! Târnăcoapele răsunau pe stratul înghețat. Brațele ne osteneau, mâinile ni se jupuiau, dar nici oboseala, nici rănile nu însemnau nimic! Aerul dătător de viață ne pătrundea în plămâni! Respiram! Respiram!

Cu toate astea, nimeni nu-şi prelungea lucrul sub apă peste timpul hotărât. Odată sarcina îndeplinită, fiecare dintre noi trecea tovarăşilor care se sufocau rezervoarele dătătoare de viață. Căpitanul Nemo se supunea primul acestei discipline severe. Când sosea ora, dădea aparatul său altuia şi intra în aerul nesănătos de pe bord, mereu liniştit, fără urmă de slăbiciune, fără să murmure. În ziua aceea lucrul fu îndeplinit cu şi mai mult zel. Ne mai rămâneau de ridicat doi metri de pe toată întinderea săpăturii. Numai doi metri ne mai despărțeau de marea liberă. Dar în rezervoare nu mai era decât foarte puțin aer, şi acela încă trebuia păstrat pentru săpători. Nici un strop pentru *Nautilus*.

Când m-am întors pe bord, aproape că m-am sufocat. Ce noapte! Mi-e peste putință s-o descriu. Asemenea chinuri nu pot fi descrise. A doua zi dimineață, o apăsare îngrozitoare îmi tăia răsuflarea. Mă durea capul şi mă simțeam amețit ca un om beat. Nici tovarăşii mei nu sufereau mai puțin. Câțiva oameni din echipaj horcăiau. În ziua aceea, a şasea de când eram captivi, căpitanul Nemo, găsind că lucrul merge prea încet cu târnăcoapele şi cazmalele, hotărî să spargă stratul de gheață care ne mai despărțea de apă. Omul acesta îşi păstrase sângele rece şi energia. Îşi stăpânea durerile fizice prin forța morală. Gândea, combina, lupta.

La ordinul său, vasul fu uşurat, adică ridicat de pe stratul de gheață, prin schimbarea greutății specifice. Şi îndată ce pluti, el fu adus deasupra săpăturii făcute pe măsura sa. După ce i se umplură rezervoarele de apă, vasul coborî până ce linia de plutire se potrivi cu marginile săpăturii.

Atunci, tot echipajul urcă pe bord şi uşa dublă de ieşire în apă fu închisă. *Nautilus* se sprijini în stratul de gheață care avea mai puțin de un metru grosime şi pe care sondele îl găuriseră în mii de locuri.

Robinetele rezervoarelor fură larg deschise şi o sută de metri de apă năvăliră în ele, sporind cu o sută de mii de kilograme greutatea lui *Nautilus*.

Aşteptam şi ascultam, uitând suferințele, nădăjduind încă. Încercam să ne salvăm printr-o ultimă sforțare. Cu toate că îmi vâjâiau urechile, am auzit peste puțin timp cum scârțâie gheața sub *Nautilus*. Se produse o mişcare, gheața plesni cu un zgomot ciudat, ca o bucată de hârtie care se rupe, şi *Nautilus* coborî.

— Trecem! îmi şopti Conseil.

N-am putut să-i răspund. I-am luat mâna şi i-am strâns-o, cutremurat de emoție. Deodată, împins de înspăimântătoarea greutate adăugată, *Nautilus* se înfundă în apă ca o ghiulea, căzând în gol!

Atunci, întreaga forță electrică fu îndreptată spre pompe, care începură îndată să golească apa din rezervoare După câteva minute, căderea se încetini. Manometrul arăta chiar o mişcare de ridicare. Elicea porni cu toată viteza, făcând să tremure din încheieturi învelişul metalic al vasului şi împingându-ne spre nord. Dar cât aveam să plutim pe sub banchiză, până la marea liberă? încă o zi? N-aveam să mai trăiesc atât! Stăteam întins pe un divan în bibliotecă. Simțeam

că mă sufoc. Fața mi se învinețise, buzele mi se albiseră şi îmi pierdusem cunoştința. Nu mai vedeam, nu mai auzeam, nu mai eram în stare să fac nici o mişcare. Câte ore s-au scurs astfel, n-aş putea spune. Dar mi-am dat seama că începea agonia. Am înțeles că moartea era aproape.

Deodată însă mi-am revenit, simțind în plămâni o dâră de aer proaspăt. Ieşisem la suprafața apei? Trecusem banchiza?

Nu! Ned şi Conseil, bravii mei prieteni, se jertfeau ca să mă salveze. Pe fundul unui aparat mai rămăsese puțin aer. În loc să-l respire, îl păstraseră pentru mine, şi cu toate că ei înşişi se sufocau, mi-l dădeau mie, picătură cu picătură. Voiam să dau aparatul la o parte, dar ei îmi țineau mâinile şi câteva clipe am respirat cu nesaț.Mă uitai la ceas. Era ora unsprezece dimineața. Trebuia să fim în 28 martie. *Nautilus* gonea cu o iuțeală înspăimântătoare, de patruzeci de mile pe oră, zvârcolindu-se în ape.

Unde era căpitanul Nemo? Murise? Dar tovarăşii săi? Muriseră şi ei? În clipa aceea manometrul arăta că suntem la numai douăzeci de metri sub apă. Un simplu câmp de gheață ne mai despărțea de aer. Oare nu-l puteam sfărâma? Oricum, *Nautilus* avea să încerce. L-am simțit într-adevăr luând o poziție oblică, coborându-şi partea dinapoi şi ridicându-şi pintenul. Fusese de ajuns să tragă puțină apă ca să-şi schimbe echilibrul. Apoi, împins de elicea lui puternică, vasul atacă ghețarul pe dedesubt, ca un berbece uriaş. Îl crăpă puțin câte puțin, se dădu înapoi şi îşi făcu vânt, izbind din nou câmpul de gheață care se crăpa. În sfârşit, cu o ultimă sforțare. *Nautilus* se năpusti deasupra gheții, pe care o sparse cu greutatea lui.

Panoul fu deschis şi valuri de aer curat năvăliră în toate ungherele vasului.

Capitolul XVII. DE LA CAPUL HORN LA AMAZON

N-aş putea spune cum am ajuns pe punte. Poate că mă dusese canadianul. Tot ce ştiam este că respiram aerul înviorător al mării. Tovarăşii mei se îmbătau şi ei de prospețimea aerului. Nefericiții care flămânzesc prea multă vreme trebuie să fie cumpătați atunci când găsesc ceva de mâncare. Noi, dimpotrivă, n-aveam de ce să fim cumpătați, puteam să ne umplem plămânii cu aer şi ceea ce ne îmbăta era adierea, adierea însăşi a mării!

— Ah! făcea Conseil. Bun mai e oxigenul! Nu vă temeți să respirați, domnule. E de ajuns pentru toată lumea.

Ned Land tăcea, dar căsca fălcile de ar fi putut speria şi un rechin. Şi ce respirație puternică! Canadianul «trăgea» ca o sobă în care s-a aprins focul.

Ne-am recăpătat curând puterile, şi când m-am uitat împrejur, am văzut că suntem singuri pe punte. Nici un om din echipaj. Nici măcar căpitanul Nemo. Ciudații marinari de pe *Nautilus* se mulțumeau cu aerul care circula înăuntru. Nici unul nu venise afară ca să se desfete în aer liber.

Primele cuvinte rostite de mine au fost cuvinte de mulțumire şi de recunoştință pentru cei doi tovarăşi ai mei. Ned şi Conseil îmi prelungiseră viața în timpul celor din urmă ceasuri ale agoniei. Toată recunoştința mea nu putea răsplăti un astfel de devotament.

— Lăsați, domnule profesor, îmi răspunse Ned Land, nu face să mai vorbim de asta! Ce merit avem noi? Nici unul. N-a fost decât o problemă de aritmetică. Viața dumneavoastră e mai prețioasă decât a noastră. Deci trebuia s-o păstrăm.

— Nu, Ned, i-am răspuns, nu este mai prețioasă. Nimeni nu-i superior unui om darnic şi bun aşa cum eşti dumneata!

— Bine! Bine! repetă canadianul, încurcat.

— Şi tu, dragul meu Conseil, ai suferit mult.

— Nu chiar aşa de mult. Ca să vă spun drept, mi-au lipsit şi mie vreo câteva înghițituri de aer, dar cred că m-aş fi obişnuit şi cu asta. De altfel, am văzut că domnul leşinase, aşa că mi-a trecut orice chef ca să respir. Cum se spune, mi s-a tăiat răsuflarea... Conseil, încurcat în propriile sale cuvinte, se opri.

— Prieteni, le răspunsei eu adânc tulburat, de acum suntem legați pentru totdeauna şi aveți drepturi asupra mea...

— De care mă voi folosi din plin! spuse canadianul.

— Cum? se miră Conseil.

— Dreptul de a vă lua tu mine când voi părăsi acest vas infernal.

— Fiindcă veni vorba, întrebă Conseil, mergem în direcție bună?

— Sigur, fiindcă mergem spre soare şi aici soarele e nordul, îi răspunsei eu.

— Asta aşa e, se amestecă Ned Land, dar nu ştim încă dacă mergem spre Pacific sau spre Atlantic, adică spre mări umblate sau spre mări pustii.

La asta nu ştiam ce să răspund, dar în sinea mea mă temeam că Nemo ne va duce mai degrabă spre oceanul uriaş care scaldă coastele Asiei şi ale Americii. Aşa, ar fi întregit înconjurul lumii submarine şi s-ar fi reîntors în mările în care *Nautilus* îşi găsea întreaga libertate. Dar dacă ne întorceam în Pacific, departe de orice pământ locuit, cum rămânea cu planurile lui Ned Land ? În privința acestui punct important aveam să ne lămurim în scurtă vreme. *Nautilus* înainta cu

toată viteza. Curând trecurăm cercul polar, îndreptându-ne spre Capul Horn. La 31 martie, ora şapte seara, eram acolo.

Uitasem toate suferinţele noastre. Amintirea închisorii de gheaţă mi se ştersese încetul cu încetul din minte. Nu ne mai gândeam decât la viitor. Căpitanul Nemo nu mai era de văzut nici prin salon, nici pe punte. Punctul însemnat în fiecare zi pe hartă de către ofiţerul secund îmi arăta direcţia exactă a lui *Nautilus*. În seara aceea, spre marea mea mulţumire, era vădit că ne reîntorceam spre nord, pe drumul Atlanticului. I-am înştiinţat pe canadian şi pe Conseil.

— Bună veste! îmi răspunse canadianul; dar oare unde merge *Nautilus* ?

— Nu ţi-aş putea spune, Ned.

— O fi având de gând căpitanul ca după Polul Sud să înfrunte Polul Nord şi apoi să se întoarcă în Pacific prin faimoasa trecătoare din nord-vest?

— Să nu-i pomenim de asta, că e în stare s-o facă, ne sfătui Conseil.

— N-avea grijă, spuse canadianul, o ştergem noi mai din vreme!

— Oricum, îşi dădu părerea Conseil, căpitanul ăsta e un om straşnic şi n-o să ne pară rău că l-am cunoscut.

— Mai ales după ce-l vom părăsi! adăugă Ned Land.

A doua zi, 1 aprilie, cu puţin înainte de amiază când *Nautilus* se urcă la suprafaţa apei, zării spre apus o coastă. Era Ţara de Foc, căreia primii navigatori i-au dat acest nume văzând fumurile numeroase care se ridicau din colibele indigenilor. Ţara de Foc este alcătuită dintr-o îngrămădire de insule ce se întind pe treizeci de leghe în lung şi optzeci de leghe în lat, între 53° şi 56' latitudine australă şi 67°50' şi 77°15' longitudine vestică. Coasta era joasă, dar în depărtare

se ridicau munți înalți. Mi s-a părut chiar că zăresc muntele Sarmiento, care se înalță până la două mii şaptezeci de metri deasupra nivelului mării, bloc piramidal de şist, cu vârful foarte ascuțit, care, după cum spunea Ned, «anunță vremea frumoasă sau vremea rea» după cum e învăluit sau nu în ceață.

— Un barometru grozav, prietene.

— Un barometru natural, domnule, care nu m-a înşelat niciodată când navigam în Strâmtoarea lui Magellan. În clipa aceea, piscul se vedea desluşit pe un cer senin. Era o prevestire de vreme frumoasă, care se şi îndeplini.

Nautilus, intrând sub valuri, merse de-a lungul țărmului, la o depărtare de numai câteva mile. Prin geamul salonului vedeam liane lungi, fucuşi gigantici şi alte specii de ierburi de mare, din care văzusem şi în marca liberă a polului, cu filamente vâscoase şi lustruite care aveau până la trei sute de metri lungime; ele păreau nişte adevărate cabluri, mai groase decât degetul cel mare, foarte tari, putând să servească drept odgoane pentru nave. Pe fund, amestecata prin concrețiunile de mărgean, se aşternea o altă iarbă, cunoscută sub numele de «velp», cu frunze lungi de patru picioare. Ea serveşte de cuib şi de hrană nenumăraților crustacei, moluşte, crabi şi sepii.

Aici focile şi vidrele de mare aveau la îndemână mâncăruri grozave, amestecând carnea de peşte cu legume de mare, după metoda englezească.

Nautilus trecea cu cea mai mare viteză prin apele acestea îmbelşugate. Spre seară se apropie de arhipelagul Maluinelor, ale cărui vârfuri stâncoase le-am putut recunoaşte a doua zi dimineață.

M-am gândit deci, pe bună dreptate, că aceste două insule, înconjurate de numeroase insulițe, aparținuseră odinioară

pământurilor descoperite de Magellan. Insulele Maluine au fost probabil descoperite de celebrul John Davis, care le-a dat numele de «Davis-Southern Islands». Mai târziu, Richard Hawkins le boteză Maiden Islands, Insulele Fecioarei. Apoi, la începutul secolului XVIII, nişte pescari din Saint Malo le-au dat numele de insulele Maluine. În sfârşit, englezii, în a căror posesiune sunt, le-au numit insulele Falkland.

Prin meleagurile acelea, plasele ne-au adus alge frumoase şi mai ales un anumit fucus cu rădăcinile pline de cele mai bune midii din lume. O mulțime de gâşte şi rațe se abătură pe punte. Ele fură prinse şi duse de îndată la bucătăria bordului. În privința peştilor, am observat mai ales peşti osoşi din genul porcuşorilor, şi în special unii dintre ei, lungi de douăzeci de centimetri, presărați cu pete albicioase şi gălbui.

Mi-au plăcut de asemenea foarte mult meduzele, îndeosebi unele dintre ele, cele mai frumoase, numite «chrysaore» şi care trăiesc numai în mările Maluinelor.

Când cele din urmă înălțimi ale Maluinelor dispărură în zare, *Nautilus* se cufundă între douăzeci şi douăzeci şi cinci de metri, mergând de-a lungul coastei americane. Pe căpitanul Nemo tot nu l-am văzut.

Până la 3 aprilie, n-am părăsit meleagurile Patagoniei, plutind când sub ocean, când deasupra valurilor. *Nautilus* trecu golful larg făcut de gurile lui La Plata şi la 4 aprilie ajunse în dreptul Uruguayului, la cincizeci de mile în larg. Vasul nostru se îndrepta mereu spre nord, de-a lungul cotiturilor coastei Americii meridionale. Străbătusem de la îmbarcarea noastră din mările Japoniei şi până aici şaisprezece mii de leghe. Pe la unsprezece dimineața am tăiat Tropicul Capricornului pe meridianul treizeci şi şapte, trecând apoi prin largul Capului Frio. Spre marea nemulțumire a lui

Ned Land, se vedea că lui Nemo nu-i place vecinătatea coastelor locuite ale Braziliei, pentru că mergea cu o viteză ameţitoare. Nici un peşte, nici o pasăre, oricât de iute ar fi fost, nu ne puteau urmări şi nu puturăm studia nici una din curiozităţile acestei mări.

Gonind cu aceeaşi viteză timp de câteva zile, am atins, la 9 aprilie, spre seară, punctul cel mai răsăritean al Americii de Sud, Capul San Roque. După aceea, *Nautilus* se depărta din nou şi coborî la adâncimi mai mari, căutând o vale submarină care se întinde între Capul San Roque şi Sierra Leone, de pe coasta africană. Valea aceasta se bifurcă în dreptul Antilelor şi se sfârşeşte la nord printr-o groapă uriaşă, de nouă mii de metri. Acolo secţiunea geologică a oceanului arată până la Antile o faleză de şase kilometri, tăiată drept, iar la înălţimea insulelor Capului Verde, un alt zid, tot atât de mare, care împreună cu celălalt mărginesc continentul scufundat al Atlantidei. Pe netezişul acestei văi se ridică vreo câţiva munţi care dau o înfăţişare plăcută fundului submarin. Descriu toate aceste amănunte mai ales după hărţile netipărite din biblioteca lui *Nautilus*, făcute fără îndoială de căpitanul Nemo, pe baza observaţiilor sale personale.

Timp de două zile am colindat apele pustii şi adânci, coborând cu ajutorul planurilor înclinate. *Nautilus* mergea în diagonale lungi, străbătând astfel toate adâncimile. Dar la 11 aprilie, el se urcă deodată la suprafaţă şi zărirăm ţărmul la gura imensă a fluviului Amazoanelor, al cărui debit este atât de mare, încât desărează oceanul pe o întindere de mai multe leghe.

Tăiarăm şi Ecuatorul. În urma noastră, la douăzeci de mile spre vest, rămăsese Guyana, colonie franceză în care am fi putut găsi cu uşurinţă un refugiu. Dar vântul sufla cu putere

şi n-am fi putut înfrunta valurile furioase cu o simplă luntre. Se vede că Ned Land şi-a dat seama de lucrul acesta, fiindcă nu mi-a pomenit nimic despre fugă. Nici eu n-am spus nimic, fiindcă nu voiam să-l îndemn la o încercare sortită, fără îndoială, să dea greş.

De întârzierea planurilor noastre mă despăgubii destul de uşor, făcând studii interesante. În timpul celor două zile, în 11 şi 12 aprilie, *Nautilus* rămase la suprafaţa mării şi plasa lui ne aduse o colecţie minunată de zoofite, peşti şi reptile. Într-una din plase am găsit un fel de vulpe de mare foarte turtită, care, dacă i s-ar fi tăiat coada, ar fi format un disc perfect, cântărind douăzeci de kilograme. Era albă pe pântece şi avea spinarea roşcată şi împestriţată cu pete mari, rotunde, de un albastru-închis încercuite cu negru. Pielea îi era foarte netedă, iar înotătoarea o avea despicată în două. Vulpea de mare se zbătea. Întinsă pe punte, încercând prin mişcări convulsive să se întoarcă, şi făcu atâtea sforţări, încât era cât pe-aci să sară în mare, când Conseil, care ţinea la peştele lui, se aruncă peste ea şi, înainte de a-i putea spune eu ceva, o prinse cu amândouă mâinile.

Dar, cât ai clipi, bietul băiat căzu pe spate, cu picioarele în sus, cu jumătate de corp paralizată şi strigând:

— Domnule! Nu mă lăsa! Ajută-mă!

Era pentru prima oară când nu-mi vorbea «la persoana a treia». L-am ridicat împreună cu Ned Land, l-am fricţionat zdravăn şi, când şi-a revenit în simţiri, veşnicul clasificator îngână cu o voce stinsă:

— Clasa cartilaginoşilor, ordinul condropterigienilor cu branhii fixe, subordinul selacienilor, familia raidelor, genul torpilelor!

— Da, prietene, îi răspunsei eu, o torpilă te-a adus în halul

ăsta.

— Ah, domnule, vă rog să mă credeți, am să mă răzbun pe animalul ăsta, amenință Conseil.

— Cum aşa ?

— Mâncându-l!

Şi a mâncat din peşte în aceeaşi seară, dar numai ca să se răzbune, pentru că, cinstit vorbind, carnea era cam tare.

Bietul Conseil dăduse peste o torpilă dintre cele mai periculoase, din specia cumana. Animalul acesta ciudat, când e într-un mediu bun conducător de electricitate, cum e apa, trăsneşte peştii de la o distanță de mai mulți metri, atât de mare este puterea organului său electric, ale cărui două fețe principale n-au mai puțin de douăzeci şi şapte picioare pătrate!

A doua zi, 12 aprilie. *Nautilus* se apropia de coasta numită «olandeză», spre gura lui Maroni. Acolo trăiau în familii mai multe grupuri de mănați, care, ca şi dugongul şi stelarul, fac parte din ordinul sirenienilor. Animalele acestea frumoase, blânde şi paşnice, lungi de şase până la şapte metri, cântăreau cel puțin patru mii de kilograme.

Le-am explicat lui Ned Land şi lui Conseil că natura, prevăzătoare, hărăzise acestor mamifere un rol însemnat. Ca şi focile, ele pasc ierburile submarine şi distrug astfel aglomerarea de ierburi care astupă gura fluviilor tropicale.

Deşi nu disprețuia această teorie, echipajul de pe *Nautilus* vână totuşi vreo 6 manați.

Trebuiau făcute provizii, şi carnea manaților este mai gustoasă decât a vacilor şi vițeilor. Vânătoarea n-a fost deloc interesantă. Manații s-au lăsat omorâți fără să se apere. Am adus pe bord spre a fi puse la uscat mai multe mii de kilograme de carne. În aceeaşi zi a mai avut loc un pescuit

ciudat, care a sporit proviziile lui *Nautilus*. Prinsesem în plase câțiva peşti al căror cap se termina printr-o placă ovală, cu margini cărnoase. Erau echeneide din a treia familie a melacopterigenilor subbranhiali. Discul lor turtit este alcătuit din lame cartilaginoase, transversale şi mişcătoare, între care animalul poate face vid, ceea ce îi dă putința să se prindă de lucruri ca o ventuză.

Remora pe care o întâlnisem în Mediterana aparține acestei specii. Dar cele de aici sunt echeneide osteochere, specifice acestei mări. Pe măsură ce le prindeau, marinarii noştri le aruncau în căzi pline cu apă.

Terminând pescuitul. *Nautilus* se apropia de țărm, unde văzurăm dormind pe apă mai multe broaşte țestoase de mare. Ar fi fost greu să prindem reptilele acestea prețioase, fiindcă ele se trezesc la cel mai uşor zgomot şi carapacea lor puternică le apără de cange. Dar echeneida avea să ni le prindă cu o siguranță şi o precizie extraordinară. Peştele acesta este un adevărat cârlig viu, care ar ferici şi ar îmbogăți orice pescar cu undiță.

Oamenii lui *Nautilus* prinseră de cozile echeneidelor câte un inel destul de mare, ca să nu le împiedice mişcările, iar de inel legară o frânghie lungă, cu capătul prins de bord.

Echeneidele aruncate în mare îşi începură îndată misiunea, lipindu-se de plastronul broaştelor țestoase. Îndârjirea lor era atât de mare, încât mai degrabă s-ar fi lăsat rupte decât să dea drumul prăzii. Apoi ele fură trase pe bord odată cu broaştele țestoase de care se lipiseră.

Am prins astfel câteva cacuane, late de un metru şi grele de două sute de kilograme. Carapacea lor, acoperită cu plăci mari, cornoase, subțiri şi străvezii, de culoare cafenie, împestrițate cu alb şi galben, este foarte căutată. Pe lângă

asta, ele sunt tot atât de bune de mâncat ca şi broaştele țestoase obişnuite, a căror carne are un gust minunat. Pescuitul acesta puse capăt şederii noastre pe meleagurile fluviului Amazoanelor si, odată cu venirea nopții, *Nautilus* se depărta în larg.

Capitolul XVIII. CARACATIŢELE

Timp de câteva zile, *Nautilus* se depărta mereu de țărmul american. Era limpede că nu voia să treacă prin Golful Mexic sau prin Marea Antilelor. Adâncime ar fi avut destulă, nu-i vorbă, pentru că mările acestea ating în medie o mie opt sute de metri; se vede însă că insulele sunt presărate la tot pasul şi navele care plutesc de colo-colo nu-i erau pe plac căpitanului Nemo.

La 16 aprilie, treceam pe lângă Martinica şi Guadelupa, la o depărtare de treizeci de mile. O clipă am zărit piscurile înalte ale acestor insule.

Canadianul, care nădăjduia să-şi ducă planurile la îndeplinire în Golful Mexicului, fie coborând pe uscat, fie acostând pe una din numeroasele nave care trec de la o insulă la alta, fu dezamăgit. Dacă ar fi izbutit să pună mâna pe luntre, fără ştirea căpitanului, n-ar fi fost mare lucru să fugim, dar în largul oceanului nici vorbă nu putea fi de o asemenea ispravă.

Ned Land, Conseil şi cu mine am avut o lungă discuție în privința asta. Eram prizonieri de şase luni. Străbătuserăm şaptesprezece mii de leghe şi, după cum spunea canadianul, călătoria noastră putea să țină încă mult şi bine. De aceea Ned Land îmi ceru un lucru la care nu mă aşteptam; să-l întreb hotărât pe căpitanul Nemo dacă avea de gând să ne țină pentru totdeauna pe bordul lui *Nautilus*. O asemenea încercare nu-mi plăcea deloc. Eram convins că n-ar fi dus la nici un rezultat. Nu trebuia să ne bizuim pe comandantul lui *Nautilus*, ci numai pe noi înşine. De altfel, de câtăva vreme, căpitanul Nemo devenise mai mohorât, mai retras şi mai puțin prietenos. Mi se părea că mă ocoleşte şi îl întâlneam rareori. La

începutul călătoriei îmi vorbea cu plăcere despre minunile submarine; acum însă mă lăsa cu studiile mele şi nu mai dădea prin salon.

Ce se întâmplase cu el? Din ce pricină se schimbase? Eu nu eram vinovat cu nimic. Îl stânjenea prezența noastră pe bord ? Orice ar fi fost, era de necrezut că ne va reda libertatea. Îl rugai deci pe Ned să-mi dea răgaz să chibzuiesc înainte de a-i vorbi căpitanului. Dacă încercarea mea n-ar fi dus la nimic bun, ea îi putea trezi bănuielile, înrăutățindu-ne astfel situația şi ducând de râpă planurile canadianului. Adăugai că în nici un caz nu-i putem cere lui Nemo să ne dea drumul sub motiv că sănătatea noastră ar avea de suferit. În afară de zilele grele pe care le petrecusem la Polul Sud, toți trei eram cât se poate de zdraveni. Hrana sănătoasă, aerul curat, viața regulată, temperatura uniformă ne fereau de boli. Un astfel de trai era foarte potrivit pentru un om căruia nu-i părea rău după viața de pe uscat, cum era căpitanul Nemo, care se simțea la el acasă şi umbla unde voia, urmărindu-şi ținta pe căi misterioase pentru alții, dar cunoscute de el. Noi însă ne simțeam legați de omenire. Eu, unul, de pildă, n-aş fi vrut deloc să-mi îngrop studiile atât de interesante şi de noi, pe care le făcusem. Puteam acum să scriu adevărata carte despre mare şi voiam ca ea să vadă lumina tiparului cât mai curând.

La 20 aprilie, pluteam la o adâncime mijlocie de o mie cinci sute de metri. Pământul cel mai apropiat de noi era arhipelagul Lucayelor presărat ca o grămadă de pietriş în mijlocul apelor. Acolo se înălțau stânci submarine, ziduri drepte făcute din blocuri colțuroase, puse ca nişte temelii largi. Între ele se adânceau gropi întunecate, pe care razele noastre electrice nu le puteau lumina până la fund. Stâncile erau învăluite în ierburi mari, laminarii uriaşe, fucuşi nesfârşiți, ca

nişte adevărate spaliere de hidrofite dintr-o lume de titani.

De la plantele uriaşe despre care tocmai discutam cu Conseil şi cu Ned, veni vorba pe nesimțite despre animalele gigantice care trăiesc în mări şi oceane. Unele bineînțeles că n-au alt rost decât să le hrănească pe celelalte. Cu toate acestea, prin fereastra lui *Nautilus*, care părea nemişcat, nu vedeam prin filamentele plantelor decât principalii articulați ai brahiurilor, lambrii cu labe lungi, crabi vineți şi clioşi, care viețuiesc numai în apele Antilelor.

Era aproape ora unsprezece când Ned Land îmi atrase atenția că ierburile sunt mişcate cu putere de o vietate nevăzută.

— Ei bine, spusei eu, printre ierburi trebuie să fie văgăuni pline de caracatițe şi nu m-aş mira dacă am vedea vreo câțiva monştri dintr-ăştia.

— Cum adică ? întrebă Conseil. Sunt pe aici calmari, simpli calmari din clasa cefalopodelor?

— Nu-i vorba de calmari. Îi răspunsei eu, ci de caracatițe mari. Dar mi se pare că Ned s-a înşelat, fiindcă nu văd nimic.

— Mi-ar părea rău să fie aşa, spuse Conseil. Tare aş vrea să văd de aproape o caracatiță mare, despre care am auzit atâtea şi care poate târî corăbii la fund. Lighioanele astea mi se pare că se numesc krak...

— Numai craque[21] e de ajuns, râse canadianul.

— Kraken, îşi isprăvi vorba Conseil, fără să ia în seamă gluma tovarăşului său.

— N-o să cred niciodată că există asemenea animale! spuse Ned Land.

— De ce nu? răspunse Conseil. În narval cum am crezut?

— Ne-am înşelat, Conseil.

[21] Craque (se pronunță krak) în franceză înseamnă minciună gogonată.

— Nici vorbă. Dar poate că alții mai cred încă şi acum.

— Tot ce se poate, îi răspunsei eu lui Conseil, dar în ceea ce mă priveşte sunt hotărât să nu admit existența monştrilor acestora decât atunci când am să-i disec cu propria mea mână.

— Aşadar, întrebă Conseil, domnul nu crede că există caracatițe uriaşe?

— Dar cine dracu' a văzut vreodată? se miră canadianul.

— Multă lume, prietene Ned.

— Or fi fost savanți, nu pescari!

— Ba, să mă ierți, Ned, şi pescari, şi savanți!

— Eu, care vă vorbesc, spuse Conseil cu aerul cel mai serios din lume, îmi amintesc cum nu se poate mai bine că am văzut o corabie trasă la fund de brațele unui cefalopod.

— Ai văzut tu asta? întrebă canadianul.

— Da, Ned.

— Cu ochii tăi?

— Cu ochii mei.

— Şi unde, mă rog?

— La Saint-Malo, răspunse calm Conseil.

— În port? întrebă batjocoritor Ned Land.

— Nu, într-o biserică, răspunse Conseil.

— Într-o biserică! strigă canadianul.

— Da, Ned, caracatița de care vorbesc era zugrăvită pe un tablou!

— Straşnic! făcu Ned, izbucnind în râs. Domnul Conseil mă ia în balon!

— De fapt, are dreptate, mă amestecai eu. Am auzit de tabloul acela; dar subiectul lui e luat dintr-o legendă şi ştiți cât preț au legendele pentru ştiințele naturii! De altfel, când e vorba de monştri, imaginația nu cere altceva decât s-o laşi în

voie. Nu numai că s-a spus despre caracatiţele astea cum că ar putea trage corăbiile la fund, dar un oarecare Olaűs Magnus vorbeşte despre un cefalopod lung de o milă, care seamănă mai mult a insulă decât a animal. Se mai povesteşte că episcopul din Nitros a ţinut slujba religioasă pe un munte. Când şi-a isprăvit slujba, muntele a pornit din loc şi a intrat în mare; muntele era o caracatiţă.

— Şi asta-i tot? întrebă canadianul.

— Nu-i tot. Un alt episcop, Pontoppidan din Berghem, vorbeşte şi el despre o caracatiţă pe care putea să facă manevre un regiment de cavalerie!

— Îi ziceau bine, nu se încurcau episcopii de altădată! spuse canadianul.

— Nu numai ei, ci şi naturaliştii din vechime pomenesc de monştri cu o gură cât un golf şi care erau prea mari ca să încapă în Strâmtoarea Gibraltar.

— Asta-i bună! făcu Land.

— O fi oare ceva adevărat în toate poveştile astea ? întrebă Conseil.

— Absolut nimic, dragii mei, cel puţin din ceea ce trece dincolo de limitele adevărului ca să devină fabulă sau legendă. Totuşi, imaginaţia celor care au născocit legendele trebuia să pornească de la o fărâmă de adevăr. Şi nu se poate nega că există caracatiţe şi calmari uriaşi, dar care nu-i întrec în privinţa asta pe cetacei. Aristotel a constatat mărimea unui calmar de cinci coţi, adică de trei metri şi zece centimetri. Pescarii noştri întâlnesc şi ei mulţi care trec de un metru şi optzeci de centimetri. Muzeele din Triest şi Montpellier păstrează exponate lungi de doi metri; iar după socoteala naturaliştilor, o caracatiţă de şase picioare ar avea tentacule lungi de douăzeci şi şapte de picioare. Asta ajunge ca să se facă

din ea un monstru nemaipomenit.

— Şi asemenea animale se pescuiesc şi în zilele noastre ? întrebă canadianul.

— Chiar dacă nu le pescuiesc, pescarii le văd uneori. Unul dintre prietenii mei, căpitanul Paul Bos din Le Havre, m-a încredințat că întâlnise un asemenea monstru uriaş în mările Indiilor. Dar faptul cel mai uimitor şi care nu ne îngăduie să credem că ei nu există s-a petrecut abia acum câțiva ani, în 1861.

— Ce s-a întâmplat atunci? întrebă Ned Land.

— În 1861, la est de Teneriffe, aproape la latitudinea la care ne găsim noi acum, echipajul vasului de război *Alecton* a zărit un calmar cât toate zilele, care înota pe lângă vas. Comandantul Bouguer se apropie de animal şi îl atacă cu lovituri de cange, apoi trase cu puşca, dar fără să facă nici o ispravă, căci gloanțele şi cângile străbăteau cărnurile moi ca o piftie. După mai multe încercări neizbutite, echipajul reuşi să treacă un laț în jurul moluştei. Lațul lunecă până la înotătoarele codale, unde se opri. Oamenii încercară să ridice monstrul pe bord, dar greutatea lui era atât de mare, încât coada s-a rupt în locul unde era trasă de frânghie şi, lipsindu-se de podoaba aceasta, monstrul dispăru în apă.

— În sfârşit, iată un fapt! spuse Ned Land.

— Un fapt neîndoielnic, Ned. S-a şi propus ca această caracatiță să fie numită «calmarul lui Bouguer».

— Şi ce lungime avea? întrebă canadianul.

— Nu avea cumva aproape şase metri? întrebă şi Conseil, care stătea la geam, cercetând din nou pereții colțuroşi ai falezei.

— Exact! am răspuns.

— Şi pe cap, continuă Conseil, nu avea o coroană cu opt

tentacule care se mişcau în apă ca nişte şerpi?

— Întocmai.

— Iar ochii bulbucați nu erau foarte mari?

— Ba da, Conseil.

— Şi botul nu era ca un cioc de papagal, un cioc grozav?

— Chiar aşa, Conseil.

— Atunci, dacă nu-i cu supărare, iată calmarul lui Bouguer, sau, dacă nu-i el, iată cel puțin un frate de-al lui.

M-am uitat la Conseil. Ned Land se repezi la fereastră.

— Ce lighioană îngrozitoare! strigă el.

Privii şi eu şi nu-mi putui stăpâni un gest de scârbă. În fața mea se zvârcolea o dihanie groaznică, scoasă parcă din legendele cu monştri.

Era un calmar uriaş, lung de vreo opt metri, venind cu o viteză uluitoare spre *Nautilus*. Monstrul ne privea cu ochii lui enormi şi nemişcați, de culoare verde-albăstrie... Cele opt brațe, sau mai bine zis cele opt picioare prinse pe cap, din pricina cărora i s-a dat acestui animal numele de cefalopod, erau de două ori mai lungi decât corpul şi se zvârcoleau ca nişte şerpi. Pe partea dinăuntru a tentaculelor se desluşeau bine cele două sute cincizeci de ventuze, asemănătoare cu nişte capsule emisferice. Monstrul îşi lipea din când în când ventuzele de geamul salonului, făcând vid sub ele. Botul dihaniei — un fel de cioc cornos semănând cu un cioc de papagal — se deschidea şi se închidea de sus în jos. Din botul ca o foarfecă îi ieşea, fremătând, limba, făcută şi ea dintr-o substanță cornoasă şi înarmată cu câteva rânduri de dinți ascuțiți. Ce fantezie a naturii! Un cioc de pasăre la o moluscă! Corpul, în formă de fus, umflat înspre mijloc, alcătuia o masă de carne care trebuia să cântărească douăzeci până la douăzeci şi cinci de mii de kilograme. Culoarea ei nestatornică,

schimbându-se pe măsură ce dihania se înfuria, trecea cu o iuţeală de nespus de la cenuşiu-vânăt la cafeniu-roşcat.

De ce era furioasă fiara? Fără îndoială că din pricina lui *Nautilus*, mai puternic decât ea şi asupra căruia braţele sugătoare şi mandibulele ei n-aveau nici o putere. Şi totuşi, dihăniile acestea grozave, care au trei inimi, dau dovadă de o vitalitate şi de o vigoare în mişcări rar întâlnite.

Întâmplarea ne scosese în faţă acest calmar uriaş şi nu voiam să pierd prilejul de a-l studia cu de-amănuntul. Stăpânindu-mi dezgustul pe care mi-l insufla înfăţişarea lui, am luat un creion şi am început să-l desenez.

— Poate că-i acelaşi calmar pe care l-a întâlnit Alecton, îşi dădu părerea Conseil.

— Nu se poate, răspunse canadianul, fiindcă ăsta e întreg, iar celălalt a rămas fără coadă.

— Asta n-ar însemna nimic, le explicai eu. Braţele şi coada cefalopodelor se refac de la sine şi în şapte ani coada calmarului lui Bouguer a avut tot timpul să crească din nou.

— Atunci, o întoarse Ned, chiar dacă n-am dat încă de el, poate că îl găsim printre ceilalţi! Într-adevăr, alte caracatiţe se iveau la fereastra dinspre tribord. Am numărat şapte dihănii. Îl însoţeau pe *Nautilus* şi li se auzeau scrâşniturile ciocurilor pe învelişul de oţel. Nu ne puteam plânge de lipsă de caracatiţe. Mi-am urmat lucrul. Lighioanele se ţineau după noi cu atâta precizie, încât păreau nemişcate şi aş fi putut să le desenez, copiindu-le forma prin transparenţa geamului. De altfel nici *Nautilus* nu mergea prea repede.

Deodată, vasul se opri ca şi când s-ar fi izbit de ceva.

— Ne-am ciocnit oare? întrebai eu.

— Orice ar fi, răspunse canadianul, am scăpat, fiindcă plutim încă. *Nautilus* plutea, fără îndoială, dar de mers nu mai

mergea. Paletele elicei nu mai băteau apa. Trecu un minut. Apoi căpitanul Nemo, urmat de secund, intră în salon.

Nu-l mai văzusem de câtva timp. Părea posomorât. Fără să ne vorbească, poate că fără să ne vadă chiar, el merse spre fereastră, privi caracatițele, apoi spuse câteva cuvinte secundului. Acesta ieşi. Obloanele se închiseră îndată. Luminile din plafon se aprinseră.

M-am îndreptat spre căpitan.

— Ciudată colecție de caracatițe! îi spusei cu tonul nepăsător al unuia care ar privi un acvarium.

— Într-adevăr, domnule naturalist, îmi răspunse căpitanul, şi o să ne luptăm cu ele corp la corp.

Mă uitai la comandant. Credeam că nu înțelesesem bine.

— Corp la corp ?

— Da. Elicea s-a oprit. Cred că mandibulele cornoase ale unui calmar s-au încurcat în paletele ei; de aceea nu mai putem merge.

— Şi ce vreți să faceți?

— Să ne urcăm la suprafață şi să măcelărim toate lighioanele astea.

— N-o să fie tocmai uşor.

— E adevărat. Gloanțele electrice n-au nici o putere împotriva acestor cărnuri moi, în care nu găsesc destulă rezistență ca să explodeze. Dar le vom ataca cu topoarele.

— Şi cu cangea, domnule, adăugă canadianul; dacă primiți, vă ajut şi eu!

— Nici vorbă că primim, meştere Land!

— Vă vom întovărăşi, spusei eu şi, urmându-l pe căpitanul Nemo, ne-am îndreptat spre scara centrală.

Acolo, vreo zece oameni înarmați cu topoare erau gata de atac. Conseil şi cu mine apucarăm două topoare. Ned Land luă

cangea. Între timp, *Nautilus* se ridicase la suprafața apei. Pe ultimele trepte ale scării, unul dintre marinari deşuruba panoul. Dar abia se desfăcură piulițele şuruburilor, când capacul se ridică tras cu o furie grozavă de ventuzele unui braț de caracatiță. Deodată, un braț lung se strecură ca un şarpe prin deschizătură, în timp ce alte douăzeci se frământau deasupra noastră. Cu o lovitură de topor, căpitanul Nemo tăie brațul uriaş, care alunecă pe scări, zvârcolindu-se. În clipa în care ne îngrămădeam unul peste altul ca să ieşim pe punte, alte două brațe, biciuind aerul, se năpustiră asupra marinarului care stătea în fața căpitanului Nemo şi-l ridicară cu o forță de nedescris. Căpitanul Nemo scoase un strigăt şi sări afară. Ne repezirăm şi noi după el.

Ce privelişte îngrozitoare! Nenorocitul marinar, ținut strâns de tentaculul care îl înşfăcase şi lipit de ventuzele lui, se legăna în aer, pradă trompei uriaşe. Horcăia, se sufoca şi striga: «Ajutor! Ajutor!» Cuvintele lui, spuse în limba franceză, mă uluiră cu totul. Aşadar, aveam pe bord un compatriot, ba poate chiar mai mulți! Strigătul acela sfâşietor nu-l voi putea uita niciodată.

Nefericitul era pierdut. Cine l-ar fi putut smulge din strânsoarea puternică? Căpitanul Nemo se aruncă împotriva monstrului şi cu o lovitură de topor îi mai tăie un braț. Secundul lupta înverşunat cu alte caracatițe, care încercau să se apropie. Întregul echipaj lovea cu topoarele... Canadianul, Conseil şi cu mine ne înfigeam armele în maldărele de carne. Era groaznic! O clipă crezui că nenorocitul înşfăcat de caracatiță ar fi putut scăpa; şapte din cele opt brațe fuseseră tăiate. Singurul braț rămas se răsucea în aer, purtându-şi victima ca pe un fulg. Dar în clipa când căpitanul Nemo şi secundul se aruncară asupra ei, dihania împroşcă o coloană

de lichid negricios, secretată de o pungă din abdomen; câteva clipe am fost orbiți. Când norul negru se împrăştie, calmarul dispăruse târând cu el pe nefericitul meu compatriot!

Cu câtă furie ne-am repezit atunci asupra monştrilor! Parcă ne pierdusem mințile. Pe puntea lui *Nautilus* năvăliseră zece sau douăsprezece caracatițe. Ne rostogoleam unii peste alții în mijlocul şerpilor care se zvârcoleau, în valuri de sânge şi de cerneală neagră. Cangea Iui Ned Land se înfigea, la fiecare lovitură, în ochii verzi ai calmarilor, plesnindu-i. Dar viteazul meu tovarăş fu deodată trântit de tentaculele unui monstru de care nu se putuse feri. Ciocul uriaş al calmarului se deschise deasupra lui Ned Land. Nefericitul canadian avea să fie tăiat în două. M-am repezit în ajutorul lui. Dar căpitanul Nemo mi-o luase înainte. Toporul său dispăru între fălcile enorme ale dihaniei, şi canadianul, salvat ca prin minune, se ridică înfigând întreaga cange până în inima întreită a caracatiței.

— Mi-am plătit datoria! îi spuse căpitanul Nemo canadianului. Ned se înclină, fără să-i răspundă.

Lupta ținuse un sfert de oră. Monştrii învinşi părăsiră câmpul de luptă, dispărând sub valuri. Căpitanul Nemo roşu de sânge, stătea nemişcat lângă far, privind marea care înghițise pe unul din tovarăşii lui. Din ochi îi curgeau lacrimi mari.

Capitolul XIX. GOLF-STREAM

Nici unul dintre noi nu va putea uita vreodată groaznica întâmplare din 20 aprilie! Am scris cum s-au desfăşurat faptele, pe când eram încă adânc tulburat. Pe urmă am refăcut cele scrise şi le-am citit lui Conseil şi canadianului. Ei au găsit că faptele sunt povestite întocmai, dar nu sunt redate cu destulă tărie. Ca să zugrăvesc asemenea tablouri, mi-ar fi trebuit să am pana celui mai mare poet al nostru, a ilustrului Victor Hugo.

După cum spuneam, căpitanul Nemo plânsese privind valurile. Durerea îi era nemărginită. Pierdea al doilea tovarăş de când ne găseam pe bord. Şi ce moarte! Prietenul acesta, zdrobit, înăbuşit de braţul puternic al caracatiţei, sfărâmat de fălcile ei tari ca fierul, n-avea să se odihnească împreună cu tovarăşii săi în apele liniştite ale cimitirului de mărgean!

Mie, ceea ce îmi sfâşiase inima în toiul luptei fusese strigătul de deznădejde al nefericitului marinar. Sărmanul francez, uitându-şi limbajul de împrumut, folosise limba ţării şi a mamei sale ca să ne cheme pentru cea din urmă oară! Aşadar, avusesem un compatriot printre oamenii din echipajul lui *Nautilus*, un francez credincios trup şi suflet căpitanului Nemo, fugind ca şi el de orice legătură cu cei de pe pământ. Să fi fost oare singurul care reprezenta Franţa în asociaţia aceasta misterioasă, alcătuită fără doar şi poate din oameni de naţionalităţi diferite? Iată încă una din întrebările fără răspuns care îmi frământau mintea neîncetat.

Căpitanul Nemo intră în cabina sa şi timp de câteva zile nu l-am mai văzut. Puteam să-mi dau seama de tristeţea, de deznădejdea şi de nehotărârea sa, judecând după mersul Iui *Nautilus*, al cărui suflet era şi care îi oglindea toate

simțămintele. Vasul nu mai păstra o țintă hotărâtă. Mergea înainte şi înapoi, plutind ca un cadavru în voia valurilor. Deşi elicea îi fusese curățată, *Nautilus* abia dacă se mai mişca; naviga la întâmplare, neputându-se smulge din locul ultimei lupte, care înghițise pe unul dintre ai săi!

Astfel trecură zece zile. Abia la 1 mai, *Nautilus* îşi reluă drumul spre nord, trecând pe lângă insulele Lucayes, în apropierea canalului Bahama. Mergeam prin apele celui mai mare fluviu al mării, care îşi are malurile sale, peştii săi şi temperatura proprie. Cu alte cuvinte, urmam curentul Golf-Stream.

Golf-Streamul este într-adevăr un fluviu ce curge liber prin mijlocul Atlanticului şi ale cărui ape nu se amestecă cu apele oceanului. Este un fluviu sărat, mai sărat decât marea din jurul lui. Adâncimea lui mijlocie e de trei mii de picioare, iar lățimea mijlocie de şaizeci de mile. În unele locuri, curentul atinge o viteză de patru kilometri pe oră. Volumul constant al apelor lui este cu mult mai mare decât al tuturor fluviilor de pe glob.

Adevăratul izvor sau punctul de plecare al Golf-Streamului, după părerea lui Maury, ar fi în Golful Gasconiei. Acolo încep să i se formeze apele, la o temperatură însă scăzută. Coborând spre sud, de-a lungul Africii ecuatoriale, curentul îşi încălzeşte valurile la soarele zonei toride, străbate Atlanticul, atinge Capul San Roque pe coasta braziliană şi se desparte în două brațe, dintre care unul se duce să-şi mai încălzească apele în Marea Antilelor. Atunci, Golf-Streamul, care are menirea să echilibreze temperaturile şi să amestece apele tropicelor cu apele boreale, îşi începe rolul cumpănitor. Înfierbântat în Golful Mexicului, el se ridică spre nord pe coastele americane, mergând până la Terra Nova,

unde se abate din drum sub puterea curentului rece din Strâmtoarea Davis, apoi, apucând din nou drumul oceanului, face o curbă deosebit de largă şi se desparte la gradul al patruzeci şi treilea în două braţe: unul, ajutat de alizeul de nord-est, se întoarce în Golful Gasconiei şi în Azore, iar celălalt, după ce încălzeşte ţărmurile Irlandei şi ale Norvegiei, merge până dincolo de Spitzberg, unde temperatura lui coboară la 4° şi formează marea liberă a polului.

Pe acest fluviu al oceanului naviga atunci *Nautilus*. La ieşirea din canalul Bahama, Golf-Streamul merge cu opt kilometri pe oră, având o lăţime de paisprezece leghe şi o adâncime de trei sute cincizeci de metri. Viteza lui scade treptat cu cât ajunge mai spre nord şi e de dorit ca regularitatea scăderii acesteia să se menţină, căci dacă, aşa cum se pare, curentul şi-ar schimba viteza şi direcţia, clima europeană ar avea de suferit tulburări însemnate.

Spre amiază eram pe punte împreună cu Conseil. Îi explicam ciudăţeniile Golf-Streamului. Când am terminat, îl îndemnai să-şi cufunde mâna în apele curentului.

Conseil mă ascultă şi fu foarte mirat de faptul că nu simţea nici răceală, nici căldură.

— Asta înseamnă că temperatura apelor Golf-Streamului, când iese din Golful Mexicului, este aproape aceeaşi cu temperatura sângelui — i-am spus eu. Golf-Stream e un mare calorifer, care face ca ţărmurile Europei să fie veşnic împodobite cu verdeaţă. Şi dacă îi dăm crezare lui Maury, căldura curentului, folosită în întregime, ar ajunge ca să nu lase să se răcească un fluviu de fier topit, la fel de mare ca Amazoanele sau ca Missouri. În momentul acela, viteza Golf-Streamului atingea doi metri şi douăzeci şi cinci pe secundă. Curentul se deosebeşte atât de mult de marea care îl

înconjoară, încât apele lui înghesuite se ridică deasupra oceanului, făcând o oarecare diferență de nivel față de valurile reci. Întunecate şi foarte bogate în săruri, apele curentului se deosebesc prin culoarea lor liliachie de valurile verzi dimprejur. Linia care desparte apele este atât de desluşită, încât în dreptul Carolinelor, în timp ce *Nautilus* străpungea cu pintenul apele Golf-Streamului, elicea sa bătea încă apele oceanului.

Curentul ducea cu el o lume întreagă de vietăți. Printre ele am văzut cârduri întregi de argonauți, foarte obişnuiți şi în Mediterana.

Mai pot adăuga că, în timpul nopții, fosforescența apelor Golf-Streamului se lua la întrecere cu lumina noastră electrică, mai ales în timpul furtunilor care ne amenințau deseori.

La 8 mai ajunsesem lângă Capul Hatteras, în dreptul Carolinei de Nord. Acolo, Golf-Streamul are o lățime de şaptezeci şi cinci de mile şi o adâncime de două sute zece metri. *Nautilus* rătăcea încă la întâmplare. Nici o supraveghere pe bord. În asemenea împrejurări, evadarea noastră putea să izbutească! Într-adevăr, țărmurile locuite ne-ar fi înlesnit un refugiu. Marea era necontenit brăzdată de vapoarele care fac serviciul între New York sau Boston şi Golful Mexic, ca şi de micile goelete încărcate cu felurite mărfuri care opresc în mai toate punctele coastei americane. S-ar fi putut încerca de aici foarte bine o evadare, deşi țărmul era la vreo treizeci de mile depărtare.

Un lucru supărător însă împiedica cu desăvârşire planurile canadianului: vremea deosebit de rea. Ne apropiam de meleagurile unde furtunile sunt dese, de locurile în care însuşi Golf-Streamul dă naştere trombelor şi uraganelor. A te

încumeta să străbați marea furioasă cu o luntre uşoară, însemna să mergi la pieire. Chiar Ned Land recunoştea asta. De aceea îşi stăpânea furia, dar îl rodea o mâhnire adâncă pe care numai fuga ar fi putut-o vindeca.

— Domnule, îmi spuse el în ziua aceea, trebuie să sfârşim odată! Nemo ăsta al dumneavoastră iar se depărtează de uscat şi se urcă spre nord. Vă spun hotărât că mi-e de ajuns Polul Sud şi că n-am de gând să-l urmez şi la Polul Nord.

— Ce-i de făcut, Ned? Acum nu putem evada!

— V-am mai spus o dată: trebuie să vorbim cu căpitanul dumneavoastră. Nu i-ați spus nimic atunci când ne aflam în apele Franței. Am să-i vorbesc eu acum, fiindcă sunt aproape de țara mea. Când mă gândesc că peste câteva zile *Nautilus* va trece pe lângă Noua Scoție şi că acolo, spre Terra Nova, se deschide un golf larg, şi că în golf se varsă Saint Laurent, şi că Saint Laurent este fluviul meu, fluviul Quebecului, oraşul în care m-am născut, ei bine, când mă gândesc la toate astea mi se urcă sângele la cap şi mă zbârlesc tot. Vă spun drept: mai bine mă arunc în mare decât să mai rămân aici! Nu mai pot!

Se vedea cât de colo că Ned Land ajunsese la capătul răbdării. Firea lui viguroasă nu se putea împăca defel cu închisoarea aceasta prelungită. Slăbea din zi în zi şi se făcea tot mai morocănos. Îmi dădeam seama cât suferă, fiindcă şi pe mine mă năpădise dorul. Doar se scurseseră aproape şapte luni de când nu mai aveam nici o ştire de pe uscat. În afară de asta, sihăstria căpitanului Nemo, schimbarea felului său de a fi, mai ales după lupta cu calmarii, faptul că devenise din cale afară de tăcut mă făceau să văd lucrurile sub o altă înfățişare. Nu mai simțeam entuziasmul din primele zile. Ar fi trebuit să fiu un flamand, cum era Conseil, ca să mă împac cu asemenea situație, să trăiesc într-un mediu hărăzit cetaceilor şi celorlalți

locuitori ai mării. Cred că băiatul acesta cumsecade, dacă ar fi avut branhii în loc de plămâni, ar fi fost un peşte de soi!

— Ei. ce ziceți, domnule? spuse Ned Land, văzând că nu-i răspund.

— Vrei să-l întreb pe căpitan ce are de gând în privința noastră ?

— Da!

— Şi asta cu toate că ne-a arătat el însuşi destul de limpede?...

— Da! Vreau să fiu sigur pentru ultima dată. Vorbiți-i numai pentru mine, numai în numele meu, dacă vreți.

— Vezi, greutatea este că îl întâlnesc destul de rar. Mă ocoleşte.

— N-are a face! Tocmai pentru asta!

— Bine, am să-i vorbesc, Ned.

— Când ? întrebă canadianul, stăruitor.

— Când am să-l întâlnesc.

— Domnule Aronnax, vreți să mă duc eu să-l caut?

— Nu, lasă-mă pe mine. Mâine...

— Astăzi, zise Ned Land.

— Fie. Am să-i vorbesc astăzi! îi făgăduii eu canadianului, care ar fi fost în stare să strice totul dacă l-aş fi lăsat să vorbească el însuşi.

Am rămas singur. Mă hotărâsem să limpezesc situația chiar atunci, îmi place să nu las lucrurile de azi pe mâine.

M-am dus în camera mea. Alături, în cabina căpitanului, se auzeau paşi. Nu voiam să pierd prilejul de a-l întâlni. Am bătut la uşă. Nu mi-a răspuns nimeni. Am bătut din nou. Apoi am apăsat pe clanță şi am intrat. Căpitanul, aplecat peste masa de lucru, nu mă auzise. Hotărât să nu plec fără să-l întreb ce are de gând să facă, m-am apropiat de el. Îl văzui

ridicându-şi deodată capul şi încruntându-se. După ce mă privi o clipă, îmi spuse aproape răstit:

— Dumneavoastră, aici? Ce doriți?

— Să vă vorbesc, căpitane.

— Sunt ocupat, domnule, lucrez. Nu pot să am şi eu, ca dumneavoastră, libertatea de a rămâne nestingherit?

Primirea era puțin încurajatoare. Dar mă hotărâsem să duc lucrurile până la capăt.

— Domnule, i-am spus pe un ton rece, vreau să vă vorbesc despre ceva care nu suferă întârziere.

— Despre ce anume? Ați mai făcut vreo nouă descoperire! mă întrebă ironic. V-a destăinuit marea vreun secret pe care eu l-am scăpat din vedere?

Vedeam bine că nu ne vom înțelege. Dar înainte de a apuca să-i răspund, căpitanul Nemo îmi arătă un manuscris deschis şi-mi spuse cu multă seriozitate:

— Domnule Aronnax, iată un manuscris redactat în mai multe limbi. Este rezultatul studiilor mele asupra mării şi, dacă o vrea Dumnezeu, n-o să piară odată cu mine. E semnat cu adevăratul meu nume şi întregit cu povestea vieții mele. Manuscrisul va fi închis într-un aparat care nu se poate cufunda. Ultimul om care va rămâne în viață din toți câți suntem pe bordul lui *Nautilus* va arunca aparatul în mare, lăsându-l în voia valurilor.Adevăratul nume al căpitanului Nemo! Viața sa scrisă de el însuşi! Taina îi va fi, aşadar, dezvăluită? Dar în clipa aceea nu vedeam în cuvintele lui decât prilejul ca să deschid vorba despre ceea ce mă frământa.

— Domnule căpitan, îi spusei, sunt cu totul de părerea dumneavoastră. Roadele studiilor pe care le-ați făcut nu trebuie să se piardă. Dar mijlocul pe care-l întrebuințați mi se pare primitiv. Cine ştie unde vor împinge vânturile aparatul şi

în ce mâini va cădea? N-ați putea găsi un mijloc mai bun? Dumneavoastră sau unul dintre ai dumneavoastră n-ar putea să...?

— Niciodată, domnule! spuse cu tărie căpitanul, întrerupându-mă.

— Eu şi tovarăşii mei am fi gata să păstrăm manuscrisul în taină, iar dacă ne-ați reda libertatea...

— Libertatea! Căpitanul Nemo mă privi o clipă, apoi se ridică.

— Da, şi chiar despre asta venisem să vă vorbesc. Suntem de şapte luni pe bord. Vă întreb astăzi, în numele tovarăşilor mei şi în numele meu, dacă aveți de gând să ne rețineți aici pentru totdeauna.

— Domnule Aronnax, răspunse căpitanul, vă voi spune şi astăzi ce v-am spus acum şapte luni: cine intră în *Nautilus* nu trebuie să-l mai părăsească!

— Ne supuneți unei adevărate robii!

— Numiți-o cum vă place.

— Dar pretutindeni sclavul are dreptul să-şi răscumpere libertatea! Şi oricare ar fi mijloacele de scăpare, el le găseşte bune!

— Dreptul acesta îl aveți şi dumneavoastră. M-am gândit eu vreodată să vă leg printr-un jurământ?

Căpitanul mă privi încrucişându-şi brațele.

— Domnule, îi spusei, ne-ar fi foarte neplăcut să mai deschidem vorba despre asta. Dar fiindcă am început, să mergem până la capăt. Vă repet că nu este vorba numai de mine. Pentru mine, studiul este un ajutor, o plăcere, o obişnuință, o patimă care mă poate face să uit de toate. Ca şi dumneavoastră, mi-ar plăcea să trăiesc retras, neştiut de nimeni, cu o oarecare speranță de-a lăsa într-o zi viitorului

roadele muncii mele, într-un aparat îndoielnic, încredințat valurilor şi vânturilor. Într-un cuvânt, pot să vă înțeleg, să vă admir şi să vă urmez cu plăcere în unele privințe; dar mai sunt şi alte aspecte care îmi arată viața dumneavoastră înconjurată de taine şi de complicații, despre care doar eu şi tovarăşii mei nu ştim nimic. Chiar atunci când ne-au mişcat durerile dumneavoastră sau când ați dat dovadă de înțelepciune adâncă şi de curaj, a trebuit totdeauna să închidem în noi până şi cele mai neînsemnate semne ale bucuriei pe care o ai văzând un lucru frumos sau bun, fie că-l face un prieten sau un duşman. Simțământul că suntem străini de tot ce vă priveşte face ca situația noastră să fie de nesuferit, de neîndurat chiar pentru mine, dar mai cu seamă pentru canadian. Orice om, numai prin faptul că este om, merită să fie luat în seamă. V-ați întrebat vreodată ce gânduri de răzbunare poate nutri o fire ca a lui Ned Land din dorința de libertate şi din ură împotriva sclaviei? V-ați gândit vreodată ce poate el gândi, îndrăzni, încerca? Tăcui. Căpitanul Nemo se ridică:

— Ned Land n-are decât să gândească, să îndrăznească şi să încerce tot ce vrea. Ce-mi pasă mie? Nu l-am adus eu aici. Nu-l țin pe bord pentru plăcerea mea! Cât despre dumneavoastră, domnule Aronnax, cred că sunteți dintre cei care pot înțelege tot, chiar şi tăcerea. Nu mai am nimic să vă spun. Aş dori să fie ultima dată când mai vorbim despre lucrul acesta, fiindcă a doua oară nici n-aş putea măcar să vă ascult.

Am plecat. Din ziua aceea, relațiile noastre se înăspriră foarte mult. Povestii tovarăşilor mei convorbirea avută cu căpitanul.

— Acum ştim, spuse Ned, că nu trebuie să ne aşteptăm la nimic din partea lui. *Nautilus* se apropie de Long Island. Vom fugi, oricum va fi vremea.

Dar cerul devenea din ce în ce mai amenințător. Toate semnele arătau apropierea unui uragan. Aerul se făcuse albicios ca laptele, în zare, în locul buchetelor desfăcute de nori cirus, se iveau straturile nimbo-cumuluşi. Mai jos, alergau învălmăşindu-se alți nori. Marea creştea şi se umfla în vârtejuri lungi. Păsările, în afară de satanicle, prietena furtunilor, dispăruseră. Barometrul coborâse mult, arătând grozava tensiune a vaporilor din aer. Amestecul din stormglass se descompunea sub influența electricității din atmosferă. Lupta dintre elemente era aproape.

Furtuna izbucni în ziua de 18 mai, tocmai când *Nautilus* plutea pe lângă Long Island, la câteva mile de trecătorile New York-ului. Mi-ar fi lesne să descriu uraganul, pentru că, în loc să se adăpostească în adâncuri, căpitanul Nemo, nu ştiu de ce, a voit să înfrunte vijelia la suprafața apei.

Vântul sufla dinspre sud-vest, la început cu o tărie de cincisprezece metri pe secundă, apoi, spre ora trei după-amiază, cu douăzeci şi cinci de metri. Aceasta e tăria obişnuită a furtunilor.

Căpitanul Nemo stătea neclintit pe punte, bătut de furia vântului. Se legase cu o frânghie pe după mijloc, ca să nu fie luat de valurile uriaşe care măturau puntea. M-am urcat şi eu, legându-mă la fel şi admirând în aceeaşi măsură furtuna şi omul care o înfrunta. Nori mari şi destrămați măturau valurile mării dezlănțuite. Încrețiturile care de obicei se formează în golul dintre valuri nu se mai vedeau. Cât puteai cuprinde cu ochii, se înălțau talazuri întunecate, a căror creastă nu se mai spărgea, atâta era de compactă. Înălțimea lor creştea necontenit. Uriaşele talazuri se frământau, în timp ce *Nautilus*, culcat când pe o parte, când pe alta, sau ridicat în picioare ca un catarg, se clătina şi sălta îngrozitor. Pe la ora cinci căzu o

ploaie torențială; ea însă nu domoli nici vântul şi nici marea. Uraganul se dezlănțui cu o viteză de patruzeci şi cinci de metri pe secundă, adică cu aproape patruzeci de leghe pe oră. La tăria aceasta el dărâmă casele, aruncă țiglele de pe acoperişuri, înfigându-le în uşi, rupe zăbrelele de fier şi clinteşte din loc tunurile. Şi totuşi, în mijlocul vijeliei, *Nautilus* îndreptățea cuvintele unui constructor savant: «Nu există vas bine construit pe care să-l poată înfrânge marea!» Era mai tare decât o stâncă, pe care valurile ar fi sfărâmat-o, era un fus de oțel ascultător şi uşor de mânuit, fără pânze şi fără catarg, căruia nu-i păsa de furia furtunii.

Priveam cu atenție valurile dezlănțuite. Unele ajungeau până la cincisprezece metri înălțime şi la o sută şaptezeci şi cinci de metri lungime, iar viteza cu care înaintau, pe jumătate cât a vântului, era de cincisprezece metri pe secundă. Volumul şi puterea le creşteau cu cât apele erau mai adânci. Am înțeles atunci rostul valurilor care închid în sânul lor aerul, purtându-l astfel până în adâncuri şi ducând acolo viața, odată cu oxigenul. Cea mai mare presiune a lor, calculată, se poate ridica până la trei mii de kilograme pe un picior pătrat din suprafața pe care o bat. Erau valuri ca acelea care în Hebride au deplasat un bloc greu de 84 mii de livre, sau care în furtuna de la 23 decembrie 1864 au dărâmat o parte din oraşul Jeddo[22] din Japonia, înaintând cu 700 km pe oră şi sfărâmându-se în aceeaşi zi de coastele Americii.

Odată cu noaptea, spori şi puterea furtunii. Barometrul coborî la 710 milimetri. Pe când se înnopta, am văzut trecând la orizont o navă mare, luptând din greu cu furtuna; curând ea se pierdu în întuneric. Trebuie să fi fost unul din vasele liniei New York —Liverpool sau Le Havre.

---

[22] Tokio.

Pe la zece seara, cerul părea de foc; fulgere puternice brăzdau zarea. Îmi întorceam fața, orbit de strălucirea lor, în timp ce căpitanul Nemo le privea de parcă ar fi vrut să se pătrundă de sufletul furtunii. Un huruit înfricoşător umplea cerul, huruit în care se amestecau urletele valurilor ce se prăbuşeau, mugetele vântului şi bubuiturile tunetelor. Vântul se muta de colo-colo, iar uraganul, pornit din răsărit, se întorcea trecând prin nord, vest şi sud, în direcția inversă față de furtunile învârtitoare din Emisfera Australă.

Golf-Streamul îşi îndreptățea cu prisosință numele de rege al furtunilor! El doar este acela care, din pricina deosebirii de temperatură a păturilor de aer de deasupra curenților săi, dă naştere cicloanelor înspăimântătoare.

După ploaie începu să se reverse focul. Picăturile de apă se prefăceau în mănunchiuri de scântei. Zvârlit cu putere de un val, *Nautilus* îşi înălță în aer pintenul de oțel, din care am văzut cum scăpărau nenumărate scântei. Zdrobit de oboseală şi sleit de puteri, m-am târât spre panou. L-am deschis şi am coborât în salon. Furtuna atinsese atunci furia ei cea mai mare. În interiorul lui *Nautilus* era cu neputință de stat în picioare. Pe la miezul nopții coborî şi căpitanul Nemo. Am auzit rezervoarele umplându-se încetul cu încetul, apoi *Nautilus* se cufundă sub valuri. Prin geamul salonului se vedeau peşti mari, înspăimântați, trecând ca nişte năluci prin apele de foc. *Nautilus* cobora întruna. Crezusem că la o adâncime de cincisprezece metri îşi va regăsi liniştea. Dar straturile superioare erau tulburate prea puternic. A trebuit să ne coborâm la cincizeci de metri în măruntaiele mării.

Ce linişte, ce tăcere, ce nemişcare în aceste adâncuri! Cine ar fi crezut că o furtună groaznică se dezlănțuise atunci la suprafața oceanului?

Capitolul XX. LA 47°24' LATITUDINE ŞI 17°28' LONGITUDINE

Uraganul ne aruncase spre est. Pierdusem orice nădejde de a mai putea evada prin preajma New York-ului sau a Sf. Laurenţiu. Bietul Ned Land, deznădăjduit, stătea singur tot timpul, ca şi căpitanul Nemo. Conseil şi cu mine eram nedespărţiţi.

Am spus că *Nautilus* se îndepărtase spre est. Ar fi trebuit să spunem mai exact spre nord-est. Vreo câteva zile vasul rătăci când la suprafaţa apei, când sub valuri. Treceam prin mijlocul unor ceţuri deosebit de primejdioase pentru navigatori, pricinuite mai ales de topirea gheţurilor care umezeşte peste măsură atmosfera.

Câte corăbii au pierit prin meleagurile acestea, crezând că se îndreaptă spre focurile nesigure de pe ţărm. Câte nenorociri se datoresc ceţurilor de nepătruns; câte izbiri de stâncile în preajma cărora urletul vântului înăbuşă clipocitul valurilor! Câte ciocniri între vapoare, cu toate semnalele sirenelor şi clopotelor de alarmă!

Fundul acestor ape avea înfăţişarea unui câmp de luptă în care zăceau toţi cei învinşi de ocean: vase bătrâne, năclăite, şi nave noi, în ale căror alămuri se reflecta puternic lumina farului nostru.

La 15 mai, atinsesem capătul de sud al bancului Terra Nova. Bancul acesta este format din depuneri marine, îngrămădire nemaipomenită de resturi organice, cărate fie de la Ecuator de către curentul Golf-Stream, fie de la Polul Nord, de către contracurentul de apă rece ce vine de-a lungul coastei americane. Aici se adună şi blocurile rătăcitoare cărate de

gheţari când vine dezgheţul. Tot aci s-a format un morman de oseminte de peşti, de moluşte şi de zoofite, care pier cu miliardele.

Marea nu e prea adâncă pe bancul Terra Nova — are cel mult câteva sute de metri. Dar mai spre sud se adânceşte dintr-o dată o depresiune foarte mare, o groapă de trei mii de metri. Acolo Golf-Streamul se lărgeşte, îşi pierde din viteză şi din căldură şi devine o mare. În timp ce pluteam aproape de fundul bancului Terra Nova, am văzut limpede undiţele lungi, prevăzute cu două sute de cârlige, din care vasele aruncă în apă cu sutele. Fiecare undiţă avea la un capăt o mică greutate care o trăgea la fund, iar la celălalt capăt, o plută care o menţinea deasupra apei. Ca să străbată această reţea submarină. *Nautilus* a trebuit să manevreze cu multă îndemânare.

De altfel, vasul nostru nici n-a rămas multă vreme pe meleagurile acelea, atât de străbătute de corăbii. Am mers înainte, la al patruzeci şi doilea grad de latitudine, în dreptul lui Saint Jean şi Heart's Content, unde se află capătul cablului transatlantic.

Acolo, în loc să-şi continue drumul spre nord, *Nautilus* îşi schimbă direcţia spre răsărit, ca şi cum ar fi vrut să urmeze platoul telegrafic pe care se sprijină cablul şi al cărui relief l-am aflat cu mare precizie, făcând nenumărate sondaje. În ziua de 17 mai, la aproape cinci sute de mile depărtare de Heart's Content şi la două mii opt sute de metri adâncime, am zărit cablul întins pe fund. Conseil, care nu ştia despre ce este vorba, crezu la început că e vreun şarpe de mare uriaş şi se pregăti să-l claseze, după obiceiul lui. Dar l-am dezamăgit spunându-i adevărul şi, ca să nu-l las în pagubă, i-am povestit cum a fost aşezat cablul.

Cel dintâi cablu a fost întins în cursul anilor 1857 şi 1858; dar, după ce a transmis vreo patru sute de telegrame, n-a mai funcționat. În 1863, inginerii construiră un nou cablu, cu o lungime de trei mii patru sute de kilometri, cântărind patru mii cinci sute de tone, care fu îmbarcat pe Great-Eastern. Dar şi încercarea aceasta dădu greş.

La 25 mai, *Nautilus*, cufundat la trei mii opt sute treizeci şi şase de metri adâncime, se găsea chiar în locul unde se rupsese cablul adică la șase sute treizeci şi opt de mile depărtare de coasta Irlandei. Într-una din zile, pe la ora două după-amiază, se observase că s-au întrerupt comunicațiile cu Europa. Electricienii de pe bordul lui Great-Eastern îl reparaseră şi îl coborâseră iar, însă câteva zile mai târziu cablul se rupsese din nou şi n-a mai putut fi găsit în fundul oceanului.

Americanii nu se descurajară. Îndrăznețul Cyrus Field, şeful întreprinderii de instalare a cablului şi care îşi pusese în joc toată averea sa, lansă o nouă subscripție, care fu acoperită imediat. Astfel fu aşezat alt cablu. În condiții mai bune. Mănunchiul de fire conducătoare, izolate cu o învelitoare de gutapercă, era apărat de o căptuşeală de materii textile, aflate într-o armătură metalică. Great-Eastern ieşi în larg la 13 iulie 1866.

Operația se desfăşură în condiții bune. Totuşi se petrecu un lucru ciudat: de mai multe ori, întinzând cablul, electricienii observară că în el fuseseră de curând înfipte cuie, cu scopul de a-l strica. Căpitanul Anderson, ofițerii şi inginerii se întruniră, se sfătuiră şi hotărâră că dacă-l vor prinde pe vinovat, îl vor arunca în mare fără nici o judecată. De atunci, încercarea criminală nu s-a mai repetat.

Nici vorbă nu putea fi ca să găsim cablul electric aşa cum

fusese atunci când ieşise din ateliere. Ca un şarpe lung, acoperit de scoici, de foraminifere şi de pietriş, înfăşurat într-un înveliş pietros care-l apăra de moluştele vătămătoare, el se odihnea liniştit, la adăpost de frământarea mării şi sub o presiune favorabilă transmiterii scânteii electrice care trece din America în Europa în treizeci şi două de sutimi de secundă. Cablul acesta va ține, fără îndoială, o veşnicie, fiindcă s-a observat că învelişul de gutapercă devine cu atât mai trainic cu cât stă mai mult timp în apa mării.

De altfel, pe podişul atât de bine ales pe care este întins, cablul nu-i niciodată cufundat la adâncimi la care ar putea să se rupă. *Nautilus* merse de-a lungul lui până la locul cel mai adânc, la patru sute treizeci şi unu de metri, şi nici acolo cablul nu era supus vreunui efort de tracțiune. Apoi ne apropiarăm de locul accidentului din 1863.

Fundul oceanului se adâncea într-o vale largă de o sută douăzeci de kilometri, în care ar fi încăput Mont-Blanc, fără ca vârful lui să ajungă la suprafața apei. Valea se închidea la răsărit ca un zid drept, înalt de două mii de metri. Am ajuns acolo la 28 mai. *Nautilus* se găsea la numai o sută cincizeci de kilometri de Irlanda. Se gândea oare căpitanul Nemo că ne îndreptăm spre Insulele Britanice? Nu. Spre marea mea uimire, el coborî către sud, pornind în direcția mărilor europene. Când am înconjurat Insula Smaraldelor am zărit o clipă Capul Clear şi farul din Fastenet, care călăuzeşte miile de vase ieşite din Glasgow sau din Liverpool.

O întrebare importantă îmi stăruia în minte: Va îndrăzni oare *Nautilus* să intre în Canalul Mânecii? Ned Land, care se ivise din nou de când ne apropiam de pământ, nu mai contenea cu întrebările. Cum să-i răspund? Căpitanul Nemo rămânea de nevăzut. Oare acum voia să-mi arate mie coastele

Franței, după ce îi arătase canadianului țărmurile Americii? În timpul acesta, *Nautilus* cobora mereu spre sud. La 31 mai el trecu pe lângă Land's End, între capătul extrem al Angliei şi Sorlinge, pe care le lăsă în urmă, spre tribord.

Dacă voia să intre în Marea Mânecii, ar fi trebuit să apuce de-a dreptul spre est — fapt care nu s-a întâmplat.

Spre marea mea nedumerire, în tot timpul zilei de 31 mai, *Nautilus* se învârti în cerc de nenumărate ori. Părea să caute un loc pe care nu-l putea găsi uşor. La amiază, căpitanul Nemo măsură el însuşi înălțimea soarelui. Nu-mi spusese nici un cuvânt. Mi se păru mai posomorât ca de obicei. Ce-l mâhnea oare? Vecinătatea țărmurilor europene? Amintirea țării pe care o părăsise? Ce simțea? Remuşcări sau păreri de rău? M-am gândit multă vreme la asta, simțind că întâmplarea avea să-mi dezvăluie foarte curând tainele căpitanului.

A doua zi, *Nautilus* manevră la fel. Era vădit că voia să găsească un punct precis în ocean. Căpitanul Nemo veni ca şi în ajun să ia înălțimea soarelui. Marea era liniştită, cerul senin. La opt mile spre est, un vapor mare se desena pe linia orizontului. Pentru că nu avea nici un steag, nu i-am putut recunoaşte naționalitatea.

Cu câteva minute înainte de trecerea soarelui la meridian, căpitanul Nemo luă sextantul şi îi măsură înălțimea cu cea mai mare grijă. Liniştea desăvârşită a apei îi înlesnea operația. *Nautilus* stătea nemişcat. Mă aflam atunci pe punte. După ce căpitanul îşi termină măsurătorile, îl auzii spunând doar atât:

— Aici e!

Apoi coborî în submarin. Văzuse oare vasul care îşi schimbase direcția părând că se apropie de noi? N-aş putea spune.

Mă întorsei în salon. Panoul se închise şi se auzi zgomotul

apei în rezervoare. *Nautilus* începu să se scufunde, vertical, elicea fiind oprită. După câteva minute el se opri la o adâncime de opt sute treizeci şi trei de metri, atingând fundul.

Tavanul luminos al salonului se stinse, obloanele fură deschise şi prin ferestre se văzu marea, luminată viu de farul nostru, pe o rază de o jumătate de milă. Privind spre babord n-am văzut decât nemărginirea apelor liniştite.

La tribord, în fund, o ieşitură ca o grămadă mare îmi atrase atenția. Aş fi putut crede că sunt nişte ruine, învăluite într-un strat de scoici albe ca într-o mantie de zăpadă. Uitându-mă cu băgare de seamă, am recunoscut formele îngroşate ale unui vas scufundat, fără catarge, şi care trebuie să fi zăcut multă vreme în fundul apelor.

Ce vas era acela? De ce venea *Nautilus* să-i viziteze mormântul? Scufundarea lui nu se datora unui simplu naufragiu?

Nu ştiam ce să cred, când, lângă mine, îl auzii pe căpitanul Nemo spunând cu o voce potolită:

— Pe vremuri, vasul acesta se numea *Marsiliezul*. Avea şaptezeci şi patru de tunuri şi a fost lansat în 1762. În 1778, la 13 august, sub comanda lui La Poype-Vertrieux, el luptă vitejeşte împotriva lui *Preston*. În 1779, la 4 iulie, veni cu escadra amiralului d'Estaing la cucerirea Grenadei. În 1781, la 5 septembrie, luă parte la lupta din Golful Chesapa. În 1794, republica franceză îi schimbă numele. La 16 aprilie, în acelaşi an, vasul se alătură la Brest escadrei lui Villaret-Joyeuse, ca să escorteze un transport de grâu care venea din America, sub comanda amiralului Van Stabel. Acum şaptezeci şi cinci de ani, chiar în locul acesta, la 47°24' latitudine şi 17°28' longitudine, convoiul întâlni escadra engleză. Vasul acesta, după o luptă vitejească în care şi-a pierdut cele trei catarge,

luând apă şi pierzând o treime din echipaj, a preferat să se scufunde cu cei trei sute cincizeci şi şase de marinari decât să se predea şi a dispărut sub valuri în strigătele «Trăiască Republica!»

— E *Răzbunătorul*! am strigat eu.

— Da, *Răzbunătorul*! Un nume frumos! murmură căpitanul Nemo, încrucişându-şi braţele.

Capitolul XXI. DEZASTRUL

Felul în care vorbise căpitanul, priveliştea neaşteptată, povestea plină de patriotism a vasului scufundat, apoi tulburarea lui Nemo când rostise numele *Răzbunătorului*, al cărui tâlc nu putea să-mi scape, toate acestea mi s-au întipărit adânc în minte. L-am privit îndelung pe căpitanul Nemo. El stătea cu mâinile întinse spre mare, învăluind în priviri arzătoare rămăşițele glorioase ale *Răzbunătorului*. Poate că niciodată n-aveam să ştiu cine era, de unde venea şi încotro se ducea; vedeam însă din ce în ce mai mult omul desprinzându-se de savant. Căpitanul Nemo şi cu tovarăşii lui se închiseseră în *Nautilus* dintr-o ură groaznică sau sublimă, pe care timpul n-o putea şterge.

Ura aceasta îl mai împingea încă la răzbunare? Aveam s-o aflu curând.

Nautilus urcă pe nesimțite spre suprafață şi forma nedesluşită a vasului scufundat dispăru încetul cu încetul. O legănare uşoară îmi arătă că plutim deasupra valurilor. În clipa aceea se auzi o bubuitură înfundată. Mă uitai la căpitan. Rămăsese neclintit.

— Ce-a fost asta, domnule căpitan? întrebai.

Nu-mi răspunse. L-am părăsit şi m-am urcat pe punte. Conseil şi canadianul mi-o luaseră înainte.

— De unde a venit bubuitura? i-am întrebat.

Am privit înspre vasul pe care-l zărisem. Se apropiase de *Nautilus* şi se vedea că-şi măreşte viteza. Doar şase mile ne mai despărțeau.

— O bubuitură de tun, răspunse Ned Land.

— Ce vas e acesta, Ned ?

— După toate semnele, aş pune rămăşag că-i un vas de

război. De-ar veni încoace să scufunde pe blestematul ăsta de *Nautilus*.

— Prietene Ned, răspunse Conseil, ce rău i-ar putea face lui *Nautilus* ? Crezi că o să-l atace sub apă ? Crezi că o să poată trage cu tunul după el, în fundul oceanului?

— Spune-mi, Ned, am întrebat eu, poți recunoaşte naționalitatea vasului?

Canadianul se încruntă şi, mijindu-şi ochii, scrută câtva timp vasul, cu toată puterea privirii sale.

— Nu, domnule, nu ştiu cărei națiuni aparține. Nu are nici un steag. Pot numai să vă spun că e un vas de război.

Un sfert de oră am tot cercetat vasul care se îndrepta spre noi. Nu credeam că ar putea să-l vadă pe *Nautilus* de la asemenea depărtare. Şi eram sigur că oamenii de pe bord n-aveau de unde să ştie că au de-a face cu un submarin. Curând, canadianul recunoscu în vasul care se apropia de noi un cuirasat mare de luptă, cu pinten şi cu două punți. Din cele două coşuri ale cuirasatului ieşea un fum negru şi des. Înainta repede. Dacă Nemo l-ar fi lăsat să se apropie, am fi putut să evadăm.

— Domnule, îmi spuse Ned Land, dacă vasul ajunge la o milă de noi, mă arunc în mare şi vă sfătuiesc să faceți la fel.

Nu i-am răspuns şi am privit mai departe cuirasatul care se mărea văzând cu ochii. Orice ar fi fost, englez, francez, american sau rus, era sigur că ne-ar fi primit dacă am fi putut ajunge până la el.

— Domnul să binevoiască să-şi aducă aminte, spuse Conseil, că eu am o oarecare pricepere la înot şi să lase pe seama mea grija de a-l remorca până la vas, dacă este de aceeaşi părere cu prietenul Ned.

Tocmai voiam să-i răspund, când, deodată, un fum alb

țâşni din partea din față a cuirasatului. Apoi, după câteva clipe, apa tulburată de căderea unui corp greu stropi partea dindărăt a lui *Nautilus*. Îndată după aceea se auzi o detunătură.

— Cum? Trag în noi! strigai eu.

— Ce oameni cumsecade! şopti canadianul.

— Va să zică nu ne iau drept naufragiați agățați de o epavă!

— Dacă nu-i cu supărare, au recunoscut narvalul şi trag în el, spuse Conseil, scuturându-se de apa cu care îl împroşcase o altă ghiulea.

— Doar au ochi să vadă că suntem oameni! strigai eu.

— Poate tocmai de asta trag! spuse Ned Land, privindu-mă. Dintr-o dată am priceput. Fără îndoială că acum se ştia ce era cu pretinsul narval. Atunci când canadianul lovise monstrul cu cangea, comandantul Farragut de pe *Abraham Lincoln* îşi dăduse seama că are în față o navă submarină, mai periculoasă decât un cetaceu supranatural. Da, aşa trebuie să fi fost, iar acum submarinul era urmărit prin toate mările!

Ar fi fost într-adevăr groaznic dacă, după cum bănuiam, căpitanul Nemo îl folosea pe *Nautilus* ca să se răzbune. În noaptea în care fuseserăm închişi în celulă, în mijlocul Oceanului Indian, oare nu atacase submarinul un vas? Marinarul înmormântat în cimitirul de mărgean era cumva victima loviturii date vreunei nave de către *Nautilus*? Da, sigur că aşa trebuia să fie. O parte din viața misterioasă a căpitanului Nemo mi se dezvăluise. Şi chiar dacă numele lui nu era cunoscut, națiunile ce se întovărăşeau contra lui nu mai urmăreau acum o ființă himerică, ci un om care le jurase o ură neîmpăcată. Toate acestea mi se păreau acum limpezi. În

loc să întâlnim prieteni pe vasul care se apropia, nu puteam găsi decât duşmani fără milă. În timpul acesta, ghiulelele plouau în jurul nostru. Unele, întâlnind suprafața apei, ricoşau în salturi mari şi se pierdeau departe. Dar nici una nu-l atinse pe *Nautilus*.

Vasul cuirasat nu mai era decât la trei mile de noi. Cu tot bombardamentul puternic, căpitanul Nemo nu se arătase pe punte. Şi totuşi, dacă vreo ghiulea ar fi lovit în plin învelişul lui *Nautilus*, submarinul ar fi fost pierdut.

Atunci canadianul îmi spuse:

— Domnule, trebuie să încercăm totul ca să ieşim din încurcătura asta. Să le facem semne. Mii de draci! Vor înțelege ei că suntem oameni cinstiți!

Ned îşi scoase batista ca s-o fâlfâie în aer. Dar abia o desfăcuse, când, cu toată puterea lui de uriaş, îl doborî o mână ca de fier. Canadianul se prăbuşi pe punte.

— Ticălosule, strigă căpitanul, vrei să te înfig în pintenul lui *Nautilus* înainte de a-l repezi împotriva vasului aceluia ?

Dacă glasul căpitanului Nemo era înfricoşător, înfățişarea sa era şi mai groaznică. Obrazul i se făcuse ca varul. Pupilele i se micşoraseră, părând că scapără de mânie. Nu mai vorbea, ci urla. Aplecat înainte, frângea în mâini umerii canadianului. Apoi, lăsându-l şi întorcându-se spre vasul de luptă ale cărui ghiulele plouau în jurul nostru:

— A! Tu ştii cine sunt, navă a unei țări blestemate! strigă el. N-am nevoie de steagul tău, ca să te recunosc! Priveşte! Am să ți-l arăt pe al meu!

Şi căpitanul Nemo desfăşură pe partea de dinainte a punții un steag negru, ca acela pe care-l înfipsese la Polul Sud. În clipa aceea, o ghiulea, atingând învelişul lui *Nautilus* fără să-l poată sparge, ricoşa, trecând pe lângă căpitan şi pierzându-se

în mare. Căpitanul Nemo înălță din umeri, apoi, întorcându-se spre mine, îmi spuse cu o voce aspră:

— Coborâți în cabină împreună cu tovarăşii dumneavoastră!

— Domnule, strigai eu, aveți de gând să atacați vasul?

— Da, am să-l scufund.

— Nu, nu faceți una ca asta!

— Am s-o fac, îmi răspunse nepăsător căpitanul Nemo. Nu vă încumetați să mă judecați. Soarta vă arată ceea ce nu trebuia să vedeți. Sunt atacat! Răspunsul meu o să fie groaznic! Intrați înăuntru!

— Ce vas e acesta ?

— Nu ştiți? Cu atât mai bine! Cel puțin naționalitatea lui va rămâne o taină pentru dumneavoastră. Vreo cincisprezece marinari de pe *Nautilus* se strânseseră în jurul căpitanului şi priveau cu ură neîmpăcată vasul care înainta spre noi. Pe toate chipurile se putea citi aceeaşi dorință de răzbunare. Am coborât tocmai în clipa în care o altă ghiulea zgâria învelişul lui *Nautilus* şi l-am auzit pe căpitan strigând:

— Loveşte, corabie smintită! împrăştie-ți zadarnic ghiulelele! Nu vei scăpa de pintenul lui *Nautilus*; dar nu vei pieri aici! Nu vreau ca rămăşițele tale să se amestece cu rămăşițele glorioase ale Răzbunătorului!

Am intrat în camera mea. Căpitanul şi secundul rămăseseră pe punte. Elicea fu pusă în mişcare. *Nautilus* se îndepărtă cu iuțeală, ieşind din bătaia tunurilor de pe vas. Dar cum urmărirea continua, căpitanul Nemo se mulțumi să păstreze distanța.

Pe la patru după-amiază, nemaiputând sta locului din pricina neliniştii şi nerăbdării, m-am reîntors la scara centrală. Căpitanul se mai plimba încă acolo, neliniştit.

Privirea lui urmărea cuirasatul care venea în urmă, la vreo cinci sau şase mile. *Nautilus* îi dădea târcoale vasului ca o fiară sălbatică, atrăgându-l spre est şi lăsându-se urmărit. Dar nu ataca. Poate că şovăia încă. Aş fi vrut să intervin pentru cea din urmă oară.

Dar n-am apucat să scot o vorbă măcar, şi căpitanul îmi făcu semn să tac.

— Am dreptate şi voi face dreptate! îmi spuse el. Eu sunt asupritul şi iată asupritorul. Datorită lui am pierdut tot ce mi-a fost mai drag, tot ce am iubit cu înflăcărare şi am cinstit din adâncul sufletului: patrie, soție, copii, tatăl şi mama mea, toți au pierit! Ceea ce urăsc este acolo! Nu-mi mai spuneți nimic!

Mi-am aruncat o ultimă privire spre cuirasat, apoi m-am întors lângă Ned şi Conseil.

— Vom fugi! le-am spus.

— Bine, făcu Ned. Ați aflat ce vas este?

— Nu, dar n-are importanță, fiindcă va fi scufundat înainte de a se înnopta. Oricum, mai bine să pierim odată cu el, decât să ne facem părtaşi la o faptă care nu ştim dacă e dreaptă.

— Şi eu cred la fel, spuse scurt Ned Land. Să aşteptăm noaptea. Şi noaptea sosi! Pe bord domnea o tăcere adâncă. Nu se mai auzeau decât bătăile repezi şi regulate ale elicei. Busola ne arăta că *Nautilus* nu-şi schimbase direcția. Mergea deasupra valurilor, legănându-se uşor când pe o parte, când pe alta.

Hotărâserăm să fugim când cuirasatul va fi destul de aproape ca să ne poată auzi ori vedea, căci luna — aproape plină — răspândea raze din belşug. Odată ajunşi pe bordul cuirasatului, dacă n-am fi putut preveni lovitura care-l amenința, cel puțin am fi încercat tot ce ne-ar fi îngăduit

împrejurările. Mi s-a părut de mai multe ori că *Nautilus* se pregăteşte de atac. Dar, după ce se mulţumea să-şi atragă duşmanul, submarinul îşi reîncepea goana.

Se scurse astfel o bună parte din noapte fără ca să se întâmple nimic. Pândeam prilejul ca să fugim. Vorbeam puţin, fiind prea tulburaţi. Ned Land ar fi vrut să se arunce în mare. L-am silit să mai aştepte.

După părerea mea, *Nautilus* trebuia să atace cuirasatul la suprafaţa apei şi atunci nu numai că s-ar fi putut, dar ar fi fost chiar uşor de fugit.

Pe la trei dimineaţa mă urcai neliniştit pe punte. Căpitanul Nemo nu se clintise de acolo. Stătea în picioare, lângă steagul său, care fâlfâia uşor în bătaia vântului. Cu privirile aţintite, părea că vrea să atragă cuirasatul, să-l fascineze şi să-l târască după el cu mai multă putere decât dacă l-ar fi remorcat. Luna era la meridian. Jupiter se înălţa spre răsărit. În tăcerea din jurul nostru, oceanul părea că vrea să întreacă seninătatea cerului, iar luna îşi găsise în apă cea mai frumoasă oglindă care-i scăldase vreodată chipul. Şi când puneam în cumpănă calmul neclintit al naturii şi mânia care clocotea înăuntrul lui *Nautilus*, simţeam că mă cutremur! Cuirasatul venea la două mile în urma noastră. Se apropiase călăuzit de strălucirea fosforescentă a submarinului, îi vedeam cele două lumini de semnalizare, una verde, cealaltă roşie, şi felinarul alb, cocoţat în vârful catargului mare. Mănunchiurile de scântei şi zgură încinsă care-i ieşeau din coşuri, însteland cerul, arătau că focurile îi erau forţate peste măsură.

Am rămas aşa, până la şase dimineaţa, fără ca Nemo să fi părut măcar că mă vede. Cuirasatul era acum la o milă şi jumătate în urma noastră şi odată cu primele lumini ale zorilor

începu să ne bombardeze din nou. Nu mai putea fi departe clipa în care *Nautilus* avea să-şi atace duşmanul, iar eu, împreună cu tovarăşii mei, aveam să-l părăsesc pentru totdeauna pe omul acesta pe care nu îndrăzneam să-l judec.

Tocmai mă pregăteam să cobor ca să-i previn pe Ned şi pe Conseil, când secundul, întovărăşit de mai mulți marinari, se urca pe punte. Căpitanul Nemo nu-i văzu sau nu voi să-i vadă. Noii veniți luară unele măsuri foarte simple, care totuşi puteau fi numite «pregătiri de luptă»: balustrada din jurul punții fu strânsă, cabina farului şi cea a cârmaciului reintrară în învelişul lui *Nautilus*. Forma de țigară de foi a vasului nostru nu mai avea nici o ieşitură care să-i fi putut stingheri mişcările.

M-am întors în salon. *Nautilus* plutea tot la suprafață. Lumina revărsatului de zori începuse să pătrundă prin apă. Sub unduirile valurilor, văpăile zorilor băteau în ferestre. Îngrozitoarea zi de 2 iunie începea. Pe la orele cinci, *Nautilus* îşi micşoră viteza. Am priceput că îşi lăsa duşmanul să se apropie. De altfel, bubuiturile tunurilor se auzeau tot mai puternice. Ghiulele împroşcau apa în jurul nostru, înşurubându-se parcă în ea cu şuierături ciudate.

— Prieteni, spusei eu, a sosit clipa. Să ne strângem mâna şi Domnul să ne aibă în paza sa!

Ned Land era hotărât, Conseil — liniştit, iar eu — nervos, abia putându-mă stăpâni. Trecurăm în bibliotecă. Pe când deschideam uşa ce ducea spre scara centrală, am auzit deodată zgomotul panoului de deasupra, care se închidea. Canadianul dădu să se repeadă pe trepte, dar îl oprii. O vâjâitură binecunoscută mă prevesti că apa intră în rezervoare. În adevăr, peste câteva clipe, *Nautilus* se cufundă la câțiva metri sub valuri.

I-am priceput manevra. Dar era prea târziu ca să mai putem face ceva. *Nautilus* nu avea de gând să lovească cuirasatul în partea de deasupra apei, unde se afla o platoşă de nepătruns, ci în partea de dedesubt a liniei de plutire, acolo unde lipseşte carapacea metalică. Eram din nou prizonieri şi martori siliți la drama înfricoşătoare ce se pregătea. De altfel, nici n-am avut vreme să cugetăm. Stăteam toți trei în camera mea şi ne priveam fără să scoatem o vorbă. Nu mai puteam să mă gândesc la nimic. Mă aflam în starea aceea de încordare dureroasă pe care o ai când aştepți să izbucnească o detunătură înspăimântătoare: aşteptam, ascultam, nu mai trăiam decât prin simțul auzului! În acest timp, *Nautilus* îşi mărise simțitor viteza. Se vedea că îşi lua avânt. Învelişul îi fremăta. Deodată scosei un strigăt. O ciocnire destul de uşoară avusese loc. Simțeam puterea de pătrundere a pintenului de oțel. Se auziră hârşâituri şi trosnituri. *Nautilus*, dus de avântul său, trecu prin corpul cuirasatului, cum trece un ac prin pânză! Nu m-am mai putut stăpâni. Înnebunit, pierdut, alergai afară din cameră şi mă repezii în salon. Căpitanul Nemo era acolo. Mut, întunecat, neclintit, el privea prin geamul de la babord. Ca să nu piardă nimic din agonia vasului scufundat. *Nautilus* cobora împreună cu el în abis. La zece metri de mine, prin învelişul spart al cuirasatului, năvălea apa cu un zgomot de tunet. Vedeam dubla linie de tunuri şi de întărituri şi puntea înțesată de umbre negre care se frământau. Apa urca. Nenorociții se agățau de odgoane, de catarge, se zvârcoleau sub apă. Era un furnicar omenesc înecat pe neaşteptate de apele unei mări!

Paralizat, împietrit de groază, cu părul vâlvoi şi ochii holbați, cu răsuflarea tăiată, amuțit, mă uitam şi eu! O putere de neînvins mă țintuise la fereastră.

Cuirasatul uriaş se scufunda încetul cu încetul. *Nautilus* îl urmărea pândindu-i toate mişcările. Deodată se auzi o explozie. Aerul comprimat zvârli departe punțile vaporului, ca şi cum focul ar fi aprins proviziile de pulbere. Apele fură smucite cu atâta putere, încât *Nautilus* fu împins într-o parte. Atunci, nenorocitul cuirasat începu să se scufunde mai repede. Se iviră mai întâi platformele încărcate de victime, apoi barele îndoite sub greutatea grămezilor de oameni şi, în sfârşit, vârful catargului mare. După aceea, umbra întunecată dispăru în adânc. Mă întorsei spre căpitanul Nemo. Judecătorul acesta neînduplecat, adevărat arhanghel al urii, privea mereu. Când totul se sfârşi, căpitanul Nemo se îndreptă spre uşa camerei sale, o deschise şi intră.

M-am uitat după el. Pe peretele din fund, sub portretele eroilor săi, am văzut portretul unei femei tinere şi a doi copilaşi. Căpitanul Nemo îi privi câteva clipe, le întinse brațele şi, îngenunchind, izbucni în lacrimi.

Capitolul XXII. ULTIMELE CUVINTE ALE CĂPITANULUI NEMO

Obloanele se închiseră acoperind această privelişte înspăimântătoare, dar salonul rămase cufundat în întuneric. Peste tot, înăuntrul lui *Nautilus*, domnea bezna şi tăcerea. Pluteam la o sută de picioare adâncime, cu o viteză ameţitoare. Ne îndepărtam de locurile acelea pline de jale. Încotro? Spre nord sau spre sud? Încotro fugeau oamenii aceştia, după groaznica lor răzbunare? Mă întorsesem în camera mea, unde Ned şi Conseil mă aşteptau tăcuţi. Simţeam o groază de neînvins pentru căpitanul Nemo. Oricât ar fi suferit el din pricina oamenilor, n-avea dreptul să se răzbune astfel; iar pe mine mă făcuse, dacă nu părtaş, cel puţin martor al răzbunării sale! Era prea mult!

Pe la unsprezece se aprinse lumina electrică. Am trecut în salon. Era pustiu. Cercetai instrumentele. *Nautilus* gonea spre nord cu o viteză de douăzeci şi cinci de mile pe oră, când deasupra valurilor, când la treizeci de picioare sub apă. Harta îmi arătă că străbătusem Marea Mânecii şi ne îndreptam spre nord cu o viteză nemaipomenită.

Abia puteam zări ţâşnind de lângă noi rechini cu botul lung, rechini-ciocan, câini de mare care trăiesc în apele acestea, vulturi uriaşi de mare, cai de mare asemănători calului de la jocul de şah, ţipari care se agitau ca rachetele unui foc de artificii, armate de crabi care ţâşneau oblic în apă încrucişându-şi cleştii sub carapace, în sfârşit turme de marsuini care se luau la întrecere cu *Nautilus*. Dar nu era momentul potrivit să-i studiez şi să-i clasez. În ziua aceea am mai parcurs două sute de leghe din Atlantic. Odată cu venirea

serii, marea rămase învăluită în umbră, până ce răsări luna.

M-am reîntors în camera mea. N-am putut dormi. Mă chinuiau visuri groaznice. Priveliştea scufundării cuirasatului îmi stăruia mereu în minte.

Cine ar putea spune până unde ne-a dus de atunci *Nautilus* prin ceţurile Atlanticului de Nord? Gonea mereu cu aceeaşi viteză ameţitoare. Trecuse pe la Spitzberg, pe lângă Noua Zemlie? Străbătuse mări neştiute, Marea Albă, Marea Kara, Golful Obi, arhipelagul Liarov şi ţărmurile necunoscute ale coastei asiatice? N-aş putea spune. Nu ştiu nici cât timp a ţinut drumul acela. Ceasurile fuseseră oprite pe bord. Mi se părea că ziua şi noaptea nu mai urmează una după alta cu regularitate, aşa cum se întâmplă în ţinuturile polare. Mă simţeam târât într-o lume ciudată, parcă ieşită din închipuirile bolnăvicioase ale lui Edgar Poe. În fiecare clipă mă aşteptam să văd, aşa cum văzuse vestitul Gordon Pym, «...acel chip omenesc acoperit de văluri, mai uriaş decât al oricărui alt locuitor de pe pământ, culcat peste cascada care opreşte intrarea la pol!»

Socotesc — deşi poate mă înşel — că goana aceasta a lui *Nautilus* a ţinut cincisprezece sau douăzeci de zile, şi nu ştiu cât ar mai fi durat încă dacă nu s-ar fi întâmplat nenorocirea care i-a pus capăt. Din ziua răzbunării sale nu l-am mai văzut pe căpitanul Nemo şi nici pe ajutorul său. Şi oamenii echipajului parcă dispăruseră fără urme. *Nautilus* călătorea pe sub apă aproape tot timpul. Când ieşea la suprafaţă ca să-şi împrospăteze aerul, panoul se deschidea şi se închidea automat. Nici un punct nu mai era indicat pe hartă. Nu mai ştiam unde ne aflăm.

Canadianul, care îşi pierduse orice nădejde şi ajunsese la capătul răbdării, nu se mai arăta nici el. Conseil nu putea

scoate o vorbă de la el şi se temea ca nu cumva Ned, ieşindu-şi din minți, să se sinucidă; de aceea îl supraveghea clipă de clipă cu un devotament nemărginit. E lesne de înțeles că în asemenea împrejurări situația era de neîndurat. Într-o dimineață — n-aş putea spune a cărei zile — căzusem într-un fel de amorțeală nesănătoasă şi obositoare. Când m-am trezit, l-am văzut pe Ned Land aplecându-se spre mine şi spunându-mi cu voce scăzută:

— O să fugim!

M-am ridicat în capul oaselor.

— O să fugim? Când? îl întrebai eu.

— La noapte. Pe bord se pare că nu mai este nici o pază. Veți fi gata?

— Da. Unde ne aflăm?

— În preajma unui țărm pe care l-am zărit azi-dimineață prin ceață, la douăzeci de mile spre est.

— Ce țărm e acela?

— Nu ştiu, dar, oricare ar fi, ne vom adăposti acolo.

— Da, Ned! Fugim la noapte, chiar de-ar fi să ne înghită marea.

— Marea e agitată, vântul puternic, dar douăzeci de mile în luntrea lui *Nautilus* nu mă sperie. Am dus în ea, fără să ştie nimeni niscaiva merinde şi apă de băut.

— Voi merge cu tine.

— De altfel, dacă sunt prins, am să mă apăr chiar de-ar fi să mor.

— Vom muri împreună, prietene Land.

Eram pe deplin hotărât. Canadianul plecă. M-am dus pe punte, unde abia m-am putut ține pe picioare din pricina valurilor puternice. Cerul arăta că va fi furtună, dar trebuia să fugim, fiindcă undeva, prin cețurile dese, se afla un țărm. Nu

trebuia să pierdem nici o zi, nici o oră.

M-am întors în salon, temându-mă şi dorind totodată să-l întâlnesc pe căpitanul Nemo, voind şi nevoind să dau ochii cu el. Ce i-aş fi spus? Puteam să-i ascund groaza pe care mi-o insufla? Nu! Mai bine să nu-l întâlnesc! Mai bine să-l uit! Şi totuşi...

Ce lungă a fost ziua aceea, cea din urmă pe care o petreceam pe bordul lui *Nautilus*! Am rămas singur. Ned Land şi Conseil mă ocoleau, temându-se să nu ne dăm de gol. Pe la şase am mâncat, cu toate că nu-mi era foame. M-am silit să mănânc ca să-mi păstrez puterile. La şase şi jumătate Ned intră în cameră şi-mi spuse:

— Nu ne vom mai vedea până la plecare. Pe la zece, luna încă nu va fi pe cer, aşa că plecăm pe întuneric. Veniți la luntre. Conseil şi cu mine vă aşteptăm acolo.

Canadianul ieşi înainte de a-i fi putut răspunde.

Voiam să aflu direcția lui *Nautilus*. M-am dus în salon. Înaintam spre nord-nord-est cu o iuțeală înspăimântătoare, la cincizeci de metri adâncime.

Aruncai o ultimă privire minunățiilor naturii, comorilor artistice îngrămădite în muzeu, colecției aceleia fără seamăn, sortită să piară într-o zi în fundul mărilor, împreună cu cel care o adunase. Voiam să-mi întipăresc în minte o imagine vie şi de neuitat. Am rămas astfel o oră, scăldat de undele plafonului luminos, uitându-mă la bogățiile care străluceau în vitrine. Apoi m-am întors în camera mea.

Acolo m-am îmbrăcat cu haine groase de mare şi mi-am adunat cu grijă însemnările, ca să le iau cu mine. Desigur că tulburarea m-ar fi trădat față de căpitan.

Oare ce făcea el în clipa aceea? Am ascultat la uşa camerei lui. Se auzea un zgomot de paşi. Căpitanul era acolo. Nu se

culcase încă. La orice mişcare mi se părea că are să apară, ca să mă întrebe de ce vreau să fug. Simțeam cum mă cuprinde spaima, pe care neliniştea mi-o mărea şi mai mult. Starea aceasta devenise atât de cumplită, încât mă întrebam dacă n-ar fi mai bine să intru în camera căpitanului şi să-i înfrunt privirea, ca să mă potolesc odată..

Era un gând nebunesc. Din fericire m-am stăpânit şi m-am dus să mă întind pe pat, ca să mă liniştesc. Nervii mi se calmară puțin, dar creierul îmi lucra cu înfrigurare şi revăzui în minte tot răstimpul petrecut pe bordul lui *Nautilus*, toate întâmplările fericite sau nefericite care se perindaseră de când căzusem în mare de pe *Abraham Lincoln*, vânătorile sub apă, strâmtoarea Torres, sălbaticii din Papuasia, împotmolirea, cimitirul de mărgean, Suezul, insula Santorin, cufundătorul din Creta, Golful Vigo, Atlantida, banchiza, Polul Sud, închisoarea dintre ghețari, lupta cu caracatițele, furtuna de pe Golf-Stream, *Răzbunătorul* şi groaznica scenă a scufundării cuirasatului, împreună cu echipajul său!... Toate întâmplările acestea îmi trecură pe dinaintea ochilor, ca pânzele ce se schimbă într-un decor de teatru. Apoi, căpitanul Nemo îmi apăru ca un uriaş în mijlocul amintirilor acestora ciudate. Chipul său mi se limpezi tot mai mult în minte şi crescu, luând proporții supraomeneşti. Nu mai era semenul meu, ci omul apelor, geniul mărilor.

Se făcu ora nouă şi jumătate. Îmi țineam fruntea în palme, simțind-o gata să-mi plesnească. Închisesem ochii. Voiam să nu mai gândesc. Încă o jumătate de ceas de aşteptare! În clipa aceea am auzit acordurile nedesluşite ale orgii; era o armonie tristă, un cântec nelămurit, ca plânsetele unui suflet care vrea să-şi frângă legăturile pământeşti. Ascultam cu toată ființa mea, ținându-mi răsuflarea, cufundat ca şi căpitanul Nemo în

extazul muzical care-l ducea dincolo de hotarele lumii acesteia.

Deodată, un gând mă îngrozi. Căpitanul Nemo ieşise din cameră. Era acum în salon, pe unde trebuia să trec ca să fug. Îl voi întâlni acolo, pentru cea din urmă oară. Are să mă vadă, poate îmi va vorbi, chiar! Mă putea nimici cu un gest, mă putea încătuşa pe bord cu un singur cuvânt! Peste puțin avea să fie ora zece. Venise clipa să ies şi să-mi întâlnesc tovarăşii.

Trebuia să mă hotărăsc, chiar dacă mi-ar fi stat în față căpitanul Nemo. Deschisei uşa cu multă grijă; totuşi mi se păru că balamalele fac un zgomot îngrozitor. Poate că zgomotul nu exista decât în închipuirea mea!

Am înaintat tiptil de-a lungul coridoarelor întunecate, oprindu-mă la fiecare pas ca să-mi potolesc bătăile inimii.

Ajuns la uşa salonului, am deschis-o încet. Încăperea era cufundată într-o beznă adâncă. Acordurile orgii răsunau potolit. Căpitanul Nemo era acolo. Nu mă vedea. Cred că nici pe lumină nu m-ar fi văzut, atât era de cufundat în muzică. M-am târât pe covor, ferindu-mă să fac cel mai mic zgomot care m-ar fi putut da de gol. Mi-au trebuit cinci minute până să ajung la uşa din fund, care dădea spre bibliotecă.

Mă pregăteam s-o deschid, când un oftat al căpitanului mă țintui locului. Am înțeles că se ridică de la orgă. L-am şi zărit chiar, fiindcă din bibliotecă se strecurau câteva raze de lumină. El venea spre mine cu brațele încrucişate, tăcut, mai mult lunecând ca o nălucă decât mergând. Ofta întruna. L-am auzit murmurând câteva cuvinte, ultimele care mi-au mai ajuns la ureche:

«Dumnezeule atotputernic! Destul! Destul!»

Era oare mărturia remuşcării care îşi făcea drum în conştiința omului acestuia?

Înnebunit, mă repezii în bibliotecă. Urcând scara centrală şi trecând prin coridorul de sus, am ajuns la luntre. Am pătruns prin deschizătura prin care trecuseră şi tovarăşii mei.

— Să plecăm! Să plecăm! le strigai.

— Îndată! îmi răspunse canadianul.

Locul de trecere făcut în tabla învelişului lui *Nautilus* fu închis şi înşurubat cu o cheie franceză pe care o adusese Ned Land. Deschizătura luntrii fu de asemenea închisă şi canadianul începu să desfacă şuruburile care o mai țineau fixată de *Nautilus*. Deodată se auzi un zgomot înăuntrul submarinului. Răsunau glasuri, întrebări, răspunsuri... Ce se întâmplase? Băgaseră oare de seamă că fugim? Am simțit cum Ned Land îmi strecoară în mână un pumnal.

— Da, şoptii eu, vom muri vitejeşte!

Canadianul se oprise din lucru. Dar un cuvânt, spus de zeci de ori, un cuvânt groaznic, mă făcu să înțeleg frământarea care cuprinsese bordul lui *Nautilus*. Nici vorbă nu era despre fuga noastră!

«Maelstrom! Maelstrom!» striga echipajul.

Maelstromul! Am fi putut auzi oare un nume mai înfricoşător într-o situație mai îngrozitoare? Ne găseam deci prin meleagurile primejdioase ale coastei norvegiene ? *Nautilus* fusese prins în uriaşul vârtej, tocmai în clipa în care desprindeam luntrea.

Se ştie că în timpul fluxului, apele cuprinse între insulele Feroe şi Loffoden se aruncă cu o furie sălbatică. Iureşul apelor dă naştere unui vârtej, din care n-a scăpat încă niciodată vreun vas. Din toate punctele orizontului năvălesc valuri înspăimântătoare. Ele formează vârtejul acesta, numit pe drept cuvânt «buricul oceanului», a cărui putere de atracție se întinde până la o depărtare de cincisprezece kilometri. Spre

fundul vârtejului sunt trase nu numai navele, ci şi balenele şi urşii albi din regiunile boreale.

Acolo, fără voie, sau poate cu voia căpitanului său, intrase *Nautilus*, descriind o spirală a cărei rază se micşora din ce în ce. Odată cu el era târâtă cu iuţeală ameţitoare şi luntrea încă înşurubată de învelişul vasului. Simţeam cum mă cuprinde ameţeala bolnăvicioasă pe care o ai atunci când te învârteşti în loc vreme îndelungată. Ne zbăteam în prada spaimei, a groazei nemărginite, cu nervii zdrobiţi, scăldaţi în sudorile reci ale morţii! Ce zgomot în jurul nostru! Ce urlete, pe care ecoul le repeta la depărtări de mile! Cu ce bubuituri de tunete se spărgeau apele izbindu-se în stâncile ascuţite de pe fund, unde se sfarmă şi lucrurile cele mai tari, unde trunchiurile de lemn se rod şi îşi fac o «blană», cum spun norvegienii!

Ce grozăvie! Eram azvârliţi fără milă de colo-colo. *Nautilus* se zvârcolea ca o fiinţă omenească. Muşchii lui de oţel trosneau. Uneori se ridica — şi noi ne ridicam odată cu el!

— Trebuie să ne ţinem bine şi să prindem la loc piuliţele... Dacă rămânem agăţaţi de *Nautilus*, mai putem scăpa!... strigă Ned.

Dar n-a apucat să-şi termine vorba, când se auzi o trosnitură. Piuliţele se desprinseră şi luntrea, smulsă din locul ei, fu aruncată ca o piatră de praştie drept în mijlocul vârtejului.

Mă izbii cu capul de un pervaz de fier şi sub lovitura aceasta groaznică îmi pierdui cunoştinţa.

Capitolul XXIII. ÎNCHEIERE

Iată încheierea călătoriei noastre sub mări. N-aş putea spune ce s-a petrecut în noaptea aceea, cum a ieşit luntrea din vârtejul Maelstromului şi cum am scăpat toţi trei, Ned Land, Conseil şi cu mine. Când m-am trezit, eram culcat în coliba unui pescar din insulele Loffoden. Tovarăşii mei, teferi şi nevătămaţi, erau lângă mine şi-mi strângeau mâinile. Ne-am îmbrăţişat din tot sufletul.

Acum nu ne putem încă gândi să ne întoarcem în Franţa. Mijloacele de comunicaţie între Norvegia de Miazănoapte şi Sud sunt rare. Va trebui să aşteptăm trecerea vaporului care face cursa de două ori pe lună până la Capul Nord. Îmi revăd deci istorisirea întâmplărilor noastre aici, între oamenii aceştia de treabă care ne-au primit. Ea este exactă. N-am uitat nici un fapt, n-am exagerat nici un amănunt. Este istorisirea cât se poate de adevărată a expediţiei acesteia de necrezut, în mijlocul unui element în care omul nu poate încă să pătrundă. Sunt sigur însă că progresul îi va deschide într-o bună zi căile şi acolo.

Voi fi crezut oare? Nu ştiu. Puţin îmi pasă, la urma urmei! Pot spune însă că acum am dreptul să vorbesc despre mările sub care, timp de aproape zece luni, am străbătut douăzeci de mii de leghe, că am dreptul să vorbesc despre ocolul submarin al pământului care mi-a destăinuit atâtea minunăţii în Pacific, în Oceanul Indian, în Marea Roşie, în Mediterana, în Oceanul Atlantic şi în mările australe şi boreale!

Dar ce s-a întâmplat cu *Nautilus*? A putut înfrunta Maelstromul? Mai trăieşte căpitanul Nemo? îşi mai urmează încă pe sub oceane înfricoşătoarele lui răzbunări, sau le-a părăsit odată cu ultimul dezastru? Vor aduce vreodată valurile

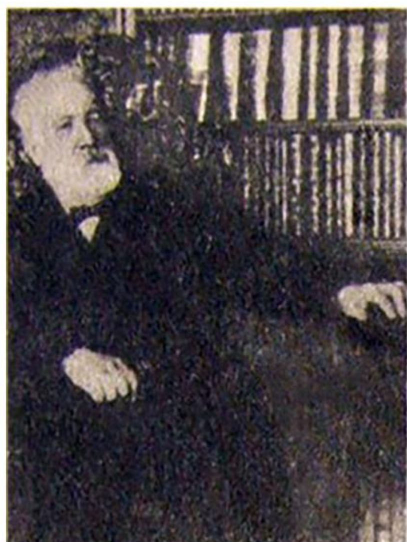
la lumină manuscrisul care-i cuprinde întreaga poveste a vieții ? Voi afla în cele din urmă numele acestui om? Voi afla țara căreia a aparținut submarinul, țara în care s-a născut căpitanul Nemo?

Nădăjduiesc. Mai nădăjduiesc că puternicul *Nautilus* a învins vârtejul cel mai groaznic al apelor şi că a scăpat de acolo, de unde au pierit atâtea nave! Dacă este aşa, iar căpitanul Nemo mai locuieşte încă în ocean, în patria sa adoptivă, fie ca ura să se stingă în inima lui sălbatică! Fie ca priveliştea atâtor minunății să stingă în el gândurile de răzbunare! Fie ca judecătorul să dispară, lăsându-l pe savant să-şi urmeze cercetarea paşnică a mărilor! Dacă destinul său este ciudat, el este şi sublim totodată! Oare n-am priceput aceasta prin mine însumi? N-am trăit chiar eu zece luni dintr-o viață supranaturală? De aceea, la întrebarea pusă acum şase mii de ani de Eclesiast: «Cine a putut pătrunde vreodată adâncurile prăpastiei?» dintre toți oamenii numai doi au acum dreptul să răspundă: căpitanul Nemo şi cu mine.

SFÂRŞIT

CUPRINS

Redactor: Herta Spuhn
Tehnoredactor : Mariana Puşcaşu
Tiraj: 86.320+3.840 ex.
Apărut 1968

Ajunserăm în sfîrşit la marginea pădurii, care era, fără îndoială, unul dintre cele mai frumoase colţuri ale nemărginitului domeniu al căpitanului Nemo. El o socotea proprietatea sa, luîndu-şi asupra ei aceleaşi drepturi pe care le aveau primii oameni în cele dintîi zile ale lumii. De altfel, cine s-ar fi putut gîndi să-şi însuşească aceste domenii din fundul mărilor? Ce alt pionier mai îndrăzneţ ar fi venit, cu toporul în mînă, să taie drum prin tufişurile întunecate de acolo?

Pădurea era formată din plante mari, arborescente. Cînd am pătruns pe sub bolţile ei înalte, privirile mi-au fost atrase de ciudata aşezare a crengilor — aşezare cum nu mai văzusem încă pînă atunci.

Lei 9,25